

Utbildning och universitetsforskning

16

Förslag till statsbudget för 2005

Utbildning och universitetsforskning

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	19
2	Lagförslag.....	23
2.1	Förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100).....	23
2.2	Förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1995:1249) om försöksverksamhet med ökat föräldrainflytande över utvecklingsstörda barns skolgång;	26
3	Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning	27
3.1	Omfattning.....	27
3.2	Utgiftsutvecklingen	27
4	Utbildningspolitik	29
4.1	Omfattning.....	29
4.2	Utgiftsutveckling	32
4.3	Mål	35
4.4	Politikens inriktning	35
4.5	Insatser	46
4.5.1	Insatser inom politikområdet.....	46
4.5.2	Insatser utanför politikområdet	49
4.6	Resultatbedömning för politikområdet Utbildning	50
4.6.1	Sverige och de gemensamma europeiska utbildningsmålen	50
4.6.2	Strategiskt mål 1: Bättre kvalitet och effektivitet i utbildningssystemen	50
4.6.3	Strategiskt mål 2: Att underlätta tillträdet för alla till utbildning.....	52
4.6.4	Strategiskt mål 3: Att öppna utbildningssystemen mot omvärlden ..	53
4.6.5	Resultat i ett nationellt perspektiv	54
4.6.6	Analys och slutsatser	56
4.7	Revisionens iakttagelser.....	57
5	Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg	59
5.1	Insatser	59
5.1.1	Maxtaxa och allmän förskola m.m.	59
5.1.2	Kvalitetsarbete.....	60
5.1.3	Personalen och arbetsmiljön i förskola och fritidshem	61
5.1.4	Integration.....	62
5.1.5	Förskolan och skolbarnsomsorgen i ett internationellt perspektiv...	63

	5.2	Resultatbedömning.....	63
6		Barn- och ungdomsutbildning	65
	6.1	Insatser	65
	6.1.1	Förstärkt kvalitetsarbete	65
	6.1.2	Fristående skolor	67
	6.1.3	Integration och utbildning.....	69
	6.1.4	Utbildningssituationen för de nationella minoriteterna	70
	6.1.5	Personal i skolan	71
	6.1.6	Arbetsmiljö, hälsoarbete och fysisk aktivitet i skolan.....	73
	6.1.7	Hållbar utveckling	74
	6.1.8	Skolans värdegrund.....	75
	6.1.9	Internationellt inriktad utbildning i Sverige	77
	6.1.10	Matematik, naturvetenskap och teknik.....	77
	6.1.11	IT i skolan	78
	6.1.12	Entreprenörskap i skolan	78
	6.1.13	Kultur och läsning	79
	6.1.14	Elever med funktionshinder	80
	6.1.15	Kunskap och kvalitet i gymnasieskolan	82
	6.1.16	Yrkesutbildning på gymnasienivå.....	85
	6.1.17	Internationellt perspektiv	86
	6.2	Resultatbedömning.....	87
	6.3	Analys och slutsatser.....	93
7		Vuxnas lärande.....	97
	7.1	Omfattning och former	97
	7.2	Insatser	97
	7.2.1	Flexibelt lärande.....	98
	7.2.2	Kommunal och statlig vuxenutbildning.....	99
	7.2.3	Vuxenutbildning för utvecklingsstörda	100
	7.2.4	Svenskundervisning för invandrare	100
	7.2.5	Folkbildning.....	100
	7.2.6	Kvalificerad yrkesutbildning.....	101
	7.2.7	Kompletterande utbildningar.....	101
	7.2.8	Övriga insatser.....	101
	7.3	Resultat.....	103
	7.3.1	Flexibelt lärande.....	103
	7.3.2	Kommunal och statlig vuxenutbildning.....	104
	7.3.3	Vuxenutbildning för utvecklingsstörda	105
	7.3.4	Svenskundervisning för invandrare	106
	7.3.5	Folkbildning.....	106
	7.3.6	Kvalificerad yrkesutbildning.....	107
	7.3.7	Kompletterande utbildningar.....	107
	7.3.8	Övriga resultat	108
	7.4	Analys och slutsatser	109
	7.4.1	Fortsatt utveckling av vuxnas lärande	109
	7.4.2	Tillgång till stöd för lärande för alla vuxna	109
	7.4.3	Vuxnas lärande och ekonomisk tillväxt.....	110
	7.4.4	Vuxenutbildning och jämställdhet.....	111
8		Högskoleverksamhet	113
	8.1	Insatser	113

8.1.1	Återföring av platser	113
8.1.2	Läroutbildning.....	113
8.1.3	Forskning med anknytning till läroutbildning.....	116
8.1.4	Högskoleutbildning i nycirkus	117
8.1.5	Nytt avtal om grundutbildning av tandläkare m.m.	117
8.1.6	Högskoleutbildning i medicinsk fotvård.....	118
8.1.7	Översyn av resurstilldelningssystemet till grundläggande högskoleutbildning	119
8.1.8	Uppdrag om utökat studieår	119
8.1.9	Studenternas rättssäkerhet	119
8.1.10	Handlingsplan för handikappolitiken vid universitet och högskolor.....	119
8.1.11	Linnéjubileet 2007.....	120
8.2	Resultatbedömning.....	120
8.2.1	Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning	120
8.2.2	Grundutbildningens omfattning och inriktning.....	124
8.2.3	Sveriges nätuniversitet	127
8.2.4	Rekrytering och tillträde till högre utbildning.....	129
8.2.5	Internationellt samarbete inom högre utbildning.....	132
8.2.6	Forskning och forskarutbildning.....	134
8.2.7	Samverkansuppgiften.....	136
8.2.8	Pedagogisk förnyelse	138
8.2.9	Jämställdhet	138
8.2.10	Likabehandlingslagen.....	140
8.2.11	Kompetensförsörjning.....	140
8.2.12	Miljöledningsarbete	141
8.3	Särskilda frågor.....	142
8.3.1	Anslagsberäkningar.....	142
8.3.2	Ersättningsbelopp	142
9	Studiestödsverksamhet.....	143
9.1	Omfattning.....	143
9.2	Insatser	143
9.2.1	Insatser inom verksamhetsområdet	143
9.2.2	Insatser inom andra verksamhetsområden	147
9.3	Resultatbedömning.....	148
9.3.1	Resultat	148
9.3.2	Analys och slutsatser	153
10	Budgetförslag.....	157
10.1	Anslag	157
10.1.1	25:1 Statens skolverk	157
10.1.2	25:2 Myndigheten för skolutveckling.....	158
10.1.3	25:3 Utveckling av skolväsende och barnomsorg	159
10.1.4	25:4 Specialpedagogiska institutet	160
10.1.5	25:5 Skolutveckling och produktion av läromedel för elever med funktionshinder.....	162
10.1.6	25:6 Specialskolemyndigheten	163
10.1.7	25:7 Särskilda insatser på skolområdet	164
10.1.8	25:8 Sameskolstyrelsen	165
10.1.9	25:9 Maxtaxa i barnomsorgen m.m.....	166

10.1.10	25:10 Bidrag till personalförstärkning i förskola	167
10.1.11	25:11 Bidrag till personalförstärkning i skola och fritidshem.....	167
10.1.12	25:12 Bidrag till viss verksamhet motsvarande grundskola och gymnasieskola	168
10.1.13	25:13 Bidrag till svensk undervisning i utlandet	169
10.1.14	25:14 Nationellt centrum för flexibelt lärande	170
10.1.15	25:15 Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning	171
10.1.16	25:16 Bidrag till vissa organisationer för uppsökande verksamhet...	172
10.1.17	25:17 Statligt stöd för utbildning av vuxna	173
10.1.18	25:18 Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning	173
10.1.19	25:19 Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning	174
10.1.20	25:20 Valideringsdelegationen	175
10.1.21	25:21 Utveckling av påbyggnadsutbildningar ¹	176
10.1.22	25:22 Uppsala universitet: Grundutbildning	177
10.1.23	25:23 Uppsala universitet: Forskning och forskarutbildning.....	178
10.1.24	25:24 Lunds universitet: Grundutbildning	179
10.1.25	25:25 Lunds universitet: Forskning och forskarutbildning	180
10.1.26	25:26 Göteborgs universitet: Grundutbildning	181
10.1.27	25:27 Göteborgs universitet: Forskning och forskarutbildning.....	182
10.1.28	25:28 Stockholms universitet: Grundutbildning	183
10.1.29	25:29 Stockholms universitet: Forskning och forskarutbildning.....	184
10.1.30	25:30 Umeå universitet: Grundutbildning.....	185
10.1.31	25:31 Umeå universitet: Forskning och forskarutbildning	186
10.1.32	25:32 Linköpings universitet: Grundutbildning.....	187
10.1.33	25:33 Linköpings universitet: Forskning och forskarutbildning.....	188
10.1.34	25:34 Karolinska institutet: Grundutbildning	189
10.1.35	25:35 Karolinska institutet: Forskning och forskarutbildning.....	190
10.1.36	25:36 Kungl. Tekniska högskolan: Grundutbildning.....	191
10.1.37	25:37 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och forskarutbildning	192
10.1.38	25:38 Luleå tekniska universitet: Grundutbildning.....	193
10.1.39	25:39 Luleå tekniska universitet: Forskning och forskarutbildning.	194
10.1.40	25:40 Karlstads universitet: Grundutbildning	195
10.1.41	25:41 Karlstads universitet: Forskning och forskarutbildning.....	196
10.1.42	25:42 Växjö universitet: Grundutbildning	197
10.1.43	25:43 Växjö universitet: Forskning och forskarutbildning.....	198
10.1.44	25:44 Örebro universitet: Grundutbildning	199
10.1.45	25:45 Örebro universitet: Forskning och forskarutbildning	200
10.1.46	25:46 Mittuniversitetet: Grundutbildning ¹	201
10.1.47	25:47 Mittuniversitetet: Forskning och forskarutbildning ¹	202
10.1.48	25:48 Blekinge tekniska högskola: Grundutbildning	203
10.1.49	25:49 Blekinge tekniska högskola: Forskning och forskarutbildning	204
10.1.50	25:50 Malmö högskola: Grundutbildning.....	205
10.1.51	25:51 Malmö högskola: Forskning och forskarutbildning	206
10.1.52	25:52 Högskolan i Kalmar: Grundutbildning	207
10.1.53	25:53 Högskolan i Kalmar: Forskning och forskarutbildning.....	208
10.1.54	25:54 Mälardalens högskola: Grundutbildning.....	209
10.1.55	25:55 Mälardalens högskola: Forskning och forskarutbildning	210
10.1.56	25:56 Danshögskolan: Grundutbildning.....	211
10.1.57	25:57 Dramatiska institutet: Grundutbildning	211

10.1.58	25:58 Högskolan i Borås: Grundutbildning.....	212
10.1.59	25:59 Högskolan Dalarna: Grundutbildning	213
10.1.60	25:60 Högskolan på Gotland: Grundutbildning.....	214
10.1.61	25:61 Högskolan i Gävle: Grundutbildning.....	215
10.1.62	25:62 Högskolan i Halmstad: Grundutbildning	216
10.1.63	25:63 Högskolan Kristianstad: Grundutbildning	217
10.1.64	25:64 Högskolan i Skövde: Grundutbildning	217
10.1.65	25:65 Högskolan i Trollhättan/Uddevalla: Grundutbildning.....	218
10.1.66	25:66 Idrottshögskolan i Stockholm: Grundutbildning.....	219
10.1.67	25:67 Konstfack: Grundutbildning.....	220
10.1.68	25:68 Kungl. Konsthögskolan: Grundutbildning	221
10.1.69	25:69 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Grundutbildning.....	222
10.1.70	25:70 Lärarhögskolan i Stockholm: Grundutbildning.....	223
10.1.71	25:71 Operahögskolan i Stockholm: Grundutbildning.....	224
10.1.72	25:72 Södertörns högskola: Grundutbildning.....	224
10.1.73	25:73 Teaterhögskolan i Stockholm: Grundutbildning.....	225
10.1.74	25:74 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.	226
10.1.75	25:75 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.	231
10.1.76	25:76 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor.....	234
10.1.77	25:77 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning.....	235
10.1.78	25:78 Högskoleverket.....	236
10.1.79	25:79 Verket för högskoleservice.....	238
10.1.80	25:80 Centrala studiestödsnämnden m.m.	239
10.1.81	25:81 Överklagandenämnden för studiestöd	240
10.1.82	25:82 Internationella programkontoret för utbildningsområdet	240
10.1.83	25:83 Myndigheten för Sveriges nätuniversitet.....	241
10.1.84	25:84 Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.	242
10.1.85	25:85 Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m.	243
11	Forskningspolitik	245
11.1	Omfattning.....	245
11.2	Utgiftsutveckling.....	245
11.3	Mål	246
11.3.1	Mål för 2005	246
11.4	Politikens inriktning	246
11.5	Insatser	250
11.5.1	Insatser inom politikområdet.....	250
11.5.2	Insatser utanför politikområdet.....	254
11.6	Resultatbedömning.....	255
11.6.1	Övergripande resultatbedömning.....	255
11.6.2	Stöd till grundläggande forskning.....	255
11.6.3	Stöd till områdesinriktad forskning.....	259
11.6.4	Utförande av forskning	264
11.6.5	Forskningsstödjande verksamheter	265
11.6.6	Organisationen för etikprövning	267
	Etikprövning av forskning som avser människor.....	267
11.7	Analys och slutsatser	267
11.8	Revisionens iakttagelser.....	268
11.9	Budgetförslag	269

11.9.1	26:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	269
11.9.2	26:2 Vetenskapsrådet: Förvaltning	270
11.9.3	26:3 Rymdforskning	271
11.9.4	26:4 Institutet för rymdfysik	272
11.9.5	26:5 Kungl. biblioteket	272
11.9.6	26:6 Polarforskningssekretariatet	273
11.9.7	26:7 Rådet för forsknings- och utvecklingsamarbete inom EU.....	273
11.9.8	26:8 SUNET	274
11.9.9	26:9 Centrala etikprövningsnämnden	275
11.9.10	26:10 Regionala etikprövningsnämnder	275
11.9.11	26:11 Särskilda utgifter för forskningsändamål	276

Tabellförteckning

Anslagsbelopp	20
3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområdet	27
3.2 Härledning av ramnivån 2005–2007. Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.....	28
3.3 Ramnivå 2005 realekonomisk fördelning, Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.....	28
4.1 Antal barn och studerande 1998-2003, 1 000-tal ¹	31
4.2 Offentliga kostnader budgetår 1998-2003, Mdr SEK ¹	31
4.3 Andel kvinnor 1998-2003, lärare och elever, procent.....	31
4.4 Antal lärare ¹ 1998-2003, 1000-tal.....	31
4.5 Utgiftsutveckling inom politikområdet	32
7.1 Total omfattning av den gymnasiala vuxenutbildningen under 2001 – 2003	105
7.2 Kvinnliga och manliga studerande inom olika utbildningsformer	111
8.1 Återföring av under 2002–2004 tillfälligt indragna medel för grundläggande högskoleutbildning.....	113
8.1 Grundläggande högskoleutbildning 2001–2003	121
8.2 Forskarutbildning 2001–2003	121
8.3 Professorer och disputerade lärare 2001–2003.....	121
8.4 Mål för antalet examina i grundläggande högskoleutbildning	122
8.5 Mål för antalet forskarexamina	123
8.6 Antal helårsstudenter per lärosäte 2001, 2002 och 2003	125
8.7 Tilldelat takbelopp 2003 samt utfall	127
8.8 Universitet och högskolors verksamhet inom Sveriges nätuniversitet 2003	128
8.9 Ersättningsbelopp för helårsstudenter och helårsprestationer	142
9.1 Antal studiestödstagare och utbetalda belopp 2003 för vissa studiestöd ¹	148
9.2 Antal studerande med studiemedel (högre bidraget) grundskole- och gymnasienivå ¹	149
9.4 Nyckeltal för CSN:s verksamhet	152
10.25:1 Anslagsutveckling för Statens skolverk	157
10.25:1 Härledning av anslagsnivån 2005–2007	158
10.25:2 Anslagsutveckling för Myndigheten för skolutveckling.....	158
10.25:2 Härledning av anslagsnivån 2005–2007	159
10.25:3 Anslagsutveckling för utveckling av skolväsende och barnomsorg	159
10.25:3 Härledning av anslagsnivån 2005–2007	160
10.25:4 Anslagsutveckling för Specialpedagogiska institutet	160
10.25:4 Offentligrättslig verksamhet.....	161
10.25:4 Härledning av anslagsnivån 2005–2007	161
10.25:5 Anslagsutveckling för skolutveckling och produktion av läromedel för elever med funktionshinder	162
10.25:5 Offentligrättslig verksamhet.....	162
10.25:5 Härledning av anslagsnivån 2005–2007	162
10.25:5 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden	163

10.25:6 Anslagsutveckling för Specialskolemyndigheten	163
10.25:6 Offentligrättslig verksamhet	163
10.25:6 Härledning av anslagsnivån 2005–2007.....	164
10.25:7 Anslagsutveckling för särskilda insatser på skolområdet	164
10.25:7 Härledning av anslagsnivån 2005–2007.....	165
10.25:8 Anslagsutveckling för Sameskolstyrelsen.....	165
10.25:8 Offentligrättslig verksamhet	165
10.25:8 Härledning av anslagsnivån 2005–2007.....	166
10.25:9 Anslagsutveckling för maxtaxa i barnomsorgen m.m.....	166
10.25:9 Härledning av anslagsnivån 2005–2007.....	167
10.25:10 Anslagsutveckling för bidrag till personalförstärkning i förskola.....	167
10.25:10 Härledning av anslagsnivån 2005–2007.....	167
10.25:11 Anslagsutveckling för bidrag till personalförstärkning i skola och fritidshem	167
10.25:11 Härledning av anslagsnivån 2005–2007.....	168
10.25:12 Anslagsutveckling för bidrag till viss verksamhet motsvarande grundskola och gymnasieskola.....	168
10.25:12 Härledning av anslagsnivån 2005–2007.....	169
10.25:13 Anslagsutveckling för bidrag till svensk undervisning i utlandet.....	169
10.25:13 Härledning av anslagsnivån 2005–2007.....	170
10.25:14 Anslagsutveckling för Nationellt centrum för flexibelt lärande	170
10.25:14 Uppdragsverksamhet	170
10.25:14 Härledning av anslagsnivån 2005–2007.....	171
10.25:15 Anslagsutveckling för Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning .	171
10.25:15 Härledning av anslagsnivån 2005–2007.....	172
10.25:16 Anslagsutveckling för Bidrag till vissa organisationer för uppsökande verksamhet.....	172
10.25:16 Härledning av anslagsnivån 2005–2007.....	172
10.25:17 Anslagsutveckling för Statligt stöd för utbildning av vuxna	173
10.25:17 Härledning av anslagsnivån 2005–2007.....	173
10.25:18 Anslagsutveckling för Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning	173
10.25:18 Härledning av anslagsnivån 2005–2007.....	174
10.25:19 Anslagsutveckling för Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning	174
10.25:19 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden.....	174
10.25:19 Härledning av anslagsnivån 2005–2007.....	175
10.25:20 Anslagsutveckling för Valideringsdelegationen.....	175
10.25:20 Härledning av anslagsnivån 2005–2007.....	176
10.25:21 Anslagsutveckling för Utveckling av påbyggnadsutbildningar	176
10.1 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden.....	177
10.25:21 Härledning av anslagsnivån 2005–2007.....	177
10.25:22 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Uppsala universitet.....	177
10.25:22 Mål för antalet examina i grundutbildningen	178
10.25:22 Resursfördelning för grundutbildningen.....	178
10.25:22 Härledning av anslagsnivån 2005–2007	178
10.25:23 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Uppsala universitet	178
10.25:23 Mål för antalet examina i forskarutbildningen	178
10.25:23 Resultat för forskarutbildningen.....	179
10.25:23 Professorer.....	179
10.25:23 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning	179
10.25:23 Härledning av anslagsnivån 2005–2007.....	179

10.25: 24 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Lunds universitet	179
10.25:24 Mål för antalet examina i grundutbildningen.....	180
10.25: 24 Resursfördelning för grundutbildningen	180
10.1 25:24 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.....	180
10.25:25 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Lunds universitet	180
10.25:25 Mål för antalet examina i forskarutbildningen.....	180
10.1 25:25 Resultat för forskarutbildningen	181
10.25:25 Professorer	181
10.25:25 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning.....	181
10.25:25 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.....	181
10.25:26 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Göteborgs universitet.....	181
10.25:26 Mål för antalet examina i grundutbildningen.....	182
10.25:26 Resursfördelning för grundutbildningen	182
10.25:26 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.....	182
10.25:27 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Göteborgs universitet	182
10.25:27 Mål för antalet examina i forskarutbildningen.....	182
10.25:27 Resultat för forskarutbildningen	183
10.25:27 Professorer	183
10.25:27 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning.....	183
10.25:27 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.....	183
10.25:28 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Stockholms universitet.....	183
10.25:28 Mål för antalet examina i grundutbildningen.....	184
10.25:28 Resursfördelning för grundutbildningen	184
10.25:28 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.....	184
10.25:29 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Stockholms universitet.....	184
10.25:29 Mål för antalet examina i forskarutbildningen.....	185
10.25:29 Resultat för forskarutbildningen	185
10.25:29 Professorer	185
10.25:29 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning.....	185
10.25:29 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.....	185
10.25:30 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Umeå universitet	185
10.25:30 Mål för antalet examina i grundutbildningen.....	186
10.25:30 Resursfördelning för grundutbildningen	186
10.25:30 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.....	186
10.25:31 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Umeå universitet	186
10.25:31 Mål för antalet examina i forskarutbildningen.....	187
10.25:31 Resultat för forskarutbildningen	187
10.25:31 Professorer	187
10.25:31 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning.....	187
10.25:31 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.....	187
10.25:32 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Linköpings universitet.....	187
10.25:32 Mål för antalet examina i grundutbildningen.....	188
10.25:32 Resursfördelning för grundutbildningen	188
10.25:32 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.....	188
10.25:33 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Linköpings universitet	188
10.25:33 Mål för antalet examina i forskarutbildningen.....	188

10.25:33 Resultat för forskarutbildningen.....	189
10.25:33 Professorer.....	189
10.25:33 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning	189
10.25:33 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	189
10.25:34 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Karolinska institutet	189
10.25:34 Mål för antalet examina i grundutbildningen	190
10.25:34 Resursfördelning för grundutbildningen.....	190
10.25:34 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	190
10.25:35 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Karolinska institutet	190
10.25:35 Mål för antalet examina i forskarutbildningen	190
10.25:35 Resultat för forskarutbildningen.....	190
10.25:35 Professorer.....	191
10.25:35 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning	191
10.25:35 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	191
10.25:36 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Kungl. Tekniska högskolan....	191
10.25:36 Mål för antalet examina i grundutbildningen	192
10.25:36 Resursfördelning för grundutbildningen.....	192
10.25:36 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	192
10.25:37 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Kungl. Tekniska högskolan.....	192
10.25:37 Mål för antalet examina i forskarutbildningen	193
10.25:37 Resultat för forskarutbildningen.....	193
10.25:37 Professorer.....	193
10.25:37 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning	193
10.25:37 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	193
10.25:38 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Luleå tekniska universitet	193
10.25:38 Mål för antalet examina i grundutbildningen	194
10.25:38 Resursfördelning för grundutbildningen.....	194
10.25:38 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	194
10.25:39 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Luleå tekniska universitet	194
10.25:39 Mål för antalet examina i forskarutbildningen	195
10.25:39 Resultat för forskarutbildningen.....	195
10.25:39 Professorer.....	195
10.25:39 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning	195
10.25:39 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	195
10.25:40 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Karlstads universitet.....	195
10.25:40 Mål för antalet examina i grundutbildningen	196
10.25:40 Resursfördelning för grundutbildningen.....	196
10.25:40 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	196
10.25: 41 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Karlstads universitet	196
10.25:41 Mål för antalet examina i forskarutbildningen	197
10.25:41 Resultat för forskarutbildningen.....	197
10.25:41 Professorer.....	197
10.25:41 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning	197
10.25:41 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	197
10.25:42 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Växjö universitet	197
10.25:42 Mål för antalet examina i grundutbildningen	198
10.25:42 Resursfördelning för grundutbildningen.....	198

10.25:42 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.....	198
10.25:43 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Växjö universitet	198
10.25:43 Mål för antalet examina i forskarutbildningen.....	198
10.25:43 Resultat för forskarutbildningen	199
10.25:43 Professorer	199
10.25:43 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning.....	199
10.25:43 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.....	199
10.25:44 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Örebro universitet.....	199
10.25:44 Mål för antalet examina i grundutbildningen.....	200
10.25:44 Resursfördelning för grundutbildningen	200
10.25:44 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.....	200
10.25:45 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Örebro universitet	200
10.25:45 Mål för antalet examina i forskarutbildningen.....	200
10.25:45 Resultat för forskarutbildningen	201
10.25:45 Professorer	201
10.25:45 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning.....	201
10.25:45 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.....	201
10.25:46 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Mittuniversitetet.....	201
10.25:46 Mål för antalet examina i grundutbildningen.....	202
10.25:46 Resursfördelning för grundutbildningen	202
10.25:46 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.....	202
10.25:47 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Mittuniversitetet.....	202
10.25:47 Resultat för forskarutbildningen	203
10.25:47 Professorer	203
10.25:47 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning.....	203
10.25:47 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.....	203
10.25:48 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Blekinge tekniska högskola...	203
10.25:48 Mål för antalet examina i grundutbildningen.....	204
10.25:48 Resursfördelning för grundutbildningen	204
10.25:48 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.....	204
10.25:49 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Blekinge tekniska högskola	204
10.25:49 Mål för antalet examina i forskarutbildningen.....	204
10.25:49 Resultat för forskarutbildningen	204
10.25:49 Professorer	205
10.25:49 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning.....	205
10.25:49 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.....	205
10.25:50 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Malmö högskola	205
10.25:50 Mål för antalet examina i grundutbildningen.....	205
10.25:50 Resursfördelning för grundutbildningen	206
10.25:50 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.....	206
10.25:51 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Malmö högskola	206
10.25:51 Mål för antalet examina i forskarutbildningen.....	206
10.25:51 Resultat för forskarutbildningen	206
10.25:51 Professorer	207
10.25:51 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning.....	207
10.25:51 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.....	207

10.25:52 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan i Kalmar	207
10.25:52 Mål för antalet examina i grundutbildningen	207
10.25:52 Resursfördelning för grundutbildningen	208
10.25:52 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	208
10.25:53 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Högskolan i Kalmar.....	208
10.25:53 Mål för antalet examina i forskarutbildningen	208
10.25:53 Resultat för forskarutbildningen.....	208
10.25:53 Professorer	208
10.25:53 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning	209
10.25:53 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	209
10.25:54 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Mälardalens högskola.....	209
10.25:54 Mål för antalet examina i grundutbildningen	209
10.25:54 Resursfördelning för grundutbildningen.....	209
10.25:54 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	210
10.25:55 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Mälardalens högskola.....	210
10.25:55 Resultat för forskarutbildningen.....	210
10.25:55 Professorer	210
10.25:55 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning	210
10.25:55 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	210
10.25:56 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Danshögskolan	211
10.25:56 Resursfördelning för grundutbildningen.....	211
10.25:56 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	211
10.25:57 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Dramatiska institutet	211
10.25:57 Resursfördelning för grundutbildningen.....	212
10.25:57 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	212
10.25:58 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan i Borås.....	212
10.25:58 Mål för antalet examina i grundutbildningen	212
10.25:58 Professorer	212
10.25:58 Resursfördelning för grundutbildningen.....	213
10.25:58 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	213
10.25:59 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan Dalarna	213
10.25:59 Mål för antalet examina i grundutbildningen	213
10.25:59 Resursfördelning för grundutbildningen.....	213
10.25:59 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	214
10.25:60 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan på Gotland.....	214
10.25:60 Resursfördelning för grundutbildningen.....	214
10.25:60 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	214
10.25:61 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan i Gävle.....	215
10.25:61 Mål för antalet examina i grundutbildningen	215
10.25:61 Resursfördelning för grundutbildningen.....	215
10.25:61 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	215
10.25: 62 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan i Halmstad	216
10.25:62 Mål för antalet examina i grundutbildningen	216
10.25:62 Professorer	216
10.25:62 Resursfördelning för grundutbildningen.....	216
10.25:62 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	216
10.25:63 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan Kristianstad	217
10.25:63 Mål för antalet examina i grundutbildningen	217
10.25:63 Resursfördelning för grundutbildningen.....	217

10.25:63 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.....	217
10.25:64 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan i Skövde.....	217
10.25:64 Mål för antalet examina i grundutbildningen.....	218
10.25:64 Resursfördelning för grundutbildningen	218
10.25:64 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.....	218
10.25:65 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	218
10.25:65 Mål för antalet examina i grundutbildningen.....	219
10.25:65 Resursfördelning för grundutbildningen	219
10.25:65 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.....	219
10.25:66 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Idrottshögskolan i Stockholm	219
10.25:66 Mål för antalet examina i grundutbildningen.....	220
10.25:66 Resursfördelning för grundutbildningen	220
10.25:66 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.....	220
10.25:67 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Konstfack	220
10.25:67 Mål för antalet examina i grundutbildningen.....	221
10.25:67 Resursfördelning för grundutbildningen	221
10.25:67 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.....	221
10.25:68 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Kungl. Konsthögskolan.....	221
10.25:68 Resursfördelning för grundutbildningen	221
10.25:68 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.....	222
10.25:69 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	222
10.25:69 Mål för antalet examina i grundutbildningen.....	222
10.25:69 Resursfördelning för grundutbildningen	222
10.25:69 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.....	222
10.25:70 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Lärarhögskolan i Stockholm	223
10.25:70 Mål för antalet examina i grundutbildningen.....	223
10.25:70 Professorer	223
10.25:70 Resursfördelning för grundutbildningen	223
10.25:70 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.....	223
10.25:71 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Operahögskolan i Stockholm	224
10.25:71 Resursfördelning för grundutbildningen	224
10.25:71 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.....	224
10.25:72 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Södertörns högskola.....	224
10.25:72 Mål för antalet examina i grundutbildningen.....	225
10.25:72 Professorer	225
10.25:72 Resursfördelning för grundutbildningen	225
10.25:72 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.....	225
10.25:73 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Teaterhögskolan i Stockholm	225
10.25:73 Resursfördelning för grundutbildningen	226
10.25:73 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.....	226
10.25:74 Anslagsutveckling för anslaget Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.....	226
10.25:74 Fördelning på anslagsposter.....	226
10.25:74 Mål för antalet examina i grundutbildningen vid Chalmers tekniska högskola AB.....	227

10.25:74 Mål för antalet examina i forskarutbildningen	227
10.25:74 Resultat för forskarutbildningen	227
10.25:74 Professorer	227
10.25:74 Mål för antalet examina i grundutbildningen vid Stiftelsen Högskolan i Jönköping	228
10.25:74 Mål för antalet examina i forskarutbildningen	228
10.25:74 Resultat för forskarutbildningen	228
10.25:74 Professorer	228
10.25:74 Mål för antalet examina i grundutbildningen vid Ersta Sköndal högskola	229
10.25:74 Mål för antalet examina i grundutbildningen vid Röda Korsets Högskola	230
10.25:74 Mål för antalet examina i grundutbildningen vid Sophiahemmet Högskola	230
10.25:74 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	231
10.25:75 Anslagsutvecklingen för anslaget Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.	231
10.25:75 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden	232
10.25:75 Fördelning på anslagsposter	232
10.25:75 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	234
10.25:76 Anslagsutveckling för anslaget Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor	234
10.25:76 Fördelning på anslagsposter	235
10.25:76 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	235
10.25:77 Anslagsutveckling för anslaget Ersättning för klinisk utbildning och forskning	235
10.25:77 Dimensionering av läkarutbildningen	235
10.25:77 Dimensionering av tandläkarutbildningen	235
10.25:77 Medicinsk utbildning och forskning	236
10.25:77 Odontologisk utbildning och forskning	236
10.25:77 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	236
10.25:78 Anslagsutveckling för anslaget Högskoleverket	236
10.25:78 Fördelning på anslagsposter	237
10.25:78 Uppdragsverksamhet	237
10.25:78 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	237
10.25:79 Anslagsutveckling för Verket för högskoleservice	238
10.25:79 Uppdragsverksamhet	238
10.25:79 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	239
10.25:80 Anslagsutveckling för Centrala studiestödsnämnden	239
10.25:80 Offentlighetsrättslig verksamhet	239
10.25:80 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	240
10.25:81 Anslagsutveckling för Överklagandenämnden för studiestöd	240
10.25:81 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	240
10.25:82 Anslagsutveckling för Internationella programkontoret för utbildningsområdet	240
10.25:82 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	241
10.25:83 Anslagsutveckling för Myndigheten för Sveriges nätuniversitet	241
10.25:83 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	242
10.25:84 Anslagsutveckling för Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.	242
10.25:84 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	242

10. 25:85 Anslagsutveckling för Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m.	243
10.25:85 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.....	243
11.1 Utgiftsutveckling inom politikområdet	245
11.26:1 Anslagsutveckling för Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	269
11.26:1 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden.....	269
Anslag 11.26:1 Fördelning på anslagposter	270
11.26:1 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	270
11.26:2 Anslagsutveckling för Vetenskapsrådet: Förvaltning.....	270
11.26:2 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	270
11.26:3 Anslagsutveckling för Rymdforskning	271
11.26:3 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden	271
11.26:3 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	272
11.26:4 Anslagsutveckling för Institutet för rymdfysik.....	272
11.26:4 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	272
11.26:5 Anslagsutveckling för Kungl. biblioteket	272
11.26:5 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	273
11.26:6 Anslagsutveckling för Polarforskningssekretariatet.....	273
11.26:6 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	273
11.26:7 Anslagsutveckling för Rådet för forsknings- och utvecklingsarbete inom EU.....	273
11.26:7 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	274
11.26:8 Anslagsutveckling för SUNET	274
11.26:8 Uppdragsverksamhet.....	274
11.26:8 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	274
11.26:9 Anslagsutveckling för Centrala etikprövningsnämnden.....	275
11.26:9 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	275
11.26:10 Anslagsutveckling för Regionala etikprövningsnämnder	275
11.26:10 Avgiftsfinansierad verksamhet.....	275
11.26:10 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	276
11.26:11 Anslagsutveckling för Särskilda utgifter för forskningsändamål.....	276
11.26:11 Härledning av anslagsnivån 2005-2007	277

Diagramförteckning

4.1 4.1 Andel 22-åringar med lägst gymnasieutbildning 2000. Eurostat, LFS.....	51
4.2 Andel högskoleexaminerade inom teknik och naturvetenskap som andel av samtliga högskoleexaminerade 2000, Eurostat.....	51
4.3 Offentliga och privata utgifter för utbildningsinstitutioner som andel av BNP 2001, OECD EAG 2004.....	52
4.4 Antal personalutbildningstimmar per 1000 arbetstimmar, CVTS 2001.	52
4.5 Andel av åldersgruppen 25-64 som deltar i utbildning (inom en 4-veckorsperiod innan undersökningstillfället), Eurostat, LFS 2002.....	53
4.6 Antal in- och utresande Erasmusstudenter per 1000 studenter i högre utbildning 2001, OECD.	54
9.1 Andel studerande med rekryteringsbidrag fördelat per målgrupp 2003	150

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100) (avsnitt 2.1, 6.1.2 och 6.1.15),
2. antar regeringens förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1995:1249) om försöksverksamhet med ökat föräldrainflytande över utvecklingsstörda barns skolgång (avsnitt 2.2 och 6.1.14),
3. bemyndigar regeringen att, i de delar avtalet innebär ekonomiska åtaganden för staten, godkänna avtal mellan svenska staten och vissa landsting om samarbete om grundutbildning av tandläkare, odontologisk forskning och utveckling av tandvården (avsnitt 8.1.5),
4. bemyndigar regeringen att under 2005 för ramanslaget 25:5 *Skolutveckling och produktion av läromedel för elever med funktionshinder* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 10 000 000 kronor under 2006 och högst 10 000 000 kronor under 2007 (avsnitt 10.1.5),
5. bemyndigar regeringen att under 2005 för ramanslaget 25:19 *Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning* besluta om bidrag till kvalificerad yrkesutbildning som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 755 834 000 kronor under 2006 och högst 797 129 000 kronor under perioden 2007–2010 (avsnitt 10.1.19),
6. bemyndigar regeringen att under 2005 för ramanslaget 25:21 *Utveckling av påbyggnadsutbildningar* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 275 000 000 kronor under 2006 och högst 225 000 000 kronor under perioden 2007–2010 (avsnitt 10.1.21),
7. bemyndigar regeringen att under 2005 för ramanslaget 25:75 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* besluta om tilldelning av medel för stipendier på Svenska institutets område som medför utgifter på högst 3 000 000 kronor under 2006 (avsnitt 10.1.75),
8. bemyndigar regeringen att under 2005 för ramanslaget 26:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 2 410 000 000 kronor under 2006, högst 1 480 000 000 kronor under 2007, högst 820 000 000 kronor under 2008, högst 270 000 000 kronor under 2009 och högst 120 000 000 kronor under 2010 (avsnitt 11.9.1),
9. bemyndigar regeringen att under 2005 för ramanslaget 26:3 *Rymdforskning* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 132 000 000 kronor under 2006, högst 132 000 000 kronor under 2007, högst 132 000 000 kronor under 2008, högst 132 000 000 kronor under 2009 och högst 132 000 000 kronor under 2010 (avsnitt 11.9.3),
10. för budgetåret 2005 anvisar anslagen under utgiftsområde 16 *Utbildning och universitetsforskning* enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp*Tusental kronor*

Anslag	Anslagstyp	
25:1 Statens skolverk	Ramanslag	298 208
25:2 Myndigheten för skolutveckling	Ramanslag	96 278
25:3 Utveckling av skolväsende och barnomsorg	Ramanslag	208 841
25:4 Specialpedagogiska institutet	Ramanslag	350 157
25:5 Skolutveckling och produktion av läromedel för elever med funktionshinder	Ramanslag	23 338
25:6 Specialskolemyndigheten	Ramanslag	245 569
25:7 Särskilda insatser på skolområdet	Ramanslag	281 353
25:8 Sameskolstyrelsen	Ramanslag	32 816
25:9 Maxtaxa i barnomsorgen m.m.	Ramanslag	3 660 000
25:10 Bidrag till personalförstärkningar i förskola	Ramanslag	1 000 000
25:11 Bidrag till personalförstärkningar i skola och fritidshem	Ramanslag	1 500 000
25:12 Bidrag till viss verksamhet motsvarande grundskola och gymnasieskola	Ramanslag	133 522
25:13 Bidrag till svensk undervisning i utlandet	Ramanslag	92 796
25:14 Nationellt centrum för flexibelt lärande	Ramanslag	99 015
25:15 Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning	Ramanslag	157 262
25:16 Bidrag till vissa organisationer för uppsökande verksamhet	Obetecknat anslag	50 000
25:17 Statligt stöd för utbildning av vuxna	Ramanslag	1 916 797
25:18 Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning	Ramanslag	18 905
25:19 Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning	Ramanslag	793 181
25:20 Valideringsdelegationen	Ramanslag	15 261
25:21 Utveckling av påbyggnadsutbildningar	Ramanslag	125 000
25:22 Uppsala universitet: Grundutbildning	Ramanslag	1 137 310
25:23 Uppsala universitet: Forskning och forskarutbildning	Ramanslag	1 185 950
25:24 Lunds universitet: Grundutbildning	Ramanslag	1 465 988
25:25 Lunds universitet: Forskning och forskarutbildning	Ramanslag	1 204 255
25:26 Göteborgs universitet: Grundutbildning	Ramanslag	1 418 138
25:27 Göteborgs universitet: Forskning och forskarutbildning	Ramanslag	981 022
25:28 Stockholms universitet: Grundutbildning	Ramanslag	902 304
25:29 Stockholms universitet: Forskning och forskarutbildning	Ramanslag	1 003 274
25:30 Umeå universitet: Grundutbildning	Ramanslag	1 020 911
25:31 Umeå universitet: Forskning och forskarutbildning	Ramanslag	687 409
25:32 Linköpings universitet: Grundutbildning	Ramanslag	1 100 417
25:33 Linköpings universitet: Forskning och forskarutbildning	Ramanslag	478 087
25:34 Karolinska institutet: Grundutbildning	Ramanslag	550 091
25:35 Karolinska institutet: Forskning och forskarutbildning	Ramanslag	768 480
25:36 Kungl. Tekniska högskolan: Grundutbildning	Ramanslag	892 955
25:37 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och forskarutbildning	Ramanslag	659 624
25:38 Luleå tekniska universitet: Grundutbildning	Ramanslag	564 425
25:39 Luleå tekniska universitet: Forskning och forskarutbildning	Ramanslag	245 045
25:40 Karlstads universitet: Grundutbildning	Ramanslag	451 910
25:41 Karlstads universitet: Forskning och forskarutbildning	Ramanslag	147 188
25:42 Växjö universitet: Grundutbildning	Ramanslag	378 673
25:43 Växjö universitet: Forskning och forskarutbildning	Ramanslag	143 246

25:44	Örebro universitet: Grundutbildning	Ramanslag	523 689
25:45	Örebro universitet: Forskning och forskarutbildning	Ramanslag	159 594
25:46	Mittuniversitetet: Grundutbildning	Ramanslag	466 675
25:47	Mittuniversitetet: Forskning och forskarutbildning	Ramanslag	133 226
25:48	Blekinge tekniska högskola: Grundutbildning	Ramanslag	202 930
25:49	Blekinge tekniska högskola: Forskning och forskarutbildning	Ramanslag	63 956
25:50	Malmö högskola: Grundutbildning	Ramanslag	669 147
25:51	Malmö högskola: Forskning och forskarutbildning	Ramanslag	74 993
25:52	Högskolan i Kalmar: Grundutbildning	Ramanslag	372 573
25:53	Högskolan i Kalmar: Forskning och forskarutbildning	Ramanslag	64 895
25:54	Mälardalens högskola: Grundutbildning	Ramanslag	517 594
25:55	Mälardalens högskola: Forskning och forskarutbildning	Ramanslag	46 045
25:56	Danshögskolan: Grundutbildning	Ramanslag	35 123
25:57	Dramatiska institutet: Grundutbildning	Ramanslag	76 505
25:58	Högskolan i Borås: Grundutbildning	Ramanslag	327 411
25:59	Högskolan Dalarna: Grundutbildning	Ramanslag	320 824
25:60	Högskolan på Gotland: Grundutbildning	Ramanslag	91 918
25:61	Högskolan i Gävle: Grundutbildning	Ramanslag	334 567
25:62	Högskolan i Halmstad: Grundutbildning	Ramanslag	261 026
25:63	Högskolan Kristianstad: Grundutbildning	Ramanslag	291 191
25:64	Högskolan i Skövde: Grundutbildning	Ramanslag	246 204
25:65	Högskolan i Trollhättan/Uddevalla: Grundutbildning	Ramanslag	246 684
25:66	Idrottshögskolan i Stockholm: Grundutbildning	Ramanslag	44 776
25:67	Konstfack: Grundutbildning	Ramanslag	119 399
25:68	Kungl. Konsthögskolan: Grundutbildning	Ramanslag	54 622
25:69	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Grundutbildning	Ramanslag	124 913
25:70	Lärarhögskolan i Stockholm: Grundutbildning	Ramanslag	397 793
25:71	Operahögskolan i Stockholm: Grundutbildning	Ramanslag	16 849
25:72	Södertörns högskola: Grundutbildning	Ramanslag	251 382
25:73	Teaterhögskolan i Stockholm: Grundutbildning	Ramanslag	27 116
25:74	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.	Ramanslag	2 006 836
25:75	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.	Ramanslag	287 228
25:76	Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor	Ramanslag	347 644
25:77	Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	Ramanslag	1 934 671
25:78	Högskoleverket	Ramanslag	187 915
25:79	Verket för högskoleservice	Ramanslag	14 225
25:80	Centrala studiestödsnämnden m.m.	Ramanslag	505 470
25:81	Överklagandenämnden för studiestöd	Ramanslag	10 824
25:82	Internationella programkontoret för utbildningsområdet	Ramanslag	43 514
25:83	Myndigheten för Sveriges nätuniversitet	Ramanslag	32 028
25:84	Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.	Ramanslag	34 808
25:85	Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m.	Ramanslag	11 787
26:1	Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	Ramanslag	2 522 807
26:2	Vetenskapsrådet: Förvaltning	Ramanslag	105 089
26:3	Rymdforskning	Ramanslag	156 274
26:4	Institutet för rymdfysik	Ramanslag	44 423
26:5	Kungl. biblioteket	Ramanslag	236 891

26:6	Polarforskningssekretariatet	Ramanslag	25 355
26:7	Rådet för forsknings- och utvecklingssamarbete inom EU	Ramanslag	15 225
26:8	Sunet	Ramanslag	39 647
26:9	Centrala Etikprövningsnämnden	Ramanslag	4 182
26:10	Regionala etikprövningsnämnder	Ramanslag	40 705
26:11	Särskilda utgifter för forskningsändamål	Ramanslag	211 470
Summa			43 867 639

2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 4 b § och 9 kap. 8 a § skollagen (1985:1100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Ett individuellt program skall först och främst förbereda eleven för studier på ett nationellt program eller ett specialutformat program.

5 kap.
4 b §²

Ett individuellt program skall först och främst förbereda eleven för studier på ett nationellt program eller ett specialutformat program. *Utbildningen skall bedrivas i en omfattning som motsvarar heltidsstudier. Utbildningens omfattning får dock minskas om en elev begär det och styrelsen för utbildningen finner det förenligt med syftet för utbildningen.*

Ett individuellt program kan

1. särskilt inriktas mot studier på ett nationellt eller specialutformat program (programinriktat individuellt program),
2. göra det möjligt för ungdomar att genom lärlingsutbildning förena en anställning som syftar till yrkesutbildning med studier av vissa ämnen i gymnasieskolan, och
3. möta elevers speciella utbildningsbehov.

¹ Lagen omtryckt 1997:1212.

² Senaste lydelse 1999:887.

Ett individuellt program som har ett sådant syfte som avses i första stycket kan utformas för en grupp elever.

Ett programinriktat individuellt program skall utformas för en grupp elever.

Utbildningen på ett individuellt program skall följa en plan, som skall fastställas av styrelsen för utbildningen. I fråga om sådana individuella program som avses i andra stycket 2 får regeringen föreskriva att utbildningen i skolan skall omfatta minst vissa ämnen.

9 kap.

8 a §³

För varje elev som genomgår sådan utbildning som avses i 8 § lämnas bidrag av hemkommunen. Kommunens skyldighet gäller endast utbildning för sådana elever som hemkommunen var skyldig att erbjuda gymnasieutbildning vid den tidpunkt då utbildningen började.

Om utbildningen i bidragshänseende har hänförts till ett sådant nationellt program som elevens hemkommun anordnar, skall bidraget bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till det programmet i de egna gymnasieskolorna. När bidraget bestäms skall hänsyn tas till den fristående skolans åtagande och elevens behov. Om en elev har ett omfattande behov av särskilt stöd, är kommunen inte skyldig att lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Om elevens hemkommun inte anordnar ett sådant program som avses i andra stycket, men den kommun där den fristående skolan är belägen (lägeskommunen) gör det, skall bidraget bestämmas efter samma grunder som lägeskommunen tillämpar vid fördelning av resurser till det programmet i lägeskommunens gymnasieskolor. Hemkommunen skall ta hänsyn till den fristående skolans åtagande och elevens behov. Om en elev har ett omfattande behov av särskilt stöd, är kommunen inte skyldig att lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

I andra fall än som avses i andra och tredje styckena, skall elevens hemkommun betala det belopp som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämt har föreskrivit. För en elev som har ett omfattande behov av särskilt stöd skall kommunen därutöver lämna ett extra bidrag.

I andra fall än som avses i andra stycket, skall elevens hemkommun betala det belopp som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämt har föreskrivit. För en elev som har ett omfattande behov av särskilt stöd skall kommunen därutöver lämna ett extra bidrag. Kom-

³ Senaste lydelse 2002:159.

Kommunen är dock inte skyldig att lämna extra bidrag, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Kommunens skyldighet att lämna bidrag till skolan gäller inte, om statsbidrag lämnas för en utlandssvensk elevs utbildning. Om bidraget avser en asylsökande elev eller en annan elev som vistas i Sverige under liknande omständigheter, skall kommunen i stället för vad som anges i andra – *fjärde* styckena betala det belopp som regeringen har föreskrivit särskilt.

munen är dock inte skyldig att lämna extra bidrag, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Kommunens skyldighet att lämna bidrag till skolan gäller inte, om statsbidrag lämnas för en utlandssvensk elevs utbildning. Om bidraget avser en asylsökande elev eller en annan elev som vistas i Sverige under liknande omständigheter, skall kommunen i stället för vad som anges i andra *och tredje* styckena betala det belopp som regeringen har föreskrivit särskilt.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2004 i fråga om 9 kap. 8 a § och i övrigt den 1 juli 2006. Bestämmelserna i 9 kap. 8 a § tillämpas första gången på bidrag för 2005. Bestämmelserna i 5 kap. 4 b § tillämpas på utbildning som påbörjas efter den 1 juli 2006.

2.2 Förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1995:1249) om försöksverksamhet med ökat föräldrainflytande över utvecklingsstörda barns skolgång;

Härigenom föreskrivs att lagen (1995:1249) om försöksverksamhet med ökat föräldrainflytande över utvecklingsstörda barns skolgång, som gäller till utgången av juni 2005⁴, skall fortsätta att gälla till och med utgången av juni 2008.

⁴ Lagens giltighet senast förlängd 2000:446.

3 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

3.1 Omfattning

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Storstadspolitik, Utbildningspolitik och Forskningspolitik. Utgiftsområdet avser förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg och skola, vuxnas lärande,

kvalificerad yrkesutbildning, högre utbildning och forskning samt centrala myndigheter inom utbildningsområdet.

3.2 Utgiftsutvecklingen

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområdet

Miljoner kronor

	Utfall 2003	Budget 2004 ¹	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007
Politikområde Storstadspolitik	172	0	147	0	0	0
Politikområde Utbildningspolitik	38 735	40 701	40 219	40 466	39 509	39 268
Politikområde Forskningspolitik	3 140	3 264	3 219	3 402	3 952	4 526
Totalt för utgiftsområde 16	42 046	43 965	43 584	43 868	43 460	43 794

¹ Inklusivt tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

**Tabell 3.2 Härledning av ramnivån 2005–2007.
Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning**

Miljoner kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	43 962	43 962	43 962
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris & löneomräkning	449	935	1 641
Beslut	2 227	2 214	2 825
Övriga makroekonomiska företsättningar	11	27	43
Volym	0	0	0
Överföring till/från andra utgiftsområden	-2 814	-3 691	-4 692
Övrigt	31	14	14
Ny Ramnivå	43 868	43 460	43 794

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10).
Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Ramen för utgiftsområdet föreslås uppgå till 43 868 miljoner kronor 2005.

Förändringarna förklaras huvudsakligen av att det riktade bidraget till personalförstärkning inom skola och fritidshem föreslås öka med 1 000 miljoner kronor under 2005 och beräknas öka med 1 500 miljoner kronor 2006 och 1 500 miljoner kronor 2007. Ett riktat bidrag till personalförstärkning inom förskola föreslås öka med 1 000 miljoner kronor under 2005 och 2 000 miljoner kronor 2006 och 2007. Vidare föreslås resurser till forskningsändamål öka med 100

miljoner kronor 2005, 600 miljoner kronor 2006 och 1 100 miljoner kronor 2007.

Medel avseende det riktade bidraget till personalförstärkning inom skola och fritidshem överförs med 3 000 miljoner kronor 2005, 4 000 miljoner kronor 2006 och 5 000 miljoner kronor 2007 till utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommunerna. Vidare överförs ca 1 800 miljoner kronor avseende statligt stöd för utbildning av vuxna till utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommunerna fr.o.m. 2006. Medel för påbyggnadsutbildningar föreslås överföras från utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommunerna med 125 miljoner kronor 2005 och 250 miljoner kronor för 2006 och 2007.

**Tabell 3.3 Ramnivå 2005 realekonomisk fördelning,
Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning**

Miljoner kronor

	2005
Transfereringar ¹	12 592
Verksamhetsutgifter ²	30 407
Investeringar ³	868
Summa ramnivå	43 868

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfallet 2003 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som de statliga myndigheterna använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

4 Utbildningspolitik

4.1 Omfattning

Politikområdet Utbildningspolitik har följande omfattning och behandlas i följande avsnitt:

- **Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg**
- **Barn- och ungdomsutbildning**
förskoleklass
grundskola
gymnasieskola
specialskola
särskola
sameskola
svensk skola i utlandet
- **Vuxnas lärande**
kommunal vuxenutbildning
vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvtux)
svenskundervisning för invandrare (sfi)
kvalificerad yrkesutbildning
folkbildning
viss kompletterande utbildning med enskilda huvudmän
- **Högskoleverksamhet**
universitet och högskolor (grundutbildning forskning), Sveriges lantbruksuniversitet
enskilda utbildningsanordnare inom högre utbildning
- **Studiestödsverksamhet**

I politikområdet ingår även centrala myndigheter inom studiestöds-, skol- och högskoleområdet samt medlemsavgifter till Unesco och verksamheten vid Svenska unescorådet.

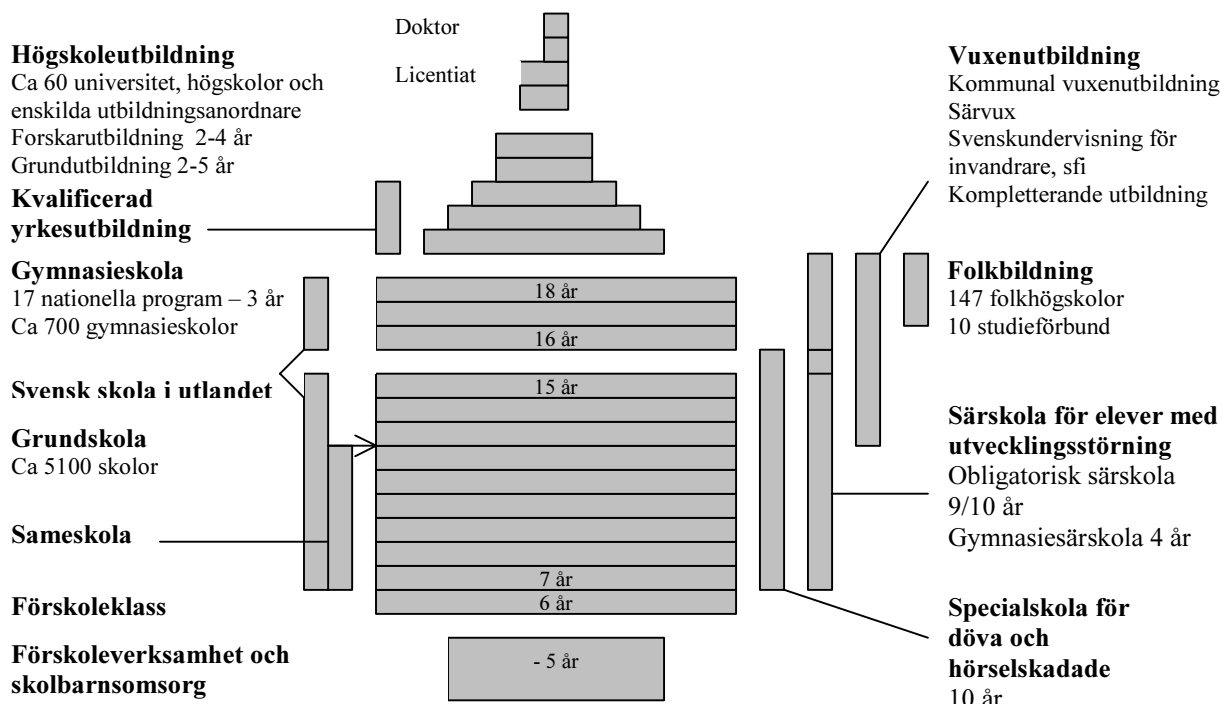
De samlade kostnaderna inom politikområdet uppgår till knappt 230 miljarder, kommuner och landsting. Av detta täcker anslagen under politikområdet ungefär 29 procent vilket hänger

sammans med att huvudmannaskapet för den verksamhet som ingår i politikområdet delas mellan stat, kommun, landsting och enskilda huvudmän.

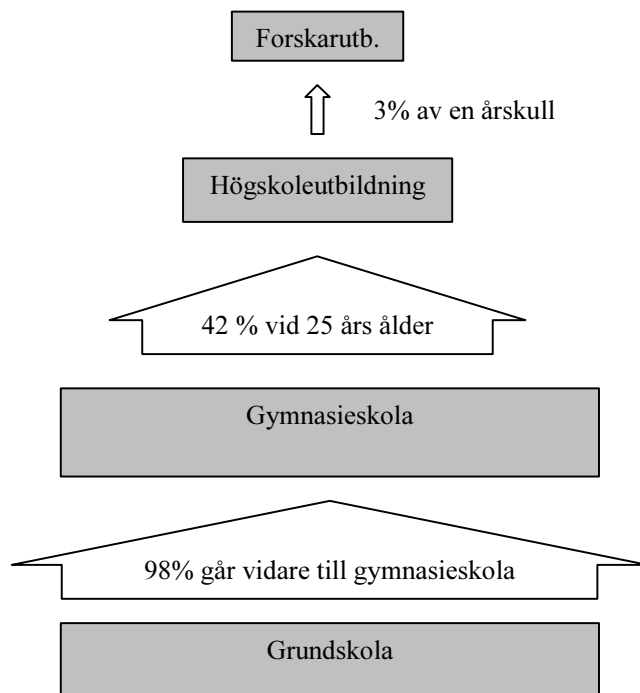
Kommunerna är huvudmän för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, förskoleklass, skola, särskola och viss vuxenutbildning (kommunal vuxenutbildning, särvtux och sfi). Antalet fristående skolor utgör ett växande inslag inom skolväsendet. Staten är huvudman för specialskolan och sameskolan. Inom folkbildningen (folkhögskolor och studieförbund) är den enskilda verksamheten dominerande. Staten är huvudman för flertalet universitet och högskolor, men det finns inom politikområdet även ett antal enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet. Anslagen inom politikområdet finansierar helt och hållet studiestödet samt huvudsakligen grundutbildningen vid universitet och högskolor samt till två tredjedelar de kvalificerade yrkesutbildningarna medan den statliga finansieringsandelen via anslag är lägre när det gäller förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning. Förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och viss vuxenutbildning finansieras främst med kommunala skattemedel, men även via det generella statliga bidraget till kommunerna. Avgifter svarar för en del av finansieringen när det gäller studiecirklar inom folkbildningen, förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen samt vissa myndigheter men har i övrigt en högst begränsad andel. Forskning och forskarutbildning vid universitet och högskolor finansieras av anslagsmedel och externa medel såsom medel från forskningsråd och forskningsstiftelser samt EU-medel och medel från andra externa finansiärer.

Nedanstående figur ger en översikt över politikområdet.

SVERIGES UTBILDNINGSSYSTEM 2004

Övergångar mellan utbildningsformer 2003

Tabell 4.1 Antal barn och studerande 1998-2003, 1 000-tal¹

	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03
Barnomsorg ²	721	720	705	701	730	734
Förskoleklass	-	111	107	108	100	94
Grundskola	984	1010	1035	1052	1059	1057
Gymnasieskola	313	309	306	305	311	323
Utlandsskola	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3	1,3
Särskola	15	16	17	19	20	20
Specialskola	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Sameskola ³	0,19	0,18	0,19	0,18	0,17	0,17
Sfi ⁴	-	35	34	37	40	44
Särvux ⁴	-	4	4	4,3	4,4	4,5
Kommunal vuxenutbildning ⁵	-	232	213	195	192	155
CFL ⁴	-	-	-	10,6	8,6	6,8
Folkbildning ⁵	30	30	30	32	31	31
KY ⁶	-	12,8	14,2	15,1	15,5	17,6
Grundläggande högskoleutbildning ⁷	245	251	257	268	287	300
Forskarutbildning ⁸	18	18	18	18	18	19

¹ Merparten av uppgifterna avser läsår. Heltidsekvivalenter om inte annat anges.

² Inkl. förskola, familjedaghem, fritidshem och öppna verksamheter. Hel- och heltidsinskrivna barn.

³ Inkl. förskoleklass.

⁴ Ej helårsstuderande.

⁵ Helårsstuderande. Antalet individer som deltagit i studiecirkel är minst 1,5 milj.

⁶ Avser antal studerande per år.

⁷ Helårsstudent i grundutbildning exkl. uppdragsutbildning.

⁸ Antal minst 10 procent aktiva under höstterminen.

Tabell 4.2 Offentliga kostnader budgetår 1998-2003, Mdr SEK¹

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Barnomsorg ²	39,0	39,1	39,8	40,9	44,0	46,5
Förskoleklass	-	3,6	3,8	3,9	3,7	3,9
Grundskola	50,0	53,6	57,6	61,9	68,0	70,4
Gymnasieskola ⁵	21,2	22,0	22,4	23,9	25,5	26,9
Utlandsskola	-	0,10	0,13	0,14	0,18	0,16
Särskola	-	3,5	3,8	4,3	4,8	5,1
Specialskola	-	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5
Vuxenutbildning ⁷	5,5	6,9	7,3	7,2	6,9	5,7
Folkbildning ³	-	6,3	6,0	6,2	6,5	6,5
KY	0,6	0,6	0,7	0,7	0,6	0,7
Universitet och högskolor ⁴	32,0	34,3	36,5	38,2	41,5	43,7
Studiestöd ⁵	-	19,7	19,7	19,1	20,7	19,8

¹ Kostnader exkl. studiestöd. Studiestöd särredovisas.

² Inkl. förskola, familjedaghem, fritidshem och öppna verksamheter.

Nettokostnad exkl. avgifter.

³ Summa för folkhögskolor och studieförbund.

⁴ Inkl. forskning.

⁵ Inkl. kostnaderna för räntesubventioner, avskrivningar och pensionsavgifter.

⁶ Inkl. skolskjuts, reseersättning och inackordering.

⁷ Inkluderar sfi, särvux, kommunal vuxenutbildning och CFL.

Tabell 4.3 Andel kvinnor 1998-2003, lärare och elever, procent

	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03
Barnomsorgs-personal ¹	83	92	94	94	94	94
Lärare i grundskolan	73	74	74	73	73	73
Lärare i särskolan	75	75	76	76	75	75
Lärare i gymnasieskolan	48	48	48	48	48	48
Lärare i vuxenutbildning	67	61	60	60	62	64
Lärare i högskolan	34	35	35	36	37	38
Professorer	11	12	13	14	14	15
Studerande i Ky	49	46	47	46	46	47
Studerande i vuxenutbildning	66	66	66	66	65	65
Studerande i grundläggande högskoleutbildning	58	59	59	60	60	60
Forskarstuderande	42	43	44	45	46	47

¹ Inkl. förskola, familjedaghem, fritidshem och öppna verksamheter.

Tabell 4.4 Antal lärare¹ 1998-2003, 1000-tal

	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03
Barnomsorgs-personal ²	79,0	79,0	78,0	78,7	82,8	113,1 ⁴
Förskoleklass	-	9,2	8,3	8,4	8,1	7,5
Grundskola	74,0	76,5	78,4	80,2	82,3	83,4
Gymnasieskola	23,1	23,5	23,7	24,2	25,3	26,3
Sär-, specialskola ³	4,0	4,0	4,3	4,7	4,7	4,8
Vuxenutbildning	9,0	10,0	9,5	8,5	8,2	7,5
Folkbildning	2,4	2,4	2,5	2,4	2,4	2,4
Universitet och högskolor	14,6	15,3	15,8	16,8	17,5	18,2

¹ Omräknat till heltidsekvivalenter.

² Inkl. förskola, familjedaghem, fritidshem och öppna verksamheter.

³ För svenska skolor i utlandet finns inte uppgifter om helårslärare.

⁴ Avser antal anställda som arbetar med barn. tidigare år redovisas antalet årsarbetare.

4.2 Utgiftsutveckling

Tabell 4.5 Utgiftsutveckling inom politikområdet
Miljoners kronor

	Utfall 2003	Budget 2004 ¹	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007
<i>Anslag inom utgiftsområde 15</i>						
25:1 Studiehjälp m.m.	3 059,2	3 242,4	3 241,9	3 289,9	3 429,4	3 576,1
25:2 Studiemedel m.m.	9 858,9	11 242,5	10 412,9	10 402,9	11 592,6	12 040,9
25:3 Studiemedelsröntor m.m.	5 448,4	5 833,4	5 743,5	5 343,7	5 293,1	5 688,4
25:4 Rekryteringsbidrag	1 192,1	1 450,7	1 450,7	1 805,8	1 480,9	1 658,7
25:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	40,1	61,5	48,0	61,5	61,5	61,5
25:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	27,3	28,1	28,1	28,1	28,1	28,1
25:7 Bidrag till vissa organisationer m.m.	37,3	63,8	62,8	63,8	63,8	63,8
2003 15 25:5 Vuxenstudiestöd m.m.	199,1	-	0,1	-	-	-
Totalt för utgiftsområde 15	19 862,5	21 922,4	20 987,8	20 995,7	21 949,3	23 117,4
<i>Anslag inom utgiftsområde 16</i>						
25:1 Statens skolverk	298,0	305,1	304,5	298,2	301,5	306,7
25:2 Myndigheten för skolutveckling	76,5	95,0	93,3	96,3	96,4	98,0
25:3 Utveckling av skolväsende och barnomsorg	307,3	198,4	256,7	208,8	283,0	443,8
25:4 Specialpedagogiska institutet	337,3	340,3	328,9	350,2	345,9	351,7
25:5 Skolutveckling och produktion av läromedel för elever med funktionshinder	23,0	23,1	22,1	23,3	23,7	24,2
25:6 Specialskolemyndigheten	243,8	242,3	240,5	245,6	247,9	252,2
25:7 Särskilda insatser på skolområdet	265,2	270,5	262,4	281,4	297,9	307,2
25:8 Sameskolstyrelsen	30,2	32,4	32,4	32,8	33,1	33,7
25:9 Maxtaxa i barnomsorgen m.m.	3 898,6	3 660,0	3 660,0	3 660,0	3 660,0	3 660,0
25:10 Bidrag till personalförstärkningar i förskola		0,0		1 000,0	2 000,0	2 000,0
25:11 Bidrag till personalförstärkningar i skola och fritidshem	2 473,6	3 500,0	3 470,0	1 500,0	1 000,0	0,0
25:12 Bidrag till viss verksamhet motsvarande grundskola och gymnasieskola	123,0	128,5	127,6	133,5	136,8	140,0
25:13 Bidrag till svensk undervisning i utlandet	76,7	89,3	84,2	92,8	94,4	96,2
25:14 Nationellt centrum för flexibelt lärande	101,9	98,1	106,3	99,0	100,4	102,3
25:15 Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning	138,6	158,3	167,4	157,3	160,4	164,6
25:16 Bidrag till vissa organisationer för uppsökande verksamhet	50,0	50,0	49,1	50,0	50,0	50,0
25:17 Statligt stöd för utbildning av vuxna	1 313,6	1 785,5	1 751,7	1 916,8	0,0	0,0
25:18 Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning	16,9	18,6	18,8	18,9	19,1	19,4
25:19 Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning	683,1	778,2	778,2	793,2	809,0	825,5
25:20 Valideringsdelegationen		15,3	15,0	15,3	15,5	15,8
25:21 Utveckling av påbyggnadsutbildningar		0,0		125,0	250,0	250,0
25:22 Uppsala universitet: Grundutbildning	1 072,9	1 125,9	1 095,1	1 137,3	1 150,8	1 171,9
25:23 Uppsala universitet: Forskning och forskarutbildning	1 140,3	1 174,0	1 152,4	1 186,0	1 200,0	1 222,1
25:24 Lunds universitet: Grundutbildning	1 420,7	1 455,3	1 428,5	1 466,0	1 483,4	1 505,2
25:25 Lunds universitet: Forskning och forskarutbildning	1 158,1	1 192,1	1 170,1	1 204,3	1 218,5	1 240,9
25:26 Göteborgs universitet: Grundutbildning	1 358,9	1 400,1	1 374,3	1 418,1	1 437,9	1 469,0

	Utfall 2003	Budget 2004 ¹	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007
25:27 Göteborgs universitet: Forskning och forskarutbildning	943,5	971,1	953,2	981,0	992,7	1 010,9
25:28 Stockholms universitet: Grundutbildning	867,9	893,2	876,7	902,3	913,0	929,8
25:29 Stockholms universitet: Forskning och forskarutbildning	961,8	989,8	971,6	1 003,3	1 015,2	1 033,8
25:30 Umeå universitet: Grundutbildning	967,5	1 010,7	971,4	1 020,9	1 033,0	1 052,0
25:31 Umeå universitet: Forskning och forskarutbildning	661,2	680,5	667,9	687,4	695,6	708,3
25:32 Linköpings universitet: Grundutbildning	1 059,2	1 090,9	1 070,8	1 100,4	1 113,5	1 133,9
25:33 Linköpings universitet: Forskning och forskarutbildning	459,8	473,3	464,5	478,1	483,8	492,6
25:34 Karolinska institutet: Grundutbildning	526,6	544,6	534,5	550,1	559,3	572,4
25:35 Karolinska institutet: Forskning och forskarutbildning	738,9	760,7	746,7	768,5	777,6	791,9
25:36 Kungl. Tekniska högskolan: Grundutbildning	837,5	878,2	873,8	893,0	915,3	932,2
25:37 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och forskarutbildning	633,7	652,2	640,2	659,6	667,4	679,7
25:38 Luleå tekniska universitet: Grundutbildning	544,8	560,5	554,7	564,4	571,1	581,6
25:39 Luleå tekniska universitet: Forskning och forskarutbildning	235,6	242,6	238,1	245,0	248,0	252,5
25:40 Karlstads universitet: Grundutbildning	438,9	445,8	453,8	451,9	477,5	486,3
25:41 Karlstads universitet: Forskning och forskarutbildning	141,4	145,7	143,0	147,2	148,9	151,7
25:42 Växjö universitet: Grundutbildning	364,0	374,9	400,8	378,7	383,2	390,2
25:43 Växjö universitet: Forskning och forskarutbildning	137,7	141,8	139,2	143,2	144,9	147,6
25:44 Örebro universitet: Grundutbildning	521,8	521,9	512,3	523,7	529,9	539,6
25:45 Örebro universitet: Forskning och forskarutbildning	153,4	158,0	155,1	159,6	161,5	164,5
25:46 Mittuniversitetet: Grundutbildning	460,8	463,8	491,5	466,7	472,2	480,9
25:47 Mittuniversitetet: Forskning och forskarutbildning	118,4	122,0	119,7	133,2	134,8	137,3
25:48 Blekinge tekniska högskola: Grundutbildning	196,3	202,8	186,3	202,9	205,3	209,1
25:49 Blekinge tekniska högskola: Forskning och forskarutbildning	61,5	63,3	62,1	64,0	64,7	65,9
25:50 Malmö högskola: Grundutbildning	649,0	630,5	618,9	669,1	677,1	689,5
25:51 Malmö högskola: Forskning och forskarutbildning	72,1	74,2	72,9	75,0	75,9	77,3
25:52 Högskolan i Kalmar: Grundutbildning	373,6	368,8	362,0	372,6	377,0	383,9
25:53 Högskolan i Kalmar: Forskning och forskarutbildning	62,4	64,2	63,1	64,9	65,7	66,9
25:54 Mälardalens högskola: Grundutbildning	494,8	512,4	510,6	517,6	523,7	533,4
25:55 Mälardalens högskola: Forskning och forskarutbildning	44,3	45,6	44,7	46,0	46,6	47,4
25:56 Danshögskolan: Grundutbildning	26,9	27,8	27,3	35,1	41,2	42,0
25:57 Dramatiska institutet: Grundutbildning	73,5	75,7	74,3	76,5	77,4	78,8
25:58 Högskolan i Borås: Grundutbildning	314,3	324,1	318,1	327,4	331,3	337,4
25:59 Högskolan Dalarna: Grundutbildning	329,3	317,6	314,0	320,8	324,6	330,6
25:60 Högskolan på Gotland: Grundutbildning	86,7	91,0	87,3	91,9	103,9	105,8
25:61 Högskolan i Gävle: Grundutbildning	322,9	333,0	326,8	334,6	342,7	353,2
25:62 Högskolan i Halmstad: Grundutbildning	252,9	258,4	254,2	261,0	264,1	269,0

	Utfall 2003	Budget 2004 ¹	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007
25:63 Högskolan Kristianstad: Grundutbildning	284,1	288,3	292,9	291,2	294,6	300,1
25:64 Högskolan i Skövde: Grundutbildning	235,9	235,2	230,9	246,2	269,6	274,5
25:65 Högskolan i Trollhättan/Uddevalla: Grundutbildning	235,5	243,2	238,7	246,7	266,8	271,7
25:66 Idrotthögskolan i Stockholm: Grundutbildning	42,8	44,3	43,5	44,8	45,3	46,1
25:67 Konstfack: Grundutbildning	114,6	118,2	116,0	119,4	120,8	123,0
25:68 Kungl. Konsthögskolan: Grundutbildning	52,4	54,1	53,1	54,6	55,3	56,3
25:69 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Grundutbildning	120,1	123,7	121,4	124,9	126,4	128,7
25:70 Lärarhögskolan i Stockholm: Grundutbildning	405,7	393,8	386,5	397,8	402,5	409,9
25:71 Operahögskolan i Stockholm: Grundutbildning	16,1	16,7	16,4	16,8	17,0	17,4
25:72 Södertörns högskola: Grundutbildning	238,0	247,4	250,4	251,4	274,6	279,6
25:73 Teaterhögskolan i Stockholm: Grundutbildning	25,9	26,8	26,3	27,1	27,4	27,9
25:74 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.	1 784,6	1 899,3	1 819,5	2 006,8	2 030,6	2 067,9
25:75 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.	593,0	484,1	490,9	287,2	174,3	171,2
25:76 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor	341,2	348,4	342,0	347,6	351,8	358,2
25:77 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	1 730,6	1 780,5	1 780,5	1 934,7	1 957,6	1 993,6
25:78 Högskoleverket	187,1	185,9	182,5	187,9	189,5	192,9
25:79 Verket för högskoleservice	13,1	14,1	14,3	14,2	14,4	14,7
25:80 Centrala studiestödsnämnden m.m.	419,9	414,3	383,4	505,5	380,3	386,9
25:81 Överklagandenämnden för studiestöd	10,2	10,7	10,6	10,8	10,9	11,1
25:82 Internationella programkontoret för utbildningsområdet	40,6	41,9	41,2	43,5	44,3	45,2
25:83 Myndigheten för Sveriges nätuniversitet	35,4	31,8	31,2	32,0	32,5	33,1
25:84 Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.	34,9	34,7	27,5	34,8	34,8	34,8
25:85 Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m.	9,0	16,0	11,7	11,8	11,9	12,2
2002 16 25:3 Forskning inom skolväsendet	1,2	-	-	-	-	-
2002 16 25:4 Program för IT i skolan	19,6	-	15,4	-	-	-
2001 16 25:79 Distansutbildningsmyndigheten	-	-	-	-	-	-
Utgiftsområde 16	38 734,5	40 701,2	40 218,6	40 465,6	39 508,6	39 267,8
<i>Anslag inom utgiftsområde 17</i>						
25:1 Bidrag till folkbildningen	2 519,6	2 601,2	2 553,3	2 635,2	2 689,0	2 742,5
25:2 Bidrag till vissa handikappåtgärder inom folkbildningen	73,2	75,8	74,4	79,0	80,1	81,7
25:3 Bidrag till kontakttolkutbildning	9,6	12,6	12,3	10,1	10,1	10,3
2003 17 25:4 Folkbildningsinsatser för folkomröstning om införande av euron	15,0	-	0,0	-	-	-
Utgiftsområde 17	2 617,5	2 689,6	2 640,0	2 724,3	2 779,2	2 834,5
<i>Anslag inom utgiftsområde 23</i>						
25:1 Sveriges lantbruksuniversitet	1 228,0	1 289,5	1 265,7	1 356,2	1 370,0	1 393,5
Utgiftsområde 23	1 228,0	1 289,5	1 265,7	1 356,2	1 370,0	1 393,5
Totalt för politikområde Utbildningspolitik	62 442,5	66 602,6	65 112,2	65 541,8	65 607,3	66 613,2

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FIU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005

4.3 Mål

Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2001 (prop. 2000/01:1) som mål för utbildningspolitiken att Sverige skall vara en ledande kunskapsnation som präglas av utbildning av hög kvalitet och livslångt lärande för tillväxt och rättvisa. Detta mål har godkänts av riksdagen (bet. 2000/01:UbU1, rskr. 2000/01:99). Regeringen anser att detta mål skall ligga fast.

4.4 Politikens inriktning

Kunskapssamhället förutsätter livslångt lärande

Utbildning och forskning driver samhällsutvecklingen och lägger grunden för hållbar tillväxt och framtida välfärd. Utbildning stärker människor och ger kraft att möta förändringar i ett alltmer kunskapsbaserat samhälle. Det gör utbildning till ett av de viktigaste verktygen för att öka jämlikheten och motverka segregation i samhället.

Målet för utbildningspolitiken är att Sverige skall vara en ledande kunskapsnation som präglas av utbildning av hög kvalitet och livslångt lärande för tillväxt och rättvisa. Utbildningssystemet skall uppmuntra och bereda väg för ett livslångt lärande och skall vara utformat så att det ger alla möjlighet att dels skaffa sig en bra grundläggande utbildning i unga år, dels komplettera sin utbildning eller lära nytt senare i livet.

För att förverkliga Lissabonstrategins mål att Europa 2010 skall vara världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi med möjlighet till hållbar ekonomisk tillväxt med fler och bättre arbetstillfällen och en hög grad av social sammanhållning, har EU-länderna ställt upp tre strategiska mål som rör utbildningsområdet: att förbättra kvalitet och effektivitet i utbildningssystemen, att underlätta tillträdet för alla till utbildning och att öppna utbildningssystemen mot omvärlden. Den svenska utbildningspolitikens inriktning ligger också väl i linje med EU:s sysselsättningsstrategi och dess målsättningar.

De senaste tio årens offensiva investeringar i utbildning och forskning saknar motstycke. De statliga satsningarna på utbildning, universitetsforskning och studiestöd har fördubblats från 1994 till 2004 och omfattar bl.a. kunskapslyftet, den treåriga gymnasieskolan och en omfattande

utbyggnad av högskolan med närmare 100 000 nya utbildningsplatser. De stora investeringar som gjorts i utbildning under lång tid har bidragit till att Sveriges befolkning har goda kunskaper och hög kompetens. Det visar sig bl.a. i internationella mätningar av baskunskaper, formell utbildning och arbetskraftens kompetensutveckling. Enligt OECD har också Sverige jämfört med andra länder den högsta andelen av arbetskraften i kunskapsintensiva arbeten.

För att förverkliga visionen att Sverige skall vara Europas mest konkurrenskraftiga, dynamiska och kunskapsbaserade ekonomi (Innovativa Sverige – en strategi för tillväxt genom förnyelse, Ds 2004:36), måste svensk utbildning och forskning fortsätta att hålla världsklass. Regeringen vill att den svenska arbetskraften skall vara den mest välutbildade i världen. Sverige skall konkurrera med kunskap och kompetens – inte med låga löner och otrygga arbetsvillkor. Alla barn och ungdomar skall ges förutsättningar att växa med kunskap, alla skall lämna skolan med goda kunskaper – och alla skall ges möjlighet till ett livslångt lärande. Därför är det angeläget att fortsätta de omfattande, samlade och långsiktiga satsningar som görs på utbildning på alla nivåer, från förskolan till forskarutbildningen. Internationaliseringen av svensk utbildning på alla nivåer främjar ökad kvalitet och kan därigenom bidra till att det övergripande utbildningsmålet nås.

I det globala kunskapssamhället blir det allt viktigare att ta tillvara människors initiativkraft och kompetens. Därför vill regeringen inte bara att Sverige skall ha världens högsta utbildningsnivå, utan även att Sverige skall vara bäst i världen på att tillvarata befolkningens kompetens och ha ett arbetsliv som stimulerar kvinnors och mäns initiativkraft och kompetensutveckling. För att bättre ta tillvara människors kunskaper och bl.a. underlätta för personer med utländsk bakgrund att komma in på arbetsmarknaden bör möjligheten till validering och erkännande av yrkeskunskaper förbättras. Möjligheterna för utländska studenter som studerat i Sverige att efter studietiden stanna kvar här för att arbeta kommer att ses över. Skolan och det övriga utbildningssystemet skall bidra till att skapa positiva attityder till företagande och entreprenörskap.

För att bättre ta tillvara alla människors kunskaper och kompetens är det också angeläget att öka jämställdheten i hela utbildningssystemet

och motverka könsbundna studieval. Likabehandling skall främjas och diskriminering stoppas. Som framhölls i betänkandet Den könsupplade arbetsmarknaden (SOU 2004:43) spelar kvinnors och mäns olika utbildningsval en stor roll för hur könsmönstren ser ut i arbetslivet. Insatser inom utbildningsväsendet för att främja ett otraditionellt yrkesval är och har nästan enbart varit riktade till flickor och kvinnor och har främst handlat om att öka deras intresse för teknik och naturvetenskapliga ämnen. Regeringens mening är att fler insatser och åtgärder inom utbildningsväsendet behöver fokusera på pojkar och män för att bryta traditionella könsbundna studieval och motverka pojkars sämre studieresultat. Det är angeläget att arbeta för att få fler pojkar och män att söka till flick- och kvinnodominerade utbildningar och att öka intresset för studier bland män med kort utbildning.

Genom att ge ökade kunskaper och stärka medborgarnas engagemang kan ett livslångt lärande bidra till arbetet för en hållbar utveckling. En hållbar utveckling i Sverige hör intimt samman med hållbar utveckling i övriga världen och handlar bl.a. om ett gemensamt ansvar och solidaritet mellan kvinnor och män samt mellan generationer. Men det handlar lika mycket om gemensamt ansvar mellan folk och länder. Utbildning spelar en tydlig roll i såväl det lokala som det globala arbetet för hållbar utveckling. En av regeringen tillsatt kommitté har i uppdrag att kartlägga omfattningen av utbildning för hållbar utveckling på olika nivåer i det svenska utbildningssystemet och att stimulera till ytterligare insatser (dir. 2003:68). Sverige skall också fortsätta att spela en aktiv roll i arbetet med FN:s årtionde om Utbildning för hållbar utveckling 2005–2014.

Förskolan – starten på det livslånga lärandet

Förskolan är det första steget i utbildningssystemet och i det livslånga lärandet. Förskolan skall erbjuda en trygg och pedagogisk miljö där barnen kan utvecklas på sina egna villkor. I förskolan skall barnens nyfikenhet stimuleras och deras tilltro till sin egen förmåga stärkas. I förskoleverksamheten skall barnen mötas över sociala och ekonomiska gränser, vilket skapar förutsättningar för rättvisa, jämlikhet och integration. Oberoende av ekonomi och familje-

situation skall alla barn erbjudas en plats i förskoleverksamheten. Det är betydelsefullt att det finns en mångfald av alternativ i förskoleverksamheten. Därför är familjedaghemmen en viktig del av förskoleverksamheten.

Genom en tydlig strategi har förskolan utvecklats mycket under de senaste åren. Förskoleverksamheten gör det möjligt för föräldrar att förena arbete eller studier med föräldraskap. Förskolan har idag utvecklats till att främst vara till för barnen och deras behov av omsorg, utveckling och lärande. Idag är den en viktig del av den generella välfärden. Genom reformer har regeringen stärkt barnens rätt till en pedagogisk verksamhet. Läroplan för förskolan har införts och barn till föräldralediga och arbetslösa har fått rätt till förskoleverksamhet under minst tre timmar om dagen eller 15 timmar i veckan. Maxtaxan har inneburit sänkta avgifter och utjämnat de orättvisa skillnader som fanns mellan olika kommuners avgifter i barnomsorgen. Skolverket bedömer i sin utvärdering av maxtaxan 2004 att den är fullt ut finansierad. Allmän förskola har införts för alla 4- och 5-åringar. Nya grupper av barn har fått del av ett lekande lärande.

Mer personal ger förutsättningar för mindre barngrupper och ökad kvalitet

Den viktigaste faktorn för att förbättra förskolans kvalitet och miljö är mer personal. Med mer personal ges förutsättningar att öka personaltäteten, minska barngruppernas storlek och öka kvaliteten i förskolan. Satsningen på personal är av särskilt stor betydelse för små barn, de barn som är i behov av särskilt stöd och barn med annat modersmål än svenska. Regeringen avser att återkomma inom kort med en riktad satsning till kommunerna för att anställa 6 000 fler förskollärare, barnskötare eller annan personal i förskolan. För detta avsätts 1 miljard kronor 2005 och för 2006 och 2007 beräknas 2 miljarder kronor per år för denna satsning.

Det är viktigt att personalen, som arbetar med det första steget i det livslånga lärandet, får kontinuerlig kompetenshöjning för att kunna möta de nya krav som ställs på förskolan. Regeringen tillför sedan 2002 årligen 500 miljoner kronor för att säkra förskolans kvalitet och kompetensutveckla personalen. Det är barnens rättighet att gå i en förskola av god kvalitet. Inom kort kommer regeringen att lägga fram en propo-

sition med förslag till hur kvalitetsarbetet skall genomföras i förskolan.

Förskolan skall bidra till ökad jämställdhet

Alla barn skall få utvecklas som individer utifrån sina egna förutsättningar. De traditionella könsrollerna skall inte begränsa barnen. Forskning visar att barn tidigt bemöts utifrån sitt kön och på så sätt förs normerna i könsmaktsordningen vidare i samhället. Regeringen har avsatt medel t.o.m. 2004 för att utbilda genuspedagoger i alla kommuner. Det behövs dock fler insatser för att öka jämställdheten och höja kvaliteten och därför har regeringen tillsatt en jämställdhetsdelegation för förskolan. Delegationen skall sprida kunskap och erfarenhet om jämställdhet och stötta förskolorna i deras arbete. I maj 2004 delade delegationen ut 2,5 miljoner till 18 projekt. I december 2004 väntas ett delbetänkande från jämställdhetsdelegationen med förslag för att utveckla förskolans jämställdhetsarbete.

Fortsatt öronmärkta resurser för 15 000 fler lärare och andra specialister

Alla skolor skall vara bra skolor och fler elever måste nå kunskapsmålen i skolan. Alla barn och ungdomar skall ha möjlighet till en likvärdig utbildning av hög kvalitet. Alla elever har rätt till utveckling och stimulans i skolan och rätt till det stöd som de behöver.

Tillgången till välutbildade lärare är avgörande för måluppfyllelsen i skolan. Kommunerna har ett ansvar att erbjuda goda arbetsvillkor och utvecklingsmöjligheter för att kunna rekrytera och behålla lärare. En satsning på att anställa sammanlagt 15 000 nya lärare och andra specialister i skolan kombineras därför med ett ambitiöst kvalitetsprogram för skolan. Satsningen på fler lärare och andra specialister har varit mycket framgångsrik och kommunerna har ökat sin personal med 8 500 heltidstjänster under de första två åren. Det är 3 000 fler än vad det särskilda statsbidraget täcker.

Regeringen har beslutat om vissa ändringar i förordningen om statsbidrag till personalförstärkningar i skola och fritidshem för de återstående medlen som delas ut i form av riktade statsbidrag läsåren 2004/05 och 2005/06. Fr.o.m.

den 1 januari 2005 införs ett nytt basår för satsningen. Kommunens insatser skall då bedömas i förhållande till personaltätheten läsåret 2003/04. Därmed får kommuner som tidigare inte fullt ut kunnat utnyttja statsbidraget ett gynnsammare utgångsläge när de ansöker om kommande bidrag. Kommuner som satsat egna medel för att förbättra personaltätheten i skola och fritidshem, utöver det beviljade statsbidraget, kommer inte att missgynnas.

För kommuner med ett växande elevunderlag kan det vara svårt och mycket kostsamt att samtidigt också öka personaltätheten i skola och fritidshem. Därför införs en möjlighet för dessa kommuner att använda en fjärdedel av sin bidragsram för den personalökning som följer av ett ökat elevantal. Det gynnar inte minst kommuner som har ett ökande antal barn i fritidshem.

Förordningsändringarna ger också en möjlighet för kommuner att överföra delar av statsbidraget till en annan kommun när den har gymnasieelever i en annan kommuns gymnasieskola. Därigenom ges den mottagande kommunen bättre förutsättningar att göra behövliga personalförstärkningar.

Kvalitetsprogram för förskola, skola och vuxenutbildning

Regeringens kvalitetsprogram för förskola, skola och vuxenutbildning Alla skolor skall vara bra skolor (skr. 2001/02:188) syftar till att ge elever och föräldrar tydligare information om elevens utveckling och strama upp kvalitetsarbetet i skolor och kommuner. Det behövs på alla nivåer en god bild av hur utbildningsmålen kan nås, vad som brister när målen inte nås och vilka insatser som krävs för att undanröja eventuella brister. Därigenom kan både kvaliteten i utbildningen höjas och likvärdigheten mellan olika skolor och kommuner öka.

Kvalitetsprogrammet innehåller en rad insatser för att stärka kvalitetsarbetet i skolan, skapa en nationellt likvärdig utbildning och se till att utbildningsmålen nås. Programmet innehåller skärpta krav på att ge elever och föräldrar tidig och tydlig information om hur det går i skolan, individuella utvecklingsplaner för varje elev, tydligare årlig redovisning av varje skolas kvalitet och fördubblad nationell granskning och tillsyn. På nationell nivå har arbetet stärkts genom att

det tidigare Skolverkets verksamheter har delats upp i två myndigheter. Det nya Statens skolverk har fått ett tydligt uppdrag att utvärdera kvaliteten på och utöva tillsyn vid alla landets skolor och Myndigheten för skolutveckling skall stödja utvecklingsarbetet på skolorna. En prioriterad uppgift är att stödja utvecklingen i de skolor som finns i de mest segregerade områdena. För att ytterligare stärka insatserna i skolor i segregerade områden avser regeringen att under 2006 och 2007 genomföra satsningar för 70 respektive 155 miljoner kronor för detta ändamål.

Skolväsendet har två grundläggande uppdrag, kunskapsuppdraget och demokratiuppdraget, som hänger nära samman. Trygghet, respekt och arbetsro för alla i skolan är nödvändiga för att kunna tillägna sig kunskaper och kunskap är ett av de bästa vapnen mot odemokratiska värderingar. Alla skall kunna känna sig trygga i skolan och det skall finnas tydliga gemensamt förankrade regler och normer. Skolan skall stärka elevernas självförtroende och förmåga till medkännande med andra. Både lärare och elever skall mötas med respekt och ha inflytande över hur målen skall nås. Skolan skall aktivt motverka alla former av trakasserier och kränkande behandling. Regeringen avser att lägga fram ett förslag till lagstiftning som syftar till att motverka diskriminering och mobbning i skolan.

För att stärka barns och ungdomars fysiska hälsa bör fysisk aktivitet och rörelse vara en naturlig del av skolans vardag och integreras i hela skolans arbete. Det är regeringens och idrottsrörelsens gemensamma ambition att alla barn skall ha fysisk aktivitet om minst 30 minuter varje dag inom ramen för skoldagen.

Regeringen avser att under 2005 lägga fram en proposition med förslag till ny skollag, som även den blir en viktig byggsten i arbetet med att förbättra kvaliteten i skolan.

Stärkta kunskaper i skolan

Skolans uppgift är att ge alla barn en god start i livet. I dagens kunskapsintensiva samhälle, där allt större krav ställs på kunskap och kompetens, är skolans kunskapsuppdrag av helt avgörande betydelse för människors framtid. Den som lämnar skolan utan goda baskunskaper möter ofta stora problem såväl i sin fortsatta utbildning som på arbetsmarknaden. Därför är det en

central jämlikhetsfråga att stärka insatserna för att alla barn skall nå målen i skolan.

För att eleverna skall kunna få hjälp och stöd tidigt är det nödvändigt att skolorna tar reda på och redovisar elevernas utveckling mot läroplanens mål för årskurs 5 och 9. De nationella proven i årskurs 5 och 9 syftar till att kunna följa elevernas kunskapsutveckling på samma sätt i hela landet och har därför en avgörande betydelse för likvärdigheten i den svenska skolan. I det fortsatta arbetet med kvalitetsprogrammet fokuseras insatser för att stärka utbildningsresultaten i de tidiga åren. Särskild uppmärksamhet riktas mot att öka intresset för matematik och att stärka kunskaperna i svenska.

Möjlighet till tvåspråkig undervisning

Elever som kommer till Sverige under grundskoletiden ställs inför särskilt stora utmaningar för att nå skolans mål. Det är angeläget att arbeta aktivt för att ge dessa elever bättre möjligheter att nå skolans mål. För att undvika att ämnesundervisningen måste invänta att de skaffar sig tillräckliga kunskaper i svenska har regeringen beslutat om en försöksverksamhet som innebär att upp till hälften av ämnesundervisningen i grundskolan kan bedrivas på elevens modersmål i samtliga årskurser.

Gymnasieskolan skall utvecklas

Den svenska gymnasieskolan erbjuder ett brett utbud av utbildningar och kurser och eleverna når i internationell jämförelse goda resultat. Gymnasieskolan förändrades mycket i och med att alla utbildningar blev treåriga under perioden 1992/93–1994/95. Jämfört med före reformen slutför nu dubbelt så många en treårig gymnasieutbildning. De senaste årens resurstillskott har inneburit att antalet lärare på tio år har ökat från 7,2 till 8,2 per 100 gymnasieelever.

Det är dock angeläget att möjligheterna förbättras för alla att skaffa sig en fullständig gymnasieutbildning. Gymnasieskolan behöver utvecklas så att fler elever når målen. För att skolan bättre än i dag skall kunna svara mot det moderna samhällets krav på både breda kunskaper och hög specialisering behöver kvaliteten stärkas och helhet, fördjupning och sammanhang betonas ytterligare. En proposition, Kunskap och

kvalitet – elva steg för utveckling av gymnasieskolan (prop. 2003/04:140), förelades riks-dagen i april 2004.

Yrkesutbildningarna bör förbättras genom ökat samarbete mellan gymnasieskolorna och arbetslivet samt ökad samverkan mellan kommunerna. Alla elever skall ges möjlighet till arbetsplatsförlagt lärande av hög kvalitet som relateras till den utbildning eleven har valt. Fler elever bör ges möjlighet till utlandsförlagd praktik och utbildning. En ny gymnasial lärlingsutbildning blir ett attraktivt alternativ inom gymnasieskolans nationella yrkesinriktade program. Regeringen har nyligen givit en yrkesutbildningsdelegation i uppdrag att utveckla yrkesutbildningarna.

Kvaliteten i utbildningen måste stärkas särskilt för de elever som inte förvärvat tillräckliga kunskaper i grundskolan. Elever med individuella program föreslås fr.o.m. den 1 juli 2006 få utbildning på heltid. För att stärka de individuella programmen tillförs därför kommunerna 450 miljoner kronor årligen fr.o.m. 2006 inom ramen för det generella statsbidraget till kommunerna.

En modern gymnasieskola måste motverka negativ stress, fragmentisering och taktikval. Regeringen har därför föreslagit att ämnesbetyg ersätter dagens kursbetyg, att en modern gymnasieexamen införs som ett tydligt kvitto på att eleven fullföljt och tillgodogjort sig gymnasieskolans utbildning och att större kurser införs för att ge helhet och fördjupning. Ett gymnasiearbete som ersätter dagens projektarbete stärker dessutom helhetssynen i utbildningen. Vid antagningen till högskolan skall kunskaper från gymnasieskolan – inte taktikval – premieras.

För att nå bättre resultat i kärnämnen bör undervisningen i dessa ämnen präglas av inriktningen på den utbildning som eleven går. Eftersom alla i en föränderlig värld behöver goda kunskaper i historia oavsett framtida yrkesverksamhet eller studieinriktning, föreslås historia bli ett nytt kärnämne. För att öka elevernas valfrihet och stimulera regional samverkan kring gymnasieskolan skall eleverna kunna söka program i andra kommuner även om dessa finns i hemkommunen. Lokala kurser skall kvalitetssäkras av Skolverket.

Förbättrat system för bidrag till fristående gymnasieskolor

Det nuvarande systemet för bidrag till fristående gymnasieskolor är svåröverskådligt och svårt att tillämpa. Regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet kom därför i juli 2004 överens om åtgärder för att förenkla systemet för bidragsgivning till fristående gymnasieskolor och att göra tillämpningen enklare och mer enhetlig för både kommunerna och de fristående skolorna.

Regeringen har gett Skolverket i uppdrag att göra en översyn av myndighetens system för redovisning av kostnaderna för olika program vid kommunala gymnasieskolor med avseende på uppgifternas aktualitet, kvalitet och tillförlitlighet.

Vidare föreslås i denna budgetproposition att det nuvarande systemet för bidrag till fristående gymnasieskolor skall förenklas genom ett slopande av anknytning till lägeskommunens kostnader. Den tidigare bestämmelsen, som säger att om programmet inte finns i hemkommunen men i den kommun där den fristående skolan ligger skall bidraget motsvara kostnaden i den kommunen, upphävs. Bidraget föreslås framöver motsvara den kostnad elevens hemkommun har för motsvarande nationella program. Vidare föreslås att om kommunen inte anordnar ett sådant program, skall det belopp utbetalas som fastställts av Skolverket.

Regeringen avser också att göra vissa ändringar i förordningen (1996:1206) om fristående skolor i syfte att göra tillämpningen av reglerna mer enhetliga.

Vuxnas lärande skall skapa möjligheter

Alla skall ha möjlighet att delta i det livslånga lärandet. Att som vuxen få tillgång till stöd för sitt lärande är betydelsefullt både för individen och för samhället. I år är det cirka 300 000 vuxna som deltar i organiserat lärande för personlig utveckling, för att utvecklas i arbetslivet, återgå till detta eller för vidare studier. Vuxenutbildningen ger människor en chans att själva ändra på sina förutsättningar. För en del kommer det att innebära ändrad inriktning i arbetslivet. Sverige är ett land i ständig förändring och därför måste vuxnas lärande bli mer flexibelt och anpassas till såväl den enskildes som arbetsmarknadens behov. Möjligheterna att ta del av

utbildningen bör utvecklas med tillfälle att läsa på kvällstid, på distans eller i form av utbildning förlagd till arbetsplatsen. Fler studerande bör också kunna ta del av utbildning när fler kurser kan följas via den egna datorn. Samverkan mellan utbildningsanordnare, arbetsliv och andra aktörer bör utvecklas ytterligare för att stödja den enskilde individen i dennes val av utbildning och i lärandet.

Validering – reella kunskaper synliggörs

Validering handlar om att synliggöra människors kunskaper och kompetens oavsett hur och var de har förvärvats. Det kan vara kunskaper man har fått i arbetslivet, på fritiden eller inom utbildningsverksamhet utan att de har dokumenterats. Validering öppnar möjligheter genom att kunskap inte längre enbart dokumenteras efter genomgången utbildning. Inte minst för människor från andra länder har validering stor betydelse. De som har förvärvat kunskaper i andra skolsystem och på andra arbetsmarknader kan få sina kunskaper validerade och därigenom tillgodoräkna sig sitt faktiska kunnande. Validering är ett sätt att få kunskap bedömd och det måste ske systematiskt för att vara rättvisande. Därför har regeringen tillsatt en tidsbegränsad delegation, Valideringsdelegationen, som mellan 2004 och 2007 arbetar med att främja utvecklingen av metoder, verksamhetsformer och samarbete.

Kombinationsutbildning för 6 000 personer

För att minska risken för friställning och samtidigt stärka kompetensen inom den av kommuner eller landsting finansierade verksamheten inom vård, skola och omsorg, ges 6 000 personer möjlighet att under perioden den 1 juli 2004 – 31 december 2005 studera under fyrtio veckor på halvtid inom kommunal vuxenutbildning eller högskola. Utbildningen skall kunna kombineras med fortsatt arbete på halvtid, s.k. kombinationsutbildning, och deltagarna är berättigade till studiestöd i form av rekryteringsbidrag för halvtidsstudier. På så sätt avlastas den kommunala ekonomin samtidigt som kommunerna får ett stöd för sin långsiktiga kompetensförsörjning.

Varje kommun och landsting har fått ett antal studiestöd att disponera. Inom ramen för sats-

ningen finansierar staten högst 3 000 nya studieplatser på halvtid inom högskolan. Utbildningen för 3 000 personer i den kommunala vuxenutbildningen finansieras inom ramen för det särskilda statsbidrag som kommunerna får för detta ändamål. Bland dem som anmäler intresse att delta, skall kommunerna och landstingen särskilt prioritera dem som har en ofrivillig deltidsanställning.

En fortsatt stark folkbildning

En stark folkbildning är viktig i ett kunskapsamhälle. Folkbildningens frivillighet, dess grupp- och idéstyrning samt självständighet bidrar till att ge människor som är utanför de reguljära utbildningssystemen reella möjligheter till lärande. Folkbildningen bidrar till att höja människors kompetens och höjer därmed utbildningsnivån i samhället.

Under våren 2004 har regeringen mottagit fyra skrivelser som behandlar folkbildningens framtida utmaningar. I mars överlämnades betänkandet Folkbildning i brytningstid – en utvärdering av studieförbund och folkhögskolor (SOU 2004:30), den andra statliga utvärderingen av folkbildningen (SUFO2). Som ett komplement till denna utvärdering har Folkbildningsrådet haft i uppdrag att formulera folkbildningens egen syn på dess framtida roll och uppgifter (U2004/1560/SV). För att ytterligare bredda underlaget tillsattes en särskild utredare med uppgift att undersöka vilka grupper som inte deltar i folkbildningen och skälen till detta. Detta redovisades i maj 2004. Dessutom har Riksrevisionen överlämnat rapporten Offentlig förvaltning i privat regi – statsbidrag till idrottsrörelsen och folkbildningen.

Remissbehandling av de två betänkandena samt Folkbildningsrådets framsynsdokument pågår fram till den 1 november 2004. Regeringen kommer därefter att ta ställning till vilka slutsatser som bör dras för den framtida utvecklingen av folkbildningen.

Internationellt konkurrenskraftiga universitet och högskolor

Genom utbyggnaden av högskolan och skapandet av minst en stark högskola som fungerar som kraftcentrum i varje län har fler människor

givits möjlighet att skaffa sig en högskoleutbildning. Utbildningskvaliteten har stärkts genom resurstillskott och genom att Högskoleverket har givits i uppdrag att återkommande kvalitetsgranska all högre utbildning. Regeringens långsiktiga mål är att 50 procent av en årskull skall ha börjat studera på högskolan vid 25 års ålder. Antalet studenter från arbetarhem har i det närmaste fördubblats på tio år. Den sociala snedrekryteringen till högskolan skall fortsätta att minska och högskolorna skall aktivt främja en breddad rekrytering.

Regeringen ser med oro på den sneda könsfördelningen inom många utbildningar i högskolan. Könsmönstren måste brytas. Det gäller att uppmuntra och möjliggöra för både män och kvinnor att göra otraditionella val. Insatser måste göras både nationellt och på enskilda lärosäten. Andelen kvinnor i professorskåren och på andra ledande befattningar inom högskolan måste ökas.

Satsningen på Sveriges nätuniversitet har inneburit att utbudet av IT-stödd distansutbildning snabbt har blivit mycket omfattande. År 2003 studerade 50 000 personer, motsvarande 12 600 helårsstudenter på kurser via nätuniversitetet. Regeringen ser det som viktigt att lärosätena även framöver upprätthåller ett omfattande och brett utbud av kurser inom ramen för Sveriges nätuniversitet och avser att noga följa utvecklingen.

Regeringen avser att våren 2005 lägga fram en högskoleproposition till riksdagen. Ett viktigt tema i denna proposition blir internationaliseringen av högskolan och därmed utvecklingen av kvaliteten i svensk högre utbildning. Regeringen avser också att lämna förslag till förändringar i tillträdesreglerna som skall syfta till att bl.a. öka direktövergången från gymnasieskolan till högskolan, uppmuntra elevers prestationer i gymnasieskolan, minska konkurrenskompletteringen och bredda rekryteringen till högskolan.

Lärosätena skall erbjuda internationellt attraktiva utbildningar och bedriva ett aktivt internationaliseringsarbete. Genom ökad profilering och tydligare arbetsfördelning och samverkan kan universitetens och högskolornas samlade resurser utnyttjas mer effektivt och kvaliteten på den högre utbildningen stärkas. Regeringen har tillsatt en utredning (dir. 2004:106) med uppdrag att se över resurstilldelningssystemet för högskolan för att se till att det främjar utbildning av

hög kvalitet, tar hänsyn till studenternas efterfrågan och tillgodoser samhällets behov av utbildad arbetskraft.

Ökad internationell student- och forskarrörlighet

Den alltmer internationaliserade kunskapsutvecklingen ökar betydelsen för Sverige av ett omfattande utbyte av studenter och forskare med omvärlden. Utbytet har ökat under senare år, men internationell student- och forskarrörlighet försvåras ännu av olikheter i t.ex. examensstrukturerna. En översyn av vissa examensfrågor i högskolan, Högre utbildning i utveckling – Bolognaprocessen i svensk belysning (Ds 2004:2), har remitterats under sommaren 2004.

För att stärka den svenska högskolans konkurrenskraft och öka studenternas rörlighet på den internationella arbetsmarknaden, bör den svenska examensstrukturen göras tydligare. Av betydelse är en internationellt konkurrenskraftig masterexamen. En förändring av poängsystemet kan också leda till att svenska studenter och svenska utbildningar kan hävda sig bättre internationellt. För att öka tilliten till varandras utbildningar och examina kommer Sverige att fortsätta att aktivt arbeta för europeisk samverkan kring frågor som rör kvalitetssäkringen av högre utbildning.

De svenska lärosätena behöver profilera sig tydligare samt öka samverkan och arbetsfördelningen sinsemellan för att öka sin attraktionskraft för internationella forskare och studenter. Det nyinrättade EU-programmet Erasmus Mundus, som trädde i kraft 2004, kan också bidra till att öka intresset bland både inom- och utomeuropeiska studenter för studier vid europeiska lärosäten.

En grundläggande förutsättning för ett fortsatt framgångsrikt internationellt utbyte är goda kunskaper i främmande språk utöver engelska. För att ta vara på globaliseringens möjligheter och lägga grunden till ett framgångsrikt framtida internationellt utbyte under såväl studier som arbetsliv är det viktigt att barn och ungdomar uppmuntras att läsa främmande språk i grund- och gymnasieskolan.

Utbildning av tillräckligt antal förskollärare

Läroverksreformen, som trädde i kraft den 1 juli 2001, kommer att utvärderas av Högskoleverket under 2005.

Det är nödvändigt att lärosätena i ökad utsträckning samarbetar kring specialiseringar och profileringar inom läroverksutbildningen för att tillgodose arbetsmarknadens behov.

Regeringen avser att i regleringsbrev precisera målen för 2005–2008 avseende antalet läroverksutbildningsprogram med inriktning mot tidigare år med ett särskilt delmål för examina med inriktning mot förskola/förskoleklass.

Vidare avser regeringen att återkomma i regleringsbrevet med uppdrag till de lärosäten som har läroverksutbildning med inriktning mot tidigare år. Avsikten är att det antingen skall vara möjligt att välja inriktning mot förskola och förskoleklass som ett tydligt alternativ, inför eller under läroverksutbildningen, eller att lärosätet vidtar andra åtgärder som säkerställer att ett tillräckligt antal studerar med inriktning mot arbete i förskola/förskoleklass.

Förbättrat tillgodoräknande, validering och vidareutbildningsmöjligheter kan bidra till att öka tillgången på utbildade lärare i förskolan och till att stimulera rekryteringen. Barnskötare och andra med förskolepedagogisk kompetens bör ges möjligheter att studera till en läroverksexamen på ett sådant sätt att deras kunskaper och yrkeserfarenheter tas väl tillvara. Regeringen avser att se över möjligheten till bl.a. tillgodoräknande så att fler kan uppnå en fullständig läroverksexamen under kortare tid, och tillgången på välutbildad personal i förskolan kan öka.

Regeringen avser att i regleringsbrevet för Högskoleverket ytterligare utveckla uppdraget om medverkan vid lärosätenas beslut om dimensioneringen av läroverksutbildningen. I detta arbete skall Högskoleverket ytterligare precisera behovet av vissa läroverkskategorier. I denna del av uppdraget skall Högskoleverket samverka med Skolverket i enlighet med vad som beskrivs i avsnittet Behovet av lärare i 8.1.2 Läroverksutbildning.

Regeringen kommer att aktivt följa utvecklingen och vidta ytterligare åtgärder om planerade insatser inte ger avsedda resultat för en tillfredsställande försörjning av utbildade lärare.

Mitthögskolan blir universitet

Regeringen förklarade 1998 att Mitthögskolan skulle ges förutsättningar att utvecklas till universitet. Mitthögskolans anslag till forskning och forskarutbildning har därefter under perioden 2000–2003 höjts med 47 miljoner kronor. I oktober 2000 beslutade regeringen att fr.o.m. den 1 januari 2001 tilldela Mitthögskolan naturvetenskapligt vetenskapsområde.

Mitthögskolan skall, i enlighet med regeringsbeslut i januari 2003, fr.o.m. den 1 januari 2005 benämnas universitet. Beslutet är ett led i regeringens politik att stärka den högre utbildningen och forskningen i Sverige och skapa starka lärosäten i hela landet. Lärosätet, som vid årsskiftet byter namn till Mittuniversitetet, föreslås tillföras ytterligare 10 miljoner kronor i höjda forskningsanslag 2005.

Högskoleutbildning i nycirkus i Botkyrka

Stockholmsområdet har en av norra Europas främsta nycirkusmiljöer. För att utveckla nycirkuskonsten föreslås därför att Danshögskolan erhåller medel för att anordna nycirkusutbildning i Botkyrka kommun. Danshögskolan föreslås få ett resurstillskott om 7 miljoner kronor 2005 och ytterligare 5 miljoner kronor 2006. Samtidigt utvecklas den kompletterande utbildning i nycirkus som bedrivs i Botkyrka. Fullt utbyggd kommer i genomsnitt 24 helårsstudenter att kunna erbjudas högskoleutbildning i nycirkus.

Utbildningen vid Hantverksskolan i Mariestad, Dacapo blir högskoleutbildning

Vid Hantverksskolan i Mariestad, Dacapo bedrivs kvalificerade yrkesutbildning inom områdena bygghantverk, trädgårdsdesign samt park- och landskapsvård. För att utveckla dessa utbildningar och fördjupa ämneskunskaperna inom berörda yrkesgrupper blir dessa utbildningar högskoleutbildning och överförs till Göteborgs universitet, som under perioden 2005 – 2007 föreslås få en anslagshöjning om sammanlagt 11 miljoner kronor för denna utbildning. Fullt utbyggda motsvarar denna anslagshöjning 100 helårsstudenter.

Högskolan i Gävle

Högskolan i Gävle beräknas tillföras 4,1 miljoner kronor 2006 och ytterligare 4,1 miljoner kronor 2007 i höjda anslag för att inrätta ett femtiotal utbildningsplatser som leder till yrkeshögskoleexamen.

Karolinska institutet tillförs resurser för utbildning i medicinsk fotvård

Medicinsk fotvård är en viktig behandling för flera patientgrupper, bl.a. diabetiker. I de flesta europeiska länder finns högskoleutbildning eller motsvarande i medicinsk fotvård. För att säkerställa tillgången på personal med god kompetens inom detta område, beräknas att Karolinska institutet åren 2006 – 2007 tillförs sammanlagt 5 miljoner kronor i höjda anslag för utbildning i medicinsk fotvård vilket motsvarar 60 helårsstudenter.

Stärkt östersjöprofil på Högskolan på Gotland

Vid Högskolan på Gotland bedrivs bl.a. utbildning och mångvetenskaplig forskning med inriktning på östersjörelaterade frågor. För att stärka verksamhetens östersjöprofil föreslås att Högskolan på Gotland tillförs 750 000 kronor i höjda forskningsanslag fr.o.m. 2005.

Nytt TUA-avtal

Staten, Västra Götalands läns landsting (tidigare Göteborgs kommun) och Västerbottens läns landsting har sedan 1992 haft avtal om samarbete kring den tandläkarutbildning och forskning som Göteborgs universitet och Umeå universitet bedriver. Detta avtal har regeringen sagt upp.

Regeringens förhandlingsman, Västra Götalands läns landsting och Västerbottens läns landsting har i augusti 2004 undertecknat ett nytt avtal om grundutbildning av tandläkare, odontologisk forskning och utveckling av tandvården. Avtalet, som skall kompletteras med regionala avtal, innebär att staten fr.o.m. 2005 skjuter till ytterligare 15 miljoner kronor till odontologisk forskning och utbildning.

Mer pengar till läkarutbildning och medicinsk forskning

År 2003 slöt staten och berörda landsting ett nytt avtal om läkarutbildning och kliniskt inriktad medicinsk forskning. Detta s.k. ALF-avtal lägger grunden för ett fortsatt gott samarbete mellan berörda universitet och landsting.

I enlighet med detta avtal höjs den statliga ersättningen till dessa landsting med sammanlagt 121 miljoner kronor 2005. Av dessa avser sammanlagt 18,5 miljoner kronor höjd ersättning för forskning till Östergötlands läns landsting och Västerbottens läns landsting att lägga till de sammanlagt 6,5 miljoner kronor som de båda landstingen har fått 2004. Höjningen av den statliga ersättningen bidrar till att utveckla grundutbildningen av läkare och stärka den medicinska forskningen i Sverige.

Studenternas rättssäkerhet stärks

Sedan 2000 har regering och riksdag ökat studenternas inflytande över sin utbildning och över de processer och beslut som rör deras situation. Genom ökade möjligheter till representation har studenterna blivit självklara medaktörer i högskolans arbete och lagen (2001:1286) om likabehandling av studenter i högskolan har ökat möjligheterna att motverka och förebygga diskriminering och trakasserier i högskolan.

Genom bl.a. beslutade ändringar i högskoleförordningen som träder i kraft den 1 januari 2005 stärks studenternas ställning ytterligare och förbättras rättssäkerheten på flera områden. Bl.a. förtydligas studenternas rätt att få sina betyg omprövade och studenterna får rätt till ett minsta antal prov- och praktiktillfällen.

Försöksverksamhet med utökat studieår planeras

Regeringen har gett Högskoleverket i uppdrag att utreda förutsättningarna för ett utökat studieår i syfte att dels möjliggöra studier med kortare studietid, dels effektivisera användningen av universitetens och högskolornas resurser.

Syftet med uppdraget är att ta reda på vilka praktiska åtgärder som behövs för att universitet och högskolor skall kunna erbjuda studier inom ramen för såväl ett normalt som utökat studieår.

Högskoleverkets rapport kommer att lägga grunden för försöksverksamhet med utökat studieår vid ett antal lärosäten.

Stöd till funktionshindrade studenter

De senaste årens utbyggnad av högskolan har medfört en ökning av antalet högskolestudenter med funktionshinder. Det är angeläget att dessa studenter får ett adekvat stöd. Därför har den andel av resurserna som lärosätena skall avsätta till funktionshindrade fördubblats fr.o.m. 2004. För att tillgodose det ökade behovet av anpassad studielitteratur föreslås att Talboks- och punkt-skriftsbiblioteket tillförs nästan 2,8 miljoner kronor 2005. Regeringen avser att uppdraga åt lärosätena att fr.o.m. 2005 upprätta egna handlingsplaner för arbetet med funktionshindrade inom hela högskolans verksamhetsområde.

Goda kunskaper i matematik och intresse för naturvetenskapliga och tekniska utbildningar

En stor del av de senaste årens omfattande utbyggnad av högskolan har skett inom naturvetenskap och teknik. Det har inneburit en väsentlig förstärkning av antalet högskoleutbildade inom dessa områden. Under 1990-talet fördubblades antalet examinerade inom teknikområdet. För att denna utveckling skall fortsätta måste det finnas tillräckligt många intresserade sökande med goda baskunskaper från gymnasiet.

Goda matematikkunskaper är en förutsättning för lärande inom flertalet ämnesområden. Intresset för matematik bör stimuleras i hela utbildningssystemet, från förskolan till högskolan, och matematikundervisningen bör utvecklas så att dess praktiska betydelse i arbets- och vardagslivet tydliggörs. Matematikdelegationen redovisar i slutet av september 2004 sina slutsatser för att höja intresset för matematik, teknik och naturvetenskap.

För att öka rekryteringsunderlaget måste arbetet med att utveckla de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna fortsätta för att stärka deras attraktionskraft. Grundskolor bör uppmuntras att profilera sig inom naturvetenskap och teknik och lärare ges möjlighet till kompetensutveckling. Mer av nyskapande och attraktiva utbildningar behöver tas fram i gränslandet mellan områden som teknik, naturvetenskap,

samhällsvetenskap, humaniora och design. Fr.o.m. den 1 juli 2005 övertar Myndigheten för skolutveckling Högskoleverkets ansvar för bidragsgivning till s.k. science centers.

Nytt barntillägg till studerande

Målet med studiestödet är att ge människor möjlighet att studera utan att begränsas av sina ekonomiska resurser eller av funktionshinder.

Den reformering av studiestödet som genomfördes 2001 innebar att bidragsdelen höjdes med ca 500 kronor per månad och att de studerande därigenom får en lägre skuldsättning. Möjligheterna att arbeta vid sidan av studierna förbättrades också genom att det s.k. fribeloppet höjdes kraftigt.

Studerande med barn kan i dag ha en svår ekonomisk situation. I 2004 års ekonomiska vårproposition aviserades att studiestödet tillförs 450 miljoner kronor fr.o.m. 2006 för införandet av ett barntillägg till studerande med barn. En arbetsgrupp har tillsatts inom Regeringskansliet för att utarbeta förslag till hur ett system för detta bör utformas.

Förbättrade möjligheter till studiestöd för äldre

I det moderna kunskapssamhället är goda möjligheter till ett livslångt lärande av avgörande betydelse. Utbildningssystemet måste välkomna människor i alla åldrar och ge även äldre människor förutsättningar att komplettera sin utbildning och lära nytt. Därför avsätts 100 miljoner kronor fr.o.m. den 1 juli 2006 och totalt 250 miljoner kronor 2007 för att förändra studiestödet så att fler äldre har möjlighet att finansiera sin utbildning med studiemedel.

Sverige skall vara en ledande forskningsnation

Tillsammans med utbildning driver forskningen samhällsutvecklingen och lägger grunden för hållbar tillväxt och framtida välfärd. Genom forskning kan vi bättre förstå den värld vi lever i och förhoppningsvis också göra den bättre. Sverige tillhör de länder som satsar mest offentliga resurser på forskning och har även ett mycket FoU-intensivt näringsliv. Svensk forskning håller dessutom hög kvalitet. Målet för for-

skningspolitiken är att Sverige skall vara en ledande forskningsnation där forskning bedrivs med hög vetenskaplig kvalitet.

För att upprätthålla svensk forsknings starka internationella position behöver fortsatta satsningar göras på forskning och forskarutbildning. Forskning i Sverige skall bedrivas med en öppenhet för den mångfald av frågeställningar som finns i samhället och har en mycket betydelsefull roll för utvecklingen av en kunskapsbaserad ekonomi. Staten har ett särskilt ansvar för finansiering av grundforskning och forskarutbildning.

En omfattande utbyggnad av forskarutbildningen har genomförts de senaste åren för att möta det ökade behovet av forskarutbildade inom både högskolan och det övriga samhället och säkerställa återväxten av framstående forskare. Under 1990-talet fördubblades det årliga antalet forskarexaminerade (licentiater och doktorer) i Sverige från ca 1 500 till 3 000 examinerade. De sexton nationella forskarskolor som initierades i den senaste forskningspolitiska propositionen 2000 har inneburit en modernare och mer strukturerad form av forskarutbildning och skapat nya samverkansmöjligheter mellan doktorander och mellan lärosäten.

Det ökade internationella samarbetet ger större möjligheter att stärka svensk forskning samtidigt som denna utveckling ställer nya krav på att svenska lärosäten och forskningsmiljöer är internationellt konkurrenskraftiga. De bästa svenska forsknings- och innovationsmiljöernas internationella konkurrenskraft bör stärkas genom prioritering och kraftsamling. Det är nödvändigt att sätta fokus på profilområden där Sverige redan har byggt upp en stark tradition och på områden som har intressanta framtidsutsikter. Svensk forskning måste bli bättre på att satsa på unga forskartalanger och fortsätta öka andelen kvinnor på alla nivåer inom forskarvärlden.

Forskningen har stor betydelse för utvecklingen av näringslivet och offentliga verksamheter. Genom utbyggnaden av högskolan och tilldelningen av forskningsresurser till alla lärosäten har förutsättningarna för högskolan att bidra till utvecklingen i närområdet ökat. Till detta bidrar också kravet i högskolelagen (1992:1434) på lärosätena att de, förutom att bedriva utbildning och forskning, skall samverka med det omgivande samhället. Lärosätenas betydelse för näringslivet kan öka genom stärkt fokus på kommersialisering av forsknings-

resultat, mer utvecklat samarbete med näringslivet och forskningsinstitut och genom att ytterligare stimulera och ta tillvara lokala och regionala styrkor.

Regeringen förbereder för närvarande en forskningspolitisk proposition. Viktiga teman i propositionen blir grundforskningens betydelse, behovet av koncentration och kraftsamling, strategiska forskningsområden, generationsskiftet inom svensk forskning, unga forskare samt kommersialiseringen av forskningsresultat. Under perioden 2000 – 2005 höjs de statliga anslagen till forskning och forskarutbildning med sammanlagt 1,7 miljarder kronor. Regeringen föreslår att svensk forskning och forskarutbildning under perioden 2005-2008 tillförs ytterligare 2,3 miljarder kronor utöver tidigare beslutade och aviserade anslagshöjningar. Den successiva anslagshöjningen innebär att 100 miljoner kronor tillförs 2005, ytterligare 500 miljoner kronor tillförs 2006, 500 miljoner kronor tillförs 2007 och 1,2 miljarder kronor 2008. Den närmare fördelningen av dessa medel återkommer regeringen till i den forskningspolitiska propositionen.

För att öka kommersialiseringen av forskningsresultat behövs insatser för att utveckla det akademiska entreprenörskapet och effektivare omsätta forskningsresultat och idéer i affärer och företag. Det är viktigt att alla lärosäten har strategier för kommersialisering av forskningsresultat. Genom en förändring av lärarundantaget, effektivare strukturer och bättre stöd bör kommersialiseringen av forskningens resultat öka. En särskild utredare kommer därför att klarlägga konsekvenserna av ett avskaffande av lärarundantaget (dir. 2004:106).

Den 1 januari 2004 trädde en ny lag om och organisation för etikprövning av forskning (SFS 2003:460) i kraft. Lagen innebär att för viss forskning måste godkännande från en etikprövningsnämnd inhämtas innan forskningen får påbörjas. Regeringen avser att tillsätta en utredare för att utreda vissa frågor om etikprövning av forskning. En viktig fråga som skall utredas är om etikprövningslagens tillämpningsområde bör utvidgas.

Inför EU:s beslut om nästa ramprogram för forskning och teknisk utveckling, som avser perioden 2006 – 2010, har Sverige drivit frågan om att stödja grundforskning och skapa ett europeiskt forskningsråd. Det är viktigt att stärka europeisk grundforskning i ett inter-

nationellt perspektiv och skapa bättre förutsättningar för Europa att bedriva världsledande forskning. Sverige arbetar också vidare för att utveckla det nordiska forskningssamarbetet.

4.5 Insatser

4.5.1 Insatser inom politikområdet

Huvudmannaskap, finansieringsformer som statliga insatser varierar mellan olika verksamheter inom politikområdet. Insatserna består av:

- *Finansiering och anslag.* Totalt uppgår den direkta statliga finansieringen inom politikområdet till ca 29 procent av driftskostnaderna vilket innebär att detta inte är den dominerande styrformen. Anslagen utgår till studiestöd, statlig verksamhet samt som bidrag till kommunal och enskild verksamhet. Anslagen till grundläggande högskoleutbildning är huvudsakligen prestationsrelaterade. Anslag utgår inte bara till löpande verksamhet utan används också som kompletterande finansiering för att förändra, utveckla, förnya och komplettera den befintliga verksamheten. Exempel på detta är det riktade stödet för utbildning av vuxna, kompetensutveckling för lärare, maxtaxa och allmän förskola samt bidrag till personalförstärkningar i skola och fritidshem.
- *Reglering och uppställande av mål.* För hela politikområdet, utom för folkbildningen, fastställs mål och regler i lagar och andra författningar. För folkbildningen fastställer staten endast syften för statsbidraget medan mål och regler fastställs inom folkbildningsverksamheten. För förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och kommunernas vuxenutbildning gäller skollagen (1985:1100), olika skolformsförordningar och läroplaner. För kvalificerad yrkesutbildning gäller lagen (2001:239) om kvalificerad yrkesutbildning och förordningen (2001:1131) om kvalificerad yrkesutbildning. För universitet och högskolor gäller högskolelagen (1992:1434), högskoleförordningen (1993:100) och för studiestödsområdet främst studiestödslagen (1999:1395) samt studiestödsförordningen (2000:655). Dessa lagar, förordningar och läroplaner är också i stor utsträckning giltiga för den enskilda verksamheten på respektive område. På högskoleområdet finns en särskild lag för enskilda utbildningsanordnare, lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina samt för Sveriges lantbruksuniversitet förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet.
- *Uppföljning.* De centrala myndigheterna Statens skolverk, Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning, Högskoleverket och Centrala studiestödsnämnden har uppföljnings- och statistikansvar på sina respektive områden. Statistiska centralbyrån svarar för gemensam utbildningsstatistik.
- *Utvärdering, kvalitetssäkring och granskning.* De ovannämnda centrala myndigheterna har samtliga ett utvärderingsansvar på sina respektive områden och genomför omfattande utvärderingsprogram. Arbetet med kvalitetssäkring, kvalitetsredovisning och kvalitetsutveckling pågår inom kommuner, skolor och högskolor. Skolor och kommuner skall årligen upprätta kvalitetsredovisningar. Statens skolverk genomför regelbunden inspektion av varje kommun och skola. Folkbildningsrådet svarar för kontinuerlig utvärdering av folkbildningen och staten tar vart femte år initiativ till en statlig utvärdering av denna verksamhet. Universitet och högskolors kvalitetsarbete är ett åläggande enligt högskolelagen. Arbetet följs upp av Högskoleverket som löpande granskar ämnen och program vid alla universitet och högskolor. Högskoleverket beslutar också om examensrätter för den statliga högskolan. Dessutom genomför verket nationella utvärderingar som kan vara inriktade på särskilda aspekter.
- *Tillsyn.* Tillsynen inom politikområdet utövas av de centrala myndigheterna. Kommunerna utövar även kontroll över sin egen verksamhet, samt tillsyn över enskilda förskolor och fritidshem.
- *Utvecklingsinsatser.* I syfte att uppnå ökad måluppfyllelse och likvärdig utbildning skall Myndigheten för skolutveckling stimulera och driva på utvecklingen i förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen,

skolan och av vuxnas lärande. Även Nationellt centrum för flexibelt lärande har i uppgift att bedriva utvecklingsarbete. Beträffande högre utbildning och forskning bedrivs ett kontinuerligt utvecklingsarbete vid universiteten och högskolorna.

- *Internationellt samarbete.* Det internationella samarbetet på det utbildningspolitiska området är en viktig del av de statliga insatserna.

Statliga insatser beskrivs närmare under respektive avsnitt för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning, vuxnas lärande, högskoleverksamhet samt studiestödsverksamhet.

Internationellt samarbete

Internationellt samarbete är av stor vikt för utvecklingen av det svenska utbildningssystemet. Det internationella samarbetet syftar till att stärka kvaliteten i utbildningen samt att främja möjligheter till studier och arbete på olika platser i världen. Därigenom förvärvas även kunskap och förståelse för andra länder och kulturer samtidigt som det ges möjligheter att skapa kontakter som kan komma både individen och samhället till godo. I Bolognaprocessen samarbetar nu 40 stater för att stärka den högre utbildningen i Europa och göra ländernas system mer jämförbara. Prioriterade frågor är kvalitetssäkring, ömsesidigt erkännande av examina och studieperioder samt implementering av ett system med flera cykler inom den högre utbildningen. Inom ramen för Köpenhamnprocessen bedrivs fortsatt arbete för att höja kvaliteten i yrkesutbildningen och främja internationell rörlighet för yrkesutbildade.

Inom ramen för EU-samarbetet har viktiga mål och ramverk antagits för att säkerställa kvalitet, förbättrad tillgänglighet och ökad öppenhet mot omvärlden. Inom EU inleds under hösten 2004 förhandlingar om det framtida utbildningsprogrammet för livslångt lärande som kommer att ersätta de nuvarande utbildningsprogrammen Sokrates och Leonardo da Vinci. Regeringens mål är att öka rörlighet och internationellt utbyte inom såväl gymnasieskolan som den högre utbildningen. Ökade kontaktytor mot omvärlden, stöd till utbildnings- och forskningsinstitutioner och insatser för internationalisering förväntas bidra till en rättvis och hållbar global

utveckling vilket är ett gemensamt mål för Sveriges politik för global utveckling.

Det svenska studiemedelssystemet, förbättrade möjligheter till erkännande av studier utomlands samt vårt deltagande i EU:s utbildnings- och utbytesprogram har vidgat möjligheterna för den enskilde att studera utomlands. Många skolor och lärosäten har etablerat internationella kontakter och antalet utländska studenter i Sverige har ökat. Lärosäten måste klara den globala konkurrensen när det gäller att attrahera studenter och har som målsättning att erbjuda internationellt attraktiva utbildningar. Det är viktigt att de erfarenheter som utbyten ger tillvaratas.

EU

Den 31 december 2006 avslutas den andra etappen av programmen Sokrates och Leonardo da Vinci vilka ger stöd till rörlighet, utbyten och samverkan inom den allmänna respektive den yrkesinriktade utbildningen. Samtidigt avslutas ett antal andra verksamheter för utbildningssamarbete mellan medlemsstaterna, t.ex. programmet e-Learning. Den europeiska kommissionen antog i juli 2004 ett förslag att hela EU:s interna utbildningssamarbete för perioden 2007–2013 förs till ett integrerat handlingsprogram för livslångt lärande, vilket både Europeiska rådet och ministerrådet har ställt sig bakom. Kommissionen föreslår att budgeten för programmet utökas avsevärt jämfört med föregående programperiod. Förslaget innebär en förenklad programadministration samt att beslut i större utsträckning kommer att decentraliseras till medlemsstaterna. Målet är att kommissionens förslag skall kunna antas av Europaparlamentet och ministerrådet i slutet av 2005.

Det nyinrättade programmet Erasmus Mundus berörs inte av de planerade förändringarna. Det genomförs 2004–2008 med en total budget om 230 miljoner euro och skall bidra till ökat intresse bland både inom- och utomeuropeiska studenter för studier vid olika europeiska lärosäten. Programmet ger stöd till gemensam utveckling av masterutbildningar i samverkan med tredje land och till stipendier som i storlek motsvarar de amerikanska Fulbright-stipendierna. Erasmus Mundus är ett led i uppföljningen av de gemensamma framtidsmål för utbildningssystemen som antagits inom Lissabonstrategin vid sidan av rådets och kommissionens särskilda arbetsprogram för uppfölj-

ningen av målen. I mars 2004 lämnades en delrapport till Europeiska rådet om genomförandet av arbetsprogrammet. Hur Sverige förhåller sig till målen redovisas särskilt under avsnitt 4.6 Resultatbedömning för politikområdet Utbildning.

Av stor betydelse för att utbildningsmålen skall uppnås är även det utvecklingsarbete för ökad rörlighet, kvalitet och jämförbarhet mellan utbildningssystemen som sker inom ramen för Bologna- och Köpenhamnsprocesserna för högre respektive yrkesinriktad utbildning. I anslutning till Köpenhamnsprocessen har Europaparlamentet och ministerrådet enats om införande av kompetensportföljen Europass, där studerande och arbetssökande kan samla olika europeiska dokument för redovisning av kvalifikationer. I åtgärden, som syftar till att underlätta rörligheten över gränserna, ingår också samordning av insatser för information och vägledning beträffande utbildningsmöjligheter i Europa. Rådet har dessutom under 2004 antagit gemensamma principer för kvalitetssäkring i yrkesutbildningen och för validering av informellt lärande.

OECD

OECD jämför och analyserar utbildningssystemen i medlemsländerna. Den utbildningspolitiska diskussionen i medlemsländerna har starkt påverkats av OECD:s rapporter inom utbildningsområdet. Detta gäller inte minst det s.k. PISA-projektet som vart tredje år presenterar jämförande indikatorer på 15-åringars kunskaper i matematik, naturkunskap och läsning. OECD publicerar årligen "Education At a Glance" med aktuell utbildningsstatistik för samtliga medlemsländer.

Organisationen arrangerade ett utbildningsministermöte i Dublin i mars 2004. Vid ministermötet diskuterades kvalitet i utbildningssystemen, tillgång till kvalificerade lärare samt den högre utbildningen. I flertalet av medlemsländerna går utvecklingen i riktning mot ökad decentralisering av styrsystemen, vilket för med sig krav på olika metoder för kvalitetssäkring. De flesta länder utvecklar någon typ av mätningar av elevernas kunskaper. Sverige tillhör de länder som publicerar resultaten av mätningarna på skolnivå.

OECD genomför även tematiska översyner av medlemsländernas utbildningssystem. Sverige har nyligen deltagit i en översyn av hur attrak-

tionskraften i läraryrket skall kunna ökas. OECD färdigställer inom kort sin bedömning av det svenska systemet för lärares rekrytering och utbildning samt deras anställningsförhållanden. Därefter framställer OECD en syntesrapport som diskuteras med medlemsländerna.

Sverige har även deltagit i ett projekt som drivits gemensamt av OECD och Higher Education Funding Council for England som finansierar de engelska lärosätena. Projektet har handlat om styrning och finansiering av högre utbildning och avslutades under våren 2004. Gemensamma utvecklingstendenser och utmaningar inom området har publicerats i en syntesrapport. Sverige har även deltagit i en tematisk analys av vuxnas lärande. En slutrapport väntas i slutet av året och resultaten skall redovisas vid en konferens i Sverige under mars 2005. Sverige deltar även i en granskning av likvärdigheten i utbildningssystemen. Särskilt granskas social snedrekrytering, jämställdhet och likvärdighet för invandrare och barn till invandrare i det svenska utbildningssystemet.

Vidare deltar Sverige i en nyligen påbörjad översyn av politiken för den högre utbildningen och i ett gemensamt projekt med Unesco som syftar till att skapa gemensamma riktlinjer för kvalitetssäkring och erkännande av högre utbildning. Därutöver deltar Sverige i ett projekt som undersöker betygs- och examenssystemens betydelse för det livslånga lärandet.

Nordiska ministerrådet

Det övergripande målet för det nordiska samarbetet är att göra Norden till en föregångsregion för utveckling av mänskliga resurser. Detta skall ske genom erfarenhetsutbyte och utvecklingssamarbete samt genom att samarbetet koncentreras till områden där det stärker nationell utveckling och är nyttigt ur ett resursperspektiv. Samarbetet skall utvecklas genom sektoriella handlingsplaner, nordiska avtal, mobilitetsprogram och tidsbegränsade projekt. Det nordiska samarbetet skall även tjäna som bas för samråd och erfarenhetsutbyte inför ländernas deltagande i annat internationellt samarbete.

Nordiska ministerrådet fattade år 2003 beslut om en reformering av de nordiska mobilitets- och nätverksprogrammen och slog därigenom samman vissa verksamheter och skapade en enhetlig administrativ struktur för de nya programmen. Denna nyordning trädde i kraft den 1 januari 2004.

2004 präglas i huvudsak av uppföljningen av vitboken om hur Norden skall kunna utvecklas till en internationellt ledande region för forskning och innovation. Vidare handlar det nordiska samarbetet under 2004 i stor utsträckning om att förverkliga den handlingsplan som upprättades under det svenska ordförandeskapet 2003, syftande till att reducera nordiska gränshinder på utbildningsområdet. Bland annat antogs ett nytt gymnasieavtal. Det gamla så kallade Sigtunaavtalet om erkännande av bevis avseende högre utbildning ersattes också med en Reykjavik-deklaration som bättre står i samklang med Lissabonkonventionen på samma område. Därutöver har en kartläggning gjorts över hur erkännande av yrkeskompetens fungerar mellan de nordiska länderna. Projektet kan därvid bidra till det europeiska arbetet med erkännandefrågor inom ramen för Köpenhamnsprocessen. Arbetet med den handlingsplan som skall styra det nordiska samarbetet på utbildnings- och forskningsområdet under perioden 2005-2007 ägnas också mycket tid, liksom realiseringen av det fördjupade samarbetet med det nordiska närområdet.

Till följd av Nordiska ministerrådets (NMR) översyn av de gemensamma nordiska institutionerna har NMR under 2003 fattat beslut om avveckling av Nordens folkliga akademi i Göteborg från och med den 1 augusti 2004. Det nordiska samarbetet rörande vuxnas lärande kommer istället att samordnas inom ett nordiskt nätverk för vilket ett samordnande sekretariat placeras vid Nationellt centrum för flexibelt lärande.

Unesco

Unesco ansvarar för FN:s årtionde om utbildning för hållbar utveckling som inleds 2005. Arbetet med årtiondet är centralt för Sveriges arbete inom Unesco. Sverige kommer även att fortsätta arbetet med att förankra förslagen om reformer för Unescos organisation och budgetprocess. Unescos största program är Utbildning för alla och utgör ett viktigt redskap för att uppnå FN:s millenniemål om tillgång till utbildning och Sverige fortsätter arbetet med programmets genomförande. Sverige arbetar vidare aktivt med den konvention om det immateriella kulturarvet som antogs av generalkonferensen år 2003 samt med förberedelser för arbetet med konventionen avseende kulturell mångfald.

Utbildning för hållbar utveckling

Utbildning för hållbar utveckling lyfts generellt fram som en avgörande faktor för att nå framgång i arbetet med att förverkliga handlingsplanen för hållbar utveckling som antogs vid FN:s världstoppmöte i Johannesburg år 2002. I handlingsplanen med dess tre dimensioner, den ekonomiska, sociala och den miljömässiga, understryks betydelsen av utbildningsinsatser inom nära nog samtliga områden.

Regeringen tillsatte i maj 2003 en särskild kommitté, Kommittén för utbildning för hållbar utveckling (dir. 2003:68), med två huvuduppgifter. Den ena är att kartlägga omfattningen av utbildning för hållbar nationell och global utveckling på olika nivåer av det svenska utbildningssystemet samt att stimulera till ytterligare insatser. Den andra uppgiften var att organisera ett internationellt seminarium om utbildning och lärande för hållbar utveckling. Detta ägde rum i form av ett rådslag med namnet "Learning to change our world – international consultation on education for sustainable development" i Göteborg den 4-7 maj 2004. Rådslaget blev framgångsrikt och ett omfattande utvärderingsarbete, där många aktörer från rådslaget är inkluderade, har skett. Kommittén lämnar sitt betänkande i oktober 2004. Genom detta arbete kan Sverige spela en aktiv roll i arbetet med FN:s årtionde om Utbildning för hållbar utveckling 2005-2014.

Sverige har tillsammans med medlemmarna i Östersjöstaternas råd ingått en överenskommelse om att stärka utbildning för hållbar utveckling på alla nivåer av utbildningssystemet.

4.5.2 Insatser utanför politikområdet

Politikområdet Utbildningspolitik har ett nära samband med andra politikområden. Den största delen av verksamheterna inom politikområdet Utbildningspolitik bedrivs av kommunerna. Det gäller förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg, skola och kommunernas vuxenutbildning. Verksamheten finansieras främst med kommunala skatteintäkter och generella statsbidrag under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommunerna.

Verksamheten inom universitet och högskolor finansieras inte enbart från politikområdet Utbildningspolitik utan också med medel från politikområdet Forskningspolitik och från

andra forskningsfinansiärer. Lärande pågår inte bara inom ramen för politikområdet Utbildningspolitik utan också i form av personalutbildning, kompetensutveckling i arbetslivet och arbetsmarknadsutbildning inom politikområdet Arbetsmarknad och i andra sammanhang.

Studiestödssystemet är på olika sätt kopplat till övriga trygghetssystem inom andra politikområden som Ekonomisk familjepolitik. En särskild utredare har haft i uppdrag (dir. 2002:120) att kartlägga samspelet mellan de olika systemen. Utredaren har även analyserat förutsättningarna för att införa ett barnstipendium till studerande. Uppdraget är slutfört och betänkandet Studerande och trygghetssystemen (SOU 2003:130) bereds för närvarande i Regeringskansliet.

När det gäller att förverkliga kulturpolitiken spelar Folkbildningen en viktig roll.

4.6 Resultatbedömning för politikområdet Utbildning

4.6.1 Sverige och de gemensamma europeiska utbildningsmålen

EU:s stats- och regeringschefer konstaterade vid toppmötet i Lissabon våren 2000 att Europeiska unionen stod inför en genomgripande förändring till följd av globaliseringen och utmaningarna från en ny kunskapsbaserad ekonomi. De enades om ett strategiskt mål inför år 2010, nämligen att EU skall bli världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi, med möjlighet till hållbar ekonomisk tillväxt med fler och bättre arbetstillfällen och en högre grad av social sammanhållning.

Våren 2001 kom medlemsstaterna överens om gemensamma mål för sina utbildningssystem. Tre strategiska mål, uppdelade på 13 delmål, har antagits. Det är dock medlemsländerna som har det fulla ansvaret för att dessa mål uppnås. I detta avsnitt redovisas såväl målen som läget i svensk utbildning i förhållande till indikatorer som fastställts på europeisk nivå.

4.6.2 Strategiskt mål 1: Bättre kvalitet och effektivitet i utbildningssystemen

Målet berör lärarekrytering, grundläggande kunskaper och nyckelkompetenser samt effektiv resursanvändning.

Lärarna – kvalitet och rekrytering

Lärarna utgör den centrala framgångsfaktorn för en bra utbildning. Att utbildningssystemen kan försörjas med tillräckligt många välutbildade lärare är därmed ett centralt mål. Om man lyckas med detta beror i hög grad på demografiska faktorer och på läraryrkets attraktivitet.

I Sverige har en ny lärarutbildning införts, vilken bygger på de delvis nya krav som ställs på lärarna. Antalet sökande till lärarutbildningen har därefter ökat. En särskild lärarutbildning för verksamma lärare som saknar lärarexamen har inrättats. Genom bl.a. projektet Attraktiv Skola samarbetar regeringen med arbetsmarknadens parter för att öka yrkets attraktivitet. Fortbildningen av lärare är väl utbyggd i Sverige i jämförelse med de flesta andra länder.

Lärartätheten är i internationell jämförelse hög, men ett förhållande som behöver uppmärksammas är att medelåldern på lärarna i den svenska skolan är relativt hög. Sverige, liksom många andra länder, har också en förhållandevis stor andel lärare som saknar fullständig lärarutbildning. Sammantaget behövs fortsatta ansträngningar på alla nivåer för att öka läraryrkets attraktivitet och för att säkra lärarförsörjningen.

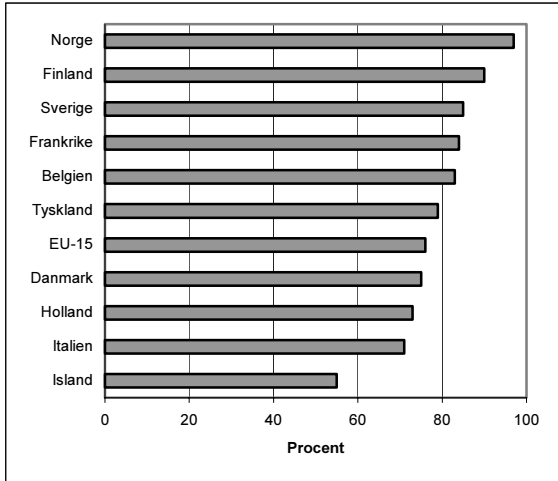
Grundläggande kunskaper

Goda grundläggande kunskaper i språk, matematik och naturvetenskap är avgörande för både individens fortsatta lärande och det moderna samhället och ekonomin. Dessutom krävs idag sådana nyckelkompetenser som att lära sig att lära, att ha självtillit och initiativförmåga och förmåga att kunna ta ansvar.

Tillgång till kostnadsfri utbildning av god kvalitet för alla är en grundläggande princip i Sverige. Vuxenutbildningen för att komplettera utbildningen är sedan länge en viktig del av det svenska systemet. Förskolan skall vara ett första steg i ett livslångt lärande. Utbildningsnivån i

Sverige är hög i relation till övriga europeiska länder, men inte högst (diagram 4.1).

Diagram 4.1 Andel 22-åringar med lägst gymnasieutbildning 2000. Eurostat, LFS.

Europaindikatorerna visar också att läsförmågan – i enlighet med aktuella internationella mätningar – är god eller mycket god bland svenska barn och ungdomar, samtidigt som det finns en grupp av framför allt pojkar och elever med utländsk bakgrund som har en svag läsförståelse och ett svagt läsintresse. Resultaten i matematik och naturvetenskap är i allmänhet inte lika goda som i läsförståelse men ändå en bit över snittet i såväl EU som OECD.

IT, naturvetenskap

För framtidens arbets- och samhällsliv är kompetens hos alla inom informationsteknik (IT) samt naturvetenskap och teknik nödvändig. Utbildningssystemen måste ha en god teknisk IT-standard och de studerande måste få del av de nya möjligheterna till lärande och kommunikation. Intresset för matematik, teknik och naturvetenskap måste stimuleras tidigt och fler behöver examineras från högre studier inom dessa områden.

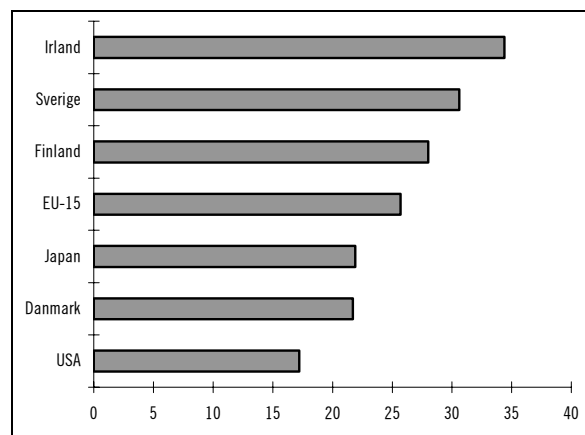
Skolan är viktig för att alla oavsett förutsättningar skall lära sig behärska grundläggande IT-verktyg och stora satsningar har gjorts för att framför allt öka lärarnas pedagogiska IT-kompetens.

Sverige ligger väl till vad gäller tillgång till datorer och internetuppkopplingar i skolor och

högskolor. De svenska lärarna har fått en ökad kunskap i att använda datorer för kommunikation m.m. men förefaller inte höra till de flitigaste användarna jämfört med kollegor i övriga länder.

Sverige har under en följd av år satsat på att öka intresset för teknik och naturvetenskap. Förstärkningar på läroplanssidan, en stor mängd projekt för att öka intresset hos barn och ett tekniskt basår för att bredda rekryteringen till högre teknisk utbildning hör till initiativen, tillsammans med inrättandet av fem nationella centra för förbättrad utbildning inom dessa områden. Sverige har också en relativt hög andel både studerande och examinerade från teknisk och naturvetenskaplig högre utbildning. Endast något eller några länder i Europa, beroende på vilken indikator som används, har högre andelar. (Se figur 2.) Behovet av välutbildade tekniker och naturvetare, men även det faktum att alltför många elever väljer bort matematik, teknik och naturvetenskap, motiverar fortsatta ansträngningar att stimulera intresset för dessa ämnen, inte minst hos flickor.

Diagram 4.2 Andel högskoleexaminerade inom teknik och naturvetenskap som andel av samtliga högskoleexaminerade 2000, Eurostat.

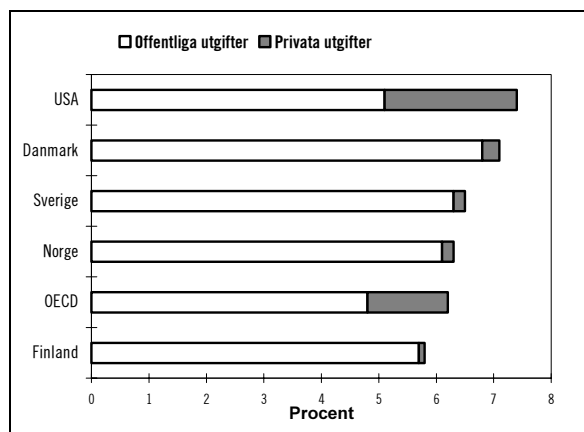
Ökade investeringar och kvalitetssäkring

EU-ländernas investeringar i medborgarnas kompetens bör öka. Resursfördelningen skall vara effektiv och rättvis, och länderna skall sträva såväl efter ökad tillgänglighet som efter höjd kvalitet.

Sverige satsar stora resurser på utbildning och har också kraftigt ökat dessa investeringar under

senare år. Det finns olika mått på investeringarna, men Sverige hör, oavsett vilket mått som används, till de länder i Europa som satsar mest på utbildning, se figur 3.

Diagram 4.3 Offentliga och privata utgifter för utbildningsinstitutioner som andel av BNP 2001, OECD EAG 2004.

Ett decentraliserat utbildningssystem som det svenska möjliggör effektiv resursallokering i förhållande till lokala behov, men nödvändiggör också en tydlig statlig kvalitetssäkring och granskning och ett statligt stöd för likvärdig utveckling över landet. Krav på lokala kvalitetsredovisningar på skolområdet samt nationell kvalitetsgranskning både av skolor och av högskolor är exempel på detta. Regeringen har, förutom en kraftig satsning på högre utbildning under senare år, också tagit initiativ till riktade finansiella satsningar för ökad tillgänglighet till förskolan och för mer personal i skolan. Inom ramen för Kunskapslyftet och det efterföljande riktade statsbidraget har satsningar gjorts inom vuxenutbildningen.

Genomströmningen genom utbildningssystemet är god i de flesta avseenden men behöver bli bättre, inte minst behöver en större andel avsluta gymnasieutbildningen inom avsedd tid, vilket också skulle medföra en tidigare högskolestart.

4.6.3 Strategiskt mål 2: Att underlätta tillträdet för alla till utbildning

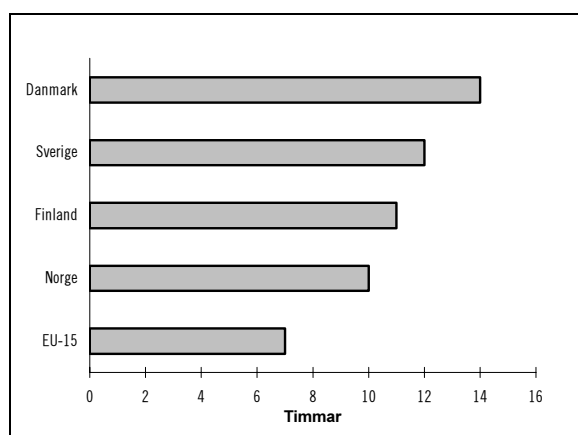
Målet tar sikte på att skapa en öppen inlärningsmiljö och ett attraktivt lärande samt att stödja aktivt medborgarskap, lika möjligheter och social sammanhållning.

Livslångt lärande

Tillträdet till utbildning skall förenklas och anpassas till individens förutsättningar. Utbildningssystemet skall vara flexibelt och det skall vara möjligt att byta spår och att komplettera sin utbildning. Livslångt lärande skall underlättas och stimuleras.

En stor och växande andel av barnen går idag i förskola i Sverige, ett resultat av bl.a. maxtaxa och allmän förskola. Gymnasieskolan är nu tre-årig för alla ungdomar och skall ge grundläggande behörighet för högre studier. Stora satsningar har gjorts också på vuxenutbildning, exempelvis Kunskapslyftet som omfattade över 800 000 vuxna, och på utbyggnad av högskolan. Folkbildningen är ett viktigt inslag i Sveriges utbildningssystem. Ett generöst studiestödssystem, rätt till studieledighet och ökad distansutbildning har underlättat studier på olika utbildningsnivåer. Sverige har sammantaget ett omfattande utbildningssystem med god tillgänglighet och kvalitet. Dock behövs åtgärder för att motverka att elever lämnar skolan med dåliga förutsättningar för ett livslångt lärande och för att minska den andel unga som varken studerar eller arbetar.

Diagram 4.4 Antal personalutbildningstimmar per 1000 arbetstimmar, CVTS 2001.

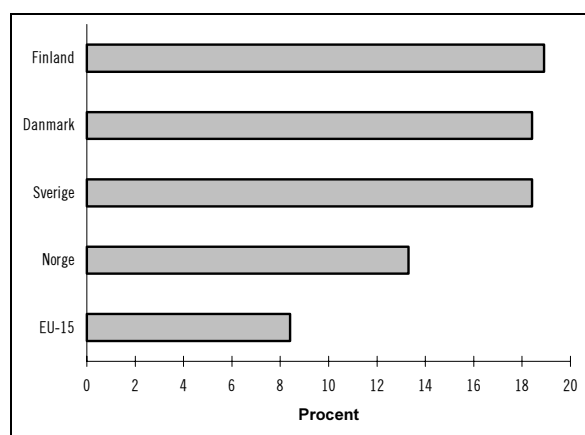
Likvärdighet och social sammanhållning

Utbildning skall främja demokratiska värden och den skall vara fullt tillgänglig för alla grupper i samhället. Medlemsländerna måste sörja för att sårbara grupper får reell tillgång till utbildning på

olika nivåer och motverka resursslöseri på grund av marginalisering.

Rätten till utbildning är väl förankrad i svensk lag, och en stor del av befolkningen deltar dagligen i någon form av utbildning. Sverige ligger i jämförelse med andra länder väl till när det gäller genomsnittligt deltagande i kompetensutveckling på arbetsplatsen. Stöd till dem som behöver för att genomföra sin utbildning är i stort väl utbyggt. Funktionshindrade skall kunna utbilda sig på lika villkor, och här finns tecken på behov av förbättringar i skolan. Den demokratiska kompetensen hos svenska elever är relativt god internationellt sett, samtidigt som många elever säger sig ha lite inflytande över viktiga skolfrågor. Sverige har vid en internationell jämförelse ett likvärdigt skolsystem, mätt som skillnader i resultat mellan skolor. Kvinnor har dock betydligt bättre språkkompetens och högre deltagande i vuxen- och högskoleutbildning.

Diagram 4.5 Andel av åldersgruppen 25-64 som deltar i utbildning (inom en 4-veckorsperiod innan undersökningstillfället), Eurostat, LFS 2002.

4.6.4 Strategiskt mål 3: Att öppna utbildningssystemen mot omvärlden

Här ingår samverkan mellan utbildning, arbetsliv och samhället i stort, behoven av att kunna flera (europeiska) språk samt vikten av europeisk mobilitet och identitet.

Samverkan med arbetsliv och samhälle

Samverkan mellan utbildningssystemen och arbetslivet och samhället behöver förbättras för

att öka utbildningens relevans för individ och samhälle. Partnerskap mellan utbildning, forskning och näringsliv behöver utvecklas liksom företagaran. Samverkan med arbetslivet finns sedan länge i det svenska skolsystemet men fungerar olika väl i olika utbildningar. Högskolan har en uttalad samverkansuppgift och den synes ha utvecklats positivt. Det finns många initiativ i frågor om samverkan och även utveckling av företaganda, men det saknas en samlad bild och utvärdering av kvalitet, inriktning och resultat.

Kunskaper i främmande språk

Goda språkkunskaper har betydelse för rörligheten i Europa; för studier, resor, arbete och handel. De bidrar till att utveckla förståelse, respekt och intresse för andra samhällen och kulturer och till att skapa en europeisk sammanhållning.

Sverige har hög ambitionsnivå i engelskaundervisningen och når också goda resultat. Engelskan har en stark ställning inom fritidsfären, i yrkeslivet och i studier. Detta kan medverka till att motivationen för att lära ytterligare europeiska språk har minskat. Andelen elever i Sverige med grundläggande kunskaper i fler språk än engelska är ändå större än tidigare och de andelar som studerar tyska, franska eller spanska är högre än EU-snittet både på grundskole- och på gymnasienivån.

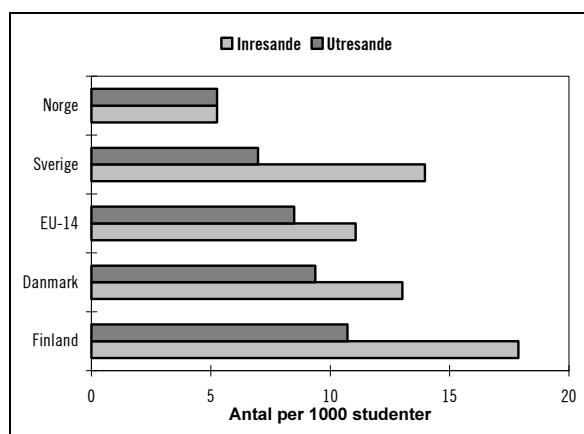
Mobilitet

Ökad rörlighet och ett ökat utbyte är en del av det större åtagande som gäller fri rörlighet för personer inom Europeiska unionen. En förbättrad mobilitet bör också öka den europeiska dimensionen inom utbildningen. Förutsättningarna för rörlighet behöver utvecklas men också intresset för och erkännandet av europeisk utbildning i världen.

Inom svensk utbildningspolitik är främjande av en europeisk dimension i utbildning och mobilitet en del av internationaliseringen på utbildningsområdet. Utbildning skall, på alla nivåer, främja kontakter och utbyte. Det skall också vara attraktivt för utländska studerande att studera i Sverige.

Studiestödssystemet i Sverige underlättar mobilitet. Sverige deltar också i ett omfattande samarbete för att stärka den högre utbildningen i Europa och göra de olika ländernas system och examina jämförbara. Sverige hävdar sig, med de mått som finns tillgängliga, väl när det gäller mobiliteten i stort. Sverige har relativt sett många som studerar utomlands, även om utresandet via Erasmusprogrammet minskat en del de senaste åren. Sverige tar också emot många utländska studerande och lärosätena erbjuder ett stort antal kurser på engelska. Sverige har dock ett lågt utbytesdeltagande bland lärare och lärarstudenter, ett förhållande som också gäller de flesta övriga länder.

Diagram 4.6 Antal in- och utresande Erasmusstudenter per 1000 studenter i högre utbildning 2001, OECD.

4.6.5 Resultat i ett nationellt perspektiv

Förskoleverksamheten har byggts ut kraftigt under de senaste decennierna. Antalet förskolor ökar medan familjedaghem och öppna förskolor minskar. Antalet barn inom skolbarnsomsorgen ökade mellan 2001 och 2002 bl.a. till följd av avgiftssänkningarna genom införandet av maxtaxan. Mellan 2002 och 2003 har dock skett en minskning med ca 9 000 barn till knappt 342 000 inskrivna barn vilket dock motsvarar ungefär samma andel barn.

Ökningen av gruppstorlekarna inom förskolan har avstannat, t.ex. är den vanligaste gruppstorleken på småbarnsavdelningarna (barn 1–3 år) 14–16 barn. Personaltätheten i förskolan har minskat något mellan 2002 och 2003 från 5,3 till i genomsnitt 5,4 barn per årsarbetare. Gruppstorlekarna i fritidshemmen har minskat och

personaltätheten har ökat något mellan 2002 och 2003.

Resultat från undersökningar inom förskoleverksamheten i Sverige pekar på att den pedagogiska kvaliteten i verksamheterna är hög. Föräldrar är i hög grad nöjda med den omsorgsform deras barn deltar i. Det brister dock ofta i uppföljningen och utvärderingen av skolbarnsomsorgen.

Behovet av personal i förskolan kommer enligt Skolverkets bedömning att öka. En ny befolkningsprognos anger högre födelsetal än tidigare.

Minskningen av antalet elever i förskoleklassen fortsätter. Antalet årsarbetare i förskoleklassen har minskat mer än antalet elever vilket medför att personaltätheten har minskat från 8,0 föregående läsår till 7,8 årsarbetare per 100 elever det här läsåret.

Elevantalet i grundskolan sjunker och uppgår läsåret 2003/04 till 1 046 000 elever. Det är 11 000 färre elever jämfört med föregående läsår. Antalet elever kommer att fortsätta minska under de närmaste åren.

Antalet lärare i grundskolan är 1 150 fler läsåret 2003/04 jämfört med 2002/03. Eftersom elevantalet minskat något innebär det att lärartätheten ökat från 7,9 till 8,0 heltidstjänster per 100 elever.

Uppföljning av hur statsbidraget för personalförstärkningar har använts visar att det mellan läsåren 2000/01 och 2002/03 fanns 8 500 fler heltidstjänster inom skola och fritidshem. Ungefär 5 500 av dessa tjänster finansierades av det riktade statsbidraget. Huvuddelen av personalförstärkningarna har riktats mot grundskolan, men det är inom särskolan som den pedagogiska personaltätheten ökat mest.

Den genomsnittliga kostnaden per elev i grundskolan har ökat med 1,5 procent till 64 700 kronor per elev.

För våren 2003 var det genomsnittliga meritvärdet av elevers slutbetyg i grundskolan 205,4, vilket är en ökning jämfört med föregående vår då meritvärdet var 204,6. Det är såväl elever med utländsk som med svensk bakgrund som har fått bättre resultat. Särskilt positiv har utvecklingen varit för skolor som ingår i försöksverksamheten utan timplan i grundskolan och då speciellt för pojkar och elever med utländsk bakgrund.

Lsåret 2002/03 avslutade 25,3 procent av eleverna grundskolan utan att nå kunskapsmålen i ett eller flera ämnen. Andelen var densamma

som året innan. Andelen som helt saknade slutbetyg var drygt en procent.

Svenska ungdomar är mycket duktiga i engelska. Det visar den undersökning som åtta europeiska länder har deltagit i och som både fokuserar på ungdomars kunskaper i och uppfattningar om engelska. Undersökningen initieras av The European Network of Policy Makers for the Evaluation of Education Systems.

Nästan alla ungdomar fortsätter att studera i gymnasieskolan. Läsåret 2003/04 gick totalt 333 928 elever i gymnasieskolan, vilket är en ökning med drygt 11 300 elever jämfört med året innan. Antalet tjänstgörande lärare omräknat till heltidstjänster uppgick till ca 27 350, vilket är en ökning med nästan fyra procent från föregående läsår. Den totala kostnaden för gymnasieskolan med kommunal huvudman, exklusive kostnad för skolskjuts, beräknas uppgå till 22,9 miljarder kronor år 2003. Jämfört med året innan är det en ökning med 1,7 procent.

Under senare år har det genomsnittliga betygsresultatet förbättrats. Resultaten varierar dock mellan olika huvudmän och bland olika kommuner. Likaså skiljer det sig mellan olika gymnasieprogram. Läsåret 2002/03 lämnade 81,5 procent av eleverna i år 3 gymnasieskolan med slutbetyg, vilket är en ökning med en procentenhet sedan föregående läsår. Av dessa elever uppnådde 89,2 procent grundläggande behörighet till universitets- och högskolestudier, vilket är en ökning med tre procentenheter jämfört med föregående år. Av de elever som våren 2001 fick slutbetyg från gymnasieskolan började 18,3 procent direkt i högskolan, vilket är en ökning jämfört med tidigare år då andelen legat runt 17 procent sedan 1995/96. År 2001 hade 40 procent av 25-åringarna bosatta i Sverige påbörjat en svensk högskoleutbildning.

Sverige har en lång tradition av vuxenutbildning och en mycket stor del av den vuxna befolkningen tar del av någon form av organiserat, formellt eller icke-formellt, lärande. Under 2003 samlade studieförbunden drygt 2,5 miljoner deltagare i studiecirklar. Många deltar i flera studiecirklar och uppskattningsvis handlar det om minst 1,5 miljoner personer som studerade i cirkelverksamhet. Folkhögskolornas kursverksamhet hade under hösten 2003 över 100 000 deltagare. Även inom folkhögskolan kan en person studera i fler än en kurs, framför allt i de korta kurserna som svarar för över två tredjedelar av deltagarantalet.

Under läsåret 2002/03 uppgick antalet studerande i kommunal vuxenutbildning till ca. 244 000, vilket motsvarar ca. 155 000 helårsplatser. Ytterligare runt 70 000 studerande återfanns under 2003 inom bl.a. kvalificerad yrkesutbildning (KY), svenskundervisning för invandrare (sfi), vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvox) och kompletterande utbildningar. Alla studerade dock inte på heltid.

Den vuxna befolkningens deltagande i lärande har stor betydelse för en höjd total utbildningsnivå, ökad sysselsättning, en levande demokrati och möjligheter för människor att uppnå sina livsmål.

Utbyggnaden av den grundläggande högskoleutbildningen som skett under hela 1990-talet har fortsatt även under de första åren av 2000-talet. Antalet helårsstudenter ökade under 1990-talet från knappt 150 000 till 250 000. Därefter har antalet helårsstudenter fortsatt att öka. De senaste fyra åren har antalet helårsstudenter ökat med totalt 50 000 vilket innebär en ökning med 22 procent. Av 29 lärosäten med uppdrag att öka antalet helårsstudenter totalt 2003 i förhållande till 2002 har 27 lärosäten uppfyllt detta uppdrag. Sammantaget har helårsstudenter inom utbildningsområdena naturvetenskap och teknik fortsatt att öka.

Antalet avlagda examina i grundutbildningen ökade med 4 100 mellan läsåren 2001/02 och 2002/03, vilket innebär en ökning med 9 procent.

Antalet aktiva och examinerade i forskarutbildningen har ökat, medan antalet nybörjare har minskat något mellan 2002 och 2003. Efter tre år i fyraårsperioden 2001–2004 har 87 procent av regeringens mål för antalet forskarexamina för samtliga vetenskapsområden uppnåtts.

Under ett antal år i början av 2000-talet har lärosätena haft vissa svårigheter att uppfylla sina uppdrag och därmed utnyttja tilldelade takbelopp. År 2000 utnyttjades 96 procent av takbeloppen, 2001 utnyttjades 95 procent och 2002 utnyttjades 99 procent. För 2003 översteg dock det sammantagna utfallet för universitet och högskolor takbeloppen med 2,5 procent eller cirka 390 miljoner kronor.

Under 2003 ökade antalet personer som studerade på kurser inom Sveriges nätuniversitet till cirka 50 000.

Staten satsade under 2003 cirka 21 miljarder kronor på studiestödsverksamheten i form av studiebidrag till studerande. Dessutom utbe-

talades cirka 12 miljarder kronor i lån till studerande. Kostnaden för att administrera studiestödet är cirka 400 miljoner kronor årligen.

Under budgetåret 2003 fick drygt 900 000 studerande studiestöd, därutöver fick cirka 11 500 studerande bidrag vid korttidsstudier och 1 100 högskolestuderande med synskada eller läshandikapp erhöll studielitteratur. Vidare fick cirka 260 föräldrar bidrag till kostnader för utbildning i teckenspråk och cirka 430 gymnasieelever med funktionshinder fick bidrag till kostnader för studier vid riksgymnasierna.

Under 2003 hade drygt 1,4 miljoner låntagare en studieskuld. Låntagarnas skuld till Centrala studiestödsnämnden uppgick till cirka 160 miljarder kronor.

4.6.6 Analys och slutsatser

Regeringens mål med verksamhetsområdet barn- och ungdomsutbildning är att öka andelen elever som når målen för utbildningen. Regeringen har vidtagit ett flertal åtgärder för att klara målet och för att stödja kommunerna som har ansvar för att ge alla elever en bra skolgång.

Genom ett omfattande reformarbete har tillgängligheten till barnomsorg ökat, avgifterna sänkts och nya grupper av barn har fått del av verksamheten. Reformerna om maxtaxa och allmän förskola m.m. har gjort förskolan tillgänglig för de barn som tidigare utestängdes på grund av föräldrarnas ekonomi eller livssituation. Idag når förskolan de allra flesta fyra- och femåringar, drygt 88 procent.

Kvaliteten på verksamheten är den av regeringen nu mest prioriterade frågan. Som ett led i att stärka förskolans kvalitet har regeringen aviserat ett särskilt statsbidrag till personalförstärkning i förskolan. Insatser genomförs både för att förbättra tillgången på personal och utveckla möjligheterna för den nuvarande personalen att utveckla sin kompetens.

Satsningen genom det särskilda statsbidraget för personalförstärkningar i skola och fritidshem som infördes 2001 har varit mycket framgångsrik. Kommunerna har ökat sin personal i verksamheterna med sammanlagt 8 500 heltidstjänster. Dessa förstärkningar har stor betydelse för de elever som behöver stöd för att nå målen uttryckta i läroplan och kursplaner.

Slutbetygen i grundskolan har blivit allt bättre under en rad av år. Den preliminära betygsstati-

stiken från Skolverket visar dock på en marginell försämring jämfört med förra året. Meritvärdet för elever med utländsk bakgrund har ökat något och visar en positiv trend. Skillnaden är dock fortfarande stor jämfört med elever med svensk bakgrund.

Under de senaste åren har andelen gymnasie-skolelever som fullföljer studierna inom fyra år minskat samtidigt som andelen 20-åringar med grundläggande högskolebehörighet sjunkit. Till följd av detta har regeringen vidtagit en rad åtgärder för ökad måluppfyllelse. De förslag som presenteras i gymnasiepropositionen (prop. 2003/04:140) syftar till en ökad måluppfyllelse genom att de brister som funnits i gymnasieskolan åtgärdas. Reformering av gymnasieskolans individuella program är i detta sammanhang särskilt viktigt. Satsningen på individuella program där alla elever fr.o.m. den 1 juli 2006 skall erbjudas heltidsstudier syftar till att öka andelen elever som fullföljer en gymnasieutbildning.

Den 1 mars 2003 delades det tidigare Statens skolverk upp i två myndigheter. Ett nytt Statens skolverk inledde sitt arbete, vilket innebar ett förändrat och renodlat uppdrag. Skolverkets insatser har till övervägande delen bestått i att på olika sätt sprida och tillgängliggöra resultat som framkommit inom bl.a. utbildningsinspektioner. Under hösten 2003 har utbildningsinspektionen granskat ca 220 kommunala och fristående grund-, gymnasie- och särskolor i 21 kommuner. Genom inspektionen ges en god bild av kvaliteten i verksamheterna, och som en följd av vad som kommer fram leder en inspektion till konkreta krav eller förslag på åtgärder som en kommun skall eller kan vidta med anledning av inspektionsresultatet.

Skolverkets samlade insatser under 2003 har haft positiv betydelse på barn- och ungdomsutbildningen mot en ökad måluppfyllelse. Det gäller dels i den meningen att insatserna bidragit till den offentliga debatten och indirekt medfört att kommuner och skolor stimulerats till förbättringsåtgärder, dels direkt genom inspektionens granskningar, krav på åtgärder och rekommendationer samt genom att tillgängliggöra information och användbara verktyg via nätet.

Betydande insatser har under de senaste åren gjorts inom vuxenutbildningsområdet. Vuxenutbildningen måste kunna skapa reella förutsättningar för livslångt lärande genom att erbjuda utbildning och stöd för lärande som svarar mot

den enskildes behov och förutsättningar. Det är angeläget att kommunerna vidmakthåller en hög ambitionsnivå när det gäller vuxenutbildningen även efter det att det riktade statsbidraget upphört, så att de av riksdagen uppställda målen för vuxnas lärande kan uppnås.

Svenskundervisning för invandrare (sfi) är ett fortsatt prioriterat område. Regeringen avser återkomma till riksdagen i särskild ordning angående den fortsatta reformeringen av sfi.

Det finns ett stort behov av kortare yrkesutbildningar på eftergymnasial nivå. Överföringen av vissa påbyggnadsutbildningar till statligt ansvar är ett led i den pågående utvecklingen av dessa utbildningsformer. Regeringen har förordnat en arbetsgrupp med uppgift att analysera utbudet av eftergymnasial yrkesutbildning. Resultatet av gruppens arbete avses ge underlag för den fortsatta utvecklingen av yrkesutbildningen.

De mål för antalet examina inom grundutbildningen som regeringen satt upp kommer sannolikt att nås vad gäller civilingenjörsexamen och arkitektexamen, sjuksköterskeexamen och lärarexamen med inriktning mot tidigare år. Det är mera tveksamt om målet för lärarexamen med inriktning mot senare år kommer att nås. Målet för antal magisterexamina med ämnesdjup har i det närmaste uppnåtts redan efter tre år av fyraårsperioden.

Den svenska nätuniversitetssatsningen har inneburit en snabb tillväxt av nätburna kurser och därmed har möjligheten att bedriva högskolestudier även utanför högskoleorterna ökat avsevärt. IT-stödd distansutbildning har nu blivit permanent etablerad som utbildningsform.

Resultaten av studiestödsverksamheten under 2003 indikerar att verksamheten i allt väsentligt når sitt syfte. Därmed har studiestödet bidragit till att fylla de platser som utbildningsväsendet erbjuder och att målen för politikområdet uppnåtts.

4.7 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionen granskar varje år myndigheternas årsredovisningar och delårsrapporter. Inom politikområdet har Statens skolverk, Sameskolstyrelsen och Centrala studiestödsnämnden erhållit invändning i revisionsberättelsen avseende räkenskapsåret 2003. Regeringen behandlar invändningen för berörda myndigheter under respektive anslag.

5 Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

Förskoleverksamhet bedrivs i form av förskola, familjedaghem och kompletterande förskoleverksamhet (öppen förskola). Skolbarnsomsorg bedrivs i form av fritidshem och familjedaghem. För barn mellan tio och tolv år kan skolbarnsomsorgen även bedrivas i form av öppen fritidsverksamhet.

5.1 Insatser

Barnomsorgen har blivit en självklar del av det moderna, generella välfärdssamhället som gör det möjligt för föräldrar att förena föräldraskap med förvärvsarbete och studier. Genom ett omfattande reformarbete har tillgängligheten ökat, avgifterna sänkts och nya grupper av barn har fått del av verksamheten. Förskolan ger en viktig grund för barnens livslånga lärande. Reformerna om maxtaxa och allmän förskola m.m. har gjort förskolan tillgänglig för de barn som tidigare utestängdes på grund av föräldrarnas ekonomi eller livssituation. Idag når förskolan de allra flesta fyra- och femåringar, drygt 88 procent. Bara det senaste året ökade antalet barn i förskolan i dessa åldrar med 8000 barn. Totalt finns 96 procent av alla fyra- och femåringar i förskola och familjedaghem.

Sedan förskolan blivit en del av utbildningssystemet har det pedagogiska perspektivet på verksamheten kommit i fokus. Detta ställer förskolan inför nya utmaningar. Kvaliteten på verksamheten är den av regeringen nu mest prioriterade frågan. Regeringen kommer inom kort att behandla frågor om förskolans kvalitet i en särskild proposition om kvalitet i förskolan.

Som ett led i att stärka förskolans kvalitet har regeringen aviserat ett särskilt statsbidrag till personalförstärkning i förskolan. Statsbidraget skall göra det möjligt för kommunerna att anställa 6 000 fler förskollärare, barnskötare och annan personal i förskolan och beräknas till en miljard kronor 2005 samt två miljarder kronor 2006 och 2007. Målet med stödet är att öka personaltätheten, minska barngruppernas storlek och öka kvaliteten i förskolan.

5.1.1 Maxtaxa och allmän förskola m.m.

Statens skolverk har regeringens uppdrag att under femårsperioden 2002–2007 årligen följa upp reformen maxtaxa och allmän förskola m.m. Enligt uppföljningen 2004 har volymökningar i samband med reformernas införande och därmed sammanhängande ökade kostnader inte lett till kvalitetsförsämringar. Fler heltidstjänster har tillkommit i verksamheten under åren 2001–2003 och personaltätheten i förskolan har varit i stort sett oförändrad.

Maxtaxa

Maxtaxan i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg har som främsta syfte att öka tillgängligheten för fler grupper, förbättra barnfamiljernas ekonomi, minska marginaleffekterna och underlätta arbetskraftsdeltagande. Viktigt är även att begränsa avgifternas koppling till barnens närvarotider samt att minska avgiftsskillnaderna mellan kommunerna i landet. Ett särskilt statsbidrag ersätter kommunerna för

ökade kostnader, dvs. minskade föräldraavgifter i samband med reformen.

Reformens genomslag är stort eftersom samtliga kommuner är anslutna till systemet med maxtaxa i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg.

Skolverket uppskattar i uppföljningen 2004 att statsbidraget för maxtaxa sammantaget täckt kommunernas avgiftsbortfall. Skillnaderna i avgifter mellan kommunerna har utjämnats. Barnfamiljerna har fått lägre avgifter och reformen har därigenom gett dem ett ökat konsumtionsutrymme.

Skolverkets uppföljning visar också att ett flertal kommuner återinförde ett avgiftssystem utan relatering till barnens närvarotider. En fjärdedel av kommunerna (73) hade år 2002 högst två tidsintervall, dvs. hel- och deltidstaxa. Endast fem procent av kommunerna hade fem eller fler intervall.

Statsbidraget för kvalitetssäkrande åtgärder på en halv miljard kronor per år har under reformens första år främst använts till personalförstärkningar inom förskoleverksamheten. Under 2003 har 1 490 årsarbetare anställts för bidraget.

Därutöver genomfördes under 2003 kompetenshöjande åtgärder i ca hälften av kommunerna för totalt 75 miljoner kronor. Exempel på sådana insatser är specialpedagogisk utbildning, fortbildning för arbetslaget, språkutveckling, verksamhetsutveckling samt dator- och IT-insatser.

Allmän förskola

Allmän förskola, som infördes den 1 januari 2003, ger barnen från och med höstterminen det år de fyller fyra år rätt till avgiftsfri förskola minst 525 timmar om året. Därmed får barnen samma rätt till stöd och stimulans oavsett familjeförhållanden eller var i landet de bor. Andelen fyra- och femåringar i förskola ökade med cirka 8 000 barn från 83,3 procent år 2002 till 88,2 procent år 2003.

Allmän förskola integreras huvudsakligen i ordinarie verksamhet. I en fjärdedel av kommunerna är ett fåtal fyra- och femåringar inskrivna i både familjedaghem och förskola.

Tre fjärdedelar av kommunerna erbjuder avgiftsfrihet för fyra- och femåringar även i familjedaghem. Det är ingen större skillnad i

överströmningen från familjedaghem till förskola i de kommuner där man inte erbjuder avgiftsreduktion, vilket tyder på att andra faktorer än avgiften påverkar valet av omsorgsform.

Skolverket konstaterar i uppföljningen 2004 att kommunerna har informerat föräldrarna om allmän förskola och syftet med denna, men att den svåraste gruppen att nå är föräldrar till barn som tidigare inte var inskrivna i verksamheten.

Förskoleverksamhet för arbetslösa och föräldralediga barn

Från och med den 1 juli 2001 respektive den 1 januari 2002 omfattar kommunernas skyldighet att tillhandahålla plats i förskoleverksamhet även barn vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga. Verksamheten skall tillhandahållas under minst tre timmar per dag eller 15 timmar per vecka.

Skolverkets uppföljningar visar att barn i många kommuner redan före reformen fick behålla sin plats i förskoleverksamheten när en förälder blev arbetslös. Ändå ökade mellan 1999 och 2002 andelen barn i förskola med en arbetslös förälder från 60 till 76 procent.

Mellan åren 1999 och 2002 ökade andelen barn 1–5 år i förskolan med en föräldraledig förälder från 26 procent till 47 procent.

Förskoleverksamhet till arbetslösa och föräldralediga erbjuds av flertalet kommuner till en lägre avgift än heltidsavgift. I en tredjedel av kommunerna reducerades avgiften 2002 för barn med begränsad närvarotid.

5.1.2 Kvalitetsarbete

Allmänna råd

I syfte att förtydliga verksamheten i förskolan utifrån nationella krav och mål samt för att stödja arbetet i förskolan har regeringen gett Skolverket i uppdrag att ta fram allmänna råd om kvalitet i förskolan. I uppdraget ingår att identifiera områden som är centrala för god kvalitet i förskolan och som bör kunna användas för att bedöma verksamheten ur likvärdighetssynpunkt. Skolverket skall redogöra för ställningstaganden och motiv för valet av kvalitetsområden samt visa vilka delfaktorer som är betydelsefulla inom respektive kvalitetsområde.

I april 2004 redovisades valet av kvalitetsområden. Uppdraget skall redovisas i sin helhet till regeringen senast den 17 januari 2005.

Kvalitetsredovisning

Skolverkets kartläggning av förekomsten av kvalitetsredovisningar i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg visar att av kommunalt drivna verksamheter upprättar 71 procent av förskolor, 54 procent av fritidshem och 30 procent av familjedaghemmen kvalitetsredovisningar. Enskilt drivna verksamheter upprättar kvalitetsredovisningar i betydligt mindre utsträckning än de kommunala. Kvalitetsredovisningar används primärt för verksamhetsutveckling, uppföljning och utvärdering, information samt som underlag för politiska beslut.

Regeringen återkommer i propositionen om kvalitet i förskolan med bedömningar och förslag om kvalitetsredovisningar inom förskolan och skolbarnsomsorgen.

5.1.3 Personalen och arbetsmiljön i förskola och fritidshem

Personalförstärkningsatsningen

Regeringen aviserade i den ekonomiska vårpropositionen för 2004 (2003/04:100) att ett särskilt statsbidrag till personalförstärkning i förskolan skall införas. Målet med bidraget är att öka personaltäteten, minska barngruppernas storlek samt öka kvaliteten i förskolan.

Mer personal är en viktig faktor för att förbättra förskolans kvalitet och arbetsmiljö. Med mer personal blir det möjligt att minska barngruppernas storlek och ägna mer tid till barn i behov av särskilt stöd.

Regeringen föreslår i denna proposition att medel anvisas till ett särskilt statsbidrag till personalförstärkning i förskolan. I den kommande propositionen om kvalitet i förskolan avser regeringen att närmare redogöra för utformningen av statsbidraget. Bidraget skall vara treårigt och införas i två steg med en miljard kronor 2005 samt två miljarder kronor per år 2006 och 2007. Bidraget skall göra det möjligt för kommunerna att öka personalen i förskolan med 6 000 anställda. Efter 2007 skall motsvarande medel överföras till det generella statsbidraget

till kommunerna. Detta möjliggör för kommunerna att fortsätta satsningen på förskolan efter att det riktade statsbidraget har upphört.

Förskolan en attraktiv arbetsplats

Förskolans roll och uppdrag i samhället har utvidgats under de senaste åren bl.a. genom införande av en läroplan, maxtaxa och allmän förskola. Fler förändringar kommer att presenteras i regeringens kommande proposition om kvalitet i förskolan. Förskolan står nu inför ett stort rekryteringsbehov av personal. En förskola som är attraktiv som arbetsplats har en tydlig organisation, både avseende ledning och verksamhet, och bedriver en verksamhet med pedagogisk kraft och tydlighet. Förskolans verksamhet måste erbjuda kompetensutveckling och möjligheter till karriärutveckling, för att personal skall söka sig dit och stanna kvar i verksamheten.

Regeringen anser att det är viktigt att rekryteringen till förskolan fokuseras och har därför givit Myndigheten för skolutveckling i uppdrag att initiera informations- och utvecklingsinsatser om det viktiga och nyskapande arbete som pågår i förskolan. Myndigheten har påbörjat sitt arbete och inbjudit till projektet Förskolan – framtidens arbetsplats. Kontakter har tagits med lärosäten med lärarutbildning, olika kommunala och enskilda huvudmän och pedagoger m.fl. för att uppmärksamma och stödja pågående samt initiera nya kvalitetshöjande insatser. Projektet kommer att sprida goda exempel för rekrytering, kompetens- och karriärutveckling samt pedagogiskt utvecklingsarbete och kvalitetsutveckling i förskolan. Aktiviteterna kommer huvudsakligen att pågå under hösten 2004 och våren 2005. Uppdraget skall redovisas för regeringen i november 2005.

Arbetsmiljön i förskola och fritidshem

Förskolan och skolan utgör tillsammans Sveriges största arbetsplats. En säker och trygg miljö är en viktig förutsättning för att främja lärande för alla flickor och pojkar i förskola och fritidshem.

En utredare har utsetts för att göra en översyn av vissa delar av arbetsmiljölagen (Dir 2004:91). Utredaren skall bl.a. utreda frågan om tillämpningsområden för AML bör utvidgas till barn i förskola och fritidshem och pröva om möjlig-

heten finns att stärka bevakningen av barnens arbetsmiljö. Uppdraget skall redovisas senast den 1 mars 2006.

Utbildning av förskollärare, fritidspedagoger och barnskötare

Det är viktigt för förskolans och fritidshemmets kvalitet att fler förskollärare, fritidspedagoger och barnskötare rekryteras till verksamheten. Regeringens aviserade satsning för att öka personaltätheten kommer att ytterligare öka efterfrågan på personal i förskolan.

Regeringen har bl.a. lagt fast mål för antalet examina av lärare med inriktning mot tidiga år. Högskolor och universitet med lärarutbildning har ett särskilt ansvar för att beakta behovet av lärare som utbildar sig med inriktning mot förskola samt grundskolans tidigare år och att vidta åtgärder för att möta behoven. I en enkätundersökning som Högskoleverket genomfört bland studenter på den nya lärarutbildningen konstateras att färre studenter än tidigare väljer att utbildas sig för arbete i förskola, förskoleklass och fritidshem. Regeringen fortsätter att noga följa måluppfyllelsen för lärarexamen mot tidigare år, förskola, förskoleklass och fritidshem.

Regeringen har vidare gjort bedömningen att det finns ett behov av en utbildning till barnskötare. Skolverket har på regeringens uppdrag utformat och fastställt nationella kursplaner för en ettårig barnskötarutbildning inom kommunal påbyggnadsutbildning. Utbildningen har en flexibel utformning med bl.a. valbara kurser så att den kan genomföras med hänsyn till deltagarnas skiftande erfarenheter. Inom ramen för utbildningen ges viss möjlighet för studerande att läsa kurser på gymnasial nivå som leder till grundläggande behörighet för högskolestudier.

Regeringen avser att vidta åtgärder för att stimulera rekryteringen av barnskötare till lärarutbildning. Se vidare under avsnitt Högskoleverksamhet, kapitlet Insatser, avsnittet Lärarutbildning.

Jämställdhetsdelegationen

Regeringen anser att förskolans jämställdhetsarbete både till innehåll och verksamhet framöver måste inriktas tydligare mot att förändra könsmonster och traditionella könsroller.

Förskolans betydelse för ökad jämställdhet har alltmer betonats. I förskolans läroplan (Lpfö 98) formuleras förskolans värdegrund samt mål och riktlinjer för verksamheten. Målen anger inriktningen på verksamheten och uttrycker en önskad kvalitetsutveckling. Samhällsuppdraget såväl för förskolan, skolan som för vuxenutbildningen innebär att flickors och pojkars samt kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter i verksamheterna aktivt och medvetet skall främjas.

Det finns fortfarande brister när det gäller jämställdhetsfrågornas genomslag i förskolan. Många kommuner som varit föremål för Skolverkets tillsyn kritiserats för brister i utvärdering och uppföljning av förskoleverksamheten. Utvärderingar genomförs sällan med inriktning mot nationella och kommunala kvalitetsmål. Trots att jämställdhet ingår i förskolans uppdrag är området sällan föremål för utvärdering och kvalitetsgranskning.

Regeringen beslutade om en jämställdhetsdelegation för förskolan i augusti 2003 och satsar sammanlagt 12,5 miljoner kronor under perioden 1 december 2003 till 30 juni 2006 för detta ändamål. Delegationen (U2003: 12) har i uppdrag att lyfta fram, förstärka och utveckla jämställdhetsarbetet i förskolan.

En viktig del av uppdraget för delegationen är att föreslå lämpliga insatser för hur ett långsiktigt jämställdhetsarbete för förskolan skall utvecklas och stärkas. Regeringen avvaktar därför delegationens delbetänkande i december 2004.

5.1.4 Integration

Insatser inom storstadspolitiken

Erfarenhet visar att tidiga insatser för barn har särskilt stor betydelse för deras fortsatta lärande. Därför har insatserna, inom ramen för de lokala utvecklingsavtalen, för att bygga ut förskoleverksamheten varit speciellt betydelsefulla. Medel har bl.a. använts till att pröva nya verksamhetsformer av förskoleverksamhet med nya pedagogiska arbetssätt, att erbjuda alla barn från tre år förskola på deltid, att utveckla pedagogernas kompetens, att öka antalet vuxna i förskolan samt att stärka föräldramedverkan i förskolans verksamhet. Förskolorna med språklig inriktning syftar till att ge barnen tillgång till förskolans pedagogiska verksamhet och stöd i

deras språkutveckling. Därutöver arbetar förskolorna med att stärka modersmålet samtidigt som svenska språket tränas.

Erfarenheterna av regeringens storstadspolitik skall tas tillvara av Myndigheten för skolutveckling och Skolverket. Myndigheterna skall, inom ramen för sina respektive uppdrag, bidra till att de insatser som varit framgångsrika tas tillvara och utvecklas i ordinarie strukturer och arbetsätt.

Den mångkulturella förskolan

Förskolan är det första steget i det livslånga lärandet. Forskning och erfarenhet visar att tidiga insatser ger bra resultat och minskar skolmisslyckanden längre fram i grundskolan. På grund av detta är det angeläget att förskolan i segregerade områden ges stöd till att utveckla sin verksamhet. Regeringen har därför gett Myndigheten för skolutveckling i uppdrag att arbeta för förbättrad förskole- och skolsituation i segregerade områden. Myndighetens arbete skall främst koncentreras på situationen i förskolan och i grundskolan men även situationen för elever i gymnasieskolan bör uppmärksammas.

Myndigheten lämnade en första delrapport av uppdraget den 1 december 2003. Redovisningen består till största delen av en analys av centrala definitioner, en beskrivning av hur myndigheten tänker ta sig an uppdraget samt hur man gjort urvalet av de 15 kommuner som man tänker rikta sig mot i ett första skede. Nästa delrapportering av uppdraget skall ske i november 2004 för att slutredovisas ett år senare.

I den kommande propositionen om förskolans kvalitet avser regeringen att ytterligare behandla den mångkulturella förskolan.

5.1.5 Förskolan och skolbarnsomsorgen i ett internationellt perspektiv

Intresset för svensk barnomsorg är fortsatt stort både från länder inom och utom EU.

I förhållande till de gemensamma europeiska utbildningsmålen för utbyggnad av förskoleverksamheten har den svenska förskoleverksamheten för de yngre barnen redan mångfald överträffat målet och för de äldre barnen är det nästan nått. År 2003 var 67 procent av 1–3-åringar och 88 procent av 4–5-åringar inskrivna i för-

skola i Sverige. EU-målen anger tillgång till förskola för en tredjedel av 1–3-åringarna och 90 procent av 3–5-åringarna.

Inom ramen för EU:s sysselsättningsstrategi anordnade Sverige i april 2004 en s.k. Peer Review om Sveriges system för föräldraförsäkring och barnomsorg. Tanken med sysselsättningsstrategin är att EU:s medlemsstater skall dra lärdom av varandras erfarenheter och samarbeta för att skapa en hållbar och dynamisk arbetsmarknad.

Det svenska systemet för föräldraförsäkring och barnomsorg rönt stort intresse bland EU-länderna. Åtta länder, Belgien, Finland, Lettland, Nederländerna, Storbritannien, Tyskland, Ungern och Österrike, deltog i arbetet.

Sverige har tidigare deltagit i OECD-granskningen Early Childhood Education and Care med mycket goda resultat.

5.2 Resultatbedömning

Resultatredovisning och analys av förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen finns redovisade i regeringens skrivelse Utvecklingen inom den kommunala sektorn (skr. 2003/04:102). De statistiska uppgifterna i detta avsnitt är främst hämtade ur Skolverkets rapport Barnomsorg, skola och vuxenutbildning i siffror 2003, del 2. Rapporten finns på Skolverkets hemsida (www.skolverket.se).

Drygt hälften av landets kommuner har tagit initiativ till egna utvärderingar av förskolan i relation till läroplanen. I många kommuner genomförs enkätundersökningar där föräldrar får svara på frågor om hur de uppfattar förskolans verksamhet. Resultat från tidigare undersökningar pekar på att den pedagogiska kvaliteten i verksamheterna är hög. Föräldrar är i hög grad nöjda med den omsorgsform deras barn deltar i.

Enligt skollagen skall kommunerna erbjuda plats i barnomsorg utan oskäligt dröjsmål, d.v.s. inom tre till fyra månader från det att anmälan om behov av plats lämnats in. Skolverkets tillsyn visar att kommunernas ekonomi kan påverka i vilken utsträckning kommunerna fullgör denna skyldighet. Det förekommer att kommuner erbjuder plats i befintliga barngrupper i stället för att öppna nya avdelningar, med växande gruppstorlekar som följd. I maj 2003 uppgav knappt

fem procent av kommunerna att de inte kunde erbjuda plats till alla barn som önskade plats i september samma år. Motsvarande siffra för skolbarnsomsorgen var endast 1,4 procent.

Förskoleverksamheten har byggts ut kraftigt under de senaste decennierna. Antalet förskolor ökar medan familjedaghem och öppna förskolor minskar. Antalet inskrivna barn i förskolan ökade med drygt 18 000 barn till knappt 352 000 barn medan antalet inskrivna barn i familjedaghem minskade med drygt 5 000 till knappt 40 000 barn mellan år 2002 och 2003.

Antalet barn inom skolbarnsomsorgen ökade mellan år 2001 och 2002 bl.a. till följd av avgifts-sänkningarna genom införandet av maxtaxan. Mellan år 2002 och 2003 har dock en minskning skett med ca 9 000 barn till knappt 342 000 inskrivna barn vilket motsvarar ungefär samma andel barn.

Ett inskrivet barn i förskolan år 2002 kostade i genomsnitt 91 000 kronor vilket är en ökning med 6,1 procent jämfört med året innan. Genomsnittskostnaden för ett barn i fritidshem var 29 800 kronor år 2002 vilket är en ökning med 4,2 procent från 2001.

Den vanligaste gruppstorleken på småbarns-avdelningarna (barn 1–3 år) ligger i intervallet mellan 14–16 barn. Spridningen av gruppstorlekar var i stort sett oförändrad mellan 2002 och 2003. I hälften av grupperna fanns mellan 15 och 20 barn. Personaltätheten i förskolan har minskat något mellan 2002 och 2003 från 5,3 till i genomsnitt 5,4 barn per årsarbetare. Personaltätheten varierar mellan kommunerna från i genomsnitt 6,7 barn till 3,9 barn per årsarbetare.

Gruppstorlekarna i fritidshemmen har minskat och personaltätheten har ökat något mellan 2002 och 2003. Den genomsnittliga gruppstorleken var 30,1 barn per grupp 2003, jämfört med 34 barn år 2002. Personaltätheten var i genomsnitt 18,2 barn per årsarbetare år 2003, att jämföra med 18,4 året innan. Skillnaderna mellan kommunerna är stora och varierar mellan 30,5 till 9,3 barn per årsarbetare.

Behovet av personal i förskolan kommer enligt Skolverkets bedömning att öka. En ny befolkningsprognos anger högre födelsetal än tidigare. Andelen av personalen i den kommunala förskolan med pedagogisk högskoleutbildning har sjunkit något de senaste åren till ett genomsnitt på 51,4 procent år 2002. För förskola i enskild regi har minskningen varit relativt större till ett genomsnitt på 46,7 procent 2002. I fritidshemmen har andelen högskoleutbildad personal minskat för femte året i rad till 55,7 procent år 2002.

Statsbidrag för kvalitetssäkrande åtgärder

Statsbidraget för kvalitetssäkrande åtgärder som uppgår till 500 miljoner kronor är kopplat till maxtaxan inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg och syftar till att säkra kvaliteten i verksamheterna.

Uppföljningen av 2003 års statsbidrag visar att 85 procent användes till personalförstärkningar och 15 procent användes till kompetenshöjande åtgärder.

Av den personal som anställdes år 2003 inom förskoleverksamhet var 508 barnskötare, 736 förskollärare, 4 fritidspedagoger och 92 övrig personal. Personalförstärkningarna inom skolbarnsomsorgen bestod av 39 barnskötare, 72 fritidspedagoger, 24 förskollärare och 15 övrig personal.

Kommunerna använde 64,5 miljoner kronor av statsbidraget till kompetenshöjande åtgärder inom förskoleverksamheten och 10,5 miljoner kronor inom skolbarnsomsorgen.

6 Barn- och ungdomsutbildning

6.1 Insatser

Det övergripande målet för barn- och ungdomsutbildning är en skola som ger alla elever kunskap och utveckling – en skola där samtliga har rätt och möjlighet till framsteg. Alla elever skall ha möjlighet till en likvärdig utbildning av hög kvalitet.

Under det senaste decenniet har staten gjort stora insatser för att stimulera och stödja likvärdigheten i och utvecklingen av såväl kommunala som fristående skolor.

Utvecklingen i det decentraliserade skol-systemet påverkas av många aktörer. Staten ställer upp nationella mål och följer upp resultaten, medan huvudmännen ger skolan förutsättningar. Personalen svarar för skolans verksamhet, som i sin tur är beroende av engagemang från elever, föräldrar och det omgivande samhället.

I ett skolsystem med många aktörer framträder inte alltid effekterna av statliga insatser tydligt, framför allt inte på kort sikt då utbildning är en långsiktig process. Under det senaste året har ett stort antal åtgärder vidtagits i enlighet med vad som tidigare aviserats i regeringens utvecklingsplan (skr. 2001/02:188).

6.1.1 Förstärkt kvalitetsarbete

Arbetet med att implementera kvalitetsprogrammet för skolan Alla skolor skall vara bra skolor (U/2003/1353/S) fortgår. I programmet presenteras åtgärder för att stärka kvaliteten i förskola, skola och vuxenutbildning. Utgångspunkten är att statens stora ekonomiska satsning på skolan, bl.a. genom medel för personalför-

stärkningsmedlen, måste följas av tydliga insatser för att uppnå en nationellt likvärdig och kvalitativt god utbildning. En viktig byggsten i arbetet med att förbättra kvaliteten blir införandet av en ny skollag.

Förbättrad information om och uppföljning av elevernas studietveckling i grundskolan

I kvalitetsprogrammet redovisas bl.a. åtgärder i grundskolan för att förbättra informationen om elevernas studietveckling och planeringen av elevernas studier. Dessa är:

- stärkt rätt till information om elevens studietveckling,
- införande av skriftliga omdömen i år 9 för elever som inte når målen och
- införande av individuella utvecklingsplaner för alla elever.

Regeringen har beslutat om de två första åtgärderna. Av grundskoleförordningen (1994:1194) och motsvarande skolformsförordningar för det offentliga skolväsendet framgår sedan den 1 juli 2003 att den information som ges vid utvecklingssamtalet bör grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i relation till målen i läroplanen och i kursplanerna samt tydliggöra vilka insatser som behövs för att eleven skall nå målen. Vidare framgår att ett skriftligt omdöme om elevens kunskapsutveckling i ämnet eller ämnesblocket skall ges om en elev inte når upp till de kursplanemål som skall ha uppnåtts i slutet av det nionde respektive tionde skolåret och betyg därför inte kan sättas.

Av omdömet kan också framgå de stödåtgärder som har vidtagits.

En departementspromemoria med ytterligare förslag om skriftliga omdömen har remitterats och bereds nu i regeringskansliet. Förslaget innebär att skolan skall vara skyldig att ge skriftliga omdömen till de elever som inte uppnår målen i ett eller flera ämnen vid samtliga betygstillfällena. Avsikten är att eleven skall få en klar uppfattning om vilka mål som uppnåtts och vad som fattas för ett godkänt betyg.

En arbetsgrupp inom Utbildningsdepartementet har lämnat förslag på hur framåtsyftande individuella utvecklingsplaner kan regleras i grundskoleförordningen och motsvarande skolförordningar. Arbetsgruppen föreslår även att Skolverket bör få i uppdrag att ta fram allmänna råd för individuella utvecklingsplaner. Förslaget är för närvarande föremål för remissbehandling. Regeringen avser därefter ta ställning till arbetsgruppens förslag.

Utveckling av kvalitetsarbetet i skolor och kommuner

Enligt förordningen (1997:702) om kvalitetsredovisning inom skolväsendet skall varje kommun och skola årligen upprätta skriftliga kvalitetsredovisningar. Kvalitetsredovisningarna skall vara det centrala dokumentet för att utvärdera skolans och vuxenutbildningens resultat och måluppfyllelse. I kvalitetsprogrammet aviseras därför åtgärder för att stärka och tydliggöra kvalitetsredovisningens roll.

Skolverket har fått regeringens uppdrag att utarbeta ytterligare bestämmelser om kvalitetsredovisning. Verket skall överväga hur regelverket kan kompletteras, bl.a. så att ett övergripande syfte med kvalitetsredovisning slås fast, att det framgår vad en kvalitetsredovisning närmare skall innehålla, obligatoriska kvalitetsområden för bedömning av resultat och måluppfyllelse samt ett begränsat antal obligatoriska kvalitetsindikatorer. Skolverket skall ta ställning till i vilken utsträckning ytterligare bestämmelser bör anges i förordningen om kvalitetsredovisning. Skolverket skall dessutom förbereda egna föreskrifter om kvalitetsredovisning och, som komplement till dessa, förbereda allmänna råd som stöd för arbetet med kvalitetsredovisning. Skolverket skall redovisa sina överväganden och förslag vad gäller förordningen om kvalitetsredo-

visning senast den 1 februari 2005. Uppdragets övriga delar skall redovisas senast den 1 maj 2005.

Det nationella provsystemet ses över

Ett väl fungerande system med uppföljning, nationella prov, diagnostiska instrument samt kommentarmaterial är ett viktigt stöd för skolorna. Det nationella provsystemets uppgifter är i dag att stödja en likvärdig och rättvis betygssättning i alla de skolformer där betyg sätts samt att konkretisera kursmål och betygskriterier. Därutöver har det en diagnostisk funktion samt ger ett underlag för uppföljningen av skolan. Systemet består av nationella ämnes- och kursprov samt diagnostiska instrument.

På regeringens uppdrag redovisade Skolverket hösten 2003 en bedömning av dagens system med nationella prov m.m. med avseende på kvalitet och kostnadseffektivitet. Redovisningen innehöll förslag till ett reviderat provsystem som för närvarande bereds inom regeringskansliet.

Våren 2004 redovisade Skolverket ytterligare ett uppdrag från regeringen avseende de nationella ämnesproven i grundskolans år 5 och specialskolans år 6. I uppdraget ingick bl.a. att redovisa från vilken tidpunkt de nationella proven i grundskolans år 5 och specialskolans år 6 kan sammanställas och analyseras samt bedöma om detta bör ske på urvalsbasis eller om samtliga genomförda prov bör samlas in.

Enligt Skolverkets rapport är intresset för de nationella proven i år 5 mycket stort, vilket innebär att merparten (98 %) av skolorna använder proven. På 92 procent av skolorna är proven (efter ett beslut av kommunen) obligatoriska för lärarna att använda.

I utvecklingsplanen (skr. 2001/02:188) konstaterar regeringen att de nationella ämnesproven i grundskolans år 5 och specialskolans år 6 ger en möjlighet till en viktig avstämning av elevernas utveckling mot målen. De är framför allt betydelsefulla för skolans egen resultatvärdering och kan användas tillsammans med en rad andra instrument som varje enskild skola väljer. De nationella proven utgör vidare en möjlighet för Skolverket att få en bättre överblick och avstämning av läget i skolan efter halva grundskoletiden.

Rättvis och likvärdig betygssättning

Riksrevisionen har i rapporten Betyg med lika värde? – en granskning av statens insatser (RIR 2004:11) konstaterat att det finns brister i likvärdighet i grundskolans betygssättning. Riksrevisionen föreslår därför att man på alla nivåer förtydligar ansvaret för en likvärdig och därmed rättvis betygssättning.

Regeringen har sedan länge uppmärksammat frågan om likvärdig betygssättning. Redan i juni 1999 fick Skolverkets kvalitetsgranskningsnämnd i uppdrag att genomföra en nationell kvalitetsgranskning i skolan rörande ”en likvärdig och rättvis betygssättning”.

Myndigheterna på skolområdet har på regeringens uppdrag och på egna initiativ vidtagit åtgärder för att förbättra likvärdigheten. Skolverket har under våren presenterat en handlingsplan för att stärka likvärdigheten i betygssättningen. Det handlar bl.a. om kommentarmaterial till kursplanerna som stöd för lärarnas betygssättning. Skolverket har också fått i uppdrag att i föreskrifter ytterligare tydliggöra kraven på kvalitetsredovisningen. Där framgår att kommunerna i kvalitetsredovisningen skall följa upp om betygssättningen i kommunen och i skolorna är likvärdig. Myndigheten för skolutveckling har ett regeringsuppdrag att erbjuda lärare kompetensutveckling kring rättvisa och likvärdiga betyg.

Kommunerna har liksom andra huvudmän ansvar för att lärarna erbjuds kompetensutveckling och för att det finns förutsättningar för lärarna att föra de professionella samtal, som behövs för att utveckla och förbättra betygssättningen.

Regeringen har i sin proposition Kunskap och kvalitet – elva steg för utvecklingen av gymnasieskolan (prop. 2003/04:140) föreslagit riksdagen att kursbetyg skall ersättas av ämnesbetyg i gymnasieskolan. Under förutsättning av riksdagens godkännande skall förslaget tillämpas på utbildningar som påbörjas efter den 1 juli 2007. De genomförandeinsatser som ett system med ämnesbetyg kräver, kommer att ge ytterligare möjligheter till professionella samtal om utbildningens kärna, lärande och kunskapsutveckling, samt om kunskapsbedömning och betygssättning.

Förändrad myndighetsorganisation

Nationell uppföljning, utvärdering, kvalitetsgranskning och tillsyn måste kombineras med konsekventa insatser för att utveckla det lokala kvalitetsarbetet och främja lokal verksamhetsutveckling. För att stärka kvalitetsarbetet skildes dessa uppgifter åt genom den förändrade myndighetsorganisation, som infördes den 1 mars 2003. Ändringen innebar att Skolverket delades i två myndigheter – det nya Skolverket och Myndigheten för skolutveckling.

En huvuduppgift för Skolverket är nu att genom utbildningsinspektionen granska kommunernas förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg, utbildningens kvalitet i kommuner och skolor samt kommunernas insatser inom vuxenutbildningen. Dessutom skall tillsyn över verksamheten bedrivas inom ramen för inspektionen. År 2003 var utbildningsinspektionen under uppbyggnad. Under hösten 2003 inspekterades därför endast 21 kommuner. Den 1 november 2003 redovisade verket en plan över hur inspektionen skall byggas ut så att den kan nå målet att varje kommun och alla skolor och verksamheter inom vuxenutbildningen skall inspekteras vart sjätte år. Först om något år beräknas inspektionen nå full kapacitet om 1 000 skolor per år. I verkets uppdrag ingår också uppföljning och utvärdering samt utveckling av styrdokument.

Myndigheten för skolutveckling har till uppgift att främja skolutveckling och kompetensutveckling inom nationellt prioriterade områden genom generellt utvecklingsstöd, riktat stöd till kommuner och skolor samt utveckling av metoder för verksamhetsutveckling. Ett av myndighetens viktigaste uppdrag är utvecklingsinsatser för att förbättra utbildningsvillkoren i segregerade områden. När det gäller barn- och ungdomsutbildningen skall myndigheten även prioritera insatser som avser basfärdigheter och jämställdhet.

6.1.2 Fristående skolor

Skolverket har haft ett regeringsuppdrag att dels utveckla och skärpa sina rutiner för prövning och inspektion av fristående skolor, dels genomföra en särskild inspektion av skolor med konfessionell inriktning eller motsvarande.

I januari 2004 redovisade Skolverket i vilken omfattning inspektion genomförts enligt uppdraget, vilka iakttagelser som gjorts samt vilka åtgärder detta föranlett. I rapporten redogjorde verket för en rad åtgärder som verket avsåg att vidta inom ramen för dess tillståndsgivning respektive inspektion. Därutöver föreslog myndigheten ett antal författningsändringar, samt en utredning för att studera för- och nackdelar med olika huvudmannaförformer. För närvarande bereds Skolverkets förslag inom Utbildningsdepartementet.

Fristående skolor som motsvarar gymnasieskola

Regeringens förslag: Skollagens (1985:1100) bestämmelser om hemkommunens skyldighet att lämna bidrag till fristående gymnasieskolor förenklas genom att tredje stycket i 9 kap. 8 a § upphävs. Enligt tredje stycket skall hemkommunens bidrag motsvara kostnaden för motsvarande nationella program i den kommun där den fristående gymnasieskolan är belägen, om programmet inte finns i hemkommunen, men i den kommun där den fristående skolan ligger.

Ärendet och dess beredning: De nya bidragsregler för fristående gymnasieskolor som tillämpas fr.o.m. den 1 januari 2003 har i olika avseenden kritiserats av kommuner och fristående skolor. Genom regeringsbeslut 2002-07-04 (U2002/2504/G) fick Skolverket i uppdrag att utarbeta ett system för redovisning av kostnader för olika program vid kommunala gymnasieskolor.

Skolverket har redovisat sin uppföljning och utvärdering i rapporten Kommunernas bidrag för elever i fristående gymnasieskolor (dnr 75-2004:248). I rapporten föreslår Skolverket bl.a. att bestämmelsen, om att hemkommunens bidrag till en fristående gymnasieskola skall bestämmas efter samma grunder som lägeskommunen tillämpar när hemkommunen inte anordnar motsvarande nationella program, skall avskaffas.

En promemoria om förslaget har upprättats i Utbildningsdepartementet (U2004/2804/G). Promemorian har remissbehandlats. Lagrådet har inte beretts tillfälle att yttra sig över lagförslaget. Med hänsyn till att Lagrådet yttrade sig i

samband med lagens tillkomst och att det nu endast är fråga om en förenkling av gällande bidragsbestämmelser, som inte medför någon ändring av de grundläggande principerna för det bidrag som en elevs hemkommun är skyldig att lämna till en fristående gymnasieskola, anser regeringen att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse i detta fall.

Remissinstanserna: I stort sett alla som yttrat sig är positiva till förslaget. Statens skolverk välkomnar förslaget och Friskolornas Riksförbund instämmer i att bidragssteget kan tas bort. Svenska kommunförbundet/Landstingsförbundet instämmer i att förslaget skulle innebära en viss förenkling av bidragsreglerna, men anser att förändringen kan anstå till dess att en bredare analys av gällande regelsystem har genomförts.

Skälen för regeringens förslag: I propositionen Fristående skolor (prop. 2001/02:35) föreslogs ett nytt system för kommunernas ersättning till fristående gymnasieskolor. I propositionen framhölls: ”För att kommunala och fristående gymnasieskolor skall behandlas likvärdigt måste de enligt regeringens uppfattning inordnas i samma resursfördelnings-system.”

Därför föreslog regeringen att bidraget till fristående gymnasieskolor skall motsvara den kostnad som elevens hemkommun har för motsvarande nationella program.

Bidraget till fristående gymnasieskolor skulle således i första hand baseras på hemkommunens kostnad för motsvarande gymnasieprogram.

Emellertid finns det dels ett antal kommuner som inte har någon gymnasieskola, dels har få kommuner möjlighet att erbjuda utbildning på alla nationella program. Mot den bakgrunden föreslogs att bidraget i andra hand skulle motsvara kostnaden för motsvarande nationella program i den kommunala gymnasieskolan i den kommun där den fristående gymnasieskolan är belägen (lägeskommunen). Denna regel är dock inte helt logisk och därmed svår att motivera, då det inte finns något givet samband mellan hemkommunens kostnad och kostnaden i en annan kommun där den fristående skolan är belägen. Förhållandet att bidragsreglerna är uppdelade i tre olika alternativ bidrar till att göra reglerna svåröverskådliga och besvärliga att tillämpa. Därför finns det anledning att förenkla de nuvarande bidragsbestämmelserna genom att slopa bestämmelsen om anknytning till lägeskommunens

kostnader. En sådan förändring bör bidra till att förenkla bidragsadministrationen för såväl fristående gymnasieskolor som kommuner. Regeringen föreslår nu att skollagens bestämmelser om hemkommunens skyldighet att lämna bidrag till fristående gymnasieskolor förenklas genom att tredje stycket i 9 kap. 8 a § upphävs.

Förslag till lagtext finns i avsnitt 2.1.

Författningskommentar

9 kap.

8 a §

Ändringen innebär att tredje stycket upphävs. Detta medför att ersättningen – för det fall elevens hemkommun inte anordnar det aktuella programmet – alltid skall utgå med det belopp som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämt har föreskrivit.

Upphävandet av tredje stycket medför följändringar i de följande styckena.

Övriga insatser

Regeringen har uppdragit åt Skolverket att göra en översyn av verkets system för redovisning av kostnader för olika program vid kommunala gymnasieskolor. Systemet skall utvecklas så att uppgifterna och systemet kvalitetssäkras.

6.1.3 Integration och utbildning

Integrationspolitiska mål

Uppgiften att minska invandrades utanförskap är ett av regeringens högst prioriterade åtaganden. I syfte att förbättra de integrationspolitiska resultaten har en arbetsgrupp bestående av företrädare för ett antal departement samt Integrationsverket tillsatts med uppgift att se över hur genomförandet och uppföljningen av integrationspolitiken inom ett antal politikområden kan förtydligas. I den första etappen är utbildning för barn och ungdomar ett av de områden som uppmärksammas.

För utbildning har två mål fastställts, ett för grundskolan och ett för gymnasieskolan. Målet för grundskolan är att andelen elever med utländsk bakgrund som lämnar grundskolan med fullständiga betyg successivt skall öka. Målet för gymnasieskolan är att andelen elever med utländsk bakgrund som efter fyra år slutfört utbildning på ett nationellt eller specialutformat program successivt skall öka.

Förstärkta satsningar på skolor i segregerade områden

En segregerad miljö bidrar till ett utanförskap som kan skapa en utsatthet för barn och unga. Den ökande segregationen är ett problem som för att kunna brytas kräver samlade insatser av flera olika samhällssektorer. Skolan är den arena där nästan alla barn och unga vistas en stor del av sin tid. I skolans uppdrag ligger, förutom kunskapsuppdraget, att förmedla de demokratiska värderingar som vårt samhälle bygger på och att bistå föräldrarna i fostran av eleverna.

I skolor i segregerade områden finns i de flesta fall ofta en kraftig överrepresentation av elever som har svårigheter att nå målen för utbildningen. Dessa skolor är många gånger särskilt resurskrävande. I tider när många kommuner brottas med ekonomiska problem kan de inte alltid få tillgång till de resurser som behövs för att de fullt ut skall kunna ge eleverna förutsättningarna att nå de olika målen för utbildningen. Regeringen har gett Myndigheten för skolutveckling som sitt första och viktigaste uppdrag under de närmaste åren att arbeta för en förbättrad förskole- och skolsituation i segregerade områden. Myndighetens arbete skall främst koncentreras på situationen i förskolan och i grundskolan men även situationen för elever i gymnasieskolan bör uppmärksammas. Myndigheten lämnade en första delredovisning av uppdraget i december 2003. I rapporten anges vilka kommuner som valts ut för riktade stödinsatser och former för myndighetens fortsatta arbete. Myndigheten avser främst att arbeta med utvecklingsdialoger, nätverksskapande och andra former för spridande av kunskap.

Regeringen anser att ytterligare resurser behövs för att förstärka insatserna i skolor i segregerade områden och föreslår därför att det under 2006 och 2007 avsätts 70 respektive 155 miljoner kronor för detta ändamål.

Medlen skall i första hand användas till strategiska insatser på skol- och kommunnivå. Myndigheten för skolutveckling kommer att få regeringens uppdrag att ta fram en planering för hur strategiska överenskommelser om användning av pengarna skall kunna träffas med kommuner och andra centrala aktörer.

Enligt regeringens uppfattning skall medlen i första hand användas till de områden som i störst utsträckning omfattas av den aktuella problematiken, oberoende av i vilken typ av kommun om-

rådena finns. Det är emellertid väl känt att många av de mest utsatta områdena är koncentrerade till storstadsområden och regeringen anser det angeläget att de framgångsrika metoder som inom ramen för storstadspolitikens lokala utvecklingsavtal utarbetats på skolor skall tas tillvara och utvecklas i myndigheters och kommuners arbete.

Försöksverksamhet med tvåspråkig undervisning i årskurserna 7 t.o.m. 9

Tidigare har det varit möjligt att bedriva ämnesundervisning på elevernas modersmål endast i årskurserna 1 t.o.m. 6. Detta har enligt undersökningar gett goda resultat.

Regeringen har beslutat om en fyraårig försöksverksamhet med tvåspråkig undervisning i årskurserna 7 t.o.m. 9 i grundskolan. Syftet är att förhindra att elever som kommit sent till Sverige, kommer efter kunskapsmässigt medan de utvecklar sina färdigheter i svenska. Undervisning på ett annat språk än svenska får dock omfatta högst halva den sammanlagda undervisningstiden. En kommun som har beslutat att delta i försöksverksamheten skall anmäla detta till Myndigheten för skolutveckling.

Storstadspolitik

Inom ramen för storstadspolitikens lokala utvecklingsavtal görs ett stort antal insatser på grundskolans område i syfte att förbättra elevernas skolresultat och stärka den språkliga utvecklingen. Liksom på förskoleområdet används medel till kompetensutveckling av personal och utvecklande av nya pedagogiska metoder. Flera skolor har utökat sina öppettider och erbjuder t.ex. läxhjälp efter skoltid men även kultur- och fritidsaktiviteter. Andra exempel på insatser är projekt för att stärka samverkan mellan föräldrarna och skolan, särskilda språkutvecklingsgrupper med samordningsansvar för språkutveckling samt upprättandet av regelbundna språkutvecklingsanalyser för eleverna. I några av kommunerna är nätverk för erfarenhets- och kunskapsutbyte mellan skolorna under uppbyggnad.

Regeringens bedömning är att erfarenheterna av regeringens storstadspolitik skall tas tillvara av Myndigheten för skolutveckling och Skolverket.

Myndigheterna skall, inom ramen för sina respektive uppdrag, även bidra till att de insatser som varit framgångsrika tas tillvara och utvecklas i ordinarie strukturer och arbetsätt.

Utvecklingsstöd till webbplatsen Tema modersmål

Myndigheten för skolutveckling driver webbplatsen Tema modersmål. Den tillhandahåller information och olika kommunikationsverktyg riktat till dem som arbetar med och på annat sätt kommer i kontakt med modersmålsundervisning. Ambitionen är främst att stimulera till nätverksbyggande och lyfta fram goda pedagogiska exempel.

Regeringen anser det viktigt att stödja innovativa metoder och användandet av informationsteknologi för att stärka modersmålsundervisningens ställning. Regeringen avser därför avsätta medel för att myndigheten skall kunna fortsätta utveckla webbplatsen.

6.1.4 Utbildningssituationen för de nationella minoriteterna

Det finns tecken på att utbildningssituationen för elever med nationella minoritetsspråk som modersmål, dvs. samer, sverigefinnar, torne-dalingar, romer och judar, har förbättrats under senare år. Avsevärda brister finns dock fortfarande. Ett exempel på detta är att eleverna i praktiken inte alltid får tillgång till den undervisning i sitt minoritetsspråk som de har rätt till. Skolverket och Myndigheten för skolutveckling bedriver ett kontinuerligt utvecklingsarbete för att förbättra skolsituationen för elever som hör till de nationella minoriteterna. Utvecklingsinsatserna har bl.a. bestått i kompetensutveckling av pedagogisk personal, utveckling av läromedel och utarbetande av databaser och lexikon för de olika språken.

Den senaste nationella kartläggningen av undervisningen i de nationella minoritetsspråken gjordes 2001. Regeringen anser att det är angeläget att en förnyad kartläggning kommer till stånd för att få en tydlig bild av hur den samlade situationen för de nationella minoriteterna ser ut i dag och vilka eventuella ytterligare insatser som behövs för att hävda de nationella minoritetsspråkens ställning i grund- och gymnasieskolan.

Regeringen avser därför att ge Skolverket i uppdrag att kartlägga utbildningssituationen för de nationella minoriteterna. Utifrån beskrivningen skall verket i samråd med Myndigheten för skolutveckling analysera situationen och ge förslag på eventuella åtgärder som behövs för att förbättra utbildningssituationen för de nationella minoriteterna.

6.1.5 Personal i skolan

Fortsatta öronmärkta bidrag till skolan

För att ge alla barn likvärdiga möjligheter måste alla skolor vara bra skolor och eleverna få det stöd de behöver för att nå utbildningsmålen. Satsningen på fler lärare och andra specialister har hittills varit mycket framgångsrik och kommunerna har ökat sin personal med sammanlagt 8 500 heltidstjänster. Det är ca 3 000 fler anställda än vad statsbidraget täcker. Uppföljningar visar att satsningarna varit störst i grundskolan och mindre i gymnasieskolor. Endast en liten del av statsbidraget har använts till att anställa personal inom fritidshemmen.

I 2004 års ekonomiska vårproposition (prop. 2003/04:100) aviserade regeringen en överföring av medel från personalförstärkningsanslaget till det generella statsbidraget till kommuner och landsting. Regeringen föreslår att 3 miljarder kronor förs till det generella statsbidraget 2005 och ytterligare 1 miljard kronor 2006. Regeringen föreslår att satsningen på personalförstärkning i skola och fritidshem fortsätter som ett särskilt statsbidrag i ytterligare två läsår och fördelas med 1 miljard kronor läsåret 2004/05 och ytterligare 1 miljard kronor läsåret 2005/06.

Regeringen har beslutat om vissa ändringar i förordningen om statsbidrag till personalförstärkning i skola och fritidshem för läsåren 2004/2005 och 2005/2006.

Från och med den 1 januari 2005 införs ett nytt basår för satsningen. Kommunens insatser skall då bedömas i förhållande till personaltätheten läsåret 2003/04. Därmed får kommuner som tidigare inte fullt ut kunnat utnyttja statsbidraget ett gynnsammare utgångsläge när de ansöker om kommande bidrag.

Kommuner som satsat egna medel utöver det beviljade statsbidraget för att förbättra personaltätheten i skola och fritidshem kommer inte att missgynnas i och med införandet av ett nytt

basår. Förordningsändringarna ger Skolverket möjlighet att bortse från personalförstärkning som finansierats med egna medel vid beräkning av personaltätheten läsåret 2003/04. För kommuner med ett växande elevunderlag kan det vara svårt och mycket kostsamt att samtidigt öka personaltätheten i skola och fritidshem. Därför införs nu en möjlighet för dessa kommuner att använda en fjärdedel av sin bidragsram för den personalökning som krävs för ett ökat elevantal. Det gynnar inte minst kommuner som har ökande antal barn i fritidshem. Förordningsändringarna ger också en möjlighet för kommuner att överföra delar av statsbidraget till en annan kommun när de har gymnasieelever i en annan kommuns gymnasieskola. I och med denna ändring ges den mottagande kommunen bättre förutsättningar att göra behövliga personalförstärkningar.

Lärare och skolledare

Lärare

Tillgången till välutbildade lärare har avgörande betydelse för måluppfyllelsen i skolan och elevernas resultat. Kommunerna har ansvar för att erbjuda goda arbetsvillkor och utvecklingsmöjligheter för att kunna rekrytera, utveckla och behålla lärare. Skolhuvudmännen ansvarar också för att skollagens bestämmelser om tillsvidareanställning av lärare med pedagogisk utbildning efterlevs. Staten ansvarar för examensmålen för lärarutbildningen och utbildningens omfattning.

Skolverket har i sin senaste rapport (juni 2004) om behov av och tillgång på pedagogisk personal under perioden 2000–2020 pekat på behovet av lärare till framför allt förskola, förskoleklass och fritidshem samt lärare i yrkesämnen i gymnasieskolan. Andelen anställda lärare utan lärarutbildning har ökat och utgör nu 18 procent i grundskolan och 23 procent i gymnasieskolan. I fristående skolor är motsvarande andelar 35 respektive 49 procent. För enskilda lärarkategorier kan siffran vara högre. Så är till exempel andelen lärare i yrkesämnen i gymnasieskolan utan lärarutbildning 31 procent. Detta är ett växande problem eftersom möjligheten för utbildade lärare att få anställning minskar. Skolverkets utbildningsinspektions kvalitetsgranskningar uppmärksammar frågan och kommuner med stor andel obehöriga lärare kommer att observeras särskilt.

Kommunerna som arbetsgivare bör som ett led i sin personalplanering utnyttja de möjligheter som distansutbildning och den reguljära lärarutbildningen ger. På så vis kan både behöriga lärare och lärare utan lärarutbildning komplettera sin utbildning.

I det nationella skolutvecklingsprojektet Attraktiv Skola arbetar 25 kommuner för att öka attraktiviteten i läraryrket. Fokus är på insatser för att rekrytera och behålla lärare. Viktiga delar i arbetet är att skapa karriärtjänster och andra utvecklingsmöjligheter. Detta kan ske genom att utveckla samarbetet med universitet och högskolor. Målsättningen är att stärka lärarnas professionella utveckling, bl.a. genom närhet till forskning och annan pedagogisk utveckling. Attraktiv skola bygger i stor utsträckning på de insatser parterna inom ramen för avtalet på skolområdet har kommit överens om att arbeta med för att öka måluppfyllelsen i skolan. Årsredovisningarna för 2003 från de deltagande kommunerna visar att utvecklingsarbetet nått störst framgång inom projektets målområden: Arbetsorganisation, Utvecklingsmöjligheter och Högskolesamverkan. Goda exempel och andra erfarenheter som görs skall kunna tjäna som förebilder och stimulera till utvecklingsinsatser i andra kommuner. En utvärdering av projektet kommer att redovisas efter att det avslutats under år 2006.

Sverige deltar i OECD-studien: *Attracting, Developing and Retaining Effective Teachers*. Syftet är att visa hur 25 länder med olika utbildningssystem arbetar för att attrahera, utveckla och behålla lärare samt diskutera policy och metoder för detta och därmed ge både politiker och andra beslutsfattare information, analyser och annat beslutsunderlag. Sverige lämnade sin bakgrundsrapport våren 2003. En sammanfattande slutrapport över samtliga länder beräknas bli publicerad under november månad 2004. Genom att delta i undersökningen får Sverige kunskap och perspektiv av värde för det fortsatta arbetet och utvecklingen av dessa frågor i Sverige.

Skolledare

I många undersökningar och i forskning om rektors roll har betydelsen av rektors ledarskap för en skolas arbetsmiljö och resultat lyfts fram. Skolverkets effektuppföljning visar att en tydlig skolledning har betydelse för att statliga utvecklingsinsatser skall få genomslag. Regeringen upp-

drog i april 2003 åt en utredare att göra en kartläggning och utvärdering av skolans ledningsstruktur (U 2003:03). Motivet var att närmare studera vilken ledningsorganisation och vilket stöd för rektors ledarskap som utvecklats i kommunerna samt om något samband kunde konstateras mellan det organisatoriska stöd som fanns för rektor och skolans måluppfyllelse. Utredningen skall redovisa resultatet av sitt arbete senast den 30 november 2004.

Enligt statistik från Skolverket finns det 8 134 rektorer och andra skolledare i det offentliga skolväsendet och i fristående skolor. Av dessa är 58,7 procent kvinnor och 41,3 procent män. I grundskolan är andelen kvinnliga rektorer högre, 62 procent, och i gymnasieskolan är 36 procent av rektorerna kvinnor.

Stat och kommun har ett gemensamt ansvar när det gäller att utbilda och kompetensutveckla rektorer och övriga skolledare. Statistiska centralbyrån (SCB) har på uppdrag av Myndigheten för skolutveckling redovisat vilken utbildning rektorer i Sverige har för sitt arbete. Av redovisningen framgår att drygt 40 procent av skolledarna inte har genomgått vare sig rekryterings- eller introduktionsutbildning. Drygt hälften av skolledarna har uppgivit att de inte genomgått eller genomgår den statliga rektorsutbildningen.

Myndigheten för skolutveckling har regeringens uppdrag att erbjuda en befattningsutbildning för i första hand nyblivna rektorer och andra ledare i alla läroplansbundna verksamheter, vilket även inkluderar fristående skolor. Rektorsutbildningen bedrivs vid sju högskolor och dessutom som ett särskilt uppdrag inom Myndigheten för skolutveckling, således finns totalt åtta utbildningsanordnare.

Efterfrågan på rektorsutbildningen är i dag större än antalet utbildningsplatser som kan erbjudas. Myndigheten för skolutveckling har uppmärksammat behovet av åtgärder för att minska väntetiden för att genomgå utbildningen. Regeringen har därför den 1 juli 2004 givit myndigheten i uppdrag att utveckla innehåll och form för den statliga rektorsutbildningen i syfte att öka dess effektivitet. Myndigheten skall pröva olika upplägg och former för genomförande av utbildningen samt överväga hur rektorsutbildningen skall organiseras och vilka utbildningsanordnare som kan svara för innehållet i utbildningen. Universitet och högskolor skall dock

även fortsättningsvis vara huvudaktörer i rektorsutbildningen.

6.1.6 Arbetsmiljö, hälsoarbete och fysisk aktivitet i skolan

Arbetsmiljön i skolan

Förskolan tillsammans med skolan är Sveriges största arbetsplats. En säker och trygg miljö är en viktig förutsättning för att främja lärande för alla barn och ungdomar i förskola och skola. Elevernas delaktighet och medverkan i skolans arbetsmiljöarbete är både en viktig arbetsmiljöfråga och en demokratifråga. För skolans arbetsmiljö gäller samma regler som för andra arbetsplatser.

I propositionen Hälsa, lärande och trygghet (prop. 2001/02:14) gjorde regeringen bedömningen att skolhälsovård, elevvård och specialpedagogiska insatser bör ses som ett eget verksamhetsområde benämnt elevhälsa. Vidare behandlades behovet av en översyn av arbetsmiljölagen i syfte att förtydliga elevernas inflytande över sin arbetsmiljö.

Arbetet med elevhälsa skall ses som en del av skolans uppdrag och arbetet för en god hälsa. För att elevhälsa skall kunna införas som ett eget verksamhetsområde inom skolan måste ändringar i skollag och sekretesslag ske. Skollagskommittén har i sitt betänkande Skollag för kvalitet och likvärdighet (SOU 2002:121) föreslagit att skollagen bör ha en särskild reglering om elevhälsa som sträcker sig utöver reglering av skolhälsovård. I elevhälsan föreslås ingå omvårdnad samt medicinska, psykologiska, sociala och specialpedagogiska insatser. Arbetet med förslag till ny skollag pågår och kommer att presenteras för riksdagen under 2005.

En särskild utredare har gjort en översyn av bestämmelser i sekretesslagen om sekretess i skolan och betänkandet Sekretess i elevernas intresse (SOU 2003:103) har överlämnats. Utredaren anser att de hinder som finns mot samarbete mellan skolhälsovård och elevvård kan överbryggas med en ökad kunskap om regelverkets innehåll och hur det skall tillämpas. Utredaren föreslår även utökade möjligheter att lämna uppgifter från skolhälsovården till elevvården samt att sekretesslagen bör anpassas till Skollagskommitténs förslag om elevhälsa.

En utredare har utsetts för att göra en översyn av vissa delar av arbetsmiljölagen (AML) (Dir. 2004:91). Utredaren skall bl.a. utreda frågan om tillämpningsområdet för AML bör utvidgas till barn i förskola och fritidshem samt att se över elevrepresentanternas befogenheter och pröva om det är möjligt att stärka bevakningen av elevernas arbetsmiljö. Uppdraget skall redovisas senast den 1 mars 2006.

Många av brister i skolans arbetsmiljöarbete har visat sig bero på okunnighet om bestämmelserna i arbetsmiljölagen och på hur dessa skall tillämpas. För att förbättra elevskyddsombudens möjligheter att delta i skolans arbetsmiljöarbete har regeringen gett Skolverket i uppdrag att i samverkan med Arbetsmiljöverket utfärda föreskrifter om elevskyddsombud. Ett förslag till föreskrifter om elevmedverkan i skolans arbetsmiljöarbete genom elevskyddsombud rapporterades till regeringen i september 2003 (U2003/3550/S). I föreskrifterna som trädde i kraft den 1 juli 2004 förtydligas elevskyddsombudens roll. Vidare anges huvudmannens/rektors skyldigheter att informera eleverna om arbetsmiljöarbetet och om deras rätt att delta genom elevskyddsombud.

Fysisk aktivitet

Alarmerande rapporter om ökande antal överviktiga barn har visat på allvarliga effekter av felaktig kost och brist på motion. Barn i skolåldern löper risk att få t.ex. högt blodtryck, diabetes och i framtiden utveckla hjärt- och kärlsjukdomar.

Den minskande fysiska aktiviteten bland barn och unga är ett folkhälsoproblem som måste diskuteras och bearbetas av hela samhället. Skolan har en central roll i detta arbete.

Regeringens bedömning är att alla berörda samhällssektorer måste samverka för att förbättra barns och ungdomars fysiska hälsa. Sjuk- och hälsovården är självklara aktörer. Förskolan och skolan är strategiska platser där man kan nå alla barn. Väl planerade insatser kan få effekt både för enskilda individer och för de allmänna attityderna hos barn och ungdomar. Förskolan och skolan måste sträva efter att involvera såväl pedagogisk personal som elevhälsopersonal samt föräldrar i ett förebyggande arbete för att förbättra barns hälsa.

Ämnet Idrott och hälsa är kärnan för arbetet med fysisk aktivitet i skolan. Det är därför angeläget att verksamheten utformas så att den attraherar alla elever, inte enbart vissa. Regeringen anser att fysisk aktivitet och rörelse dessutom bör vara en naturlig del i skolans vardag och integreras i hela skolans arbete. Ett brett ämnesövergripande perspektiv måste därför finnas i detta arbete. Det är regeringens och idrottsrörelsens gemensamma ambition att alla barn skall ha fysisk aktivitet om minst 30 minuter varje dag inom ramen för skoldagen. Skolan är en mötesplats och bildar därmed en naturlig plattform för samverkan mellan lärare och idrottsledare i arbetet med att fånga upp barn för fysisk aktivitet. Regeringen har under 2003 lanserat en satsning med flera samordnade insatser för att stimulera till lokal utveckling av fysisk aktivitet hos barn och unga.

Fysisk aktivitet enligt läroplanerna

För att betona skolans ansvar att erbjuda daglig och regelbunden fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen har regeringen fört in en sådan skyldighet i Lpo 94 samt i Lpf 94. Varje skola skall, utifrån sina lokala förutsättningar, hitta former för att dessa mål skall uppnås. Detta kan ske inom ramen för ämnet Idrott och hälsa men också inom ramen för andra ämnen eller under raster och håltimmar.

Myndigheten för skolutveckling har fått i uppdrag att nära följa och stödja skolornas arbete med att implementera de nya målen i läroplanerna. Myndigheten skall också återkommande, med start den 1 september 2004, rapportera till regeringen bl.a. i vilken utsträckning skolorna lyckats förverkliga målet om 30 minuters fysisk aktivitet om dagen för varje elev.

Nationellt centrum för främjande av fysisk aktivitet

Regeringen har inrättat Nationellt centrum för främjande av fysisk aktivitet hos barn och ungdom vid Örebro universitet. Centrumets främsta uppgift är att stödja skolor i deras arbete med att stimulera till ökad fysisk aktivitet och till andra hälsofrämjande åtgärder. Centrumet skall sprida erfarenheter och goda exempel från såväl arbete inom ämnet Idrott och hälsa som från andra insatser, stödja och informera om forskning och utvecklingsprojekt samt verka för en ökad samverkan mellan olika aktörer på området. Verksamheten har påbörjats under hösten 2003.

Regeringens samarbete med idrottsrörelsen - Handslaget

Skolans interna arbete och planering spelar en viktig roll i att nå målen om ökad fysisk aktivitet, men samarbetet mellan skolor och lokala idrottsföreningar behöver också utvecklas. Ett utvecklat samarbete mellan idrottsrörelsen och skolan är ett viktigt område som lyfts fram i regeringens "handslag med idrottsrörelsen". Idrottsrörelsen tillförs sammanlagt en miljard kronor under mandatperioden från överskottet i AB Svenska Spel under förutsättning att idrottsrörelsen tar på sig att bl. a. intensifiera samarbetet med skolorna. Regeringen har fattat beslut om bidragets närmare användning i dialog med idrottsrörelsen, som har lämnat förslag till handlingsplan för hur medlen skall användas och hur samverkan med skolan skall utformas.

Under det första året av satsningen har Riksidrottsförbundet (RF) prioriterat samarbetet mellan skolan och idrotten som ett av de viktigaste områdena för Handslaget. RF räknar med mer än 700 Handslag mellan idrottsföreningar och skolor under det första året. RF kommer även under satsningens andra år ge distriktsförbunden i uppgift att prioritera samarbetet med skolan.

6.1.7 Hållbar utveckling

Handlingsplanen från FN:s toppmöte i Johannesburg (2002) understryker behovet av utbildning för hållbar utveckling. Vid mötet tydliggjordes tolkningen av samtliga tre dimensioner – den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga – av begreppet hållbar utveckling. Det underlättar strävan att göra utbildning för hållbar utveckling till att vara ämnesövergripande på ett naturligt sätt.

Beslutet av FN:s generalförsamling i december 2002 om att förklara åren 2005–2014 som ett decennium för utbildning för hållbar utveckling uttrycker det internationella samfundets förväntningar på medlemsstaterna att ta frågan om utbildning för hållbar utveckling på största allvar. Utbildning för hållbar utveckling stöds i läroplan för förskolan (Lpfö 98), läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) samt läroplan för de frivilliga skolformerna (Lpf 94).

Kommittén för utbildning för hållbar utveckling (U 2003:06) skall kartlägga och analysera

hur utbildningssystem på alla nivåer arbetar för ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling samt stimulera till ytterligare insatser inom detta område. Uppdraget skall redovisas senast den 31 oktober 2004.

6.1.8 Skolans värdegrund

Regeringen lägger stor vikt vid frågorna om demokrati, jämställdhet och mänskliga rättigheter i skolan. Skolan skall inte vara värderingsfri och neutral i dessa frågor utan aktivt verka för fundamentala demokratiska principer som alla människors lika värde oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion och annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder samt för allas rätt att uttrycka sig och respekteras för sina åsikter. Skolan kan bidra till att unga människor lämnar skolan med ett demokratiskt och jämställt förhållningssätt. Värdegrundsfrågorna har uppmärksammats alltmer i skolornas arbete. Såväl arbetet med att främja demokrati och jämställdhet och arbetet med att motverka diskriminering samt kränkande behandling har i många delar gett önskat resultat i skolorna. Likväl finns det brister. Exempelvis måste jämställdhet behandlas som en demokratifråga och kränkningar på grund av kön och sexuell läggning behöver uppmärksammas och beaktas i större utsträckning i skolornas värdegrundsarbete. Sveriges åtaganden beträffande mänskliga rättigheter för likabehandling och skydd mot diskriminering bör lyftas fram i skolan. Skolans personal skall ha kännedom om de internationella överenskommelser som skall beaktas i undervisningen. Det krävs ett ständigt pågående arbete för att värdegrunden skall bli levande och självklar för alla som finns i skolan.

Inflytandefrågor

Under 2003 tillsattes en arbetsgrupp inom Utbildningsdepartementet med uppgift att utreda möjligheten till utökat och reellt barn-, elev- och föräldrainflytande i förskola, fritidshem, skola och vuxenutbildning. Arbetsgruppen redovisade sitt uppdrag den 30 oktober 2003 i rapporten Var – dags - inflytande (Ds 2003:46). I rapporten lämnades förslag om att rektor skall ges ett ökat ansvar för att främja och utveckla ett aktivt elevinflytande samt ansvar för att eleverna får in-

formation om rätten till inflytande och huvudragen i de bestämmelser som styr utbildningen. För grundskolan bör detta även gälla föräldrars inflytande och rätt till information. Arbetsgruppen föreslog också en ändring i kursplanerna för de samhällsorienterande ämnena för att betona vikten av att eleverna får kunskaper i lokal demokrati både på skolnivå och på kommunnivå.

Förslagen kommer att behandlas i samband med propositionen om förskolans kvalitet, den ungdomspolitiska propositionen och propositionen om ny skollag vilka föreläggs riksdagen under 2004 respektive 2005.

Regeringen avser också att ge Skolverket i uppdrag att utarbeta ett informationsmaterial om utbildningssystemets mål och intentioner. Myndigheten för skolutveckling avses få ett uppdrag om insatser för att stödja och inspirera arbetet med att öka det reella inflytandet för barn, elever och föräldrar i förskolor och skolor.

Förebyggande åtgärder mot mobbning

Demokratiuppdraget är tillsammans med kunskapsuppdraget fundamentet för all verksamhet i skolan. Här har de vuxnas förhållningssätt och attityder en avgörande roll. Skolan skall inte bara ge kunskaper som behövs för vidare studier och arbetsliv, utan också ge praktiska kunskaper om demokrati och mänskliga rättigheter. Alla skolor skall ha handlingsprogram för att förebygga och motverka alla former av kränkande behandling. Under 2003 redovisade Myndigheten för skolutveckling ett regeringsuppdrag om att lyfta fram exempel på handlingsprogram och arbetsätt mot kränkande behandling i stödmaterialet Olikas lika värde. Myndigheten identifierade faktorer som motverkar kränkande behandling och stärker arbetet med en god social miljö samt pekade ut stödjepunkter för ett handlingsprogram. Stödmaterialet tar även upp gällande lagar och förordningar samt frågor kring anmälningar till polis och socialtjänst.

Skolverket har på regeringens uppdrag under sommaren 2004 tagit fram allmänna råd för skolornas arbete med att motverka alla former av kränkande behandling. Råden tar bl.a. upp arbetet med att förebygga, att upptäcka, utreda och åtgärda kränkande behandling och skolors handlingsprogram mot kränkande behandling.

Myndigheten för skolutveckling kommer att delta i arbetet med att implementera råden.

Jämställdhet

Jämställdhet är en rättvisefråga och ingår i de nationella målen för skolan. Målen för jämställdhetsarbetet finns i de nationella styrdokumentet. Myndigheterna med ansvar för förskolan och skolväsendet har inom ramen för sina uppdrag ett särskilt ansvar att främja båda könen lika rätt och möjligheter. Flera utvärderingar visar att jämställdhet är den aspekt av demokrati och värdegrund som får minst uppmärksamhet i skolorna. Enligt regeringens mening måste jämställdhetsarbetet intensifieras och effektiviseras på såväl kommunal som verksamhetsnivå för att bryta ojämställda strukturer och förhindra köns-segregering.

Personalens kunskap och kompetens är avgörande för ett jämställdhetsarbete av god kvalitet. För att uppnå en jämställd pedagogik och pedagogisk verksamhet måste all personal bli medveten om sina egna föreställningar om kön och reflektera över hur det påverkar lärandet och läromiljön för barn och unga. För att stärka och stödja kommunernas och skolornas kunskap och kompetens inom området har sedan 2002 medel avsatts för att utbilda pedagogiska resurspersoner i jämställdhet och genuskunskap. Dessa s.k. genuspedagoger skall arbeta praktiskt med förändringsarbete. Syftet är att stärka kompetensen och höja kvaliteten i det lokala jämställdhetsarbetet. Regeringens ambition är att det skall finnas åtminstone en kvalificerad jämställdhetspedagog i varje kommun vid årsskiftet 2004/2005. Av landets 290 kommuner har 170 kommuner någon utbildad genuspedagog. Det finns totalt 190 utbildade genuspedagoger i landet och ytterligare 65 i utbildning.

Utbildningen riktar sig till pedagoger och lärare i förskolan, grundskolan och gymnasieskolan. Den bedrivs på uppdrag av Myndigheten för skolutveckling av Göteborgs och Umeå universitet i samarbete med Lärarhögskolan i Stockholm. Regeringen har givit Myndigheten för skolutveckling i uppdrag att ta fram och sprida lärande exempel på hur skolor och kommuner samverkar med olika organisationer och myndigheter i sitt jämställdhetsarbete. Skriften Hur är det ställt? Tack ojämt! ger en bakgrund till köns- och maktskillnader i skolan

och samhället samt redovisar sex skolors och kommuners jämställdhetsarbete. Skolorna och kommunerna fick materialet hösten 2003.

I budgetpropositionen för 2002 avsattes 5 miljoner kronor för insatser att stärka flickors självförtroende och ge möjlighet till bl.a. självförsvarsträning. Kriteriet för att få medel var att kommunen hade anmält en person till utbildningen för genuspedagoger. Pengarna fördelades genom värdegrundscentrum i Göteborg och Umeå. Universiteten i Göteborg och Umeå kommer under hösten 2004 att göra utvärderingar av satsningen.

Myndigheten för skolutveckling har på regeringens uppdrag också tagit fram ett stödmaterial för lärare och skolpersonal om situationen för flickor och pojkar i familjer med hederstänkande. Materialet Jag är starkare än du tror innehåller lärande exempel och handfasta råd hur skolorna kan agera i akuta situationer. Även detta material skickades ut till skolor och kommuner hösten 2003.

Det är enligt regeringens mening viktigt att kunskapen om utsatta flickors och pojkars livsvillkor sprids till skolorna och att insatserna och utvecklingen inom området noga följs upp.

Att se och diskutera film har visat sig vara en god inledning för värdegrundsarbetet i skolan. Regeringen gav därför våren 2004 Myndigheten för skolutveckling i uppdrag att ta fram ett material med information om jämställdhet samt som stöd för skolans undervisning i jämställdhet få möjlighet att se och diskutera filmen Hip Hip Hora! i grundskolans årskurs 6-9 under läsåret 2004/05.

Skolans ansvar för barns och ungas rättigheter

Barns och ungas rättigheter får inte inskränkas med hänvisning till kultur, tradition, religion och bakgrund eller på grund av kön eller sexuell läggning. Skolverkets granskning 1999 av kränkande behandling och verkets kartläggning 2002 av förekomsten av rasism, etnisk diskriminering, sexuella trakasserier, homofobi och könsrelaterad mobbning är exempel på undersökningar som visat på brister när det gäller skyddet mot diskriminering och annan kränkande behandling i skolan.

Regeringen gav därför en utredare i uppdrag (Dir. 2003:114) att se över möjligheterna till en lagstiftning med enkla och tydliga regler som

främjar lika rättigheter och motverkar diskriminering och annan kränkande behandling inom skolväsendet i vid mening. Utredaren har även haft i uppdrag att föreslå nödvändiga åtgärder för att genomföra EG-direktiven om likabehandling oavsett ras eller etnisk ursprung samt likabehandling i arbetslivet inom utbildningsområdet. Skolansvarsutredningen (U 2003:10) redovisade sitt uppdrag den 26 april 2004. Betänkandet Skolans ansvar för kränkningar av elever (SOU 2004:50) skickades därefter på bred remiss.

6.1.9 Internationellt inriktad utbildning i Sverige

Skollagskommittén lämnade i sitt betänkande Skollag för kvalitet och likvärdighet (SOU 2002:121) bl.a. förslag som avser internationella skolor och rätten till utbildning för barn till beskicksningsmedlemmar. En arbetsgrupp inom Utbildningsdepartementet har kompletterat skollagskommitténs betänkande i vissa delar avseende regleringen av internationellt inriktad utbildning på grundskole- och gymnasienivå med fokus på internationella skolor. Arbetsgruppen har haft som principiell utgångspunkt att lämna förslag som skapar enhetlighet i tillämpningen i förhållande till regelverket i övrigt för olika skolformer och huvudmän. Gruppens förslag har remitterats och svaren väntas senast den 1 oktober 2004.

6.1.10 Matematik, naturvetenskap och teknik

Matematik

Goda kunskaper i matematik är av stor vikt. Insikterna är viktiga i såväl vardagen som ett aktivt deltagande i samhälls- och arbetsliv. Matematikkunskaper är även en förutsättning för lärande inom en mängd andra ämnesområden.

I internationella undersökningar uppvisar svenska elever goda resultat. Trots detta når alltför många elever i grund- och gymnasieskolan inte målen i matematik. Som en del av problematiken med matematikämnet i gymnasieskolan framstår den gemensamma kärnkämnescursen Matematik A. Kursen upplevs av en del elever som en obehövlig repetition av grundskolans

matematik, medan andra saknar ämnets anknytning till studieinriktningen och har svårigheter att nå kursens mål. Regeringen har givit Skolverket ett kursplaneuppdrag med anledning av de förändringar av gymnasieskolan som föreslås i gymnasiepropositionen. I uppdraget ingår att undersöka om kärnkämnescursplanen i matematik kan utformas med en målbeskrivning som gör det möjligt att skapa en matematikundervisning som på ett bättre sätt än i dag svarar mot olika elevgruppers intressen och behov.

Det är enligt regeringens uppfattning av stor vikt att matematikundervisningen i skolan utvecklas så att elevernas intresse för och kunskaper i matematik ökar. Ämnets funktion som vattendelare när det gäller val av fortsatta studier på såväl gymnasie- som högskolenivå kräver detta. Regeringen tillsatte därför i januari 2003 en Matematikdelegation. Uppdraget innebär att utarbeta en handlingsplan med förslag till åtgärder för att förändra attityder till och öka intresset för matematikämnet, samt att utveckla undervisningen. Delegationen skall redovisa sitt arbete senast den 30 september 2004.

Naturvetenskap och teknik

Naturvetenskaplig och teknisk utveckling är avgörande för ett konkurrenskraftigt kunskapsamhälle. EU:s utbildningsministrar har enats om att öka rekryteringen till utbildningar inom det naturvetenskapliga och tekniska områdena. Inom näringslivet finns ett stort behov av välutbildade naturvetare och tekniker. Det är även viktigt för en allsidig utveckling att fler kvinnor väljer den här typen av yrken. Men det handlar inte bara om att få fler yrkesverksamma inom området, kunskap i naturvetenskap och teknik är viktigt för alla oavsett yrkesinriktning.

Internationellt sett är intresset för studier inom naturvetenskap och teknik relativt stort i Sverige. Den s.k. PISA-undersökningen visade också att svenska elever var signifikant bättre än såväl EU- som OECD-genomsnittet när det gäller naturvetenskapligt kunnande.

Regeringen har under flera år gjort omfattande insatser för att öka barns och ungdomars intresse för naturvetenskap och teknik, bl.a. genom insatser för att förändra attityder och utveckla undervisningen. Det s.k. NOT-projektet, som avslutades i december 2003, har varit en viktig del i dessa satsningar.

Regeringen bedömer att det är av största vikt att stimulera barns och ungdomars intresse för naturvetenskap och teknik. Lärarna bör vara i fokus för insatserna, eftersom lärarnas kompetens och förmåga att utveckla undervisningen och entusiasmera eleverna är avgörande för att öka intresset.

Regeringen anser att det krävs en ökad samordning av de statliga insatserna. Ett exempel på detta är att bidragen till s.k. science centers i högre grad än i dag bör kopplas till verksamhet som riktar sig till skolor. Myndigheten för skolutveckling kommer därför att från och med 1 juli 2005 överta ansvaret från Högskoleverket för bidragsgivningen till science centers.

6.1.11 IT i skolan

Satsningen på IT i skolan (ITiS) avslutades sommaren 2003. Satsningen innebar bl.a. att kompetens i arbetslag och i handledargrupper samt en stärkt infrastruktur byggdes upp och att ett förändringsarbete påbörjades. Det är viktigt att de aktiviteter som ägt rum inom ITiS och andra tidsbegränsade projekt nu integreras i skolans löpande verksamhet. Det är angeläget att alla får grundläggande kunskaper om IT och hur IT kan användas.

En utvärdering av ITiS har genomförts av högskolorna i Jönköping och Halmstad som, tillsammans med erfarenheterna under satsningen, visar att skolledarna, lärarutbildningarna och de kommunala beslutsfattarna är tre nyckelgrupper för en fortsatt utveckling av IT-användandet i skolan. Vidare framgår att den kompetensutvecklingsmodell som ITiS använt sig av har varit mycket framgångsrik. Det gäller såväl arbetet i arbetslag som betydelsen av en pedagogisk handledare.

Lärarkåren behöver även fortsättningsvis få tillgång till kompetensutveckling om IT. Det gäller framför allt många skolledare som behöver kompetensutveckling för att kunna leda de utvecklingsprocesser som påbörjats i skolan. Pedagogisk användning av IT, arbete i arbetslag och skolutveckling har initierats genom ITiS och arbetet med stöd till dessa processer fortsätter genom Myndigheten för skolutveckling.

Myndigheten för skolutveckling har det sammanhållande nationella ansvaret för fortsatta insatser och för att stimulera utveckling av användningen av IT i skolan. Myndigheten har fått

i uppdrag att ta tillvara, utveckla och sprida de erfarenheter som finns från ITiS-satsningen och Kommittén för det europeiska skoldatanätet. Dessa strategiskt viktiga områden kommer myndigheten att fortsätta arbeta med under 2005.

Regeringens IT-politiska strategigrupp

Regeringen tillsatte den 18 juni 2003 en IT-politisk strategigrupp under Näringsdepartementet med uppdrag att främja informations-samhällets fortsatta utveckling. Gruppen skall enligt sina direktiv (N2003/4799/ITFoU) arbeta för att IT-politiken blir en naturlig del av alla politikområden och att förverkliga de av staten uppsatta målen att öka tillit till IT, öka kompetensen att använda IT samt att öka tillgängligheten till informationssamhällets tjänster.

Inom den IT-politiska strategigruppen finns en arbetsgrupp som skall föreslå prioriterade insatser för framtida arbete med IT i skola och lärande. Arbetsgruppen kommer i sitt arbete att ta tillvara de erfarenheter från hittills genomförda IT-satsningar inom utbildningsområdet.

6.1.12 Entreprenörskap i skolan

Läroplanerna för det offentliga skolväsendet framhäver, förutom behovet av goda kunskaper, vikten av sådana förmågor som initiativförmåga, tilltro till sin egen förmåga, kreativitet och problemlösningsförmåga, förmåga att själv ta ansvar för och organisera sitt arbete samt att driva en verksamhet. Detta är egenskaper och förmågor som kännetecknar entreprenörskap i vid mening. De är viktiga förmågor som behövs i allt företagande, men också på varje plats och nivå i arbets- och samhällslivet i övrigt. Entreprenörskap kan bidra till förnyelse i samhället. En fortsatt ekonomisk tillväxt, som grund för en fortsatt god välfärdsutveckling, förutsätter både en generellt hög utbildningsnivå hos befolkningen och ett entreprenöriellt förhållningssätt. Det finns därför skäl att utveckla det entreprenörskapsfrämjande arbetet i såväl grund- som gymnasieskolan.

Regeringen avser därför att under 2005, som ett led i en sammanhållen tillväxt- och innovationspolitik, uppmärksamma hur undervisning i

entreprenörskap kan främjas inom utbildningsområdet.

6.1.13 Kultur och läsning

Läs-, skriv- och språkutveckling – skolbibliotek

Den pedagogiska miljön från förskolan till gymnasieskolan är av avgörande betydelse för elevernas läs-, skriv- och språkutveckling.

Varje kommun skall ha ett utvecklat system för elevernas läs- och skrivutveckling och varje skola skall kunna visa bl.a. i sin kvalitetsredovisning hur läsutvecklingen skall följas och kontrolleras och hur elever som behöver stöd skall få det. Inga elever får tappas bort. De elever som får svårigheter skall ha rätt att få stöd så tidigt som möjligt.

Insatser för läs-, skriv- och språkutveckling är av stor vikt för förbättrade resultat på alla nivåer i skolväsendet. Inte minst för stödet till elever med utländsk bakgrund är kopplingen till läsning väsentlig. Förutom tidigare uppdrag har Myndigheten för skolutveckling i uppdrag att arbeta för förbättrad förskole- och skolsituation i segregerade områden. Uppdraget slutredovisas den 15 december 2005.

Skolbibliotekets pedagogiska roll i skolan är betydelsefull. Den pedagogiska miljön från förskolan och framåt är avgörande för elevernas språkutveckling liksom behovet av en variation av olika läs- och skrivmiljöer. Det finns också ett ökande behov att kunna orientera sig i informationsflödet.

Myndigheten för skolutveckling har i oktober 2003 redovisat ett fyraårigt regeringsuppdrag kallat Språkrum. Uppdraget innebar att stödja och stimulera språkutvecklingen med inriktning på att förbättra läs- och skrivmiljöerna i skolan, att stärka och utveckla skolbibliotekens pedagogiska roll samt att skapa gemensamma mötesplatser för folk- och skolbibliotekarier och pedagoger för att allsidigt stimulera förskolors och skolors pedagogiska arbete med språkutveckling, läsning och litteratur. Myndigheten har inriktat sitt arbete mot information och kommunikation för att sprida erfarenheter och inspirera till lokalt utvecklingsarbete, kompetensutveckling och forskning. Språkrum har stöttat strategiska områden där skolbibliotekarier och lärare kan samarbeta som t.ex. ett nätverk med rektorer och bibliotekarier, gemensam kompetensutveckling för lärare och bibliotekarier kring Projektarbete 100p. Ett annat arbete inom Språkrum har inriktats på att stimulera förskolors och skolors arbete med språkutveckling, läsning och litteratur.

Språkrum har i projektet Lärande via skolbibliotek (LÄSK) visat behovet att öka medvetenheten kring skolbiblioteket som kollektivt läromedel och att skolan utvecklar pedagogiska strukturer som inte bara är inriktade på elevernas forskande arbete utan även stöder innehållet i elevernas kunskapsbildning. LÄSK har visat att om ett undersökande arbetssätt skall leda till en bättre måluppfyllelse, vilket så måste informationssökning bearbetas till kunskap kräver det stöd och handledning av lärare och bibliotekarier i skolarbetet.

Kultur i lärandet

Regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2004 (prop. 2003/04:1) att man avser att stödja arbetet med kultur och estetik i skolan. Kultur- och identitetsfrågor blir allt viktigare i ett samhälle med mångfald och delaktighet. Estetiska lärprocesser är en angelägenhet för alla pedagoger och uppdelningen mellan vetenskapliga och estetiska ämnen bör modereras.

Regeringens satsning på Kultur i skolan under 1999–2001 inriktades på att kultur förstärker och stimulerar till lärandeprocesser och ger barn och elever tillfällen att utveckla nya sidor. Insatserna inriktades på strategiska utvecklingsprojekt som varaktigt kunde ge effekter. Statens skolverk (numera Myndigheten för skolutveckling) och Statens kulturråd arbetade gemensamt för att stärka och vidareutveckla arbete med kultur i skolan på nationell nivå. En dokumentation av satsningen på Kultur i skolan kommer att sändas ut under hösten 2004. Stöd och inspiration skall kunna hämtas i de olika projektredovisningarna samt till fortsatta insatser inom kommuner, skolor och högskolor.

Myndigheten för skolutveckling kommer att ges i uppdrag att fokusera på estetikens och kreativitetens roll för utvecklingen av förskola och skola i arbetet med de från regeringen prioriterade områdena basfärdigheter, utbildningsvillkor för barn och ungdomar i segregerade områden samt jämställdhet mellan pojkar och flickor.

6.1.14 Elever med funktionshinder

Ett genomgripande reformarbete har genomförts de senaste åren inom detta område. Bland annat har de specialpedagogiska frågorna samlats inom en myndighet, Specialpedagogiska institutet. Specialskolemyndigheten har givits det samlade ansvaret för döva eller hörselskadade elever. Skolverket har, i samverkan med Specialpedagogiska institutet och Myndigheten för skolutveckling, det övergripande sektorsansvaret för genomförandet av regeringens handikappolitik inom utbildningsområdet i den mån uppgiften inte ankommer på Specialpedagogiska institutet eller Myndigheten för skolutveckling.

För att ytterligare stärka förutsättningarna för elever med funktionshinder har regeringen förtydligt formerna för visstidsutbildning vid statliga resurscenter samt utvecklat och tydliggjort Specialpedagogiska institutets läromedelsåtagande.

Det statliga läromedelsåtagandet

Regeringen anser det vara viktigt att ansvaret för läromedelsförsörjningen samordnas till en särskild instans som förutsetts arbeta på ett flexibelt sätt i nära samverkan med andra aktörer på området liksom den kommersiella marknaden. Genom ändringar i förordningen (2001:286, ändrad 2004:202) med instruktion för Specialpedagogiska institutet har regeringen beslutat att ett läromedelsråd skall finnas vid institutet. Syftet med det statliga läromedelsåtagandet är att tillgodose behovet av anpassade läromedel för barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder inom skolväsendet. Rådet inrättades den 1 juli 2004.

Regeringen har dessutom uppdragit åt Specialpedagogiska institutet att bl.a. föreslå arbetsformer för läromedelsrådet. En delrapport redovisades den 30 juni 2004 och slutlig rapportering sker i samband med årsredovisningen i början av 2005.

Visstidsutbildning vid särskilda resurscenter

Regeringen har utfärdat förordning (2004:203) om visstidsutbildning vid särskilda resurscenter. Enligt förordningen skall visstidsutbildning finnas vid Resurscenter syn Örebro, Ekeskolan

och vid Resurscenter tal och språk, Hällsbo-skolan.

Utbildningen skall syfta till att ge elever med synskada och ytterligare funktionshinder samt elever med grav språkstörning en utbildning som är anpassad till varje elevs förutsättningar. Utbildningen skall vidare syfta till att ge förutsättningar för fortsatt utbildning i hemskolan eller hemkommunen. Utbildningen skall så långt möjligt motsvara den utbildning som ges i grundskola eller särskola och skall fortgå så länge elevens behov kräver det och det inte finns förutsättningar att anordna utbildning av motsvarande kvalitet i hemskolan eller hemkommunen.

Förordningen slår vidare fast att elevens vårdnadshavare får ansöka om mottagande vid ett resurscenter. Om vårdnadshavaren medger det får även hemkommunen ansöka om mottagande. Beslut om mottagande av elever för visstidsutbildning fattas av Specialpedagogiska institutet. Sådana beslut får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. Beslutet får överklagas endast av elevens vårdnadshavare eller, om eleven har fyllt 18 år, av eleven.

Regeringen anser att det är viktigt att de statliga resurscentren har en tydlig roll och ett tydligt ansvar när det gäller elever med funktionshinder. Visstidsutbildning är en viktig del av resurscentrens verksamhet och det statliga ansvarstagandet. Regeringen avser därför att noga följa utvecklingen av den nya utbildningen.

Utredning om utbildningen för elever med utvecklingsstörning

Regeringen tillsatte i december 2001 en parlamentarisk utredning, Carlbeck-kommittén, med uppgift att ge förslag till hur utbildningen för barn, ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning kan förbättras (Dir. 2001:100). Kvaliteten i utbildningen skall öka liksom samverkan mellan elever med och utan utvecklingsstörning. I ett tilläggsdirektiv den 13 mars 2003 angav regeringen att kommitténs fortsatta arbete främst skall avse den del i uppdraget som syftar till att förbättra kvaliteten i utbildningen för elever med utvecklingsstörning i såväl särskolan och särvux som övriga skolformer. Av tilläggsdirektivet framgår också att kommittén endast skall lämna författningsförslag för det alternativ som innebär att särskolan och särvux skall kvar-

stå som egna skolformer. En viktig utgångspunkt för det fortsatta arbetet är att kontakterna och samverkan mellan elever med och utan utvecklingsstörning skall öka. Carlbeck-kommitténs slutbetänkande redovisas i oktober 2004.

Förlängd försöksverksamhet

Regeringens förslag: Giltighetstiden för lagen (1995:1249) om försöksverksamhet med ökat föräldrainsflytande över utvecklingsstörda barns skolgång förlängs till och med utgången av juni 2008.

Ärendet och dess beredning: Lagen (1995:1249) om försöksverksamhet med ökat föräldrainsflytande över utvecklingsstörda barns skolgång trädde i kraft den 1 januari 1996 (prop. 1994/95:212). Statens skolverk har på uppdrag av regeringen följt upp och utvärderat försöksverksamheten (dnr U1998/316/S). Utvärderingen har remissbehandlats. Försöksverksamheten har därefter förlängts till och med utgången av juni 2005 (prop. 1999/2000:68). Carlbeck-kommittén har i uppdrag att ta ställning till om försöksverksamheten bör permanentas. Kommittén kommer att redovisa sitt slutbetänkande den 1 oktober 2004. Betänkandet remitteras därefter.

Lagrådet har inte beretts tillfälle att yttra sig över lagförslaget. Med hänsyn till att Lagrådet yttrade sig i samband med lagens tillkomst och att det nu endast är en fråga om förlängning av den pågående försöksverksamheten anser regeringen att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse i detta fall.

Skälen för regeringens förslag Med hänsyn till att beredningen av Carlbeck-kommitténs förslag inte kommer att vara klar då försöksverksamheten upphör i juni 2005 anser regeringen att försöksverksamheten bör förlängas till och med 30 juni 2008 för att därefter antingen övergå till reguljär verksamhet eller upphöra.

Förslag till lagtext finns i avsnitt 2.2.

Riksgymnasier för rörelsehindrade (Rh)

Sådan Rh-anpassad gymnasieutbildning som avses i 5 kap. 7 § skollagen anordnas i Göteborgs stad, Kristianstads kommun, Stockholms stad och i Umeå kommun. Läsåret 2003/04 omfattade verksamheten 177 elever. Skolverket har i början av 2004 redovisat ett regeringsuppdrag att följa och analysera utvecklingen av den Rh-anpassade gymnasieutbildningen för den grupp elever som i liten eller obefintlig utsträckning följer kurser på gymnasienivå. I uppdraget ingick också att överväga alternativ till den Rh-anpassade gymnasieutbildningen. Av rapporten framgår bl.a. att utvecklingen i kommunerna är positiv vad gäller att anpassa utbildningen för elever med svåra rörelsehinder i elevernas hemkommuner. Samtidigt finns, enligt Skolverket, kommuner med låg ambition när det gäller att erbjuda utbildningsalternativ i hemkommunen. Verket konstaterar också att det finns ett komplicerat samspel mellan förekomsten av riksgymnasier, den lagstadgade rätten till Rh-anpassad utbildning och nivån på den ersättning som kommunerna får betala för en utbildningsplats. Skolverket avråder dock i dagsläget från att göra justeringar av vare sig det statliga utbildningsstödet eller av målgruppens rätt till Rh-anpassad utbildning. Regeringen instämmer i att den Rh-anpassade gymnasieutbildningen alltså utgör ett värdefullt komplement till kommunernas gymnasieskola. Det saknas därmed skäl att göra några förändringar avseende målgruppens rätt till sådan utbildning.

Även om uppföljningen inte syftar till att jämföra kvaliteten på de fyra riksgymnasierna noterar Skolverket kvalitetsskillnader mellan skolorna. Verket menar att dessa skillnader är så stora att de motiverar en särskild kontakt med de fyra skolhuvudmännen. För de ungdomar som tillhör målgruppen för Rh-anpassad utbildning är det givetvis av särskilt stor vikt att de får en utbildning av hög kvalitet som ger bästa möjliga förutsättningar för vidare studier eller arbete. I syfte att närmare följa upp att de statliga resurser som avsätts för den Rh-anpassade gymnasieutbildningen används effektivt, och att eleverna erbjuds utbildningar av hög kvalitet, anser regeringen att det bör vara ett myndighetsansvar att utarbeta nya avtal där kvalitetsaspekterna betonas. I ansvaret bör ingå att fördela medlen för den Rh-anpassade utbildningen och att följa

upp avtalen. Regeringen avser att under hösten 2004 återkomma i frågan.

6.1.15 Kunskap och kvalitet i gymnasieskolan

Till skillnad från de flesta länder omfattar svensk gymnasieskola både studieförberedande utbildningar och yrkesutbildningar med en gemensam kunskapsbas. Enligt undersökningar håller den svenska gymnasieskolan hög kvalitet, medger stor valfrihet för eleverna samt erbjuder ett brett utbud av utbildningar och kurser i ett internationellt perspektiv.

Likväl behöver gymnasieskolan, med utgångspunkt i högt ställda nationella ambitioner, utvecklas och kvaliteten höjas så att fler elever når målen i läroplanerna och de olika utbildningsvägarnas program- och kursplanemål. Därmed får de unga de kunskaper som krävs för personlig utveckling, aktivt deltagande i ett demokratiskt samhällsliv, ett utvecklande arbetsliv, vidare studier och ett livslångt lärande. Framtidens gymnasieskola måste bättre än nuvarande svara mot de krav som det moderna samhället ställer på såväl breda kunskaper som hög specialisering.

Regeringen överlämnade i april 2004 propositionen Kunskap och kvalitet – elva steg för utvecklingen av gymnasieskolan (prop. 2003/04:140) till riksdagen. Under förutsättning av riksdagens godkännande kommer förslagen i huvudsak att träda i kraft den 1 januari 2007 för att tillämpas på utbildning som påbörjas efter den 1 juli samma år.

Huvudpunkterna i propositionen är följande. Inom ramen för en kursutformad gymnasieskola införs ämnesbetyg. Vid varje avslutad kurs sätts ett ämnesbetyg, som ersätter tidigare betyg i ämnet och ger en helhetsbedömning av hur långt eleven nått i ämnet.

En modern gymnasieexamen införs som ett tydligt kvitto på att eleven fullföljt och tillgodogjort sig gymnasieskolans utbildning. Examensbeviset blir ett kvalitetsbevis som ger en tydlig information om att eleven nått utbildningens mål.

Ett gymnasiearbete ersätter dagens projektarbete. Det nya gymnasiearbetet blir, inte minst för elever på yrkesutbildningarna, ett viktigt kvalitetsinstrument för att eleven skall kunna visa att hela utbildningens mål är uppnått.

Gymnasiearbetet skall anknyta till den studievägen eleven valt och blir ett krav för gymnasieexamen.

Gymnasieskolans individuella program (IV) förstärks. Eleverna på gymnasieskolans individuella program skall enligt regeringens bedömning ges rätt till utbildning på heltid från den 1 juli 2006.

För att öka elevernas valfrihet skall eleverna kunna söka program i andra kommuner även om programmen finns i hemkommunen, s.k. frisökning. Eleverna skall antas i mån av plats efter att sökande från den kommun där utbildningen ges och vissa andra sökande fått plats. Frisökning stimulerar till samverkan mellan kommuner kring gymnasieskolan och kan därmed stärka utbildningsutbudet i en region. Arbetsfördelning och kraftsamling mellan kommuner i samverkan blir viktigt för att utveckla gymnasieskolans kvalitet.

Historia skall bli ett nytt kärnämne omfattande 50 gymnasiepoäng. Det innebär inte en minskad omfattning för den som i dag läser mer historia än 50 poäng. Kärnämnenas omfattning kommer att öka till 800 poäng.

En grundläggande yrkesutbildning med hög kvalitet är nödvändig för att möta såväl samhällets som individens behov. Kvaliteten i den grundläggande yrkesutbildningen skall öka i den reformerade gymnasieskola, bl.a. genom en bättre koppling till arbetslivet. Lokalt samråd mellan kommun och arbetsmarknadens parter i frågor som rör alla yrkesinriktade utbildningar görs obligatoriskt. Alla elever skall ges möjlighet till arbetsplatsförlagt lärande av hög kvalitet som relateras till den utbildning eleven har valt. Fler elever bör ges möjlighet till utlandsförlagd praktik och utbildning.

Vidare föreslås att en ny gymnasial lärlingsutbildning utvecklas som ett attraktivt och valbart alternativ inom gymnasieskolans nationella yrkesinriktade program. Lärlingsutbildningen skall ha samma kunskapsmål som skolförlagd utbildning och ge eleverna goda kunskaper i skolans kärnämnen och karaktärsämnen för att eleverna skall stå sig väl både på arbetsmarknaden och i samhället.

För att nå bättre resultat i kärnämnen bör undervisningen i kärnämnen präglas av den utbildning som eleven går, s.k. infärgning. Vissa mål i kärnämnen kan med fördel uppnås genom samverkan med karaktärsämnen. Även om utbildningen i kärnämnen får olika uppläggning

skall mål och kursplaner även framöver vara gemensamma.

Alltför många korta kurser har lett till splittrade studier. Utöver fyra kärnämnen skall därför grundprincipen vara att inga kurser skall omfatta mindre än 100 gymnasiepoäng. Att öka kursernas storlek stärker kvaliteten genom att ge förutsättningar för sammanhang och fördjupning.

Vissa lokala kurser håller alltför låg kvalitet. De lokala kurserna behöver därför kvalitets-säkras för att göra kurserna nationellt likvärdiga för eleverna. Enbart sådana lokala kurser vars innehåll prövats och fastställts av Skolverket skall få förekomma i gymnasieskolan.

Med utgångspunkt i gymnasiepropositionen avser regeringen att ge de båda myndigheterna på skolområdet uppdrag att utifrån sina ansvarsområden förbereda för och genomföra förslagen i propositionen. Skolverket skall göra en översyn av dagens program mål, inriktningar och kursplaner utifrån de intentioner som propositionen anger. Vidare måste ämnen och kursplaner konstrueras på ett sätt som stödjer ämnesbetyg. Införandet av historia som kärnämnne, större kurser och gymnasiearbetet kräver också ett kursplanearbete.

Lokala kurser föreslås således bli kvalitets-säkrade genom att Skolverket prövar och fastställer dem. Verket skall också överväga behovet av nationella inriktningar på program som i dag saknar sådana samt följa utvecklingen av elevernas ökade möjligheter att söka utbildning i annan kommun och analysera konsekvenserna av den såväl för elever som för kommuner. I uppdraget ingår också att utreda och lämna förslag till utformning och reglering av den framtida gymnasiala lärlingsutbildningen. Uppdraget ges i avvaktan på riksdagens ställningsstagande.

Dessutom avser regeringen att ge Myndigheten för skolutveckling ett uppdrag att stödja kommuner och skolor i arbetet med att genomföra förslagen i propositionen. Tillsammans med arbetsmarknadens parter bör myndigheten stödja utvecklingen av lokal samverkan mellan skola och arbetsliv. Myndigheten bör även stödja det lokala utvecklingsarbetet och sprida goda exempel från gymnasieskolor som lyckats förbättra elevernas resultat, t.ex. genom utvecklande arbetssätt och ökade inslag av ämnesintegration genom s.k. infärgning. Ett viktigt utvecklingsområde är likaså att stödja införandet av de nya principer för betygssättning som föran-

ledes av förslaget om ämnesbetyg. Syftet är att stärka förutsättningarna för en likvärdig och rättvis bedömning.

Individuella program

Regeringens förslag: Elever med individuella program skall ges utbildning på heltid. Omfattningen av utbildningen skall dock få minskas om eleven begär det och styrelsen för utbildningen finner det förenligt med syftet för utbildningen. Lagreglering av detta skall träda i kraft den 1 juli 2006.

Ärendet och dess beredning: Regeringen utsåg 2000 den parlamentariskt sammansatta Gymnasiekommittén (U2000:06) som fick uppdraget att utreda och lämna förslag till en framtida utformning av gymnasieskolans studievägsutbud (Dir. 2000:35). I beslut den 1 februari 2001 (Dir. 2001:8) och den 31 januari 2002 (Dir. 2002:8) fastställde regeringen tilläggsdirektiv för kommittén, varvid tidpunkten för redovisning ändrades till den 16 december 2002. Den 10 januari 2003 överlämnade Gymnasiekommittén sitt betänkande Åtta vägar till kunskap – en ny struktur för gymnasieskolan (SOU 2002:120).

En arbetsgrupp inom Utbildningsdepartementet utarbetade under 2002 en promemoria om ökade möjligheter för samtliga elever på individuella program att följa undervisningen på programinriktade individuella program (PRIV). Såväl betänkandet som promemorian har remissbehandlats.

I propositionen Kunskap och kvalitet – elva steg för utvecklingen av gymnasieskolan (prop. 2003/04:140) redovisades remissinstansernas synpunkter samt regeringens bedömning. I propositionen konstaterar regeringen bl.a. att gymnasieskolan behöver utvecklas så att fler elever når de gemensamma målen och därmed får de kunskaper som krävs för ett bra liv både vad gäller arbete och fritid. I den propositionen aviseras även att regeringen skall återkomma med lagförslag samt förslag till finansiering av den i propositionen redovisade ambitionshöjningen avseende de individuella programmen. För att öka kvaliteten på gymnasieskolans individuella program föreslår regeringen nu att

undervisningen på dessa skall utökas så att den bedrivs på heltid fr.o.m. den 1 juli 2006.

Skälen för regeringens förslag: Elever med individuella program utgör en mycket heterogen grupp. De kan vara väl studiemotiverade ungdomar med smärre förkunskapsbrister, ungdomar med studiesvårigheter som behöver mycket stöd för att gå vidare eller ungdomar som avbrutit studierna på ett nationellt program. Inom gruppen finns också elever som har bristande förkunskaper i svenska språket liksom elever som har olika sociala, medicinska eller psykiska svårigheter.

I gymnasiepropositionen presenterade regeringen en förstärkning av kvaliteten på individuella program. Elever med ett individuellt program har i dag rätt till en gymnasieutbildning, men saknar en formell rätt att kräva att utbildningen har en viss omfattning eller ett visst innehåll. För att kvaliteten på utbildningen på individuella program skall höjas på det sätt som är avsett är en central utgångspunkt att utbildningen skall bedrivs på heltid.

Ett viktigt syfte med förslaget är att stärka gymnasieskolans förutsättningar att direkt i anslutning till grundskolan möta och fånga upp de elever som saknar behörighet att söka ett nationellt program. Det är av yttersta vikt att gymnasieskolan direkt kan erbjuda en utbildning som har en hög kvalitet och som kan utgöra den nödvändiga bro mellan grundskolan och gymnasieskolan som behövs för att minimera studieavbrott och avhopp.

Många kommuner har satsat resurser och arbetar mycket framgångsrikt med individuella program. För att kunna utveckla de individuella programmen kvalitativt så att alla elever kan få de kunskaper de behöver för att klara framtida studier, arbets- och samhällsliv behövs ytterligare kunskap om alla dessa olika elever, deras förutsättningar och behov. Erfarenheter från verksamheten bör tas tillvara och framgångsrika modeller bör spridas. Det uppdrag till Myndigheten för skolutveckling, som beskrivs i föregående avsnitt, kommer därför även att omfatta utvecklingsinsatser för ökad kvalitet och måluppfyllelse inom individuella program.

Regeringen beräknar att förslaget innebär ökade kostnader för kommunerna motsvarande 450 miljoner kronor årligen. Finansieringen innefattas i den ökning av det generella statsbidraget till kommunerna som aviserats för 2006. Kommunerna kompenseras därmed för sitt ut-

ökade åtagande. Förslaget skall träda i kraft den 1 juli 2006.

Förslag till lagtext finns i avsnitt 2.1.

Författningskommentar

5 kap.

4 b §

Ett tillägg har gjorts i första stycket. Innebörden är att utbildning på individuella program som regel skall bedrivs på heltid. Det skall dock finnas en möjlighet för styrelsen för utbildningen att om eleven begär det i särskilda situationer bestämma om en annan omfattning av studierna.

Ett individuellt program kan bestå av många olika former av utbildning. Utöver hela eller delar av gymnasiekurser kan det förekomma grundskolekurser, motivationsinsatser, miljöpraktik eller andra utbildningar. Detta gör att omfattningen på utbildningen inte kan anges i poäng eller timmar. I stället föreskrivs att utbildningen skall bedrivs i en omfattning som motsvarar heltidsstudier. Med detta avses att de olika moment som ingår i varje elevs individuella program skall utformas så att elevens totala studieinsats kan uppskattas bli densamma som om eleven hade gått på ett nationellt eller specialutformat program under samma tid som det individuella programmet pågår. Liksom för nationella och specialutformade program är det väsentligt att utbildningen läggs upp så att elevens arbete normalt fördelas jämnt över veckans vardagar.

I undantagsfall måste det dock finnas en möjlighet att frångå detta krav på att studierna på ett individuellt program skall vara på heltid. I första styckets sista mening föreskrivs därför att styrelsen för utbildningen under vissa förutsättningar får besluta om mindre omfattning än heltid. Det första villkoret är att eleven begär det. Styrelsen kan således inte på eget initiativ bestämma att ett individuellt program för någon elev skall ha annan omfattning än heltid. Vidare måste en sådan minskning av utbildningens omfattning vara förenlig med syftet med utbildningen. En typisk sådan situation är när en elev, i enlighet med andra stycket 2, önskar förena en anställning som lärling med studier på ett individuellt program. Ett annat fall när det kan vara motiverat att medge avsteg från huvudregeln är när en elev på grund av sin situation – t.ex. sjukdom, funktionshinder eller

sociala förhållanden – inte bedöms ha förutsättningar att klara studier på heltid trots att utbildningen i övrigt ges en individuell utformning anpassad efter just den eleven. Det är väsentligt att beslut att frångå huvudregeln inte fattas slentrianmässigt utan efter en noggrann prövning i det enskilda fallet och att ett beslut om mindre studieomfattning omprövas så snart skäl föreligger.

6.1.16 Yrkesutbildning på gymnasienivå

Samverkan skola – arbetsliv

I propositionen om gymnasieskolan (prop. 2003/04:140) utvecklar regeringen sin syn på den yrkesinriktade utbildningen och behovet av utveckling och kvalitetshöjning i den grundläggande yrkesutbildningen. Regeringen föreslår bl.a. att en ny modern lärlingsutbildning utvecklas som ett valbart alternativ inom gymnasieskolans nationella yrkesförberedande program. Vidare föreslås att lokalt samråd mellan kommuner och arbetsmarknadens parter i frågor som rör yrkesförberedande utbildningar görs obligatoriskt. För att vinna ytterligare kunskap om hur dessa samverkansforum bör utformas avser regeringen att ta initiativ till en försöksverksamhet med lokala råd.

Utredning om entreprenad i gymnasieskolor

Regeringen har under våren 2004 tillsatt en utredning om entreprenader i gymnasieskolan (U 2004:01). Av utredningens direktiv (Dir. 2004:04) framgår bl.a. att det huvudsakliga uppdraget är att se över bestämmelserna om entreprenad i gymnasieskolan. Översynen skall avse både vilka inslag i verksamheten som bör kunna läggas ut på entreprenad och till vem ett sådant uppdrag skall få lämnas. I uppdraget ingår också att utreda frågan om kommuners möjlighet att anordna gymnasieutbildning i även andra former än ett direkt huvudmannaskap. Uppdraget skall redovisas senast den 1 september 2005.

Yrkesutbildningsdelegationen

Trots att samtliga inblandade parter understrukt behovet och värdet av samverkan mellan skola och arbetsliv har förverkligandet av intentionerna haft uppenbara svårigheter på lokal och regional nivå. Den potential för samverkan som finns inbyggd i gymnasieskolans struktur och regelverk utnyttjas inte till fullo. Samarbetet saknar ofta stabila, långsiktiga och uthålliga former. Samtidigt finns det exempel på skolor och kommuner som vänt trenden genom aktiva insatser i nära samverkan med arbetslivet.

Regeringen har tillsatt en yrkesutbildningsdelegation (Dir. 2004:72) med representanter för näringsliv, offentlig verksamhet, fackliga organisationer och skola. Delegationens syfte är att lyfta yrkesutbildningsfrågornas betydelse för det svenska näringslivets framtid. Den skall arbeta för att i ökad utsträckning förverkliga samhällets intentioner för samverkan mellan skola och arbetsliv och därmed bidra till att höja kvaliteten i gymnasieskolans yrkesinriktade utbildning. Delegationen skall medverka till att ett lokalt utvecklingsarbete initieras och även verka för en ökad rekrytering till de yrkesinriktade utbildningarna i gymnasieskolan. I uppdraget ingår att sprida aktuell forskning, kunskap och lärande exempel. Därtill skall delegationen analysera och identifiera framgångsfaktorer respektive hinder för en positiv utveckling på området. Dessutom skall den vara ett rådgivande organ till regeringen i yrkesutbildningsfrågor på gymnasienivå. Arbetet sträcker sig fram till och med den 31 december 2006.

Arbetsplatsförlagt lärande för alla elever

Utbildningen i gymnasieskolan skall förbereda ungdomarna för yrkeslivet, vare sig inträdet på arbetsmarknaden sker direkt efter gymnasieskolan eller senare. Därför bör alla ungdomar redan under gymnasietiden få insikt i och egna erfarenheter från arbetslivet. I dagens gymnasieskola är APU obligatorisk endast för elever på de yrkesinriktade programmen. Regeringen har i gymnasiepropositionen gjort bedömningen att inslag av arbetsplatsförlagt lärande även bör erbjudas elever som väljer mer studieförberedande studievägar.

6.1.17 Internationellt perspektiv

Svenska skolans internationalisering

Nästan alla skolor i Sverige har eller har någon gång haft internationella kontakter. Den internationella aktiviteten tycks vara olika stor i olika delar av landet. Internationella programkontoret för utbildningsområdet har gjort en kartläggning och beräknat hur många projekt som beviljats per 10 000 invånare i respektive län. Samtliga ansökningar gällande internationellt skolsamarbete inom program som programkontoret administrerar har räknats. Enligt kartläggningen är aktiviteten högst på Gotland, med sex beviljade ansökare per 10 000 invånare, och lägst i Södermanland där motsvarande siffra är knappt två. Regeringen uppmuntrar skolor till internationella kontakter, bl.a. genom statliga stipendieordningar för elevers och lärares rörlighet.

Det nya Europass är en gemensam europeisk meritportfölj där individen kan samla dokumentation över sina kvalifikationer med gemensamma europeiska meritdokument. Inledningsvis kommer Europass att innehålla den europeiska mallen för meritförteckningar, tillägg till utbildnings- och examensbevis, språkportföljen som visar individens språkkompetens samt Europass-Mobilitet, dvs. det intyg över utlandsförlagda studier eller praktikperioder som idag kallas Europass. Andra dokument kan senare komma att läggas till.

Köpenhamnsprocessen

Under det gångna året har arbetet för ett närmare yrkesutbildningssamarbete i Europa inom ramen för den s.k. Köpenhamnsprocessen pågått intensivt. Den är ett viktigt utbildningspolitiskt bidrag till uppnåendet av EU:s strategiska 2010-mål. Samarbetet syftar till att höja kvaliteten i yrkesutbildningen och främja rörligheten över gränserna för yrkesutbildade. Hittills har arbetet bl.a. lett till en rådsresolution om vägledning, rådsslutsatser om gemensamma principer för validering och om kvalitetssäkring i yrkesutbildning. Dessutom tillkommer ett utkast till en gemensam standpunkt mellan rådet och parlamentet om ett nytt Europassbeslut. Det slutgiltiga beslutet förväntas tas under hösten 2004 för att träda i kraft i början av 2005.

De prioriterade områdena inom Köpenhamnsprocessen ligger väl i linje med svenska utvecklingsstrategier. Propositionen om

gymnasieskolans utveckling fokuserar på kvalitetsfrågor med särskild inriktning på de yrkesinriktade programmen. I propositionen påpekas också vikten av att svensk gymnasieutbildning blir gångbar utomlands för att underlätta för svenska ungdomar att arbeta eller studera vidare i andra länder. Sverige välkomnar beslutet om Europass, som bedöms ytterligare kunna underlätta rörligheten.

Främjande av rörlighet inom Norden

Det nordiska regeringssamarbetet med svenskt ordförandeskap under 2003 prioriterade undanröjande av kvarstående gränshinder i Norden högt. En översyn av överenskommelsen om nordisk utbildningssamarbete på gymnasial nivå har genomförts. Denna översyn tillsammans med en juridisk genomgång av avtalet gentemot gällande EU/EES-rätt ledde fram till en revidering av avtalet under våren 2003. I överenskommelsen har behovet av nordiskt samarbete för erkännande av utbildningsmeriter understrukits.

En nordisk arbetsgrupp har undersökt hur erkännande av yrkeskvalifikationer med särskilt fokus på fyra utvalda yrken fungerar mellan de nordiska länderna. Avsikten är att föra in de nordiska erfarenheterna i det europeiska yrkesutbildningssamarbetet.

Undersökningsresultaten, bl.a. baserade på intervjuer med branschföreträdare, tyder på att erkännande i anställningssituationen i huvudsak fungerar bra. Det täta samarbetet mellan utbildningsmyndigheter och på branschnivå har lett till att arbetsgivare känner till och känner förtroende för de andra ländernas utbildningar.

Den rapport som undersökningen resulterade i behandlades av de nordiska utbildningsministrarna (MR-U) i juni 2004. Utifrån rapportens förslag beslutade MR-U bl.a. att det nordiska samarbetet i erkännandefrågor skall fortsätta genom erfarenhetsutbyte, stöd till nordisk yrkestävlingsverksamhet, ett europeiskt erkännandeseminarium samt förtydligade skrivningar i den nordiska gymnasieöverenskommelsen.

Nationella insatser för ökad internationell rörlighet

I slutet av år 2001 inrättades nationella referenscentrumet för yrkesutbildning (NRP) inom Skolverket. Under året har NRP arbetat vidare med informationen på webbplatsen www.senrp.se samt tilläggen till gymnasieskolans slutbetyg. Detta arbete kommer att fortsätta

med att utforma tillägg även till eftergymnasiala utbildningar. En annan uppgift för NRP är att förse det europeiska yrkesutbildningscentrumet Cedefop med information om utvecklingen av yrkesutbildningen i Sverige. NRP administrerar även stödet till arbetsplatsförlagd utbildning utomlands. Under 2003 beviljades närmare 3,5 miljoner kronor till stöd för 432 elevers APU utomlands. Denna verksamhet kompletterar EU-programmet Leonardo da Vinci, där 523 gymnasieelever bereddes möjlighet till utlandspraktik i 2003 års ansökningsomgång. Intresset för dessa utlandsmöjligheter har under de senaste åren legat på ungefär samma nivå.

Youth Skills Sweden

Youth Skills Sweden (YSS) är ett trepartsarbete mellan Svenskt Näringsliv, Landsorganisationen och staten. Syftet är att höja kvaliteten, statusen och intresset för yrken och yrkesutbildning genom att arrangera och understödja ungdomars deltagande i Yrkes-SM jämte internationella tävlingar inklusive yrkesolympiaden, World Skills Competition. Branschpartner- och branschorganisationer, yrkesnämnder och företag deltar aktivt i satsningen. YSS har etablerade kanaler för information och dialog med ungdomar, lärare och studie- och yrkesvägledare. Regeringen ser positivt på detta projekt och avser att fortsätta stödja denna verksamhet. Målet är att det svenska yrkeslandslaget skall placera sig bland de fem bästa länderna år 2011.

Sysselsättningsarbetet

En av rekommendationerna från EU:s ministerråd (sysselsättning) inför 2004 till Sverige i det europeiska sysselsättningsarbetet var att minska antalet ungdomar som lämnar skolan i förtid. Sverige når EU-målet på tio procent då andelen 18-24-åringar som endast har genomgått grundskola eller mindre och inte deltar vidare i utbildning var 9,0 procent år 2003. Regeringen har i det föregående redovisat en rad insatser inom olika områden som bl.a. syftar till att ytterligare minska skolavbrotten. Det nationella kvalitetsprogrammet syftar t.ex. till att höja kvaliteten och förbättra genomströmningen i både grund- och gymnasieskola. Propositionen om gymnasieskolans utveckling innehåller ett flertal åtgärder för en förhöjd kvalitet och ökat stöd till de elever som bäst behöver det för att fullfölja sin utbildning. Ett annat EU-mål som används i sysselsättningsarbetet är att

andelen 22-åringar med fullföljd gymnasieutbildning skall uppgå till minst 85 procent. År 2003 var siffran för Sverige 86 procent.

6.2 Resultatbedömning

Resultatredovisning och analys av barn- och ungdomsutbildning finns även redovisade i regeringens skrivelse Utvecklingen inom den kommunala sektorn (skr. 2003/04:102). De siffermässiga uppgifterna i detta avsnitt baseras främst på Skolverkets rapportserie Barnomsorg, skola och vuxenutbildning i siffror 2003. Rapporterna finns på Skolverkets hemsida (www.skolverket.se).

Förskoleklassen

Minskningen av antalet elever i förskoleklassen fortsätter. Läsåret 2003/04 gick drygt 89 000 barn i förskoleklass, vilket är 4 000 färre jämfört med föregående läsår. Andelen av sexåringar som finns i förskoleklass är 94 procent detta läsår. Andelen femåringar av alla elever i förskoleklass är densamma som föregående läsår och utgör en procent.

Antalet elever som går i förskoleklass i enskild verksamhet, fristående skolor och internationella skolor uppgår till totalt 6 200 eller sju procent av samtliga elever. Av dessa går majoriteten i förskoleklass på en fristående skola. I storstäder går 14 procent av samtliga elever i förskoleklass hos enskild anordnare.

Antalet årsarbetare i förskoleklassen har fortsatt att minska. Minskningen jämfört med föregående läsår är 517 årsarbetare, vilket motsvarar drygt sju procent. Samtidigt har antalet elever minskat med ca fem procent. Detta innebär att personaltätheten mätt i antalet årsarbetare per 100 elever har minskat från 8,0 föregående läsår till 7,8 det här läsåret. Detta är en minskning för andra året i rad.

Personaltätheten varierar kraftigt mellan olika kommuner från 3,7 till 15,9 årsarbetare per 100 elever. Det finns även skillnader mellan kommunala och enskilda anordnare. I kommunal förskoleklass är personaltätheten 7,8 årsarbetare per 100 elever medan den är 8,5 i fristående skolor. När det gäller personalens utbildning finns också skillnader mellan

kommunal verksamhet och fristående skolor. I kommunal verksamhet är andelen med förskolläro-utbildning 73 procent medan motsvarande andel i fristående skolor är 48 procent. Det finns dock en större andel med lärarutbildning hos fristående skolor jämfört med kommunerna. I kommunal förskoleklass har fyra procent av årsarbetarna lärarutbildning medan motsvarande andel i fristående förskoleklass är åtta procent.

Den obligatoriska skolan

Elever och personal

Efter att ha nått sin högsta nivå sjunker nu elevantalet i grundskolan och uppgick läsåret 2003/04 till 1 046 000 elever. Det är 11 000 färre elever jämfört med föregående läsår. Antalet elever kommer att fortsätta minska under de närmaste åren och för läsåret 2009/10 beräknas elevantalet bli ca 870 000. Antalet elever i de fristående grundskolorna fortsätter att öka. Läsåret 2003/04 gick det 67 054 elever i dessa skolor (inklusive internationella skolor och riksinternatskolor). Av alla grundskoleelever (exklusive internationella skolor och riksinternatskolor) gick 6,2 procent i fristående skolor. De fristående skolorna med allmän inriktning är den kategori som har störst andel elever, 44 procent av alla elever i fristående skolor. Näst vanligast är det att fristående skolor har en speciell pedagogik, 29 procent av eleverna går i sådana skolor, och tio procent av eleverna går i konfessionella skolor.

Antalet lärare i grundskolan var 1 150 fler läsåret 2003/04 jämfört med 2002/03. Omräknat till heltidstjänster är ökningen 405 tjänster. Eftersom elevantalet minskat något innebär det att lärartätheten ökat från 7,9 till 8,0 heltidstjänster per 100 elever. I fristående grundskolor har dock andelen minskat från 7,6 till 7,5. Lärartätheten varierar mellan kommuner och kommungrupper. Lärartätheten har ökat i de flesta kommuner läsåret 2003/04 jämfört med 2002/03, dock inte i alla.

Från och med läsåret 2001/02 har alla kommuner haft möjlighet att ansöka om särskilda statsbidrag för personalförstärkningar i förskoleklass, grundskola, särskola, fritidshem och gymnasieskola. Läsåret 2003/04 har 288 av 290 kommuner beviljats medel. Skolverkets uppföljning av hur statsbidraget för personalförstärkningar har använts visar att det mellan

läsåren 2000/01 och 2002/03 fanns 8 500 fler heltidstjänster inom skola och fritidshem. Ungefär 5 500 av dessa tjänster finansierades av det riktade statsbidraget. Huvuddelen av personalförstärkningarna har riktats mot grundskolan men det är inom särskolan som den pedagogiska personaltätheten ökat mest.

Den totala kostnaden för den kommunala grundskolan beräknas för 2003 uppgå till 64,2 miljarder kronor. Därtill kommer kostnader för skolskjuts. I jämförelse med 2002 beräknas den totala kostnaden för grundskolan öka med 0,2 procent och kostnaden per elev öka med 1,5 procent till 64 700 kronor per elev.

Av det totala antalet elever i grundskolan fick läsåret 2003/04 171 elever sin undervisning i Sameskolan och 193 elever deltog i den integrerade samiska undervisningen. Elevantalet har i stort sett varit oförändrat under de senaste åren.

Läsåret 2003/04 var det totalt 703 elever som gick i den statliga specialskolan. Elevtalet i specialskolan har konstant minskat under en rad år och beräknas också fortsätta minska de kommande åren. Personaltätheten har dock ökat i samma takt. Läsåret 2003/04 uppmättes lärartätheten till 43,9 lärare per 100 elever jämfört med 40,6 läsåret tidigare.

Totalt fick 896 elever reguljär grundskoleundervisning vid svenska utlandsskolor läsåret 2003/04. Av dessa var 77 procent statsbidragsberättigade. Antalet grundskoleelever vid de svenska utlandsskolorna har konstant minskat de senaste åren.

Läsåret 2003/04 var antalet elever i obligatoriska särskolan 14 900. Av dessa gick 10 700 elever i grundsärskolan och 4 200 elever i träningsskolan. Under de senaste tio åren har antalet elever i den obligatoriska särskolan ökat med 81 procent. Den största ökningen har ägt rum i grundsärskolan där antalet elever ökat med drygt 100 procent. I träningsskolan ökade antalet elever med 44 procent under samma tidsperiod.

Av det totala antalet elever i den obligatoriska särskolan var 17 procent integrerade i grundskolan, dvs. de gick minst halva tiden tillsammans med elever i en vanlig grundskoleklass. Andelen integrerade elever har varit på ungefär samma nivå under de senaste tio åren.

Skolverket har i flera utvärderingsrapporter undersökt orsakerna till särskolans kraftigt ökande elevantal de senaste åren. I en rapport från 1998 framkom bland annat att skolformen

blivit mer accepterad. I rapporten ”Hur särskild får man vara” som utkom hösten 2000, redovisades brist på kompetens och resurser i grundskolan som en förklaring till elevökningen i grundsärskolan. Regeringen tillsatte i december 2001 en kommitté (Dir. 2001:100) med uppgiften att se över utbildningen för elever med utvecklingsstörning. Den s.k. Carlbeckkommittén skall bl.a. ge förslag till insatser för att säkerställa att det i särskolan endast tas emot elever som skolformen är avsedd för. Kommittén skall överlämna sitt slutbetänkande till regeringen i oktober 2004.

Måluppfyllelse

Vårterminen 2003 fick elever i årskurs 9 för sjätte gången slutbetyg enligt det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet. Inför urvalet till gymnasieskolan beräknas elevernas meritvärde. Det beräknas som summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen i elevens slutbetyg. För våren 2003 var det genomsnittliga meritvärdet 205,4, vilket är en ökning jämfört med föregående vår då meritvärdet var 204,6. Glädjande är att såväl elever med utländsk bakgrund som elever med svensk bakgrund har fått bättre resultat jämfört med våren 2002.

Elever i fristående grundskolor hade ett mycket högre genomsnittligt meritvärde än elever i kommunala skolor, även om det genomsnittliga meritvärdet för de fristående skolorna minskade från 227,9 förra året till 223,2. Spridningen i genomsnittligt meritvärde var stor mellan kommunerna. Det högsta genomsnittliga meritvärdet i en kommun var 243,7 och det lägsta värdet var 170,1 (dvs. i snitt drygt Godkänd).

Det har länge funnits betydande skillnader mellan pojkars och flickors genomsnittliga meritvärde till flickornas fördel. Våren 2003 var betygen de högsta någonsin för både pojkar (195,0) och flickor (216,0), där pojkarnas ökning var något större jämfört med föregående år. Läsåret 2002/03 avslutade dock 25,3 procent av eleverna grundskolan utan att nå kunskapsmålen i ett eller flera ämnen. Andelen var densamma som året innan. Andelen som helt saknade slutbetyg var drygt en procent. För att en elev skall vara behörig att söka till gymnasieskolans nationella och specialutformade program krävs lägst betyget Godkänd i ämnena svenska/svenska som andra språk, engelska och

matematik. Andelen behöriga elever var 89,9 procent läsåret 2002/03.

Resultatutvecklingen har varit särskilt gynnsam för de ca 20 procent av de kommunala skolor som ingår i försöksverksamheten utan timplan i grundskolan. Enligt Timplane-delegationens delbetänkande (SOU 2004:35) hade försöksskolorna våren 2003 ett bättre genomsnittligt meritvärde än övriga skolor, trots att de när försöket inleddes hade ett sämre meritvärde. Andelen elever som våren 2003 var behöriga till gymnasieskolan hade ökat i försöksskolorna, medan den var oförändrad för övriga skolor. Utvecklingen har varit särskilt positiv för pojkar och elever med utländsk bakgrund, elevgrupper som generellt har sämre resultat. Delegationen pekar också på att eleverna fått ett ökat inflytande över de egna studierna samt att informationen till elever och föräldrar om elevens studieutveckling har blivit tydligare. Delegationen skall lämna sitt slutbetänkande senast den 30 juni 2005.

Det genomsnittliga meritvärdet bland de 58 elever som fick slutbetyg från den reguljära grundskoleutbildningen vid sex av de svenska utlandsskolorna våren 2003 var lägre jämfört med året tidigare – 235 jämfört med 250. Meritvärdet för utlandsskoleeleverna ligger ändå högt jämfört med det genomsnittliga värdet för den ordinarie grundskolan.

Enligt Skolverkets senaste attitydundersökning, som publicerades i april 2004 och som är den fjärde sedan starten 1993, tycker allt fler elever att det är meningsfullt att gå i skolan. Många av resultaten visar på en positiv utveckling. Förtroendet för skolan har ökat. Eleverna känner sig allt mer trygga och stämningen och sammanhållningen i skolan har förbättrats enligt både lärare och elever. Samtidigt har stressen i skolan gått ned i åldrarna. Varannan flicka känner sig alltid eller nästan alltid stressad. Elever och föräldrar med utländsk bakgrund känner sig också mindre trygga i skolan jämfört med föräldrar och elever med svensk bakgrund. Resultaten från attitydundersökningen presenteras i sin helhet i Skolverkets rapport Attityder till skolan 2003 (www.skolverket.se).

Svenska ungdomar är mycket duktiga i engelska. Det visar den undersökning som åtta europeiska länder har deltagit i och som både fokuserar på ungdomars kunskaper i och uppfattningar om engelska. I studien, som publicerades i mars 2004, prövas elevernas

kunskaper inom fyra områden: hörförståelse, språklig korrekthet, läsförståelse och skriftlig produktion. De åtta länder som deltagit är Danmark, Finland, Frankrike, Nederländerna, Norge, Spanien, Sverige och Tyskland. De svenska eleverna är mycket positiva till engelska som språk och som skolämne. Analyser av de svenska ungdomarnas resultat visar att flickor och pojkar presterar i stort lika bra. Eleverna med utländsk bakgrund presterar visserligen ett något sämre resultat men hävdar sig väl i den internationella jämförelsen. Rapporten Engelska i åtta europeiska länder (rapport nr. 242) kan läsas på Skolverkets webbplats.

KK-Stiftelsen presenterade nyligen en internationell jämförelse om IT-användningen i skolan. I rapporten framkommer att de nordiska länderna ligger långt fram när det gäller både datortäthet och användning av datorerna i skolan, både för elever och för lärare. Det gäller även internetanvändningen som ökar över tid. Det är däremot svårt att se i vilken utsträckning Internet används i det egentliga skolarbetet av eleverna. Rapporten konstaterar att datorerna i den svenska skolan främst används till ordbehandling och informationssökning och att kontakter med skolor i andra länder i större utsträckning är vanligare i andra länder. De svenska eleverna uppmuntras att arbeta på egen hand och upplever sig ha mycket god tillgång till IT i skolan.

Gymnasieskolan

Dimensionering och organisation

Elever

Så gott som alla ungdomar fortsätter i dag att studera i gymnasieskolan. Läsåret 2003/04 gick totalt 333 928 elever i gymnasieskolan, vilket är en ökning med drygt 11 300 elever jämfört med året innan. Enligt SCB kommer antalet ungdomar i gymnasieåldern att fortsätta stiga för att nå sin topp år 2008. Andelen elever i fristående gymnasieskolor, internationella skolor samt riksinternatskolor är 10,3 procent av det totala antalet elever i gymnasieskolan. På ett år har antalet elever i dessa skolor ökat med cirka 31 procent. De senaste årens elevökning har till stor del skett just i fristående gymnasieskolor där antalet nytillkomna skolor är stort.

Av gymnasieeleverna läser 36 procent på naturvetenskaps-, samhällsvetenskaps- och teknikprogrammen samt International Baccalaureate (IB), dvs. de program som i första hand förbereder för vidare studier. Andel elever på specialutformade program är sju procent. Övervägande antalet av dessa program har en inriktning som förbereder för ytterligare studier.

Resultaten visar att andelen elever på program med yrkesämnen är 39 procent. Med sju procent är andelen elever med individuella program relativt konstant.

På samtliga program är andelen elever som har utländsk bakgrund nästan 16 procent medan motsvarande siffra på individuella program är nära 40 procent. Det individuella programmet omfattar även introduktion till ungdomar som nyligen invandrat till Sverige. Det främsta syftet med introduktionen är att eleverna skall lära sig svenska men även att i övrigt utveckla kunskaper motsvarande grundskolan. I storstäderna Göteborg, Malmö och Stockholm där var tredje folkbokförd elev har utländsk bakgrund är andelen elever på det individuella programmet störst med 12,3 procent. Siffran omfattar endast kommunens egna skolor. I de fall som elever i storstadskommuner studeras är andelen 10,6 procent, vilket ligger mer i nivå med andelen folkbokförda elever med utländsk bakgrund.

Läsåret 2003/04 gick drygt 6 700 elever i gymnasiesärskolan, vilket jämfört med föregående läsår är en ökning med nästan nio procent. Av eleverna i gymnasiesärskolan deltog 62 procent på ett program med yrkesinriktning, 24 procent i yrkesträning och 15 procent i verksamhetsutbildning.

Totalt gick 240 elever i den reguljära gymnasieskolan vid svenska utlandsskolor läsåret 2003/04. Av dessa elever var endast 38 procent statsbidragsberättigade. Läsåret 2002/03 fick 42 elever slutbetyg från program i gymnasieskolan medan 37 elever avgick med grundläggande behörighet för studier vid svenska universitet och högskolor.

Ett övergripande mål för såväl utbildningssystemet som arbetsmarknaden är att de skall präglas av jämställdhet. Fördelningen mellan kvinnor och män är dock oförändrat mycket ojämn mellan olika gymnasieprogram. Nästan enbart män återfinns på bygg-, el-, energi-, fordons-, industri- och teknikprogrammen medan barn- och fritid-, estetiska-, hantverks- samt omvårdnadsprogrammen har en övervägande

de andel kvinnliga elever. Samhällsvetenskaps- och naturvetenskapsprogrammen har en relativt könsmässig jämvikt. Denna bild återkommer vad gäller förstahandssökande till olika gymnasieprogram.

Det finns studier som visar att datortätheten är hög i svenska gymnasieskolor. Enligt en nordisk studie, ISUSS-undersökningen, delade i genomsnitt tre elever på en dator läsåret 2000/01, vilket är att jämföra med genomsnittet om nio elever per dator i de studerade länderna.

Personal

Antalet tjänstgörande lärare omräknat till heltidstjänster uppgick läsåret 2003/04 till ca 27 350, vilket är en ökning med nästan fyra procent från föregående läsår. Av dessa arbetade 89 procent inom den kommunala gymnasieskolan. Andel lärare med pedagogisk utbildning var 77 procent, vilket är en marginell minskning. Liksom tidigare är andelen lärare med pedagogisk utbildning betydligt lägre i fristående gymnasieskolor (51 %) än i skolor med kommunal huvudman. Trenden är att andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen har minskat. Lärartätheten har dock ökat under de senaste åren. Den genomsnittliga lärartätheten var dock väsentligt högre i kommunala gymnasieskolor än i de fristående skolorna, 8,3 respektive 7,0.

Internationella studier av utbildningssystem och dess effekter i olika länder genomförs. I en OECD-studie avseende läsåret 2000/2001 ingår 200 svenska gymnasieskolor och jämförbara data finns för 14 länder (däribland de övriga nordiska länderna). I studien undersöks bl.a. omfattningen av lärares kompetensutveckling. Enligt studien deltog 85 procent av de svenska gymnasielärarna i kurser och andra utvecklingsaktiviteter. Det är nära dubbelt så stor andel som genomsnittet för alla länder som var 48 procent. I Sverige är kompetensutveckling för lärare obligatorisk genom avtal. Studien visar även att svenska gymnasielärare ligger bra till vad gäller IT-stöd då det finns en dator per lärare, vilket är att jämföra med ländergenomsnittet där sex lärare delar på en dator.

Kostnader

Den totala kostnaden för gymnasieskolan med kommunal huvudman, exklusive kostnad för

skolskjuts, beräknas uppgå till 22,9 miljarder kronor år 2003. Jämfört med året innan är det en ökning med 1,7 procent. Kostnaden per elev var 77 800 kronor, vilket betyder en ökning med 0,5 procent. Jämfört med föregående verksamhetsår beräknas kostnaderna för den kommunala gymnasieskolan öka för undervisning och elevvård samt övrigt. Kostnaden per elev för undervisning uppskattas uppgå till 36 100 kronor, vilket är en ökning med 0,8 procent jämfört med 2002. För lokaler beräknas kostnaden per elev vara 16 900 kronor, vilket indikerar en minskning med 1,1 procent. Med siffran 8,7 procent är den procentuella ökningen störst avseende elevvård.

Resultat

Fullföljandegrad

Gymnasieskolan skall ge eleverna kunskaper och färdigheter i olika ämnen samt främja deras harmoniska utveckling till ansvars-kännande människor och samhällsmedlemmar. Regeringens ambition är att fler elever måste fullfölja en gymnasieutbildning. Av alla elever som började i gymnasieskolan hösten 1998 fick 73 procent slutbetyg inom fyra år, att jämföra med 78 procent av nybörjarna 1994. År 1998 infördes behörighetskrav för studier på nationella och specialutformade program. Kraven medför att elever som inte fått betyget Godkänd i Svenska/Svenska som andraspråk, Engelska och Matematik i grundskolans skolår 9 hänvisas till ett individuellt program för att komplettera sina kunskaper. För många elever kan det innebära att gymnasietiden förlängs, vilket i sin tur kan bidra till att förklara varför andelen som slutfört gymnasieskolan inom fyra år har minskat. Av de elever som började gymnasieskolan hösten 1999 hade 75 procent av eleverna med svensk bakgrund fått slutbetyg senast läsåret 2002/03. Motsvarande andel för elever med utländsk bakgrund var drygt 63 procent. Jämfört med föregående år har en större andel elever framför allt med utländsk bakgrund fått slutbetyg.

Lsåret 2002/03 lämnade 81,5 procent av eleverna i år 3 gymnasieskolan med slutbetyg, vilket är en ökning med en procentenhet sedan föregående läsår. Bland elever med svensk bakgrund fick 83,1 procent slutbetyg medan motsvarande uppgift för elever med utländsk bakgrund visade 72,0 procent.

Regeringens strävan är ökad kvalitet på det individuella programmet. På gymnasieskolans individuella program slutför eleverna sina studier i mindre grad än elever på nationella och specialutformade program. Dessa elever studerar även under en längre tid. Av gymnasieskolans IV-nybörjare får en låg andel slutbetyg inom fyra år. Det medför att måttet slutbetyg inom fyra år skiljer sig beroende på om nybörjare på individuella program inkluderas eller inte.

Betygsresultat

Under senare år har det genomsnittliga betygsresultatet förbättrats. Resultaten varierar dock mellan olika huvudmän och bland olika kommuner. Likaså skiljer det sig mellan olika gymnasieprogram. Läsåret 2002/03 var den genomsnittliga betygspoängen för gymnasieskolan totalt 14,0 poäng. Kvinnorna hade 14,7 poäng och männen 13,4. För elever med utländsk bakgrund var motsvarande siffror 13,6 och 12,6. Läsåret 2001/02 var den genomsnittliga betygspoängen totalt 13,8 poäng. Av de nationella gymnasieprogrammen hade elever med slutbetyg från det naturvetenskapliga programmet liksom läsåret innan högst genomsnittlig betygspoäng, 15,9. Elever på byggprogrammet uppvisade lägst genomsnittligt värde, 11,2. En tendens är en ökning av antalet elever som får lägst betyget Godkänd i Svenska/Svenska som andraspråk, Engelska A och Matematik A i slutbetyg på samtliga nationella program, vilket kan vara en följd av de behörighetskrav som införts.

Resultat från gymnasieskolans nationella kursprov i Svenska och Svenska som andraspråk B vårterminen 2003 visar, liksom tidigare år, att kvinnorna fått högre betyg än männen på samtliga tre delprov. Betygen på provets muntliga del är något högre än på de skriftliga delarna. Av eleverna på nationella program uppfyllde 75 procent kravet för betyget godkänd på kursprovet i Matematik A. Mellan könen är resultatfördelningen relativt jämn. I likhet med föregående år visar kursprovet i Engelska A en påfallande resultatskillnad mellan de olika programmen. För samtliga delprov och för varje program är andelen elever som klarat gränsen för betyget Godkänd två tredjedelar eller större. Bäst resultat uppnås på det muntliga provet.

I de fall en elev bedöms klara av fler kurser än vad som krävs för ett fullständigt gymnasieprogram kan eleven beviljas läsa ett utökat

program. Av samtliga elever med slutbetyg våren 2002 hade en lika stor andel som föregående år, 23 procent, beviljats utökat program. Siffran 2003 var 26 procent.

Samtliga nationella och specialutformade program är utformade så att de kan ge grundläggande behörighet till högskolan. Under perioden 1998-2002 har andelen tjuugoåringar med grundläggande högskolebehörighet minskat med tre procentenheter. Det beror främst på att andelen tjuugoåringar som fullföljt en gymnasieutbildning minskat under perioden. Slutbetyg kan som tidigare nämnts inte utfärdas om eleven saknar betyg i någon kurs.

Övergång till högre studier

Lsåret 2002/03 uppnådde 89,2 procent av de elever som fick slutbetyg grundläggande behörighet till högskolan, vilket är en ökning med tre procentenheter sedan föregående läsår. Av kvinnorna nådde 91,9 procent grundläggande behörighet jämfört med 86,6 procent av männen. För elever med svensk bakgrund var andelen 90,3 procent medan motsvarande siffra för elever med utländsk bakgrund var 81,5 procent.

Regeringens långsiktiga mål är att 50 procent av en årskull skall ha börjat studera på högskolan vid 25 års ålder. Av de elever som våren 2002 fick slutbetyg från gymnasieskolan började 17,8 procent direkt i högskolan, vilket är en liten minskning sedan året tidigare men en ökning jämfört med tidigare år då andelen legat runt 17 procent sedan 1995/96. År 2001 hade 40 procent av 25-åringarna bosatta i Sverige påbörjat en svensk högskoleutbildning, 45 procent av kvinnorna och 35 procent av männen. Dessutom tillkommer ett par procent som enbart har bedrivit högskolestudier utomlands.

En viktig indikator är intresset för att påbörja högre studier. SCB:s enkätstudie över gymnasieelevernas studieintresse pekar på att hälften av avgångseleverna 2002/03 planerar att inom en treårsperiod börja läsa på högskolan. Det är att jämföra med 58 procent läsåret 1997/98 då studieintresset var som störst. Det vanligaste skälet som uppgavs till att man inte vill studera var skoltrötthet. Bland elever som läst program som främst förbereder för fortsatta studier är övergångsfrekvensen av naturliga skäl betydligt högre än för elever med yrkesförberedande program.

Attityder till skolan och samhället

Många av resultaten från Skolverkets senaste attitydundersökning (2003) visar på en positiv attitydutveckling. Som exempel har elevernas engagemang och lust att lära stadigt ökat. Det är allt fler elever som tycker att det är meningsfullt att gå i skolan. Under en tioårsperiod har andelen elever som uppger att de är engagerade ökat från 60 till 86 procent. Därtill känner sig fler elever nöjda med sina lärare och med undervisningen. Samtidigt har den upplevda stressen gått ned i åldrarna.

Gymnasieskolan skall inte enbart ge eleverna kunskaper utan också främja elevernas utveckling till ansvarskännande människor som aktivt deltar i och utvecklar yrkes- och samhällslivet. Skolverket bedömer att gymnasieskolan främjar denna utveckling. Enligt studien Ung i demokratin har dagens gymnasieungdomar ungefär samma syn på demokrati och eget deltagande i samhällslivet samt vilja att påverka samhället som svensken i stort. Det föreligger dock skillnader mellan elever på olika program i fråga om kunskaper om demokrati och styrkan i samhällsengagemanget. Studien pekar även på att ungdomarna ställer höga krav på vad det innebär att vara en god vuxen medborgare.

Studier visar på stora skillnader mellan elever på olika program i demokratiskt kunnande och acceptans av demokratiska värden liksom viljan att aktivt vilja påverka samhället. Samtidigt är utanförskapet större bland dem som inte går i gymnasieskolan. Internationellt sett har svenska gymnasieelever goda kunskaper om demokrati.

6.3 Analys och slutsatser

Regeringens mål med verksamhetsområdet barn- och ungdomsutbildning är att öka andelen elever som når målen för utbildningen.

Ett särskilt statsbidrag riktat till skolektorn för att öka personaltätheten infördes 2001. Bidraget avser att förbättra förutsättningarna för att höja skolans resultat i förhållande till mål uttryckta i läroplan och kursplaner genom att tillföra mer personal till skolan och fritidshemmen. Dessa förstärkningar har stor betydelse för de elever som behöver stöd för att nå målen. Satsningen på fler lärare och andra specialister har hittills varit mycket framgångsrik

och kommunerna har ökat sin personal med sammanlagt 8 500 heltidstjänster. Skolverkets uppföljning av statsbidraget visar att kommunerna i stor utsträckning riktar satsningarna mot barn med särskilda behov. Skolverket ansvarar för uppföljning och utvärdering av hur statsbidraget utnyttjas och kommer att slutredovisa utvärderingen senast den 1 april 2007.

Skolverket fick 1998 i uppdrag att under tre år följa utvecklingen i kommunerna och integrationen mellan förskoleklassen, fritidshemmet och grundskolan. I rapporten som lämnades i maj 2001 konstaterade Skolverket att sex-åringarna fått en mer kunskapsorienterad och ämnesindelad verksamhet än vad det var tänkt. Utvärderingen visar på att förskoleklassen inte ger tillräcklig plats för lek och skapande och inte är anpassad till barnens rörelsebehov. Arbetslag som är sammansatta av förskollärare, fritidspedagoger och grundskollärare behöver utrymme och tid för att arbeta långsiktigt med att utveckla innehållet i verksamheten. Skolverket anser vidare att kunskapen om reformens intentioner och den reviderade läroplanens innehåll är bristfällig på förvaltnings-, verksamhets- och brukarnivå.

Myndigheten för skolutveckling har på regeringens uppdrag arbetat med att främja integrationen mellan förskola, förskoleklassen, grundskolan och fritidshemmet. Myndighetens insatser har syftat till att stödja kommuner att bygga broar över de diken som uppstått mellan de olika verksamheterna. Insatserna har också syftat till att tydliggöra uppdraget i läroplanerna samt att ge konkreta exempel på olika arbetssätt och metoder för att utveckla det pedagogiska innehållet. Insatserna har genomförts i projektet "Att bygga broar" i form av informationsinsatser och kompetensutveckling i sammanlagt åtta kommuner under åren 2002 och 2003.

Slutbetygen i grundskolan har under en rad år blivit allt bättre. Den preliminära betygsstatistiken från Skolverket, som publicerades i augusti 2004, visar dock på en marginell försämring.

Enligt Skolverkets betygsstatistik hade elever med utländsk bakgrund bättre resultat från grundskolan våren 2003 än våren 2002. Ökningen av meritvärdet är litet men det är en positiv trend. Skillnaden är dock fortfarande stor jämfört med elever med svensk bakgrund. Skolverkets sammanställning av de nationella ämnesproven för årskurs 9 år 2003 visar att flickor med

utländsk bakgrund presterade bättre än pojkar med svensk bakgrund i ämnet svenska.

Under de senaste åren har andelen gymnasieelever som fullföljer studierna inom fyra år minskat samtidigt som andelen 20-åringar med grundläggande högskolebehörighet sjunkit.

Regeringen har vidtagit ett flertal åtgärder för ökad måluppfyllelse och för att stödja kommunerna som har ansvar för att ge alla elever en bra skolgång.

Sedan den 1 juli 2003 skall en elev i nionde årskursen som inte kan få betyg i ett ämne eller ämnesblock, p.g.a. att målen i kursplanen inte uppnåtts, få ett skriftligt omdöme. Ett förslag att motsvarande skriftliga omdömen skall lämnas till elever vid samtliga betygstillfällen bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Avsikten med att lämna ett skriftligt omdöme vid tidigare år än i årskurs 9 är att eleven skall få en klar uppfattning om vilka mål som uppnåtts och vad som fattas för ett godkänt betyg.

I skolor i segrerade områden finns ofta en överrepresentation av elever som har svårigheter att nå målen för utbildningen. Regeringen har därför givit Myndigheten för skolutveckling i uppdrag att arbeta för förbättrad skolverksamhet i dessa områden.

Även de förslag som presenteras i gymnasiepropositionen syftar till en ökad måluppfyllelse. Reformering av det individuella programmet är i detta sammanhang särskilt viktigt.

Satsningen på det individuella programmet där alla elever fr.o.m. 2006 skall erbjudas heltidsstudier syftar till att öka andelen elever som fullföljer en gymnasieutbildning. Som systemet fungerar i dag kan de studiemöjligheter som står till buds för elever med individuella program skilja sig så mycket mellan olika kommuner att det är tveksamt om principen om lika tillgång till likvärdig utbildning kan sägas vara upprätthållen. Efter ett år på ett individuellt program går knappt hälften av eleverna vidare till ett nationellt eller specialutformat program och omkring nio procent av eleverna lämnar gymnasieskolan helt. Enligt regeringens mening är det viktigt att stärka gymnasieskolans förutsättningar att direkt i anslutning till grundskolan möta och fånga upp de elever som saknar behörighet att söka ett nationellt program. De medel som regeringen har föreslagit syftar till att höja kvaliteten på individuella program, bl.a. genom att eleverna får en rätt till heltidsstudier. Dessa medel skall tillföras det generella

statsbidraget till kommunerna. Därmed ökar också förutsättningarna för en högre fullföljandegrad respektive övergångsfrekvens till högskolan.

Skolans mål är att stimulera människor att utveckla sina kunskaper. Dagens kursbetyg innebär att elever betygssätts på varje enskild kurs men inte på kunskaperna i ämnet som helhet. Varje kursbetyg följer eleven och förs in i slutbetyget, vilket skapar stress hos både elever och lärare. Regeringen föreslår att ämnesbetyg ersätter kursbetyg i gymnasieskolan samt att kortare kurser än 100 gymnasiepoäng, med undantag för fyra kärnämneskurser, som regel inte skall förekomma. Därmed kan den stress många elever upplever i skolan minska. Fokus flyttas från kursen till hur väl eleven behärskar ämnet i sin helhet. Elever får längre tid att mogna och kan inrikta sig på att förbättra sitt kunnande och utveckla fungerande studiestrategier. Ett tidigt misslyckande kan kompenseras. Regeringen bedömer att måluppfyllelsen och genomströmningen i gymnasieskolan därigenom bör öka. Ämnesbetyg skall sättas på utbildningar som påbörjas efter den 1 juli 2007.

Den 1 mars 2003 delades det tidigare Skolverket upp i två myndigheter, det nya Skolverket och Myndigheten för skolutveckling.

Skolverkets insatser har under året till övervägande delen bestått i utbildningsinspektion, utvärdering och uppföljning samt framtagande och implementering av styrdokumentet. Verket har också på olika sätt verkat för att sprida tillgängliga resultat.

Under hösten 2003 har utbildningsinspektionen granskat ca 220 kommunala och fristående grund-, gymnasie- och särskolor i 21 kommuner. Genom inspektionen ges en god bild av kvaliteten i verksamheterna. Som en följd av vad som kommer fram leder en inspektion till att Skolverket ställer konkreta krav och anger områden som bör förbättras. Inspektionerna som sådana utgör även ett underlag för kvalitetsutveckling i de granskade kommunerna och skolorna då även verksamheternas eget utvärderings-, analys- och kvalitetsarbete granskas och bedöms.

Skolverkets insatser har bidragit till den offentliga debatten och indirekt medfört att kommuner och skolor stimulerats till förbättringsåtgärder. Även inspektionens granskningar, krav på åtgärder och rekommendationer har

stimulerat detta. Genom att göra information och användbara verktyg via nätet tillgängliga bidrar verket ytterligare till att ge underlag som kan stimulera till lokal skolutveckling.

Myndigheten för skolutveckling skall främja skolutveckling i syfte att nå ökad måluppfyllelse. Genom såväl generellt som riktat stöd till ett urval kommuner, stimulerar myndigheten till skolutveckling. I enlighet med regeringens intentioner prioriterar myndigheten när det gäller barn- och ungdomsutbildning insatser som rör segregerade områden, basfärdigheter och jämställdhet.

Regeringen gör bedömningen att skolmyndigheternas samlade insatser under 2003 har haft positiv betydelse på barn- och ungdomsutbildningen mot en ökad måluppfyllelse.

7 Vuxnas lärande

7.1 Omfattning och former

Regering och riksdag har beslutat om en nationell strategi för den fortsatta utvecklingen av den samhällsstödda vuxenutbildningen. En utgångspunkt för detta är att utvecklingen måste följa och ta hänsyn till utvecklingen i arbets- och samhällsliv. Vid sidan av deltagande inom det offentliga utbildningsväsendet, det formella lärandet, har de flesta människor tillgång till lärande både i arbetsliv och i privatliv. Detta utgör en väsentlig del av den enskildes lärande och kompletterar på så sätt de formella systemen. Samhällets stöd till det formella lärandet får dock en allt större betydelse för att de människor som av olika orsaker står utanför arbetslivet skall få tillgång till utbildning och kunna utveckla kunskaper och kompetens på ett för individ och samhälle positivt sätt. I detta sammanhang har också tillgång till vägledning och system för information en mycket stor betydelse som underlag för den enskildes ställningstaganden och val samt för en god måluppfyllelse inom området.

Samhället stöder i dag både det formella lärandet inom det offentliga utbildningsväsendet och utbildning vid sidan av detta formella system. Merparten av stödet riktas till lärande inom ramen för utbildningspolitiken och omfattar olika utbildningsformer. Vidare görs insatser för att främja utvecklingen av strukturer för ökad samverkan mellan olika delar i utbildningssystemet och mellan verksamheter tillhörande olika politikområden i syfte att stödja den enskildes lärande i olika sammanhang.

Ansvaret för vuxnas lärande delas mellan den enskilde, staten, kommunerna och arbetsgivarna. I detta kapitel redovisas statens insatser och

resultat av de gemensamt finansierade verksamheterna samt slutsatser inom ett antal områden. I kapitel 8, Högskoleverksamhet, beskrivs de insatser som gjorts för vuxnas lärande inom högskoleområdet och i kapitel 9, Studiestöd, redogörs för studiefinansiella insatser.

7.2 Insatser

Insatserna inom området vuxnas lärande innefattar den kommunala vuxenutbildningen, svenskundervisningen för invandrare, vuxenutbildningen för utvecklingsstörda, de kvalificerade yrkesutbildningarna, de kompletterande utbildningarna och folkbildningen. Verksamheten som bedrivs vid Nationellt centrum för flexibelt lärande kompletterar och stödjer kommunernas vuxenutbildning och folkbildningen.

Staten styr och påverkar dessa verksamheter genom lagstiftning, förordningar, riktade bidrag, informationsinsatser, utbildningsinspektion, uppföljning och utvärdering samt riktat utvecklingsstöd.

Utöver detta svarar staten för vissa insatser för att främja rekryteringen och deltagandet i vuxenutbildning, för att främja utvecklingen av legitimitet, kvalitet och metoder för validering av reell kompetens samt för att främja möjlighet till lärande för vuxna med funktionshinder.

Under 2003 uppgick utgifterna för de statliga insatserna till drygt 4,9 miljarder kronor. Åtta myndigheter medverkar i genomförandet av insatserna. De är Statens skolverk, Myndigheten för skolutveckling, Nationellt centrum för flexibelt lärande, Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning, Specialpedagogiska institutet,

Statens institut för särskilt utbildningsstöd, Valideringsdelegationen och Stockholms universitet. Folkbildningsrådet har ett motsvarande ansvar för genomförandet av insatserna inom folkbildningen.

7.2.1 Flexibelt lärande

Ett snabbt föränderligt samhälle ställer krav på ett flexibelt utbildningssystem som kan stödja den enskildes lärande utifrån behov och förutsättningar. Navet i detta är en väl utvecklad infrastruktur för alla vuxnas lärande och inte minst en väl fungerande studie- och yrkesvägledning, som utgår från individens behov, förutsättningar och reella kunskaper. Erfarenhets-spridning av former och metoder är en viktig förutsättning för den fortsatta utvecklingen av det flexibla lärandet. Regeringen har vidtagit en rad åtgärder med utgångspunkt i dessa aspekter för att underlätta möjligheten för vuxna att delta i lärande. Utvecklingen av former och metoder som stöder den enskildes lärande oavsett hennes eller hans livssituation är ett prioriterat område.

Infrastruktur

En viktig insats i den fortsatta reformeringen av kommunernas vuxenutbildning var det statliga stödet om 350 miljoner kronor för fortsatt utveckling av en infrastruktur för vuxnas lärande som riksdagen beslutade om i maj 2001. Bidraget skulle, i huvudsak under 2003, användas till en fortsatt utveckling av samverkan mellan lokala och regionala myndigheter, organisationer, företag och andra aktörer inom vuxenutbildningen. Det fick även användas för investeringar i teknik, läromedel och miljöer som främjar ett flexibelt och livslångt lärande. Medlen fördelades av Skolverket 2002 och har följts upp av Myndigheten för skolutveckling som i mars 2004 lämnade en rapport till regeringen.

Nationellt centrum för flexibelt lärande (CFL) fick 2003 regeringens uppdrag att fördela bidrag till kommuner för att bygga upp och utveckla lokala lärcentra. För detta ändamål avsattes 20 miljoner kronor. Sammanlagt beviljades 21 av 132 ansökningar om bidrag för nyetablering och vidareutveckling både i glesbygd och i storstad. Många ansökningar avsåg samverkan mellan flera kommuner.

I syfte att ytterligare utveckla det flexibla lärandet och en fortsatt utveckling av en infra-

struktur för lärande fick CFL i uppdrag att under 2003 tillsammans med Högskoleverket och Skolverket utarbeta riktlinjer och kvalitets-kriterier för lärcentra. Uppdraget har redovisats den 1 augusti 2004.

För att stödja utvecklingen av distansutbildning och andra former för flexibelt lärande inom folkbildningen och i kommunerna fördelade CFL 25 miljoner kronor under år 2003.

Studie- och yrkesvägledning

Skolverket har under 2003 förberett ett utvecklingsarbete med ett nationellt internetbaserat informationssystem för utbildningsområdet, en s.k. IT-portal. Behovet av ett sådant system har analyserats, och samordning med berörda myndigheter kring gemensamma principer för ett automatiserat informationsinhämtande har påbörjats. Regeringen har uppdragit till Skolverket att fullfölja det arbete som påbörjats.

Validering

I budgetpropositionen för 2004 gjorde regeringen bedömningen att en tidsbegränsad delegation för att främja utvecklingen av legitimitet, kvalitet och metoder för validering utanför högskoleområdet borde inrättas mellan åren 2004–2007. Bedömningen gjordes mot bakgrund av departementspromemorian Validering m.m. – fortsatt utveckling av vuxnas lärande (Ds 2003:23) som publicerades i maj 2003 och sedan remissbehandlades. I december fattade regeringen beslut om instruktion för Valideringsdelegationen som inrättades den 1 januari 2004. Myndigheten skall stärka och främja ett regionalt samarbete, informera samt utforma förslag om vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att säkerställa en verksamhet med validering. Myndigheten skall samverka med arbetslivet och utbildningsväsendet. Delegationens verksamhet beräknas kosta 60 miljoner kronor under perioden.

I juni 2003 uppdrog regeringen åt Myndigheten för skolutveckling att bedriva försöksverksamhet med validering av vuxnas reella kompetens för att vinna ytterligare erfarenheter som en fortsättning på tidigare försöksverksamhet. En delrapport lämnades den 1 mars 2004 och slutrapport skall lämnas den 1 mars 2005. I uppdraget ingår bl.a. att beakta resultat och erfarenheter från tidigare försöksverksamhet som Skolverket rapporterat till regeringen, att samråda med Valideringsdelegationen samt att samverka med Arbetsmarknadsstyrelsen, Nationellt centrum

för flexibelt lärande, andra myndigheter och med parter inom arbetslivet.

Det är viktigt både för den enskilde och för samhället att ta till vara människors faktiska kunskaper och kompetenser. För att synliggöra dessa är validering ett viktigt redskap. Med validering avses en strukturerad bedömning, dokumentation och erkännande av kunskaper och kompetens som en person har oavsett hur de förvärvats. Validering fyller flera viktiga funktioner. En valideringsprocess kan utgöra underlag för studie- och yrkesvägledning, för att definiera utgångsnivå för vidare studier, anpassa innehåll i eller förkorta studier för den enskilde, för att visa faktisk kompetens vid ansökan om anställning eller i samband med kompetensutveckling på arbetsplatsen. För att validering skall få legitimitet såväl på arbetsmarknaden som inom utbildningssystemet krävs ett nära samarbete mellan utbildningsväsendets företrädare, parterna på arbetsmarknaden och företrädare för branschorgan. Ansvar för validering måste delas mellan utbildningsväsendet och arbetslivet.

7.2.2 Kommunal och statlig vuxenutbildning

I kommunal och statlig vuxenutbildning ingår grundläggande vuxenutbildning, gymnasial vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning. Grundläggande vuxenutbildning syftar till att ge vuxna kunskaper och färdigheter motsvarande grundskolenivå vilka behövs för att delta i samhälls- och arbetsliv eller för att förbereda för vidare studier.

Syftet med gymnasial vuxenutbildning är att erbjuda vuxna kunskaper och färdigheter på en nivå som motsvarar den utbildning som ungdomar kan erhålla i gymnasieskolan. Vid urval bland behöriga sökande skall den som har den kortaste formella utbildningen ges företräde.

Påbyggnadsutbildningar syftar till att ge vuxna en utbildning som ger förutsättningar för utveckling inom ett yrke eller som leder till ett nytt yrke.

Kommunerna är skyldiga att erbjuda grundläggande vuxenutbildning till alla vuxna som saknar kunskaper motsvarande dem som ungdomar i grundskolan får och också aktivt verka för att nå denna målgrupp samt motivera dessa personer att påbörja studier. Kommunerna skall informera om möjligheterna till gymnasial vux-

enutbildning, verka för att vuxna deltar i sådan utbildning samt så långt det är möjligt sträva efter att erbjuda gymnasial utbildning och påbyggnadsutbildning som svarar mot den enskildes efterfrågan och behov.

Under 2003 finansierades den kommunala vuxenutbildningen genom det generella statsbidraget till kommunerna, genom ett riktat statsbidrag samt genom kommunernas egen finansiering. Mål för den kommunala vuxenutbildningen anges i skollagen (1985:1100) och i läroplanen för de frivilliga skolformerna (Lpf 94) samt i kursplaner. I förordningen om kommunal vuxenutbildning (2002:1012) är utgångspunkten de mål och strategier som gäller för vuxnas lärande.

För att underlätta kommunernas arbete med rekrytering av personer med kort formell utbildning och som är arbetslösa eller riskerar arbetslöshet samt personer med funktionshinder har ett rekryteringsbidrag införts. Bidraget kan utgå för studier i grundläggande eller gymnasial vuxenutbildning. Skolverket har haft i uppdrag att följa upp och utvärdera kommunernas arbete med rekryteringsbidraget avseende 2003. Se vidare under kapitel 9 Studiestödsverksamhet.

Skolverket har fördelat drygt 8 400 platser som får anordnas av kommunerna som riksrekryterande påbyggnadsutbildning inom kommunal vuxenutbildning. Med dessa följer rätt till ersättning från en elevs hemkommun till den kommun som anordnar utbildningen.

Fortsatt stöd till kommunal vuxenutbildning

Riksdagen beslutade under våren 2001 i enlighet med förslagen i propositionen Vuxnas lärande och utvecklingen av vuxenutbildningen (prop. 2000/01:72, bet. 2000/01:UbU15, rskr. 2000/01:229) om en långsiktig inriktning och utveckling av vuxenutbildningen. Beslutet ligger till grund för en fortsatt utveckling och förnyelse utifrån det övergripande målet och strategierna. Samtidigt beslutade riksdagen om ett fortsatt riktat statsbidrag till utbildning av vuxna för 2003–2005. Bidraget lämnas under förutsättning att en kommun åtar sig att successivt utveckla bl.a. infrastruktur, pedagogik och metodik i syfte att främja vuxnas lärande. För 2003 fördelades 1 763 miljoner kronor till kommunerna varav ca 32 miljoner till grundläggande vuxenutbildning. Regeringen har för 2004 beräknat medel för cirka 46 400 årsstudieplatser till kommunerna inom ramen för detta statsbidrag. Av dessa skall

högst 5 procent av ramen kunna riktas till grundläggande vuxenutbildning, resten till gymnasial vuxenutbildning.

För att stödja kommunernas arbete med vuxnas lärande hade för 2003 Myndigheten för skolutveckling i uppdrag att bl.a. genom riktat utvecklingsstöd bidra till ökad måluppfyllelse och till likvärdighet i utbildningen.

7.2.3 Vuxenutbildning för utvecklingsstörda

Vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särsvux) syftar till att ge vuxna med utvecklingsstörning kunskaper och färdigheter motsvarande de som ungdomar kan få i den obligatoriska särskolan och på nationella och specialutformade program i gymnasiesärskolan. Inom särsvux får också yrkeskurser anordnas.

I propositionen Vuxnas lärande och utvecklingen av vuxenutbildningen (prop. 2000/01:72) gjorde regeringen bedömningen att den lärarledda verksamheten inom särsvux bör utökas i syfte att förbättra möjligheterna för den enskilde att nå målen. Regeringen har avsatt cirka 7,5 miljoner kronor årligen från 2002 för utveckling av vuxenutbildningen för utvecklingsstörda. Myndigheten för skolutveckling har fått i uppdrag att senast den 1 februari 2005 lämna en redovisning av hur bidraget har använts och bedöma effekterna av bidraget.

En parlamentarisk kommitté, Carlbeckkommittén (dir. 2001:100), har tillsatts för att göra en översyn av särskolan och särsvux. Kommittén skall ge förslag till hur utbildningen för barn, ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning kan förbättras. Kommittén skall slutredovisa sitt uppdrag senast den 1 oktober 2004.

7.2.4 Svenskundervisning för invandrare

Svenskundervisning för invandrare (sfi) syftar till att ge vuxna invandrare grundläggande kunskaper i svenska språket och om det svenska samhället. Regeringen fastställde 2002 en ny kursplan för sfi, vilken gäller från den 1 januari 2003. Eftersom deltagarna i sfi är en mycket heterogen grupp, måste verksamheten anpassas efter varje deltagares förutsättningar och behov. Den nya kursplanen består därför av tre olika studievägar vilka var och en innehåller två kurser.

Studieväg 1 är tänkt för personer som är analfabeter eller kortutbildade. Studieväg 2 och 3 har mål satta för att individen skall kunna gå ut i arbetslivet eller vidareutbilda sig.

Regeringen tillsatte 2002 en utredning (dir. 2002:105) som skulle pröva hur skolformen svenskundervisning för invandrare kan förnyas och förbättras. Utredningens arbete har skett i nära kontakt med Översynen av mottagande och introduktion av flyktingar (dir. 2001:87 och dir. 2003:9). Utredarna lämnade sina betänkan- den i september 2003 (SOU 2003:77 och SOU 2003:75). De två betänkan- dena bereds för närvarande inom Regeringskansliet med inriktning på skrivelser i departementsserien. Arbetet bedrivs med utgångspunkten att invandrare skall ges möjlighet till en högkvalitativ språkutbildning som har en tydlig koppling till praktik, arbete, studier eller annan verksamhet.

I januari 2004 fick Myndigheten för skolutveckling i uppdrag att i samråd med Nationellt centrum för flexibelt lärande och i samarbete med ett eller ett par universitet genomföra en riktad kompetensutveckling för sfi-lärare i form av distansutbildning med stöd i ny teknik. För ändamålet disponerar myndigheten totalt under 2004 och 2005 10 miljoner kronor.

7.2.5 Folkbildning

I 1998 års folkbildningsproposition slogs fast att statens stöd till folkbildningens organisationer syftar till att bevara och utveckla folkbildningens egenvärde – friheten, frivilligheten, idéstyrningen och självständigheten. Staten lägger fast syften med de statliga bidragen till verksamheten och folkbildningens anordnare lägger själva fast målen för verksamheten. Denna ansvarsfördelning ger folkbildningen ett långtgående mandat att själv, genom Folkbildningsrådet, avgöra hur statens bidrag skall användas och fastställa kriterier för fördelningen av statsbidraget mellan folkbildningens olika aktörer.

Under våren 2004 har regeringen tagit emot tre dokument som behandlar folkbildningens utveckling. I mars överlämnades Folkbildning i brytningstid (SOU 2004:30), den andra statliga utvärderingen av folkbildningen (SUFO 2). Utredarens uppdrag var att göra en samlad bedömning av hur verksamheten inom studie- förbund och folkhögskolor svarar mot de syften som anges för statsbidraget. Som ett komple-

ment till denna utvärdering har Folkbildningsrådet uppdragits att formulera folkbildningens egen syn på dess framtida roll och uppgifter. Redovisningen av detta uppdrag, Folkbildningens framsyn, överlämnades i april. För att ytterligare bredda underlaget tillsattes en särskild utredare med uppgift att undersöka vilka grupper som inte deltar i folkbildning och skälen till detta. I maj redovisade utredaren sina slutsatser i Vem får vara med? (SOU 2004:51). De tre dokumenten är föremål för remissbehandling fram till den 1 november 2004. Vidare har Riksrevisionen lämnat en rapport, Offentlig förvaltning i privat regi – statsbidrag till idrottsrörelsen och folkbildningen till regeringen. De fyra rapporterna och utredningarna bereds samlat i Regeringskansliet.

Under kunskapslyftet 1997–2002 erhöll folkhögskolorna inom ramen för den särskilda utbildningsinsatsen medel motsvarande 10 000 årsstudieplatser. Inför 2003 beslutade riksdagen att folkhögskolorna skulle få behålla 7 000 av dessa platser permanent.

Folkhögskolornas särskilda utbildningsinsats inom aktivitetsgarantin har fortsatt under 2003. Satsningen innebär att Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) får uppdra åt folkhögskolor att anordna utbildning för arbetslösa inom aktivitetsgarantin.

Personer med utländsk bakgrund, deltagare med funktionshinder och arbetslösa utgör särskilt viktiga grupper för statens syfte med bidraget till folkbildningen.

Folkbildningsinsats om EMU

Inför folkomröstningen om ekonomiska och monetära unionen och införandet av euron tilldelades Folkbildningsrådet 15 miljoner kronor att fördela till folkhögskolor och studieförbund för en folkbildningsinsats om EMU.

7.2.6 Kvalificerad yrkesutbildning

Den kvalificerade yrkesutbildningen (KY) skall präglas av en stark arbetslivsanknytning. En tredjedel av utbildningstiden skall vara arbetsplatsförlagt lärande i arbete. Det nationella ansvaret för KY vilar på Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning. Myndigheten kan om vissa villkor är uppfyllda besluta om statsbidrag till en anordnare som vill anordna en kvalificerad yrkesutbildning. Ett aktivt deltagande från den

berörda näringen och branschen i planering och genomförande är en förutsättning för att en anordnare skall få starta en kvalificerad yrkesutbildning. Behovet av utbildade skall vara dokumenterat av näringen. Statliga universitet och högskolor, kommuner, landsting och enskilda fysiska och juridiska personer kan vara anordnare av KY. Under 2003 planerades för en verksamhet på ca 12 500 årsstudieplatser. Myndigheten disponerade 785 miljoner kronor i anslag för statsbidrag till kvalificerad yrkesutbildning.

Myndigheten har efter särskilt uppdrag från regeringen utarbetat och redovisat kvalitetskriterier för den kvalificerade yrkesutbildningen samt utrett de studerandes villkor inom verksamheten.

7.2.7 Kompletterande utbildningar

De kompletterande utbildningarna är ett komplement till det offentliga skolväsendet. De står under tillsyn av Statens skolverk som beslutar om statligt stöd enligt förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar. De skall öka tillgången på utbildade inom yrken som det finns ett uttalat nationellt behov av och som bidrar till bevarandet av traditionella yrkeskunskaper. Utbildningarna skall bidra till att utveckla kunskaper och färdigheter av hög kvalitet inom specifika områden, alltifrån konstnärligt skapande till tekniska yrkesområden. Skolverket disponerade nära 133 miljoner kronor i anslag för bidrag till verksamheten under 2003.

7.2.8 Övriga insatser

Uppsökande verksamhet

Kommunerna är enligt skollagen (1985:1100) skyldiga att bedriva uppsökande verksamhet gentemot personer som saknar kunskaper och färdigheter motsvarande grundskolenivå samt informera om gymnasial vuxenutbildning. Som ett komplement till detta har fackliga organisationer och vissa andra organisationer sedan 1997 fått medel för att i samarbete med kommunerna bedriva uppsökande verksamhet bland sina medlemmar med motsvarande kortare utbildning. För 2003 avsattes 50 miljoner kronor för ändamålet med syfte att motivera och stimulera korttidsutbildade vuxna att söka sig till vuxen-

utbildning. Medlen är även avsedda för utbildning i samhällsfrågor för förtroendevalda inom de ovan nämnda organisationerna.

Särskilda insatser för vissa grupper

För att göra vuxnas lärande tillgänglig för alla måste pedagogiken utvecklas utifrån den enskildes behov och förutsättningar. Teknik och läromedel måste anpassas.

Den 1 juli 2004 inrättades ett läromedelsråd inom Specialpedagogiska institutet som skall ansvara för att främja tillgången till och tillgängligheten av läromedel för barn och ungdomar liksom för vuxna med funktionshinder. Institutet skall endast i den utsträckning behoven inte kan tillgodoses på den kommersiella marknaden på egen hand utveckla, anpassa, framställa och distribuera läromedel för denna grupp. För att främja ett utvidgat ansvar för läromedel till vuxenstudier har regeringen avsatt tre miljoner kronor årligen till institutet under 2002–2005.

Specialpedagogiska institutet samarbetar även med Nationellt centrum för flexibelt lärande för att utveckla läromedel för vuxna med tecken- och språk som första språk.

Folkbildningsrådet fördelar en viss del av statens bidrag till folkbildningen i form av stöd till kursdeltagare med funktionshinder inom folkhögskolornas verksamhet. Folkbildningsrådet finansierar kostnader för pedagogisk verksamhet, t.ex. ökad lärartäthet.

Statens institut för särskilt utbildningsstöd (Sisus) fördelar statsbidrag till folkhögskolorna för t.ex. assistans, tolk, anpassning av teknik och material.

Kunskapsveckan

Den sedan år 2000 årligen återkommande kampanjen Kunskapsveckan ägde rum under våren 2003 under temat validering. Sveriges utbildningsradio (UR) hade huvudansvaret för den senaste kampanjen.

Uppföljnings- och utvärderingsinsatser

Högskolan för lärarutbildning och kommunikation i Jönköping AB har i uppdrag att medverka till kunskapsspridning och samverkan samt initiera projekt och forskning inom området vuxnas lärande. På regeringens uppdrag har en studie av kunskapslyftet genomförts på grundval av befintligt utvärderingsmaterial på nationell, regional och lokal nivå. Uppdraget redovisades i december 2003.

Vuxenutbildningens roll i den regionala utvecklingspolitiken

Riksdagen beslutade i december 2001 om en ny regional utvecklingspolitik i enlighet med regeringens proposition En politik för tillväxt och livskraft i hela landet (prop. 2001/02:4, bet. 2001/02:NU4, rskr. 2001/02:118). Målet för politiken är väl fungerande och hållbara lokala arbetsmarknadsregioner med en god servicenivå i alla delar av landet. Regeringens ambition är att utveckla en sammanhållen politik för en hållbar regional utveckling, där nationella sektorsmål och prioriteringar på ett systematiskt sätt kan vägas mot skilda regionala behov och förutsättningar. Ett centralt instrument för genomförandet av politiken är de regionala tillväxtprogrammen som kommer att genomföras av samtliga län under perioden 2004–2007.

Utbildningspolitiken har av regeringen pekats ut som ett politikområde som bör bidra till uppfyllandet av den regionala utvecklingspolitikens mål.

Regeringen gav den 14 mars 2002 ett antal myndigheter i uppdrag att identifiera potentiella områden för samordning inom och mellan sex utpekade politikområden samt att utarbeta metoder för en effektiv samordning. Inom ramen för samordningsuppdraget genomfördes en pilotstudie för att kartlägga, analysera och problematisera samverkan mellan berörda myndigheter när det gäller utbildningsfrågor utifrån ett arbetskrafts- och kompetensförsörjningsperspektiv. I uppdraget ingick även att identifiera hinder och finna generaliserbara metoder för sektorssamverkan. Uppdraget slutrapporterades till regeringen den 1 oktober 2003. I rapporten påpekas bl.a. att ansvaret för identifiering av utbildningsbehov, rekrytering och genomförande delas av olika myndigheter och av kommunerna. Myndigheterna menar att utvecklingen av ett fruktbart samarbete till stor del handlar om att förändra attityder till samverkan och samordning.

I rapporten redovisas även vissa gemensamma faktorer för de orter/regioner som man bedömer ha en relativt sett bättre fungerande samordning av arbetskrafts- och kompetensförsörjningsfrågorna. Som de två viktigaste framhålls en i hög grad gemensam bild/analys av arbetsmarknadens och individens behov och förutsättningar hos de olika aktörerna samt en stark vilja från alla aktörer att låta denna gemensamma analys få genomslag i den egna verksamheten. Andra väsentliga

förutsättningar som särskilt lyfts fram är samlade resurser och insatser för yrkes- och studievägledning, tillgång till lokala lärcentra samt ett aktivt deltagande av det lokala näringslivet och de fackliga organisationerna i diskussionen kring inriktning och innehåll i utbildningsutbudet.

Sysselsättningsarbetet

Insatser som görs för vuxnas lärande ligger även väl i linje med EU:s sysselsättningsstrategi och dess målsättningar. I den nationella handlingsplanen för sysselsättning redovisas årligen hur Sverige genomför sysselsättningsstrategin. Livslångt lärande bidrar till att stärka individens ställning på arbetsmarknaden och till att nå de tre övergripande målen: full sysselsättning, förbättrad kvalitet och produktivitet i arbetet samt ökad social sammanhållning och en arbetsmarknad öppen för alla.

En av rekommendationerna från EU:s ministerråd (sysselsättning) inför 2004 till Sverige rör bl.a. förbättrade möjligheter till utbildning för personer med låg utbildning och personer utanför arbetskraften. Regeringen har i det föregående redovisat en rad insatser inom olika områden som syftar till att utveckla stöd och stimulans för vuxnas lärande, inte minst vad gäller personer med kort tidigare utbildning.

7.3 Resultat

Uppgifterna är om inget annat anges hämtade från respektive myndighets årsredovisning eller från rapporter från berörda myndigheter. Resultatredovisning och analys av kommunernas vuxenutbildning finns även delvis redovisade i regeringens skrivelse Utvecklingen inom den kommunala sektorn (skr. 2003/04:102).

7.3.1 Flexibelt lärande

Infrastruktur

Den särskilda satsningen om 350 miljoner kronor för utbyggnad av en infrastruktur för vuxnas lärande genomfördes i de flesta kommuner under 2003. Satsningen har tagit sig olika uttryck i kommunerna beroende på bl.a. organisatoriska förutsättningar och kommunstorlek. Enligt Myndigheten för skolutveckling, som har följt upp satsningen, har insatserna företrädesvis

rört samverkan och utveckling av lärmiljöer. Då det gäller samverkan har den främst skett i syfte att underlätta rekrytering till studier, den enskildes inträde på arbetsmarknaden, utveckling av lärmiljöer och verksamhet. Samverkan har främst skett med olika kommunala verksamheter samt med arbetsförmedling och försäkringskassa.

Enligt myndighetens rapport uppvisar utvecklingen av lärmiljöer stora variationer. De lokala förutsättningarna har varit avgörande. En stor del av kommunerna har med hjälp av statsbidraget utvecklat "lärcentra" vars form, innehåll och funktion varierar mycket mellan kommunerna. Begreppet definieras olika i kommunerna, alltifrån att utgöra mötesplatser för distansstudier till miljöer där det finns en mängd olika möjligheter utöver rena utbildningar t.ex. vägledning, validering och mötesplats för olika aktörer. Även satsningar på IKT-baserade informationssystem har ingått i satsningen.

Den samlade bedömning myndigheten gör är att kommunerna har använt bidraget väl för att utveckla infrastrukturen för vuxnas lärande utifrån de syften som anges i förordningen om statsbidraget.

Nationellt centrum för flexibelt lärande har tillsammans med Högskoleverket och Skolverket utarbetat riktlinjer och kvalitetskriterier för lärcentra i syfte att utveckla det flexibla lärandet. Av dessa framgår att viktiga framgångsfaktorer för utvecklingen av lärcentra handlar om organisation, långsiktighet, tydliga mål, tydlig ledning och styrning samt en långsiktig ekonomisk planering.

Distansutbildning och flexibelt lärande

Distansutbildning har blivit en alltmer betydelsefull utbildningsform för att göra utbildning tillgänglig för alla. Nationellt centrum för flexibelt lärande (CFL) bedrev en omfattande projektverksamhet under 2003. Under året beviljades bidrag till åtta nya kommunala projekt och 24 projekt inom folkbildningen, de senare fördelade på sju folkhögskolor och 17 studieförbund. Motsvarande antal beviljade projekt för 2002 var tolv för kommunerna och 17 för folkbildningen. Det statliga bidraget för verksamheten har under 2003 uppgått till 25 miljoner kronor.

Att intresset för distansutbildning har ökat visar inte minst resultatet av den webbaserade studie som CFL låtit genomföra under senare delen av 2003. 206 av landets kommuner besvarade enkäten. Över 70 procent av de svarande

har deltagit i CFL:s fortbildningsverksamhet och i seminarier och konferenser med erfarenhetsutbyte av metoder och pedagogik kring distansutbildning. 51 procent har använt CFL:s distanskursmaterial och 91 procent tagit del av CFL:s rapporter.

Studien visar att det finns ett genomslag för nytänkande avseende arbetsformer, olika samverkanslösningar och otraditionella lösningar i den del av svensk vuxenutbildning som representeras i studien. De hinder som framhölls rörde bl.a. organisatoriska frågor och lokallösningar.

Validering

Inom vuxenutbildningen används i dag olika valideringsmodeller, främst inom den kommunala vuxenutbildningen och inom arbetsmarknadsutbildningen. Enligt Skolverkets lägesbedömning för 2003 pågår utveckling av validering inom de flesta kommuners vuxenutbildning. Den validering som hittills utförts har i huvudsak skett mot kursplanemål. Valideringsdelegationen inledde sitt arbete den 1 januari 2004 och resultat av denna kan ännu inte redovisas.

7.3.2 Kommunal och statlig vuxenutbildning

Enligt Myndigheten för skolutveckling har det politiska intresset för vuxenutbildningen ökat i många kommuner och den betraktas allt mera som ett instrument för kommunal utveckling och tillväxt. Kommuner sluter överenskommelser om samarbete kring vuxenutbildning och högskoleutbildning bl.a. för att säkerställa tillgång till utbildning och för att säkra kompetensförsörjning. I lägesrapporter rörande 2003 från Skolverket och Myndigheten för skolutveckling framförs dock farhågor för ökande geografiska skillnader efter kunskapslyftets slut då det gäller tillgång till vuxenutbildning.

Omfattningen av orienteringskurser har ökat och utgör enligt en studie genomförd av Statens skolverk för många ett första steg till fortsatt utbildning. Både Skolverket och Myndigheten för skolutveckling beskriver att det pågår ett utvecklingsarbete kring validering i flertalet kommuner. Skolverket pekar på frågan om rekrytering av målgrupper och nämner då speciellt avsaknaden av de kortutbildade männen. En liknade bedömning gör Myndigheten för skolut-

veckling. Vidare betonar myndigheten betydelsen av den vuxna befolkningens attityder till studier och lärande och relationen till kommunernas vuxenutbildning samt hur detta i sin tur påverkar barns och ungdomars förutsättningar att få stöd för sitt lärande i hemmiljön.

Högskolan för lärarutbildning och kommunikation i Jönköping AB lämnar i sin rapport om kunskapslyftet ett antal rekommendationer. De handlar bl.a. om vikten av att vinna kunskaper och erfarenheter av kunskapslyftet sprids.

Grundläggande vuxenutbildning

Läsåret 2002/03 deltog ca 40 000 personer i grundläggande vuxenutbildning, en minskning med 3,5 procent jämfört med föregående år. Andelen studerande i kommunal vuxenutbildning som deltar i grundläggande vuxenutbildning har under de tre senaste verksamhetsåren ökat något. Den totala kostnaden för grundläggande vuxenutbildning under kalenderåret 2003 uppgick till ca 830 miljoner kronor vilket motsvarar cirka 33 500 kronor per heltidsstuderande och år.

Svenska som andraspråk, engelska och orienteringskurser var de tre kurser som hade högsta antalet deltagare. Medelåldern låg på 36 år och andelen män var 36 procent. Kvällskurser och distansutbildning var enligt Skolverkets bedömning ovanligt i grundläggande vuxenutbildning. Enligt Skolverkets studie av 20 kommuner var det få studerande som förenar studier i grundläggande vuxenutbildning med studier inom utbildningsformen svenskundervisning för invandrare.

Gymnasial vuxenutbildning och ett fortsatt riktat statsbidrag

Resultatredovisningen avser både verksamhet finansierad med det riktade statsbidraget och kommunalt finansierad gymnasial vuxenutbildning. Den totala kostnaden för gymnasial vuxenutbildning för 2003 var ca 3,8 miljarder kronor. Det statliga riktade bidraget krävde en kommunal motprestation på 82 procent mätt i antal årsstudieplatser. Riksdagen anvisade för 2003 medel motsvarande ca 46 500 årsstudieplatser i kommunal vuxenutbildning. Myndigheten för skolutveckling beslutade om fördelning av ca 45 000 årsstudieplatser inom gymnasial vuxenutbildning och 2 300 årsstudieplatser inom grundläggande vuxenutbildning.

Omfattningen av den gymnasiala vuxenutbildningen under de tre senaste verksamhetsåren

framgår av tabell 7.1. Kunskapslyftet, som var en tidsbegränsad satsning, avslutades den 31 december 2002. Under perioden minskade det statliga bidraget från 102 000 årsstudieplatser inom kunskapslyftet år 2000, till 46 500 årsstudieplatser inom ramen för det riktade statsbidraget 2003. Omfattningen i årsstudieplatser under 2004 beräknas totalt uppgå till ca 85 000, varav 41 500 platser finansieras av kommunerna.

Tabell 7.1 Total omfattning av den gymnasiala vuxenutbildningen under 2001 – 2003

Kalenderhalvår	Antal heltidsplatser	Läsår	Antal studerande
Våren 2001	132 246	2000/01	271 618
Hösten 2001	116 599		
Våren 2002	123 164	2001/02	238 683
Hösten 2002	96 539		
Våren 2003	87 212	2002/03	197 332
Hösten 2003	77 790		

Andelen män i gymnasial vuxenutbildning har under de tre senaste läsåren legat på ca 34 procent. Andelen studerande mellan 25 och 29 år var under läsåret 2002/03 14 procent, 49 procent var mellan 30 och 54 år och 6 procent var över 54 år. En stor andel, ca 31 procent, var under 25 år.

De mest förekommande kurserna under samma tidsperiod var i tur och ordning Datorkunskap, Orienteringskurser, Matematik A och Engelska A. Av s.k. yrkesinriktade kurser var Omvårdnad samt Arbetsmiljö och säkerhet de mest förekommande. Även övriga kurser inom vårdområdet var vanligt förekommande. Andelen lokala kurser i gymnasial vuxenutbildning minskade från knappt 14 procent hösten 2000 till ca 6 procent hösten 2003.

Nationellt centrum för flexibelt lärande (CFL) kompletterar kommunernas utbud av kommunal vuxenutbildning med i första hand s.k. ”smala” kurser i form av distansutbildning. Utbildningsvolymen vid CFL har dock minskat successivt, då tyngdpunkten för CFL:s verksamhet i enlighet med uppdraget alltmer övergått från utbildnings- till utvecklingsinsatser. Antalet kursdeltagare har följaktligen minskat och var 20 447 under kalenderåret 2003. 58 procent (60 procent 2002) av de studerande inom kommunal vuxenutbildning fanns i åldersgruppen 25–44 år och 32 procent i åldersgruppen 24 år och under, vilket är en ökning med 3 procentenheter jämfört med 2002.

Påbyggnadsutbildning

Skolverket redovisade en minskning av antalet deltagare i påbyggnadsutbildningar (PU) med 10 procent mellan läsåren 2000/01 och 2001/02 till närmare 7 450 deltagare. Under 2002/03 fanns ca 6 700 deltagare. Påbyggnadsutbildningar bedrevs i 128 kommuner och landsting. Påbyggnadsutbildningar inriktade på företagsekonomi, datorteknik och datakunskap hade flest kursdeltagare. Medianåldern bland deltagarna var 26 år. Andelen kvinnliga deltagare var 56 procent, en marginell ökning sedan tidigare år. Av samtliga deltagare kom 66 procent från annan kommun än den som anordnade utbildningen, en ökning med 5 procentenheter sedan föregående läsår. Andelen deltagare födda utomlands var närmare 15 procent. Kostnaden som debiterades för en helårsplats varierade kraftigt med ett genomsnitt på drygt 90 000 kronor.

7.3.3 Vuxenutbildning för utvecklingsstörda

Antalet studerande i vuxenutbildningen för utvecklingsstörda, sÄrvux, uppgick läsåret 2003/04 till drygt 4 700 personer, en ökning med cirka 4 procent sedan föregående läsår. 44 procent av deltagarna återfanns på grundsärskolenivå, 34 procent på träningskolenivå och resterande, 22 procent, deltog i verksamhet på gymnasiesärskolenivå. Antalet deltagare per grupp varierar kraftigt men det genomsnittliga antalet är 2,7 vilket är en svag ökning sedan föregående läsår.

Medelåldern i vuxenutbildningen för utvecklingsstörda var under läsåret 38 år. 9 procent var födda utomlands vilket är en något större andel än föregående år. 49 procent av deltagarna var kvinnor och 51 procent var män.

Antalet tjänstgörande lärare var omräknat till heltidstjänster 246 varav 90 procent hade pedagogisk utbildning.

Den totala kostnaden för vuxenutbildningen för utvecklingsstörda 2003 var 147 miljoner kronor, vilket är en ökning med 14 miljoner kronor jämfört med 2002. Även kostnaden per deltagare har ökat något och uppgick till drygt 31 000 kronor 2003.

7.3.4 Svenskundervisning för invandrare

Det totala antalet studerande inom svenskundervisning för invandrare (sfi) var under läsåret 2002/03 runt 44 000, vilket är ca 4 000 fler än föregående år.

Den största andelen av de studerande under läsåret, 66 procent, utgjordes av gruppen övriga invandrare, 32 procent var flyktingar och 2 procent var tillståndssökande.

Det var totalt 58 procent kvinnor och 42 procent män som deltog. Fördelningen mellan män och kvinnor har varit i stort sett oförändrad de senaste fyra åren. Medelåldern för de kvinnliga studerande i sfi var 33 år och motsvarande siffra för män var 34 år.

Av dem som under läsåret 2002/03 deltog i undervisning enligt den gamla kursplanen var det endast 17 procent som under läsåret avslutade sina studier med minst godkänt och därmed uppnådde målen för sfi. Detta beror förmodligen på att många gått över till den nya kursplanen och istället blivit godkända där.

Totalt antal kursdeltagare inom den nya kursplanen var 29 386 (studieväg 1: 5 127, studieväg 2: 11 322, studieväg 3: 12 937). Av dessa avslutade 8 967 någon studieväg med minst godkänt betyg och uppnådde målen för kursen (studieväg 1: 1 094, studieväg 2: 2 535, studieväg 3: 5 338). En person kan ha avslutat mer än en kurs inom respektive studieväg samt fler än en studieväg.

Uppgifter rörande kostnader för sfi för perioden finns ännu inte tillgängliga och kan därför inte redovisas i sammanhanget.

Läsåret 2003/04 hade 72,8 procent av lärarna pedagogisk högskoleutbildning, en minskning med 2 procentenheter jämfört med föregående år och med 9,6 procentenheter från 1999.

2003 hade drygt 9 procent av de tjänstgörande lärarna minst 40 poäng i ämnet Svenska för invandrare eller svenska som andra språk, dvs. utbildning i den omfattning som krävs för ämneskompetens i grundskolan. Hösten 2001 hade 8 procent 40 poäng eller mer.

Satsningen på kompetensutveckling för sfi-lärare innehåller dels poängsatta högskolekurser, i form av distansstudier, dels seminarier och nätverksträffar. Antalet deltagare i högskolekurser och seminarier har varit 729. Deltagarna kommer från drygt 100 kommuner. Satsningen på kompetensutveckling för sfi-lärare har ännu inte hunnit få genomslag i statistiken.

7.3.5 Folkbildning

Kostnader

Statens bidrag till folkbildningen uppgick till drygt 2,5 miljarder kronor 2003. Folkbildningsrådet fördelade drygt 1 280 miljoner kronor till verksamhet inom studieförbunden och drygt 1 220 miljoner kronor till folkhögskolornas verksamhet.

Studieförbund

Under 2003 samlade studieförbunden drygt 2,5 miljoner deltagare, varav 57 procent var kvinnor och 43 procent män, i cirka 312 000 studiecirklar. En stor grupp deltagare studerar i flera olika cirklar; minst 1,5 miljoner personer beräknas ha deltagit i studiecirkelverksamhet. 40 procent av deltagarna deltog i studiecirklar i estetiska ämnen. Vidare anordnades 219 000 kulturprogram (bl.a. föreläsningar) för 15,6 miljoner deltagare och cirka 1 miljon medverkande. Det vanligaste ämnet var historia. Utöver detta anordnades 70 000 arrangemang avseende övrig folkbildningsverksamhet/annan gruppverksamhet för 770 000 deltagare. Det populäraste ämnet här var föreningskunskap. Andelen invandrare, deltagare med funktionshinder samt arbetslösa som deltog i studiecirklar som anordnats till följd av särskilt riktade insatser var cirka 10, 9 respektive 0,5 procent av det totala antalet deltagare. Jämfört med 2002 är detta en minskning. Studieförbundens verksamhet räknat i studietimmar och genomförda studiecirklar minskade med 3 respektive 1,5 procent jämfört med 2002. Det är första gången på tio år som denna verksamhet minskat. Antalet genomförda kulturprogram ökade med 2 procent och annan gruppverksamhet ökade med cirka 7 procent sett till antalet genomförda arrangemang.

Folkhögskolor

I de långa kurserna samlade folkhögskolorna drygt 18 000 deltagare våren 2003 och nära 20 000 deltagare hösten 2003, varav två tredjedelar var kvinnor och en tredjedel män, såväl vår som höst. Antalet deltagare och deltagarveckor har ökat något jämfört med 2002. Antalet deltagare per termin i folkhögskolornas långa kurser som hade någon form av funktionsnedsättning eller språkliga funktionshinder ökade med nästan 16 procent jämfört med 2002 till drygt 5 000 deltagare per termin. Även andelen invandrare med brister i svenska språket ökade kraftigt på de långa kurserna, från drygt 2 000 till 2 800

per termin jämfört med 2002. Omkring 75 000 personer deltog varje termin i de korta kurserna (upp till två veckor) vilket är en minskning jämfört med föregående år. Över hälften av deltagarveckorna i de långa kurserna avser s.k. allmän kurs, dvs. utbildning som motsvarar grundskola och gymnasium. Därutöver utgör en tiondel yrkesinriktade kurser och knappt en femtedel estetiska kurser.

Särskild utbildningsinsats

Inom ramen för den särskilda utbildningsinsatsningen samlade folkhögskolorna i genomsnitt 7 500 deltagare per halvår. Andelen kvinnor var 63 procent och andelen män 37 procent. Andelen invandrare var cirka 27 procent och andelen deltagare med funktionshinder cirka 29 procent. Över 80 procent av deltagarna hade en utbildningsbakgrund motsvarande högst tvåårig gymnasieskola. Åldersgruppen 25–45 utgjorde drygt hälften av de studerande. Jämfört med 2002 motsvarar minskningen av statsbidraget 2003 1 700 årsplatser som kan jämföras med den faktiska minskningen som var omkring 1 200 platser.

Folkbildningsinsats om EMU

Inför folkomröstningen om den ekonomiska och monetära unionen (EMU) 2003 nåddes drygt 190 000 människor av folkbildningsinsatsen. 2 500 studiecirklar, 2 600 kulturprogram och 300 aktiviteter inom verksamhetsformen annan gruppverksamhet arrangerades.

Riksrevisionens granskning

Riksrevisionen har granskat statsbidragen till folkbildningen avseende regeringens styrning, kontroll, uppföljning och återrapportering till riksdagen. Riksrevisionen överlämnade i juni 2004 en rapport innehållande bedömningar och rekommendationer till regeringen. Riksrevisionen anser bl.a. att statens begränsade styrning av bidraget till folkbildningen medför problem att säkerställa att intentionerna med bidraget uppfylls. Riksrevisionen anser också att det är av vikt att regeringen fortlöpande genomför och redovisar resultatet av statliga utvärderingar inom folkbildningsområdet för riksdagen. Rapporten bereds tillsammans med de båda utredningar och folkbildningens framsynsdokument som för närvarande är föremål för remissbehandling.

7.3.6 Kvalificerad yrkesutbildning

Verksamheten har under 2003 omfattat en volym på ca 13 000 årsstudieplatser. Under våren slutfördes behandlingen av ansökningar från anordnare om utbildningsstarter under 2003. Av 347 ansökningar med sammanlagt 8 608 platser kunde 40 procent bifallas. Ingen ny ansökningsomgång genomfördes under 2003.

Snittkostnaden per utbildningsplats för utbildningar som fick beslut om start under året var 55 400 kronor vilket var en ökning med 2 500 kronor sedan föregående år.

I alla pågående utbildningar deltog under året sammantaget 17 635 studerande. Vid årets slut uppgick antalet nya och tidigare beviljade utbildningar till 442.

SCB samlar på uppdrag av myndigheten in uppgifter om de studerande. Närmare 49 procent av de studerande där utbildningsbakgrund fanns redovisad hade en 2–3 årig yrkesförberedande studieväg bakom sig, 46 procent studieförberedande och 5 procent annan ej specificerad. Andelen med en bakgrund från yrkesförberedande studier var något mindre än tidigare år.

Störst sökandetryck fanns till utbildningar inom ekonomi och vård och minst inom trä, livsmedel och teknik.

Av de utexaminerade hade 71 procent anställning eller eget företag inom ett år efter examen, en minskning med 10 procentenheter sedan föregående år främst beroende på den försämrade arbetsmarknadssituationen inom IT- och telekombranscherna.

Medelåldern bland de studerande var 29 år. Andelen kvinnor som studerar i KY var 47 procent, en ökning med en procentenhet sedan föregående år. Av de studerande hade 11 procent utomnordisk bakgrund jämfört med 12 procent 2002.

KY som utbildningsform var under året representerad i alla län utom Gotland. Flest antal platser per invånare hade Blekinge län och minst, förutom Gotland, hade Norrbottens län.

7.3.7 Kompletterande utbildningar

Hösten 2003 omfattade verksamheten 267 kompletterande utbildningar. Av dessa var 45 procent berättigade till såväl studiestöd samt statsbidrag, 26 procent till studiestöd och

6 procent till statsbidrag. Övriga stod enbart under statlig tillsyn. Sammantaget har ca 5 900 personer deltagit vilket är en minskning sedan föregående år med 22 procent. Teknikutbildningar svarade för den största delen av denna minskning. Flesta antalet utbildningar fanns inom konst, hantverk, dans, teater och musik. Flest deltagare återfanns inom ekonomi, kommunikation och media. Antalet deltagare i gruppen utbildningar som enbart stod under statlig tillsyn minskade med 45 procent. För samtliga kompletterande utbildningar var medelåldern 29 år. Ca 64 procent av alla deltagare var kvinnor, en betydande ökning sedan föregående år. Kompletterande utbildningar fanns spridda över hela landet. Det statliga bidraget uppgick under 2003 till knappt 117,5 miljoner kronor.

7.3.8 Övriga resultat

Uppsökande verksamhet

Regeringen fördelade 50 miljoner kronor under 2003 för uppsökande verksamhet till följande organisationer: Företagarnas riksorganisation, Handikappförbundens samarbetsorgan, Landsorganisationen i Sverige, Lantbrukarnas riksförbund, Ledarna, Sveriges akademikers centralorganisation, Sveriges fiskares riksförbund och Tjänstemännens centralorganisation.

De åtta organisationerna redovisade den 1 mars 2004 genomförd verksamhet under 2003 till Utbildningsdepartementet (dnr U2004/578/SV). Av dessa redovisningar framgår bland annat att tilldelade medel använts till uppsökande verksamhet i lokala och regionala projekt samt till utbildning av förtroendevalda i aktuella samhällsfrågor.

Särskilda insatser för vissa grupper

Specialpedagogiska institutet tillfördes år 2002 medel för specialpedagogiskt stöd till skolhuvudmännen för det offentliga skolväsendet för vuxna. Institutet har redovisat att vuxenutbildningsuppdraget varit ett prioriterat utvecklingsområde men att arbetet med att öka kännedomen om institutets ansvar och uppdrag behöver intensifieras. Det finns en stor okunskap om vuxna med funktionshinder och specialpedagogiska konsekvenser.

I samverkan med Specialpedagogiska institutet och även med andra organisationer, som har verksamhet som riktar sig till döva, bedriver

Nationellt centrum för flexibelt lärande (CFL) utvecklingsarbete av läromedel för döva med teckenspråk som första språk. Under 2003 inleddes sex nya utvecklingsprojekt och 15 projekt avslutades och resulterade i färdiga produkter. CFL bedrev aktiv information om utvecklingsarbetet och de produkter det resulterat i vid ett antal konferenser, seminarier och mässor.

CFL har disponerat 10 miljoner kronor för utveckling av läromedel under 2003.

Folkhögskolor och studieförbund som erbjuder utbildning för funktionshindrade och invandrare med språksvårigheter erhöll 2003 bidrag om sammanlagt drygt 340 miljoner kronor som avsatts av Folkbildningsrådet från det allmänna statsbidraget.

Fr.o.m. läsåret 2003/04 har Folkbildningsrådet och Statens institut för särskilt utbildningsstöd, Sibus, en tydligare uppdelning av respektive bidrag. Folkbildningsrådet finansierar pedagogiska merkostnader, i första hand ökad lärartäthet men även ökade syo-, kurators- och psykologinsatser. Sibus fördelar medel till assistans och tolk samt till anpassning av teknisk utrustning och läromedel.

Det sökta beloppet i ansökningarna från folkhögskolorna har de senaste åren varit betydligt högre än vad Folkbildningsrådet och Sibus kunnat betala ut.

Folkhögskolornas merkostnader för elever med funktionshinder överstiger i vissa fall de bidrag som Sibus och folkbildningsrådet kan betala ut.

Under 2003 deltog 677 personer i teckenspråkutbildning för vissa föräldrar (TUFF). Antalet deltagare i utbildningen har minskat under de senaste åren. Bidrag enligt förordningen om statsbidrag för teckenspråkutbildningen har under 2003 utbetalats för 257 föräldrar, vilket var något färre än 2002. Statens skolverk har i uppdrag att följa och utvärdera TUFF och årligen lämna en redovisning. Skolverket genomför en större sammanfattande utvärdering av TUFF under 2004.

Under 2003 beräknades 35,5 miljoner kronor för stöd till teckenspråks- och teckentolksutbildning. Tolk- och översättarinstitutet (TÖI) genomförde flera olika rekryteringsinsatser under året och antalet sökande till utbildningarna har ökat. Av TÖI:s årsredovisning framgår att sju folkhögskolor bedrivit undervisning inom detta område vilket är en folkhögskola mindre jämfört med föregående år. Antalet årsstudie-

platser har dock ökat från 288 till 307. 57 tolkar för döva, dövblinda och vuxendöva slutförde sin utbildning 2003 jämfört med 24 under 2002. 107 deltagare gick ut den tvååriga teckenspråkslinjen vilket var en stark ökning från 2002 då 62 deltagare avslutade utbildningen.

TÖI fördelar också bidrag till utbildningar för tolkar i invandrar- och minoritetsspråk, s.k. kontakttolkar. Under 2003 har elva folkhögskolor och elva studieförbundsavdelningar erbjudit utbildning i över 80 språk, en ökning med 20 språk. Kurserna samlade drygt 3 207 deltagare under året, vilket är en svag ökning sedan föregående år. Asyltolkningskurserna har ökat från 3 procent av statsbidraget till 7 procent. Av rättstolkningskurserna utgör nu asyltolkningskurserna 45 procent. Efterfrågan på utbildade tolkar beräknas öka.

7.4 Analys och slutsatser

7.4.1 Fortsatt utveckling av vuxnas lärande

Som ett led i uppföljningen av Lissabonstrategin har utbildningsministrarna våren 2003 antagit ett antal riktmärken för den europeiska utvecklingen på utbildningsområdet fram till 2010. Ett av dessa riktmärken är att 12,5 procent av den vuxna, arbetsföra befolkningen ska delta i livslångt lärande. Sverige har en lång tradition av vuxenutbildning och runt en femtedel av befolkningen deltog under 2003 i någon form av utbildning inom det reguljära utbildningssystemet för vuxna utanför högskolan eller inom folkbildningen. Vuxenutbildningen måste kunna skapa reella förutsättningar för livslångt lärande genom att erbjuda utbildning och stöd för lärande som svarar mot den enskildes behov och förutsättningar.

Den enskilde, staten, kommunerna och arbetsgivarna delar ansvaret för att det lärande som samhället behöver för att förverkliga de uppsatta målen kommer till stånd. Sedan kommunaliseringen av skolväsendet i början av 1990-talet har kommunerna ansvaret för den kommunala vuxenutbildningen. Genom kunskapslyftet och det därpå följande riktade bidraget har staten sedan 1997 gjort mycket stora insatser för att upprätthålla en hög volym på vuxenutbildningen. Det är angeläget att kommunerna vid-

makthåller en hög ambitionsnivå när det gäller vuxenutbildningen även efter det att det riktade statsbidraget upphört, så att de av riksdagen uppställda målen för vuxnas lärande kan uppnås.

7.4.2 Tillgång till stöd för lärande för alla vuxna

Den särskilda satsningen inom den kommunala vuxenutbildningen (kunskapslyftet) övergick 2003 i en annan form av mindre omfattning med ett särskilt riktat statsbidrag. Under 2003 fanns det en stor efterfrågan på det nya riktade statsbidraget från kommunernas sida. Myndigheten för skolutveckling har dock signalerat att det finns en osäkerhet vad det gäller vissa kommuners ambitionsnivå att upprätthålla utbildningsvolymerna. Orsaken till detta förefaller att vara minskad vilja att uppfylla kravet på egenfinansiering. Detta krav skärptes också för ett antal kommuner när vissa övergångsregler upphörde att gälla inför 2004. Från och med 2006 skall det riktade statsbidraget inordnas i det generella statsbidraget till kommunerna.

Det är enligt regeringens bedömning viktigt att den kommunala vuxenutbildningen också i fortsättningen har en hög ambitionsnivå. Likvärdighet när det gäller tillgång och kvalitet på stöd till vuxnas lärande oberoende av hemkommun är grundläggande om de av riksdagen uppställda målen (prop. 2000/01:72, bet. 2000/01:UbU15, rskr. 2000/01:229) skall kunna nås. Regeringen avser följa utvecklingen noga.

Det är oroväckande att så få deltar i vuxenutbildning för utvecklingsstörda (sär vux), att så lite lärarytt verksamhet erbjuds de studerande samt att de nationella kursplanerna används i så liten utsträckning. Carlbeckkommittén som nu ser över utbildningen för barn, ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning skall lämna sitt slutbetänkande senast den 1 oktober 2004. Myndigheten för skolutveckling skall senast den 1 februari 2005 redovisa hur det statliga bidraget för att utveckla sär vux har använts och bedöma effekterna av bidraget. Regeringen kommer senare att ta ställning till utredningens förslag och myndighetens redovisning.

Svenskundervisning för invandrare (sfi) är ett fortsatt prioriterat område. Tendensen är att genomströmningen har ökat något efter införandet av de nya kursplanerna. Trots detta är resultaten inte tillfredställande. Regeringen avser

att återkomma till riksdagen i särskild ordning i frågan om den fortsatta reformeringen av sfi.

Inför EMU-omröstningen fick Folkbildningsrådet med kort varsel uppdrag att genomföra en särskild insats vilken nådde många människor och visar på studieförbundens och folkhögskolornas förmåga att belysa aktuella frågeställningar i samhället.

För att alla vuxna skall ha möjlighet att delta i lärande krävs en väl utvecklad infrastruktur. Den uppföljning av kommunernas arbete med utvecklingen av infrastrukturen som Myndigheten för skolutveckling genomfört på regeringens uppdrag, visar att satsningen ökat flexibiliteten och tillgängligheten i vuxenutbildningen samt att samarbetet mellan berörda aktörer och intressenter utvecklats.

Arbetet med att söka upp och motivera kortutbildade vuxna för deltagande i vuxenutbildning är alltså en av de stora utmaningarna. Ansvaret för detta vilar i första hand på kommunerna. Staten har genom införandet av rekryteringsbidraget skapat nya förutsättningar för kommunerna att motivera vuxna med kort tidigare utbildning att delta. En första utvärdering gjord av Skolverket visar att kommunerna i hög grad nått dem med kortast utbildning. Kommunerna har dock inte i någon större utsträckning nått personer med funktionshinder. Se vidare kapitel 9 Studiestödsverksamhet. De fackliga organisationerna och handikapporganisationers uppsökande verksamhet är viktiga komplement till kommunernas uppsökande verksamhet och har visat sig vara verkningsfullt.

Den webbaserade studie, som Nationellt centrum för flexibelt lärande (CFL) låtit genomföra, visar att CFL:s roll som ett nationellt resurscentrum håller på att befastas. De initiativ som regeringen tagit för att CFL ska ha rollen som ett nationellt resurscentrum för kommuner och för folkbildningen har haft en god genomslagskraft. En övervägande del av landets kommuner har deltagit i någon av de aktiviteter som CFL erbjudit i syfte att höja den metodiska och pedagogiska nivån på distansutbildning. Man bör dock räkna med att det tar tid innan dessa åtgärder leder till en reell ökning av distansutbildning i kommunerna och inom folkbildningen.

En viktig uppgift för CFL är att, samtidigt som centret stöder utvecklingen av spetskompetens hos vissa huvudmän, som kan fungera som förebilder, medverka till att alla kommuner,

folkhögskolor och studieförbund blir delaktiga i utvecklingen.

7.4.3 Vuxnas lärande och ekonomisk tillväxt

Tillväxt och sysselsättning är beroende av att det finns en välutbildad befolkning. Myndigheten för skolutveckling bedömer att vuxenutbildning i många kommuner betraktas som ett viktigt instrument för utveckling och tillväxt såväl på lokal nivå som på regional och nationell. Inte sällan sluter kommuner överenskommelser med varandra om samarbete kring vuxenutbildning och högskoleutbildning. Många gånger sker detta inom ramen för regionförbund. Regeringen instämmer helt i de synsätt som ligger bakom denna utveckling. Det är angeläget att satsningarna blir uthålliga och sker parallellt på alla utbildningsnivåer. Ökad tillgång på högskoleutbildade i en region kräver ökad tillgång på arbetskraft med gymnasial yrkesutbildning för att få full effekt. Statistiskt mätbara ekonomiska resultat kan sällan avläsas inom några månader eller något år. Investeringar i befolkningens kompetens är satsningar på lång sikt som stöder en långsiktigt hållbar ekonomisk utveckling.

Samtidigt signalerar Myndigheten för skolutveckling och Skolverket farhågor beträffande den geografiska likvärdigheten då det gäller tillgång till vuxenutbildning. Olikheterna i landet mellan kommuner och regioner då det gäller ambitionsnivå och tillgång till stöd för lärande har ökat efter kunskapslyftets slut. Det är därför av stor betydelse att följa denna utveckling. Det nationella uppföljningssystemet bör ses över i syfte att bättre kunna följa och analysera de olika verksamheterna i fråga om innehåll, form och resultat. Regeringen avser ge Skolverket i uppdrag att utveckla det nationella uppföljningssystemet för vuxenutbildningen för att anpassa det efter den reformering och förnyelse som verksamheten genomgår.

Regeringen tog under våren 2004 initiativ till en tidsbegränsad satsning på s.k. kombinationsutbildning. Syftet var att medverka till att begränsa kommunernas och landstingens behov att friställa personal inom vård, skola och omsorg genom att erbjuda anställda inom dessa områden möjlighet till kompetensutveckling på halvtid med rekryteringsbidrag (2004 års ekonomiska vårproposition, prop. 2003/04:100,

bet. 2003/04:FiU20, rskr. 2003/04:284) samt proposition om Tillfälligt vidgad användning av rekryteringsbidrag till vuxenstudier, prop. 2003/04:138, bet. 2003/04:UbU15, rskr. 2003/04:261).

Tio myndigheter, samordnade av Socialstyrelsen, överlämnade i juni 2004 på regeringens uppdrag en plan för kompetensförsörjning inom äldre- och handikappomsorgen. Myndigheterna föreslog insatser inom tio olika områden, bland annat vad gäller de statliga och kommunala utbildningarna för vård och omsorg. Förslagen kommer att beredas vidare inom Regeringskansliet.

Det finns ett stort behov av kortare yrkesutbildningar på eftergymnasial nivå. Överföringen av vissa påbyggnadsutbildningar till statligt ansvar är ett led i den pågående utvecklingen av dessa utbildningsformer. I dagsläget utnyttjas inte fullt ut möjligheten att utifrån målgruppernas behov genomföra yrkesinriktade utbildningar på eftergymnasial nivå. Befintliga kommunala påbyggnadsutbildningar bör kontinuerligt anpassas till arbetslivets behov. Regional samverkan mellan kommuner för att tillgodose sådana behov av utbildning som inte lämpligen kan tillgodoses på annat sätt är också angelägen. Här avses utbildningar som är unika inom ett yrkesområde och som är av särskild betydelse för bl.a. hantverk, teknik och industri. Mot bakgrund av vad regeringen anfört i budgetpropositionen för 2004 bör vissa påbyggnadsutbildningar från 2005 kunna genomföras med statlig finansiering i landstingskommunal eller primärkommunal samverkan och med kommun, landsting eller kommunalförbund som huvudman.

Inom den kvalificerade yrkesutbildningen är det angeläget att de branschmässiga och regionala arbetsmarknadsbehoven ges en mer markerad betydelse när ansökningar om utbildningsstarter behandlas. Regeringen ser positivt på det arbete som Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning bedriver för att utveckla möjligheter att erbjuda KY som uppdragsutbildning.

Vad gäller utbudet av kompletterande utbildningar varierar detta mellan åren och är bl.a. beroende av anordnarnas planering. Särskilt utbildningar som finansieras enbart med deltagaravgifter har färre studerande än tidigare.

Regeringen har förordnat en arbetsgrupp med uppgift att analysera utbudet av eftergymnasial yrkesutbildning. Resultatet av gruppens arbete

avses ge underlag för den fortsatta utvecklingen av yrkesutbildningen.

7.4.4 Vuxenutbildning och jämställdhet

Tabell 7.2 Kvinnliga och manliga studerande inom olika utbildningsformer

Läsår	01/02		02/03	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Utbildningsform				
Kommunal vuxenutbildning	65%	35%	65%	35%
Grundläggande vuxenutbildning	63%	37%	63%	37%
Gymnasial vuxenutbildning	66%	34%	66%	34%
Påbyggnadsutbildning	5%	4%	56%	44%
Särvux	49%	51%	48%	52%
Svenska för invandrare	59%	41%	58%	42%
Studieförbund	58% ¹	42% ¹	57% ²	43% ²
Folkhögskolor	59% ¹	41% ¹	60% ²	40% ²
Kvalificerad yrkesutbildning	46% ¹	54% ¹	47% ²	53% ²
Kompletterande utbildningar	51% ³	49% ³	64% ³	36% ³

¹ Avser 2002

² Avser 2003

³ Avser höstterminen

Som framgår av ovanstående tabell är det färre män än kvinnor som deltar i vuxenutbildning, med undantag för kvalificerad yrkesutbildning och vuxenutbildning för utvecklingsstörda. Detta förhållande har länge varit en tydlig tendens trots insatser med avsikt att höja andelen män i vuxenutbildning. Utbildningsresultaten visar också att män generellt sett har lägre betyg än kvinnor, något som har identifierats på alla utbildningsnivåer.

Myndigheten för skolutveckling har som nationellt prioriterat mål att verka för ökad rekrytering av vuxna med kort tidigare utbildning. Erfarenheter från kunskapslyftet 1997–2002 pekar på att det företrädesvis är män som har kort tidigare utbildning. Det är av vikt att arbetet med rekrytering fortsätter.

Studier av kvinnors och mäns inställning till att delta i utbildning tyder på att män är mindre benägna än kvinnor att byta bostadsort för att skaffa sig en utbildning, likaså att män är mindre benägna att anpassa sitt vardagsliv för att möjliggöra deltagande i utbildning. För att rekrytera de kortutbildade män som i dag väljer att inte delta i

utbildning kan därför t.ex. distansutbildning vara ett instrument.

Analys av mäns utbildningsbehov och utbildningsefterfrågan bör utvecklas och i högre grad utgöra en grund för t.ex. den gymnasiala vuxenutbildningens innehåll.

Få studier om kvinnors och mäns villkor inom vuxenutbildningen har gjorts och regeringen anser att det är angeläget att öka kunskapen om hur jämställdheten kan stärkas inom vuxenutbildningen.

Myndigheten för skolutveckling har redovisat goda exempel på hur grund- och gymnasieskolor arbetar med jämställdhet. Regeringen avser att återkomma till myndigheten med ett liknande uppdrag inom verksamhetsområdet vuxnas lärande.

8 Högskoleverksamhet

8.1 Insatser

8.1.1 Återföring av platser

I budgetpropositionen för 2002 gjorde regeringen bedömningen att det under en tid kunde bli svårt för vissa lärosäten att rekrytera tillräckligt många studenter för att fullgöra utbildningsuppdraget och att nå takbeloppet. Med anledning av detta föreslog regeringen att resurser motsvarande 3 900 helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena under en övergångsperiod skulle föras bort från lärosätenas grundutbildningsanslag. Härigenom möjliggjordes angelägna satsningar på utbildning av obehöriga lärare, uppbyggnad av Sveriges nätuniversitet samt kompletterande utbildning för utländska akademiker.

Flertalet av de lärosäten som i budgetpropositionen för 2002 bedömdes ha svårigheter att rekrytera studenter har nu goda möjligheter att möta studenternas ökade efterfrågan på högre utbildning. Mot den bakgrunden har regeringen under anslagen för grundläggande högskoleutbildning 2005 återfört medel och avser att på motsvarande sett i budgetpropositionen för 2006 återföra ytterligare medel under anslagen för grundläggande högskoleutbildning. För 2005 återförs 93,7 miljoner kronor och för 2006 avser regeringen att återföra ytterligare 99,6 miljoner kronor i enlighet med tabellen 8.1.

Tabell 8.1 Återföring av under 2002–2004 tillfälligt indragna medel för grundläggande högskoleutbildning

Tusental kronor

UNIVERSITET/HÖGSKOLA	ÅTERFÖRING 2005	PLANERAD ÅTERFÖRING 2006
Kungl. Tekniska högskolan	5 800	11 659
Karlstads universitet	1 550	20 000
Malmö högskola	32 260	–
Högskolan på Gotland	–	10 750
Högskolan i Skövde	8 580	20 200
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	1 000	17 000
Södertörns högskola	1 500	20 000
Chalmers tekniska högskola AB	43 010	–
Totalt	93 700	99 609

8.1.2 Lärarutbildning

Lärarutbildningsreformen

Lärarutbildningen reformerades den 1 juli 2001 enligt förslagen i propositionen En förnyad lärarutbildning (prop. 1999/2000:135).

I den nya lärarutbildningen intar den verksamhetsförlagda delen av utbildningen en viktig roll. Utbildningsdepartementet och Svenska Kommunförbundet har gemensamt konstaterat vilken ömsesidig nytta och utvecklingsmöjlighet som samverkan mellan lärosätena och skolan innebär. Parterna har konstaterat att lokala överenskommelser är den mest ändamålsenliga vägen för denna samverkan. I början av 2004 inbjöd därför Utbildningsdepartementet och Svenska Kommunförbundet gemensamt till konferenser

för erfarenhetsutbyte. Konferenserna visade att det pågår ett intensivt lokalt samarbete mellan högskolan och skolan samtidigt som de lokala lösningarna varierar. Den 24 augusti 2004 ingick regeringen och Svenska Kommunförbundet en överenskommelse om att samarbete i den verksamhetsförlagda delen av lärarutbildningen bäst regleras genom lokala avtal. Parterna överenskom också om att den från 1993 gällande centrala överenskommelsen om praktikersättningen i lärarutbildningen fortsatt skall avse endast praktik i lärarutbildningen enligt bestämmelser som gällde före den 1 juli 2001. Denna överenskommelse gäller från 1 september 2004 tills vidare, dock längst till och med utgången av juni 2008.

Den tidigare barn- och ungdomspedagogiska examen (120 poäng) har i den nya lärarutbildningen ersatts med en lärarexamen om 140 poäng med inriktning mot tidigare år. Inriktningen kan vara mot förskola, förskoleklass, grundskolans tidigare år och fritidshem. Numeras förskolan som ett led i det livslånga lärandet. Förskolan har fått en läroplan och de lärare som arbetar i förskola, förskoleklass eller fritidshem skall som andra lärare ha möjlighet att fördjupa sig i ett ämne eller ämnesområde. Vidare arbetar de olika verksamheterna förskola, förskoleklass, skola och fritidshem integrerat.

En avsikt med lärarutbildningsreformen var att generellt öka studenternas intresse för utbildningen och rekryteringen till den. Ett sätt att göra detta är den s.k. öppna ingången som innebär att studenterna börjar sin utbildning med inriktning på att bli lärare för att sedan göra successiva val inne i lärarprogrammet grundade på fortlöpande information från studievägledare och egna erfarenheter från bl.a. den verksamhetsförlagda delen av utbildningen.

I en utbildning för ett yrke som ställer krav på stor personlig mognad har den öppna ingången blivit populär bland studenterna och lett till en god tillströmning. Antalet nybörjare på den nya lärarutbildningen var 2002 och 2003 cirka 15 000 per år, vilket kan jämföras med en årlig antagning till motsvarande äldre utbildningar på drygt 10 000 under senare delen av 1990-talet.

Lärarutbildningens öppna och flexibla struktur kräver att högskolan erbjuder en kvalificerad studievägledning för att studenterna skall kunna välja inriktningar som överensstämmer med arbetsmarknadens, dvs. huvudsakligen skolans, behov.

Möjligheten, att liksom tidigare, direkt antas till en bestämd inriktning av lärarutbildningsprogrammet och garanteras möjligheten att slutföra studierna i denna finns fortfarande kvar.

Under 2004 genomför Högskoleverket en kvalitetsgranskning av lärarutbildningen. Denna kommer under 2005 att följas av en utvärdering av reformen.

Behovet av lärare

I propositionen om En förnyad lärarutbildning (prop. 1999/2000:135) gjorde regeringen bedömningen att lärosätena även fortsättningsvis bör ges specificerade utbildningsuppdrag inom ramen för en samlad lärarutbildning. Regeringen fastställer mål för antal lärarexamina vid de lärosäten som har lärarutbildning, uppdelat på examina med inriktning mot tidigare respektive senare år. Regeringen har vidare som planeringsförutsättning angivit antal examina under perioden 2005–2008 per lärosäte för respektive inriktning mot tidigare och senare år. Behovet av lärare i förskola och förskoleklass samt av yrkeslärare har särskilt framhållits i regleringsbrev.

Lärosätena har uppfyllt regeringens mål avseende antalet examinerade lärare för perioden 2001–2004 i olika hög grad beroende på lärarkategori. Efter tre av fyra år av denna period är den sammantagna måluppfyllelsen för antalet lärarexamina med inriktning mot tidigare år 82 procent och för lärarexamina med inriktning mot senare år 68 procent.

Enligt Statens skolverks prognos 2004 för perioden fram till 2020 (Skolverket dnr 2004:1486) kommer det för vissa kategorier lärare fortsatt att finnas ett behov som överstiger den förväntade examinationen utifrån de mål för antalet examina som regeringen har satt. Bland de lärarkategorier som kan urskiljas i Skolverkets prognoser räknar Skolverket med en brist-situation framför allt avseende examinerade lärare med inriktning mot förskola och förskoleklass (lärarexamen med inriktning mot tidigare år) och yrkeslärare (lärarexamen med inriktning mot senare år).

Mot bakgrund av det ökade behovet av personal i förskolan aviserades i budgetpropositionen för 2004 en kartläggning av hur behovet av barnskötare i förskolan skulle kunna tillgodoses. I april 2004 presenterade Skolverket före-

skrifter om en påbyggnadsutbildning för barnskötare inom kommunal vuxenutbildning.

För att få en bild av läget vad gäller rekryteringen av lärarstudenter till inriktningen mot tidigare år anordnade Utbildningsdepartementet under våren 2004 en konferens. Vid konferensen presenterade Högskoleverket resultatet av en enkätundersökning till lärarstudenterna (Högskoleverkets rapportserie 2004:19 R). Enkäten visar att 12 procent av lärarstudenterna vill arbeta inom förskola/förskoleklass efter sin utbildning, 2 procent på fritidshem, 38 procent inriktar sig mot grundskolans tidigare år, 16 procent mot grundskolans senare år, 25 procent mot gymnasium/vuxenutbildning och 4 procent mot övrigt. Cirka 3 procent av studenterna hade ännu inte bestämt sig. Studenternas val av inriktning under utbildningens gång tenderar att för examina med inriktning mot såväl tidigare år som mot senare år rikta sig mot verksamhet uppåt i skolsystemet.

En jämförelse av studenternas val av inriktning med Skolverkets bedömning av examinationsbehovet visar att fördelningen är sned framför allt när det gäller lärarexamen med inriktning mot tidigare år, där tyngdpunkten i behovet ligger på lärare med inriktning mot förskola/förskoleklass.

Behovet har uppmärksammat av flera lärosäten och de arbetar på olika sätt för att tillgodose det. Ett antal lärosäten har en tydlig ingång och ett fastlagt program för utbildning mot förskola, t.ex. Högskolan i Borås och Stiftelsen Högskolan i Jönköping. På dessa orter har detta lett till ett starkt rekryteringsläge beträffande lärare i förskolan.

Några lärosäten, t.ex. Malmö högskola, arbetar medvetet med att ge samtliga lärarstudenter möjlighet att prova på alla förekommande verksamhetsformer. Med denna metod har förskolan visat sig få en god möjlighet att visa upp sig som en attraktiv arbetsplats och på så sätt rekrytera nya grupper lärarstudenter.

Ett antal lärosäten, t.ex. Karlstads universitet, har en aktiv studievägledning med kontrakt mellan studenter och lärosäte för ett- eller tvåårsperioder av lärarutbildningsprogrammet. Detta gör att såväl student som lärosäte har en klar uppfattning om vilka examina som kommer att utfärdas och hur dessa kommer att tas emot på arbetsmarknaden.

Malmö högskola och Lärarhögskolan i Stockholm har genom satsningen Särskilda lärarutbildningar (SÄL) arbetat med aktiv validering vid

antagning av förskolans personal till lärarutbildning. Erfarenheterna är värdefulla och kommer genom Högskoleverkets utvärdering att spridas till övriga lärosäten.

Genom SÄL har också möjligheten att ge delar av lärarutbildningen på distans utvecklats. Denna studieform har visat sig vara värdefull för många av studenterna på program med inriktning mot förskola/förskoleklass.

Andelen lärare som är utbildade för förskolan och som återfinns i arbetskraften utanför förskolan/förskoleklassen/skolan uppgår till 20 procent (13 700). Dessa lärare är en rekryteringsbas som borde kunna utnyttjas genom särskilda insatser av kommunerna och lärosätena.

Det råder geografiska variationer avseende behov av och tillgång på examinerade lärare. Bristen på lärare i förskolan är främst koncentrerad till Stockholms-, Mälardals- och Göteborgsregionerna. Andra delar av landet visar balans eller överskott i försörjningen av lärare för förskolan.

Kännetecknande för lärarbehovet är också de stora variationerna över tid på grund av variationer i årskullarnas storlek. För barn mellan 13 och 15 år beräknas maximum nås 2005 och för gymnasisterna 2008. Mellan 2002 och 2010 beräknas antalet barn i förskolan och förskoleklassen öka från 445 000 till 510 000.

För yrkesundervisning är behovet av examinerade yrkeslärare enligt Skolverkets prognos ett drygt tusental årligen i början av prognosperioden 2005–2020 mot knappt tusentalet i slutet av perioden. Detta skulle kräva mer än en fördubbling av nuvarande examination. Det är framför allt inom de industritekniska ämnena och hantverksämnena som brister föreligger.

Inom SÄL-satsningen har berörda lärosäten haft som ett särskilt uppdrag att beakta behovet av yrkeslärare. Valideringsmetoder för yrkesämnena har utvecklats tillsammans med branschorganisationerna för att tillvarata reell kompetens på ett bra sätt.

För att öka utbildningens attraktionskraft för såväl studenter som arbetsmarknad har kombinationer av ingenjörs- och lärarutbildningar genomförts. Studenterna ges härigenom möjlighet att få dubbla examina och en god position totalt sett på arbetsmarknaden.

Regeringens bedömning

För att läraryrket fortsatt skall vara ett attraktivt val bland dagens studenter krävs arbetsgivarens insatser för en god arbetsmiljö, goda arbetsvillkor och en positiv karriärutveckling. Den nya lärarutbildningen rymmer många möjligheter för den enskilde studenten att forma sin utbildning enligt egna och arbetsmarknadens önskemål. För att tillgodose samhällets behov av lärare av skilda kategorier måste lärosätena aktivt bevaka arbetsmarknadens krav och informera och vägleda studenterna.

Den nya lärarutbildningen öppnar för flexibilitet och ökad anställningsbarhet. Samtidigt har den en struktur som strävar efter att tillgodose de yrkesaktiva lärarnas behov av kompetensutveckling. Detta ger lärarna en ökad möjlighet att följa variationerna i årskullarna. Det är således en viktig uppgift för arbetsgivaren att, tillsammans med den anställde, sörja för kompetensutveckling såväl för den enskilde som för den samlade verksamheten.

Regeringen kommer bl.a. mot bakgrund av innehållet i Skolverkets prognos att vidta åtgärder för att generellt öka tillgången på examinerade lärare liksom tillgången på lärare inom områden där särskilda behov kommer att föreligga, såsom lärare med inriktning mot förskola/förskoleklass och yrkeslärare. Regeringen ser positivt på de åtgärder som flera lärosäten redan vidtagit och anser att fler lärosäten bör arbeta på samma sätt. Det krävs dock ytterligare åtgärder för att motverka allvarliga bristsituationer.

Det är enligt regeringens bedömning nödvändigt att lärosätena i ökad utsträckning samarbetar kring specialiseringar och profileringar av lärarutbildningen för att tillgodose arbetsmarknadens behov. Detta bör göras med hänsyn till behoven av såväl grundläggande lärarutbildning som kompetensutveckling.

Regeringen avser att i regleringsbrev precisera målen för 2005–2008 avseende antalet lärarexamina med inriktning mot tidigare år med ett särskilt delmål för examina med inriktning mot förskola/förskoleklass.

Vidare avser regeringen att återkomma i regleringsbrevet med uppdrag till de lärosäten som har lärarutbildning med inriktning mot tidigare år. Avsikten är att det antingen skall vara möjligt att välja inriktning mot förskola och förskoleklass som ett tydligt alternativ, inför eller under lärarutbildningen, eller att lärosätet

vidtar andra åtgärder som säkerställer att ett tillräckligt antal studerar med inriktning mot arbete i förskola/förskoleklass.

Förbättrat tillgodoräknande, validering och vidareutbildningsmöjligheter kan bidra till att öka tillgången på utbildade lärare i förskolan och till att stimulera rekryteringen. Barnskötare och andra med förskolepedagogisk kompetens bör ges möjligheter att studera till en lärarexamen på ett sådant sätt att deras kunskaper och yrkeserfarenheter tas väl tillvara. Regeringen avser att se över möjligheten till bl.a. tillgodoräknande så att fler kan uppnå en fullständig lärarexamen under kortare tid, och tillgången på välutbildad personal i förskolan kan öka.

Regeringen avser att i regleringsbrevet för Högskoleverket ytterligare utveckla uppdraget om medverkan vid lärosätenas beslut om dimensioneringen av lärarutbildningen. I detta arbete skall Högskoleverket ytterligare precisera behovet av vissa lärarkategorier. I denna del av uppdraget skall Högskoleverket samverka med Skolverket i enlighet med vad som beskrivs i avsnittet Behovet av lärare.

Regeringen kommer att aktivt följa utvecklingen och vidta ytterligare åtgärder om planerade insatser inte ger avsedda resultat för en tillfredsställande försörjning av utbildade lärare.

8.1.3 Forskning med anknytning till lärarutbildning

Regeringen föreslog i den förra forskningspolitiska propositionen Forskning och förnyelse (prop. 2000/01:3, bet. 2000/01:UbU6, rskr. 2000/01:98) en satsning på utbildningsvetenskap. Under Vetenskapsrådet bildades en utbildningsvetenskaplig kommitté som disponerade 20 miljoner kronor under 2001, 80 miljoner kronor under 2002 och som från 2003 årligen disponerar 120 miljoner kronor. Dessutom inrättades två nationella forskarskolor i teknisk och naturvetenskaplig didaktik respektive i pedagogiskt arbete. Forskning med anknytning till lärarutbildning är ett område som givits stora resurser och som därigenom byggts ut kraftigt.

Regeringen har beslutat att en särskild utredare skall utvärdera hur kommitténs stöd till utbildningsvetenskaplig forskning påverkat det utbildningsvetenskapliga forskningsområdet (dir. 2004:48). Utredaren skall utreda om systemet för forskningsfinansiering av utbildningsveten-

skap bör ändras och, för de fall ändringar krävs, lämna förslag till den nya ordning som bör gälla.

Uppdraget skall redovisas i februari 2005.

8.1.4 Högskoleutbildning i nycirkus

I Stockholmsområdet finns en av norra Europas främsta nycirkusmiljöer. Frågan om etablering av en högskoleutbildning i nycirkus i Stockholm har utretts under senare år. Danshögskolan har meddelat att högskolan är beredd att anordna en sådan utbildning. Regeringen föreslår därför att Danshögskolan skall erhålla medel för att anordna nycirkusutbildning i Botkyrka kommun. Utbildningen bör ske i samverkan med andra lärosäten i Sverige och utomlands. Utbildningen bör omfatta 120 högskolepoäng och kunna leda fram till en högskoleexamen. Med början höstterminen 2005, beräknas 16 studenter kunna antas vartannat år vilket innebär i genomsnitt 24 helårsstudenter per år vid full utbyggnad.

8.1.5 Nytt avtal om grundutbildning av tandläkare m.m.

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att, i de delar avtalet innebär ekonomiska åtaganden för staten, godkänna avtal mellan svenska staten och vissa landsting om samarbete om grundutbildning av tandläkare, odontologisk forskning och utveckling av tandvården.

Skälen för regeringens förslag: Den kliniska delen av tandläkarutbildningen vid Göteborgs universitet och Umeå universitet bedrivs vid tandvårdsenheter med Västra Götalands läns landsting (tidigare Göteborgs kommun) respektive Västerbottens läns landsting som huvudman. Svenska staten, Göteborgs kommun och Västerbottens läns landsting slöt mot bakgrund av detta den 25 september 1992 avtal om samarbete om tandläkarutbildning och forskning m.m. Avtalet innebar att tandläkarutbildningen och forskningen inom de kliniskt odontologiska ämnesområdena får bedrivs inom landstingens tandvårdsorganisation mot ersättning från staten. Motsvarande verksamhet vid Karolinska institutet och Malmö högskola bedrivs vid statliga tandvårdscentraler.

Sedan avtalet ingicks har mål- och resultatstyrning samt ett nytt resurstilldelningssystem införts för högskolan. Detta har inneburit att väsentliga delar av avtalet har blivit obsoleta, bl.a. formerna för pris- och löneomräkning och förändringar med avseende på volymer i grundutbildningen och för tjänsteorganisationen.

Regeringen beslutade i december 1998 att säga upp avtalet att upphöra att gälla vid utgången av 2003.

I syfte att få till stånd ett nytt avtal bemyndigade regeringen i juni 2001 utbildningsministern att utse en förhandlare med uppdrag att förhandla fram och sluta överenskommelse med Västra Götalands läns landsting och Västerbottens läns landsting. Under hösten 2003 konstaterade parterna att något nytt avtal inte skulle hinna bli klart före utgången av 2003. Parterna beslöt då att förlänga det gällande avtalet till utgången av 2004, vilket godkändes av regeringen den 18 december 2003.

Parterna har den 30 respektive den 31 augusti 2004 undertecknat ett nytt avtal om grundutbildning av tandläkare, odontologisk forskning och utveckling av tandvården. Avtalet gäller från och med den 1 januari 2005 under förutsättning att det godkänts av regeringen och, i de delar avtalet innebär ekonomiska åtaganden, av riksdagen. Avtalet skall kompletteras med regionala avtal, som skall ingås före den 1 april 2005. Om så inte skett upphör avtalet att gälla gentemot berört landsting. Avtalet gäller tills vidare med en femårig uppsägningstid.

Avtalets innehåll

Syftet med avtalet är att reglera formerna för statens ersättning till landstingen för att grundutbildning av tandläkare och kliniskt inriktad odontologisk forskning skall få bedrivs inom ramen för landstingets hela tandvårdsorganisation. För detta tillhandahåller landstinget lokaler, personal och andra resurser. Avtalet är uppbyggt enligt samma principer som det avtal om samarbete om grundutbildning av läkare m.m. som slöts den 13 juni 2003 mellan staten och sex landsting. I en inledande avsiktsförklaring är parterna eniga om att fördjupa och vidga sitt samarbete inom utbildning, forskning och utveckling i syfte att förbättra tandvården.

Avtalet innebär att Västra Götalands läns landsting får en ersättning om totalt cirka 59

miljoner kronor och Västerbottens läns landsting får en ersättning om totalt cirka 51 miljoner kronor per år från och med budgetåret 2005. Av ersättningen till respektive landsting utgör 30 miljoner kronor ersättning för en fast basorganisation, inklusive ett bidrag som i viss utsträckning skall täcka kostnader för kliniskt inriktad odontologisk forskning. Ersättningen för basorganisationen är oberoende av antalet studenter.

I den totala ersättningen ingår också en ersättning för grundutbildningen med 65 000 kronor per helårsstudent. Denna ersättning bestäms av det antal helårsstudenter som regeringen varje år i budgetpropositionen föreslår för riksdagens beslut om tilldelning av anslag. De övriga medlen inom den totala ersättningen avser ersättning för kliniskt inriktad odontologisk forskning.

Beloppen har för 2005 beräknats i 2005 års prisnivå. Beloppen skall räknas upp till löpande års prisnivå med beaktande av besparingar eller utgiftsminskningar som riksdagen beslutar om för anslagen till universitet och högskolor avseende grundläggande högskoleutbildning samt forskning och forskarutbildning.

Det avtal som ovan har beskrivits innefattar för svenska staten ekonomiska förpliktelser för flera år framöver. För att regeringen slutligen skall godkänna detta avtal behöver regeringen riksdagens bemyndigande.

Enligt det nya avtalet grundas som nämnts beräkningen av en del av ersättningen på ett visst antal helårsstudenter. I samband med förhandlingarna har frågan om en utökning av tandläkarutbildningen aktualiserats. För närvarande är tandläkarutbildningen såväl vid Göteborgs universitet som Umeå universitet dimensionerade för 200 helårsstudenter per år.

Utredningen Tandvårdsöversyn 2000 föreslog i sitt betänkande (SOU 2002:53) Tandvården till 2010 att tandläkarutbildningen borde utökas med 20 nybörjarplatser.

Socialstyrelsen har fått i uppdrag av regeringen att ta fram underlag för bedömning av tandvårdens behov av tandläkare. Rapporten kommer att redovisas senare under hösten, men regeringen har erfarit att Socialstyrelsen kommit fram till att det behövs en viss utökning av tandläkarutbildningen för att inte antalet yrkesverkamma tandläkare skall minska och brist på tandläkare uppstå. Regeringen delar bedömningen om behovet av en ökning av tandläkarutbildningen.

Avtalsparterna har beaktat detta och föreslår en viss utökning vid Göteborgs universitet och Umeå universitet. För Göteborgs universitet innebär förslaget en ökning av antalet helårsstudenter från 200 till 300 och för Umeå universitet en ökning från 200 till 225. I avtalet har ersättningen till landstingen för denna utökning beaktats.

Regeringen räknar med att ökningen av antalet helårsstudenter vid respektive universitet skall inrymmas inom takbeloppen för respektive universitets anslag för grundutbildning.

8.1.6 Högskoleutbildning i medicinsk fotvård

Medicinsk fotvård är av stor betydelse för behandlingen av stora patientgrupper som diabetiker, reumatiker m.fl. En högkvalitativ fotvård kan förebygga allvarliga komplikationer. Sverige saknar i motsats till flertalet europeiska länder en högre utbildning i medicinsk fotvård.

Behovet av en god fotvård inom hälso- och sjukvården uppmärksammades redan av Behörighetskommittén som i sitt betänkande Ny behörighetsreglering på hälso- och sjukvårdens område m.m. (SOU 1996:138) konstaterade att den svenska utbildningen för medicinska fotvårdare är, sett i ett europeiskt perspektiv, av liten omfattning och bedrivs på låg nivå inom utbildningsväsendet. Kommittén ansåg att det fanns skäl att överväga om utbildningen inom medicinsk fotvård borde byggas ut. Ett flertal patientorganisationer har även uppmärksammat behovet av kompetenshöjning inom medicinsk fotvård.

Karolinska institutet har kartlagt nationella och internationella utbildningar samt utarbetat förslag till en ny utbildning. Karolinska institutet uppskattar antalet patienter med behov av medicinsk fotvård till omkring 400 000.

För att säkerställa tillgången på personal med god kompetens inom medicinsk fotvård bör, enligt regeringens mening, Karolinska institutet tilldelas cirka 2,9 miljoner kronor för 2006 och ytterligare cirka 2,9 miljoner kronor för 2007 för att bedriva högskoleutbildning i medicinsk fotvård.

8.1.7 Översyn av resurstilldelningssystemet till grundläggande högskoleutbildning

Nuvarande resurstilldelningssystem till grundläggande högskoleutbildning infördes som en del av den reform som trädde i kraft 1993. Tilldelningen av resurser till lärosätena baseras på resultat i form av antal helårsstudenter och helårsprestationer. När systemet infördes var den grundläggande principen att lärosätenas utbildningsutbud förväntades anpassas till studenternas efterfrågan.

Under senare år har dock lärosätenas uppdrag varit att förutom att anpassa utbildningsutbudet till studenternas efterfrågan också erbjuda utbildningar som tillgodoser arbetsmarknadens behov. Erfarenheten har nu visat att ett resurstilldelningssystem som innebär att lärosätenas intäkter för grundutbildning helt och hållet är beroende av antal studenter och deras studieprestationer kan ge oönskade effekter när lärosätena också förväntas anpassa sitt utbildningsutbud till arbetsmarknadens efterfrågan. En sådan anpassning har i vissa fall medfört att intäkterna har uteblivit på grund av låg studenttillströmning till vissa utbildningar som arbetsmarknaden efterfrågar.

Av bl.a. dessa skäl har regeringen beslutat att en utredare skall göra en översyn av om nuvarande resurstilldelningssystem fungerar tillfredsställande (dir. 2004:49). Utifrån denna översyn skall utredaren föreslå eventuella förändringar av resurstilldelningssystemet, för att möjliggöra ett utbildningsutbud med hög kvalitet som efterfrågas av såväl studenter som arbetsmarknad. Systemet skall också tillgodose lärosätenas behov av långsiktighet i planeringen och underlätta samverkan mellan lärosäten.

Uppdraget skall redovisas i mars 2005.

8.1.8 Uppdrag om utökad studieår

Regeringen har givit Högskoleverket i uppdrag att analysera förutsättningarna för ett utökad studieår (dnr U2004/2579/UH) i syfte att möjliggöra en förkortning av studietiden och att effektivisera användningen av lärosätenas resurser. Uppdraget avser de praktiska åtgärder som behöver vidtas för att lärosätena skall kunna erbjuda ökad studietakt i större utsträckning än vad som sker i dag.

Uppdraget skall redovisas i februari 2005.

8.1.9 Studenternas rättssäkerhet

Sedan 2000 har studenterna fått ökat inflytande över sin utbildning och över de processer och beslut som berör deras situation. Studenterna har därigenom blivit självklara medaktörer i högskolans arbete genom att deras möjlighet till representation har stärkts. Genom lagen (2001:1286) om likabehandling av studenter i högskolan har möjligheten att motverka och förebygga diskriminering och trakasserier i högskolan väsentligt förstärkts.

Regeringen har nyligen beslutat om åtgärder som ytterligare stärker studenternas ställning och förbättrar rättssäkerheten på flera områden. Genom ändringar i högskoleförordningen (1993:100), som träder i kraft den 1 januari 2005, förtydligas studenternas rätt att få sina betyg omprövade. Studenter får även rätt till ett minsta antal prov- och praktiktillfällen i de fall ett lärosäte beslutar om att begränsa antalet provnings-tillfällen. Vidare blir det möjligt för studenter att överklaga beslut om avslag på begäran om anstånd att få börja studierna eller att få studieuppehåll. Förordningen (1987:915) om avskiljande av studenter från högskoleutbildning har ändrats för att förtydliga att rätten att överklaga även gäller beslut att studenten tills vidare inte får antas till någon annan högskoleutbildning. Genom dessa förordningsändringar har regeringen fortsatt att förbättra studenternas rättssäkerhet.

8.1.10 Handlingsplan för handikappolitiken vid universitet och högskolor

Efter förslag från regeringen har riksdagen beslutat om en nationell handlingsplan för handikappolitiken – Från patient till medborgare (prop. 1999/2000:79, bet. 1999/2000:SoU14, rskr. 1999/2000:240). Handlingsplanen sträcker sig fram till 2010. Den spänner över alla samhällsområden och markerar därigenom att handikappolitiken är allas ansvar. Personer med funktionshinder skall inte diskrimineras i några sammanhang utan skall ha samma rätt som alla andra att delta i samhällslivet och få del av samma utbud av varor, tjänster, service och kultur.

Statliga myndigheter har enligt handlingsplanen ett särskilt ansvar att beakta handikapperspektivet. Regeringen avser att uppdra åt universitet och högskolor att fr.o.m. 2005 upprätta egna handlingsplaner för att underlätta för funktionshindrade inom hela högskolans verksamhetsområde.

8.1.11 Linnéjubileet 2007

År 2007 är det 300 år sedan Carl von Linné föddes. Detta jubileum kommer att föranleda olika typer av firanden och aktiviteter. En stor del av dessa aktiviteter kommer att förläggas till Uppsala eftersom Uppsala universitet förvaltar ett vetenskapligt och materiellt arv efter Linné. Detta innefattar ett helt eller delat ansvar för bl.a. Linnéträdgården, Linnés Hammarby och delar av Botaniska trädgården.

För detta ändamål föreslår regeringen att Uppsala universitet skall erhålla 1 miljon kronor under 2005 för vård och upprustning av Linnéminnen.

8.2 Resultatbedömning

8.2.1 Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning

Den expansion av den grundläggande högskoleutbildningen för vilken regeringen tillfört resurser sedan 1997 fortsatte till en viss del även under 2003. Antalet helårsstudenter ökade med 12 500, eller 4 procent i förhållande till 2002, och tangerade därmed 300 000-strecket. Läsåret 2002/03 uppgick antalet registrerade studenter till 385 000 och antalet högskolenyborjare till 83 000. Antalet examinerade i grundutbildningen ökade med 3 000 eller 7 procent läsåret 2002/03 i

förhållande till läsåret 2001/02.

Andelen kvinnor bland studenterna var fortfarande hög. Den uppgick till cirka 60 procent och bland de examinerade några procentenheter över 60 procent. Bland högskolenyborjarna minskade andelen kvinnor marginellt efter att ha ökat ända sedan läsåret 1994/95.

Även forskarutbildningen kännetecknas av en expansion under 2003. Antalet aktiva i forskarutbildningen ökade med 5 procent i förhållande till 2002. Däremot minskade antalet nyborjare i forskarutbildningen, trots att antalet licentiatnyborjare ökade. Andelen kvinnor i forskarutbildningen var 47 procent, dvs. lägre än i grundutbildningen men ökande jämfört med föregående år.

Antalet lärare ökade i takt med antalet helårsstudenter och antalet helårsstudenter per lärare var således oförändrat. Lärare med doktorsexamen eller annan forskarexamen ökade dock kraftigare. Av lärarna var det 56 procent som var forskarutbildade. Andelen kvinnor ökade med en procentenhet såväl inom gruppen lärare som helhet som inom grupperna professorer och forskarutbildade lärare. För gruppen lärare var andelen kvinnor 39 procent, för forskarutbildade lärare 28 procent och för professorer 15 procent.

För perioden 2001–2004 har regeringen för flertalet lärosäten angivit rekryteringsmål för andelen kvinnor bland nyanställda professorer. Resultatet redovisas under avsnittet Jämställdhet.

Tabell 8.1 Grundläggande högskoleutbildning 2001–2003

	2001	2002	2003	FÖRÄNDRING		ANDEL KVINNOR		
				2001–2002	2002–2003	2001	2002	2003
Antal helårsstudenter totalt (exkl. uppdragsutbildning)	268 070	287 250	299 750	+7 %	+4 %	58 %	59 %	59 %
– universitet (inkl. Sveriges lantbruksuniversitet)	170 110	180 870	188 460	+6 %	+4 %	58 %	57 %	57 %
– högskolor ¹ (statliga)	78 750	85 820	90 070	+9 %	+5 %	63 %	64 %	64 %
– konstnärliga högskolor (statliga)	1 780	1 870	1 810	+5 %	-3 %	61 %	61 %	60 %
– enskilda högskolor med forskarutbildning ²	14 220	16 720	17 250	+18 %	+3 %	36 %	41 %	41 %
– övriga enskilda utbildningsanordnare	3 210	1 970	2 160	-39 %	+10 %	83 %	80 %	79 %
Antal registrerade studenter i grundutbildning, per läsår	330 000 *	354 650 *	385 320 *	+7 %	+9 %	60 %	61 %	61 %
Antal registrerade studenter i grundutbildning, per hösttermin	300 840	328 800	340 030	+9 %	+3 %	60 %	60 %	60 %
Antal högskolenybjörjare	71 990 *	78 290 *	83 320 *	+9 %	+6 %	59 %	59 %	58 %
Antal examinerade i grundutbildningen	37 400 *	40 160 *	43 145 *	+7 %	+7 %	61 %	62 %	63 %
Antal examina i grundutbildningen	40 415 *	43 680 *	47 755 *	+8 %	+9 %	61 %	62 %	64 %
– magisterexamen med ämnesdjup	7 555 *	8 410 *	9 055 *	+11 %	+8 %	57 %	57 %	57 %
– magisterexamen med ämnesbredd	– *	16 *	110 *	–	+675 %	–	44 %	54 %
– kandidatexamen	9 140 *	9 815 *	10 980 *	+7 %	+12 %	64 %	65 %	66 %
– högskoleexamen	800 *	915 *	1 085 *	+14 %	+19 %	53 %	54 %	59 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas samt SCB. Avrundade värden.

* Uppgifter under 2001, 2002 och 2003 som markerats med * avser läsåren 2000/01, 2001/02 respektive 2002/03.

¹ Exklusive konstnärliga högskolor.

² Avser Chalmers tekniska högskola AB, Handelshögskolan i Stockholm och Stiftelsen Högskolan i Jönköping.

Tabell 8.2 Forskarutbildning 2001–2003

	2001	2002	2003	FÖRÄNDRING		ANDEL KVINNOR		
				2001–2002	2002–2003	2001	2002	2003
Antal nybjörjare i forskarutbildningen	3 750	4 083	3 913	+9 %	-4 %	47 %	48 %	48 %
Härav licentiatnybjörjare	–	178	761	–	+328 %	–	53 %	47 %
Antal aktiva doktorander, ht	18 140	18 360	19 270	+1 %	+5 %	45 %	46 %	47 %
Antal examina i forskarutbildningen ¹	2 590	2 625	2 840	+1 %	+8 %	41 %	43 %	44 %
– doktorsexamen	2 390	2 440	2 680	+2 %	+10 %	41 %	44 %	45 %
– licentiatexamen	1 040	1 010	1 035	-2 %	+2 %	35 %	35 %	37 %

Källa: NU-databasen. Avrundade värden.

¹ Här har licentiatexamen räknats som en halv examen i forskarutbildningen, liksom doktorsexamen som föregåtts av licentiatexamen.

Tabell 8.3 Professorer och disputerade lärare 2001–2003

	2001	2002	2003	FÖRÄNDRING		ANDEL KVINNOR		
				2001–2002	2002–2003	2001	2002	2003
Antal professorer (heltidsekvivalenter)	3 270	3 505	3 660	+7 %	+4 %	14 %	14 %	15 %
Antal lärare (heltidsekv.)	16 810	17 505	18 240	+4 %	+4 %	36 %	37 %	38 %
Antal helårsstudenter per lärare (heltidsekv.)	15,9	16,4	16,4	–	–	–	–	–
Antal lärare (individer)	18 790	19 670	20 755	+4,7 %	+5,5 %	37 %	38 %	39 %
– härav med forskarexamen	10 540	10 970	11 595	+4,1 %	+5,7 %	26 %	27 %	28 %
– härav med doktorsexamen	9 285	9 675	10 300	+4,2 %	+6,5 %	26 %	27 %	28 %

Källa: SCB. Avrundade värden.

Tabell 8.4 Mål för antalet examina i grundläggande högskoleutbildning

EXAMEN	MÅL 2001–2004	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	UTALL 2001–2003 %	PLANERING 2005–2008
Magisterexamen med ämnesdjup	25 090	7 197 (7 747)	8 046 (8 722)	8 866 (9 762)	96 %	Inget mål sätts för denna period
Civilingenjörsexamen och arkitektexamen	16 495	3 690	4 115	4 252	73 %	18 700
Sjuksköterskeexamen	13 400	2 988	3 233	3 419	72 %	16 100
Lärarexamen med inriktning mot tidigare år	12 600	3 236	3 502	3 558	82 %	13 300
Lärarexamen med inriktning mot senare år	14 190	2 922	3 256	3 454	68 %	14 750
Lärarexamen, ospecificerad	–	–	30	219	–	–

Källa för utfall: Högskoleverkets NU-databas.

Anm.: I utfallssiffrorna för magisterexamen anges inom parentes det totala antalet examina inklusive examina vid lärosäten för vilka regeringen inte satt upp mål för antalet magisteramina

Av budgetpropositionen för 2004 framgår det att målpuppfyllelsen var mycket god vad gäller målet för antalet magisteramina med ämnesdjup. Det konstaterades vidare att målet fyllt sin funktion och medverkat till att introduktionen av magisterexamen med ämnesdjup blivit framgångsrik. Något nytt mål planeras inte för vare sig magisterexamen med ämnesdjup eller för magisterexamen med ämnesbredd.

Efter tre år är målpuppfyllelsen för antalet civilingenjörsexamina och arkitektamina samt för antalet sjuksköterskeamina strax under tre fjärdedelar av målet för fyraårsperioden 2001–2004. Detta gäller också för antalet lärarexamina totalt. För dessa är dock målet uppdelat i lärarexamen med inriktning mot tidigare år och lärarexamen med inriktning mot senare år (inklusive motsvarande äldre examina). För lärarexamen med inriktning mot tidigare år har mer än tre fjärdedelar av målet uppnåtts och för lärarexamen med inriktning mot senare år mindre än tre fjärdedelar av målet.

För lärarexamen med inriktning mot tidigare år har regeringen i regleringsbrev för 2002 och 2003 särskilt angett att behovet av lärare i förskola och förskoleklass skall beaktas. Mellan läsåren 1998/99 och 2000/01 minskade antalet barn- och ungdomspedagogiska examina med inriktning mot arbete som förskollärare men ökade därefter från 985 examina 2000/01 till 1 343 examina 2002/03. Till detta kommer 42 lärarexamina med inriktning mot förskola och grundskolans tidigare år 2002/03, dvs. examina inom den nya lärarutbildningen.

Som mål för lärarexamen har regeringen vidare angett att minst en tredjedel av antalet examina bör ha en inriktning i vilken matematik,

naturvetenskap eller teknik ingår. Detta mål har inte uppnåtts. Mellan läsåren 1998/99 och 2000/01 ökade denna andel från 16 procent till 23 procent för att sedan sjunka till 21 procent läsåret 2002/03. För lärarexamina med inriktning mot tidigare år var denna andel 19 procent läsåret 2002/03 och för lärarexamina med inriktning mot senare år 24 procent.

För högskoleingenjörsexamen tillsammans med högskole-, kandidat- och magisterexamen med inriktning mot teknik har regeringen fastställt målet att antalet examina bör öka 2003 i förhållande till 2002. En jämförelse mellan läsåren 2001/02 och 2002/03 visar att en sådan ökning skett. Sammantaget ökade antalet examina med 5 procent (4 procent för högskoleingenjörsexamen och 6 procent för generella examina med teknisk inriktning) och uppgick läsåret 2002/03 till drygt 5 000. I detta sammanhang kan det också vara värt att notera att andelen kvinnor bland de examinerade på dessa utbildningar ökat från 23 procent 1998/99 till 30 respektive 29 procent läsåren 2001/02 och 2002/03.

Ytterligare ett mål har varit att öka antalet examinerade i psykologutbildningen under perioden 2005–2008. Med hänsyn till den kraftiga ökningen av antalet nybörjare på psykologutbildningen mellan 1997 och 2003 från 326 till 524, torde detta mål komma att uppnås.

För forskarutbildningen har mål satts för antalet examina inom respektive vetenskapsområde. För att undvika dubbelräkningar har härvid doktorsexamen som inte föregåtts av licentiatexamen räknats som en examen, medan licentiatexamen och doktorsexamen som föregåtts av licentiatexamen räknats som en halv

examen. Efter tre år av fyraårsperioden 2001–2004 är måluppfyllelsen mycket god.

Respektive universitets och högskolas resultat i förhållande till uppsatta mål för antalet examina i grundutbildning och forskarutbildning framgår av resultatredovisningen under varje lärosätes anslag.

Tabell 8.5 Mål för antalet forskarexamina

VETENSKAPSOMRÅDE	MÅL 2001–2004	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	UTFALL 2001–2003	PLANERING 2005–2008
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	2 030	620 (656)	651 (673)	673 (700)	96 %	Ökat antal i förhållande till 2001–2004 ¹
Medicinskt	2 740	772	780	827	87 %	
Naturvetenskapligt	1 560	411 (414)	393 (398)	456 (462)	81 %	
Tekniskt	2 440	607 (610)	662 (666)	733 (741)	82 %	
Sveriges lantbruksuniversitet	400	142	109	111	91 %	
SUMMA	9 170	2 551 (2 593)	2 595 (2 625)	2 799 (2 841)	87 %	

Källa för utfall: Högskoleverkets NU-databas.

Anm.: I utfallsiffrorna för antalet forskarexamina anges inom parentes det totala antalet examina inklusive examina vid lärosäten för vilka regeringen inte satt upp mål för antalet examina inom vetenskapsområdet. Doktorsexamen räknas som en examen om den inte föregåtts av licentiatexamen, medan doktorsexamen som föregåtts av licentiatexamen och licentiatexamen räknas som en halv examen.

¹ Avser samtliga vetenskapsområden.

Analys och slutsatser

Statistiska centralbyrån (SCB) har i rapporten Utbildning och arbete – tillskott och rekryteringsbehov för olika utbildningsgrupper till 2010 (Information om utbildning och arbetsmarknad 2004:1) analyserat det framtida utbildningsbehovet. Betydande obalanser beräknas uppstå mellan arbetskraftens utbildning och de kunskaper arbetsgivarna efterfrågar, vilket riskerar att resultera i stora brister inom vissa yrkesgrupper och stora överskott inom andra. För tandläkar-, läkar- och sjuksköterskeutbildningarna gör SCB bedömningen att bristen kan bli stor om några år, trots ökningen av antalet platser på dessa utbildningar. Detta gäller särskilt läkare och sjuksköterskor med specialistkompetens. För högskoleingenjörer och civilingenjörer är tillgången god, men rekryteringsbehovet beräknas öka hastigt och en brist är att vänta inom några år. Bristen på förskollärare och fritidspedagoger väntas öka fram till 2010 om examinationen ligger kvar på dagens nivå. För yrkeslärare bedöms nuvarande brist förvärras och behovet överstiga examinationen. Andra yrkesgrupper för vilka en bristsituation enligt SCB är att vänta

är arbetsterapeuter, sjukgymnaster, socionomer och teologer. För högskoleekonomer och programmerare/systemerare är arbetsmarknaden kärv och nuvarande överskott beräknas växa kraftigt.

Universitet och högskolor skall enligt regleringsbrevet bidra till att den högre utbildningen svarar mot såväl arbetsmarknadens behov som studenternas efterfrågan och därmed motverka att obalanser uppkommer mellan utbud och efterfrågan. Med hänsyn till de långa planeringstider som gäller för examinationen inom den högre utbildningen förutsätter detta en bedömning av det framtida arbetsmarknadsläget såväl nationellt som regionalt.

Regeringen har valt att ange mål för antalet examina för endast ett fåtal utbildningar, för vilka en målangivelse bedömts som särskilt angelägen av framför allt arbetsmarknadsskäl. Högskoleverket har givits ett särskilt uppdrag att lämna underlag för regeringens utbildningsuppdrag till universitet och högskolor och för lärosätenas planering av utbildningsutbudet (dnr U2004/1426/UH). Uppdraget skall redovisas i en rapport till regeringen och lärosätena senast under oktober 2004. I avvaktan på detta underlag

gäller tills vidare tidigare angivna planeringsföretsättningar för antalet examina under perioden 2005–2008 som mål för denna period vad avser civilingenjörsexamen, arkitektexamen och sjuksköterskeexamen samt för antalet examina i forskarutbildningen.

För lärarutbildningen har Statens skolverk i samarbete med SCB i en särskild rapport analyserat behov och tillgång på pedagogisk personal – Skolverkets bedömning 2004 (dnr 2004:1486). Rapporten, vars resultat närmare redovisas i kapitlet Insatser, avsnittet Lärarutbildning, visar att nuvarande mål för antalet examina är otillräckliga för att täcka det beräknade framtida behovet för flera kategorier av lärare.

Regeringen avser att i kommande regleringsbrev fastställa nya mål för perioden 2005–2008 avseende vissa examina inom den grundläggande högskoleutbildningen. Regeringen avser också att återkomma till målen för antalet examina i forskarutbildningen.

8.2.2 Grundutbildningens omfattning och inriktning

Som redan framhållits har expansionen inom den grundläggande högskoleutbildningen till viss del fortsatt under 2003. Som mål för flertalet lärosäten har angetts att antalet helårsstudenter 2003 bör öka i förhållande till 2002, totalt och inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. För några lärosäten med en särskild inriktning av utbildningsutbudet – Karolinska institutet, Kungl. Tekniska högskolan och Chalmers tekniska högskola AB – har målet endast angetts för det totala antalet helårsstudenter. För de konstnärliga högskolorna i Stockholm samt Idrottshögskolan i Stockholm har inga mål givits för antalet helårsstudenter.

Som framgår av tabellen Antal helårsstudenter per lärosäte 2001, 2002 och 2003 har 27 av 29 lärosäten som har haft målet att under 2003 öka antalet helårsstudenter totalt i förhållande till 2002 nått målet. Vidare framgår att även antalet

helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik fortsatt att öka 2003 i förhållande till 2002. Även om antalet studenter inom naturvetenskap minskat något har utbildningsområdena naturvetenskap och teknik sammantaget en ökning av antalet helårsstudenter. Ökningen var 1,5 procent för dessa utbildningsområden, vilket kan jämföras med ökningen av det totala antalet helårsstudenter som var 5 procent mellan 2002 och 2003. Den sammantagna ökningen inom naturvetenskap och teknik var således lägre än den genomsnittliga ökningen för samtliga utbildningsområden. De utbildningsområden som ökade mer än genomsnittet var undervisning, medicin, vård och konstnärliga områden. För medicin förklaras en del av ökningen med att vissa kurser inom sjuksköterskeutbildningen redovisas mot medicinområdet. Under de senaste två åren har naturvetenskap och teknik minskat sin andel av den totala utbildningen från 33 procent till 30 procent, medan utbildningsområdena undervisning och medicin ökat i motsvarande grad. Skillnaden är stor mellan kvinnor och män. För kvinnornas del utgjorde naturvetenskap och teknik endast 20 procent av grundutbildningen 2003, medan denna andel för männen var 45 procent. I båda fallen är det en minskande andel i förhållande till 2001.

Från och med 2001 har regeringen begränsat antalet helårsstudenter och helårsprestationer som kan ge ersättning med de relativt höga ersättningsbelopp som gäller för de konstnärliga utbildningsområdena. Begränsningen avser inte de konstnärliga högskolorna i Stockholm utan endast övriga lärosäten som givits rätt att tillämpa de ersättningsbelopp som fastställts för dessa utbildningsområden. För 2001 fastställdes det högsta antalet helårsstudenter för vilka ersättning kan utgå till sammantaget drygt 2 700 inom de konstnärliga utbildningsområdena. År 2002 höjdes detta antal helårsstudenter till drygt 3 000 och 2003 till drygt 3 200. De ökningarna som medgivits avser framför allt design, musik och media.

Tabell 8.6 Antal helårsstudenter per lärosäte 2001, 2002 och 2003

UNIVERSITET/HÖGSKOLA	ANTAL HELÅRSSTUDENTER TOTALT				VARAV TEKNIK OCH NATURVETENSKAP			
	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	FÖRÄNDRING 2002-2003	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	FÖRÄNDRING 2002-2003
Uppsala universitet	18 124	20 125	20 860	+4 %	5 096	5 081	5 040	-1 %
Lunds universitet	22 013	25 315	26 776	+6 %	6 549	7 008	7 444	+6 %
Göteborgs universitet	21 227	24 904	25 954	+4 %	4 117	4 254	4 552	+7 %
Stockholms universitet	20 900	22 599	23 517	+4 %	3 302	3 515	3 679	+5 %
Umeå universitet	14 437	15 695	16 071	+2 %	3 965	3 842	3 758	-2 %
Linköpings universitet	15 239	17 289	18 128	+5 %	7 864	7 972	8 002	+0,4 %
Karolinska institutet	2 498	4 901	5 309	+8 %	268	450	487	+8 %
Kungl. Tekniska högskolan	10 640	11 364	12 255	+8 %	10 068	10 660	11 457	+7 %
Luleå tekniska universitet	6 879	7 831	8 049	+3 %	3 616	3 604	3 496	-3 %
Karlstads universitet	7 331	8 373	8 344	-0,3 %	2 031	1 905	2 018	+6 %
Växjö universitet	6 726	7 780	8 895	+14 %	1 482	1 478	1 607	+9 %
Örebro universitet	7 261	8 738	9 594	+10 %	1 900	2 044	2 113	+3 %
Mitthögskolan	7 707	8 063	8 124	+0,8 %	2 783	2 335	1 980	-15 %
Blekinge tekniska högskola	2 615	3 033	2 846	-6 %	1 898	1 817	1 623	-11 %
Malmö högskola	8 307	10 257	11 432	+11 %	2 240	2 190	2 410	+10 %
Högskolan i Kalmar	5 036	6 261	6 477	+3 %	2 150	2 395	2 452	+2 %
Mälardalens högskola	6 698	8 249	8 566	+4 %	3 116	3 220	2 859	-11 %
Danshögskolan	99	106	111	+5 %	-	-	-	-
Dramatiska institutet	152	160	163	+2 %	-	-	-	-
Högskolan i Borås	4 059	5 410	5 932	+10 %	1 461	1 612	1 670	+4 %
Högskolan Dalarna	4 755	5 655	5 947	+5 %	1 666	1 780	1 692	-5 %
Högskolan på Gotland	1 070	1 326	1 761	+33 %	372	481	582	+21 %
Högskolan i Gävle	5 217	5 899	6 310	+7 %	2 061	2 035	2 052	+1 %
Högskolan i Halmstad	4 378	5 061	5 311	+5 %	1 501	1 601	1 650	+3 %
Högskolan Kristianstad	4 301	5 136	5 363	+4 %	1 153	1 184	1 154	-3 %
Högskolan i Skövde	3 024	4 076	4 091	+0,4 %	1 739	1 861	1 681	-10 %
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	3 126	4 391	4 755	+8 %	1 260	1 380	1 289	-7 %
Idrottshögskolan i Stockholm	339	378	414	+10 %	-	-	-	-
Konstfack	574	605	589	-3 %	-	-	-	-
Kungl. Konsthögskolan	217	233	217	-7 %	-	-	-	-
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	604	612	595	-3 %	-	-	-	-
Lärarhögskolan i Stockholm	5 845	6 891	7 230	+5 %	703	749	714	-5 %
Operahögskolan i Stockholm	38	36	38	+6 %	-	-	-	-
Södertörns högskola	5 847	6 184	6 689	+8 %	757	805	754	-6 %
Teaterhögskolan i Stockholm	73	69	68	-1,4 %	-	-	-	-
Chalmers tekniska högskola AB	8 030	8 583	8 833	+3 %	7 766	8 319	8 625	+4 %
Stiftelsen Högskolan i Jönköping	4 926	6 874	7 275	+6 %	1 586	1 870	1 935	+3 %
Summa	240 312	278 462	292 889	+5 %	84 470	87 447	88 775	+1,5 %
Förändring i förhållande till 2001		+16 %	+22 %			+4 %	+5 %	

Källor: Utfallsiffrorna är hämtade från universitetens och högskolornas årsredovisningar.

Anm.: Utfallet avser antalet helårsstudenter inom ramen för ordinarie uppdrag. Härtill kommer helårsstudenter inom åtaganden för vilka särskilda resurser anvisats och antalet helårsstudenter inom ramen för uppdrag av annan högskola eller inom annan uppdragsutbildning.

För den grundläggande högskoleutbildningen anvisas lärosätena ett takbelopp som utgör den maximala ersättningen för redovisade helårsstudenter och helårsprestationer. Ersättningen skall täcka samtliga kostnader för utbildningen, såsom undervisningskostnader, lokal- och utrustningskostnader, indirekta kostnader etc. För de olika utbildningsområdena fastställer regeringen årligen vilka ersättningsbelopp som skall tillämpas för helårsstudenter och helårsprestationer. För 2002 och 2003 höjdes ersättningsbeloppen särskilt för humaniora, teologi, samhällsvetenskap och juridik, som är de utbildningsområden som har de lägsta ersättningsbeloppen per student. För 2003 höjdes även ersättningsbeloppet för utbildningsområdet vård. Härigenom möjliggjordes en kvalitetsförstärkning inom dessa områden.

De av regeringen fastställda ersättningsbeloppen för utbildningsområdena avser ersättningen till lärosätena och är inte bindande för lärosätenas interna fördelning av resurser.

Om takbeloppet inte nås ett år på grund av ett för lågt antal studenter, finns möjligheten att spara icke utnyttjat takutrymme som ett anslagssparande till kommande år, dock högst 10 procent av takbeloppet. På samma sätt kan medel motsvarande helårsprestationer som inte rymts inom ett för ett enskilt lärosäte tilldelat takbelopp ett år föras över till kommande år, dock högst 10 procent av takbeloppet även i detta fall.

Enligt regeringens bedömning bör strävan vara att hela takbeloppet utnyttjas. Med hänsyn till variationer i studenttillströmningen är det dock naturligt med en viss variation mellan åren. Detta är skälet till den ovan beskrivna möjlig

heten att föra anslagssparande och överskjutande prestationer från ett år till ett annat.

Sammantaget för universitet och högskolor har utfallet legat under takbeloppen under några år. År 2000 utnyttjades 96 procent av takbeloppet, 2001 utnyttjades 95 procent och 2002 utnyttjades 99 procent. För 2003 översteg det sammantagna utfallet för universiteten och högskolorna de sammanlagda takbeloppen med 2,5 procent eller 391,6 miljoner kronor. Utvecklingen kan ses som ett tecken på att rekryteringssvårigheterna inom exempelvis naturvetenskap och teknik minskat och att efterfrågan på högskoleutbildning ökat. År 2003 nådde 26 av 37 lärosäten takbeloppet. År 2001 och 2002 var motsvarande siffra 16 respektive 21 av 37 lärosäten. Enligt prognoserna för 2004 kommer allt fler lärosäten att nå sina takbelopp.

De 11 lärosäten som inte nådde takbeloppet 2003 hamnade 184 miljoner kronor under tilldelade takbelopp för 2003. Totalt, inklusive tidigare anslagssparande, uppgick anslagssparandet till 566,4 miljoner kronor varav 93,5 miljoner kronor översteg 10-procentsgränsen. Anslagssparandet över 10 procent har dragits in av regeringen.

För de 26 lärosäten som för 2003 redovisade fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom takbeloppet uppgick värdet av dessa överskjutande prestationer till 576 miljoner kronor. Tillsammans med värdet av tidigare sparade helårsprestationer uppgick värdet av överskjutande prestationer till 860 miljoner kronor. Överskjutande prestationer till ett värde av 130 miljoner kronor kan inte sparas till kommande år, då dessa överstiger gränsen för vad som är möjligt att spara.

Tabell 8.7 Tilldelat takbelopp 2003 samt utfall

UNIVERSITET/HÖGSKOLA	TAKBELOPP 2003	UTFALL 2003	%
Uppsala universitet	1 088 530	1 061 078	97 %
Lunds universitet	1 380 557	1 396 775	101 %
Göteborgs universitet	1 354 671	1 446 424	107 %
Stockholms universitet	830 288	892 821	108 %
Umeå universitet	994 560	941 232	95 %
Linköpings universitet	1 055 117	1 068 013	101 %
Karolinska institutet	465 868	476 474	102 %
Kungl. Tekniska högskolan	852 832	837 163	98 %
Luleå tekniska universitet	525 701	519 162	99 %
Karlstads universitet	432 219	438 496	101 %
Växjö universitet	363 837	380 286	105 %
Örebro universitet	499 354	527 124	106 %
Mithögskolan	464 565	442 931	95 %
Blekinge tekniska högskola	213 852	174 421	82 %
Malmö högskola	570 342	637 806	112 %
Högskolan i Kalmar	345 571	370 549	107 %
Mälardalens högskola	498 912	491 109	98 %
Danshögskolan	25 828	28 837	112 %
Dramatiska institutet	71 964	72 489	101 %
Högskolan i Borås	314 118	354 776	113 %
Högskolan Dalarna	308 061	329 165	107 %
Högskolan på Gotland	80 117	76 713	96 %
Högskolan i Gävle	321 054	324 070	101 %
Högskolan i Halmstad	250 584	252 720	101 %
Högskolan Kristianstad	280 766	283 936	101 %
Högskolan i Skövde	228 254	247 152	108 %
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	233 332	247 161	106 %
Idrottshögskolan i Stockholm	42 808	42 021	98 %
Konstfack	113 456	112 311	99 %
Kungl. Konsthögskolan	51 255	54 216	106 %
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	98 264	98 534	100 %
Lärarhögskolan i Stockholm	362 712	418 404	115 %
Operahögskolan i Stockholm	14 986	15 438	103 %
Södertörns högskola	244 616	237 808	97 %
Teaterhögskolan i Stockholm	24 832	24 856	100 %
Chalmers tekniska högskola AB	595 095	632 946	106 %
Stiftelsen Högskolan i Jönköping	354 690	389 761	110 %
Totalt	15 953 568	16 345 178	102 %
Totalt 2002	14 641 664	14 451 571	99 %
Totalt 2001	12 203 680	11 609 426	95 %

Analys och slutsatser

Under flera års tid har regeringen fastställt mål för lärosätena avseende såväl antalet helårsstudenter totalt som antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Härvid har en bedömning gjorts av en lämplig fördelning mellan de olika utbildningsområdena vid varje lärosäte. De båda målen kan dock komma i konflikt med varandra. En ökning av antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik, som har relativt höga ersättningsbelopp, kan på grund av takbeloppet motverka en ökning av det totala antalet helårsstudenter vid lärosätena. Vidare ger lärosätenas strävan att utnyttja takbeloppen ett incitament till att rekrytera så många studenter som möjligt inom befintliga ramar. Mot denna bakgrund avser inte regeringen att fastställa några mål för det totala antalet helårsstudenter vid lärosätena för kommande budgetår.

Behovet av utbildade inom naturvetenskap och teknik bedöms kvarstå. Regeringen avser därför att även för kommande år ange särskilda mål för antalet helårsstudenter inom dessa utbildningsområden vid lärosätena – utifrån en bedömning av arbetsmarknadens behov, studenternas efterfrågan och lärosätenas kapacitet inom dessa områden.

8.2.3 Sveriges nätuniversitet

Under 2003 har 32 universitet, högskolor och enskilda utbildningsanordnare samverkat genom Sveriges nätuniversitet. Utbudet av kurser och program ökade avsevärt i förhållande till 2002. Omfattningen av lärosätenas verksamhet inom Sveriges nätuniversitet redovisas i tabell 8.8.

Tabell 8.8 Universitet och högskolors verksamhet inom Sveriges nätuniversitet 2003

LÄROSÄTE	ANTAL HELÅRS-STUDENTER *	ANTAL KURSER OCH PROGRAM **
Lunds universitet	1 415	125
Mitthögskolan	1 133	159
Växjö universitet	783	76
Karlstads universitet	685	134
Uppsala universitet	653	129
Mälardalens högskola	626	89
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	624	84
Högskolan i Gävle	617	159
Högskolan i Kalmar	583	78
Örebro universitet	564	72
Göteborgs universitet	557	124
Malmö högskola	499	59
Umeå universitet	481	102
Högskolan på Gotland	468	78
Lärarhögskolan i Stockholm	360	42
Luleå tekniska universitet	312	94
Linköpings universitet	301	61
Kungl. Tekniska högskolan	289	55
Blekinge tekniska högskola	287	98
Högskolan i Borås	276	42
Stockholms universitet	265	21
Högskolan Dalarna	218	31
Högskolan Kristianstad	213	36
Högskolan i Halmstad	112	12
Stiftelsen Högskolan i Jönköping	105	20
Karolinska institutet	96	15
Högskolan i Skövde	58	28
Sveriges lantbruksuniversitet	39	25
Örebro Teologiska Högskola	10	3
Idrottshögskolan i Stockholm	3	3
Södertörns högskola	2	2
Ersta och Sköndal högskola	1	1
Totalt	12 634	2 057

* Enligt årsredovisning eller motsvarande.

** Registrerade hos Myndigheten för Sveriges nätuniversitet.

Lärosätena registrerade 2003 drygt 2 000 kurser och program hos Myndigheten för Sveriges nätuniversitet. Huvuddelen av utbudet utgjordes av fristående kurser varav två tredjedelar var 5-poängskurser. Närmare hälften av kursutbudet återfanns inom humaniora, teologi, juridik eller samhällsvetenskap, en tredjedel inom naturvetenskap och teknik och resten huvudsakligen

inom medicin, odontologi, vård eller omsorg. Ett 70-tal utbildningar omfattade 40 poäng eller mer. Längre utbildningar gavs främst inom områdena medicin, vård och omsorg och avsåg t.ex. specialistsjuksköterskeutbildning och utbildning inom social omsorg.

De flesta nätuniversitetskurser har genomförts med någon form av obligatorisk undervisning eller samling på lärosätet. Omkring 600 kurser var möjliga att studera helt utan samlingar. Lärosätenas policy för omfattningen av obligatoriska samlingar varierar. Lunds universitet har en uttalad strävan att erbjuda helt nätbaserade utbildningar utan krav på att studenterna deltar i obligatorisk undervisning, medan t.ex. Mitthögskolan, Högskolan Dalarna, Högskolan i Gävle och Högskolan i Skövde har utvecklat samarbetet med lärcentrum eller motsvarande och därmed erbjuder kurser med fler samlingar. Myndigheten för Sveriges nätuniversitet gör bedömningen att ungefär hälften av lärosätena hade någon form av samverkan med lärcentrum.

Under 2003 ökade antalet personer som studerade på kurser inom Sveriges nätuniversitet till cirka 50 000, vilket motsvarade 12 634 helårsstudenter. Utfallet av prestationer för 2003 visar att den genomsnittliga prestationsgraden på nätuniversitetskurser var omkring 50 procent, dvs. betydligt lägre än inom ordinarie utbildning på campus. I lärosätenas årsredovisningar kommenteras den lägre prestationsgraden med att kursutbudet inom nätuniversitetet är under uppbyggnad, att prestationer på kurser ofta dröjer till kommande verksamhetsår och att kurser med lägre studietakt än helfart generellt har låg prestationsgrad.

För att stimulera ett ökat utbud av kurser inom Sveriges nätuniversitet har regeringen för 2003 fördelat 159 miljoner kronor till universitet och högskolor i form av en särskild ersättning om 20 000 kronor per helårsstudent. Den extra ersättningen har enligt årsredovisningarna använts till såväl kursutveckling som utbyggnad av stödstrukturer för studenter och lärare, t.ex. teknisk support, biblioteks- och informationstjänster, men också till speciellt riktad pedagogisk utbildning av lärare.

Lärosätena har uppskattat kostnaderna för nyutveckling respektive anpassning av kurser så att de ska kunna erbjudas inom ramen för Sveriges nätuniversitet. Kostnader om mellan 20 000 och 250 000 kronor redovisas för nyutveckling av

kurser och mellan 10 000 och 150 000 kronor för anpassning.

Högskoleverket har i uppdrag att följa upp satsningen på Sveriges nätuniversitet. En första rapportering skall ske i november 2004.

Analys och slutsatser

Målet för Sveriges nätuniversitet är att öka tillgängligheten och omfattningen av IT-stödd distansutbildning inom högre utbildning. Genom att universitets och högskolors IT-stödda distansutbildning sedan 2002 har samordnats i Sveriges nätuniversitet och därtill givits en extra ersättning, har distansutbildningen ökat både vad gäller kursutbud och antal studenter. Mer än tio procent av de svenska högskolestudenterna läste 2003 minst en nätuniversitetskurs.

För att stimulera ett ökat utbud av kurser inom ramen för Sveriges nätuniversitet erhåller universitet och högskolor under perioden 2002–2004 totalt 470 miljoner kronor som en särskild ersättning per helårsstudent.

Satsningen på Sveriges nätuniversitet har lett till en snabb tillväxt av nätburna kurser och därmed har möjligheterna att bedriva högskolestudier även utanför högskoleorterna ökat avsevärt. Under 2003 var nästan en tredjedel av kursutbudet via nätuniversitetet helt utan krav på gemensamma samlingar för studenterna och därmed helt ortsobundet.

Lärosätena har genom den extra ersättningen givits möjligheter till såväl nyutveckling och anpassning av kurser och program, som till utveckling av nytt tekniskt stöd, kompetenshöjning och andra insatser för pedagogisk utveckling. IT-stödd distansutbildning har nu goda förutsättningar att bli permanent etablerad som utbildningsform. Den teknik och pedagogik som används inom IT-stödd distansutbildning kan också successivt användas för att underlätta utvecklingen av campusutbildning. Regeringen ser det som viktigt att lärosätena även framöver upprätthåller ett omfattande och brett utbud av kurser inom ramen för Sveriges nätuniversitet och avser att noga följa utvecklingen.

8.2.4 Rekrytering och tillträde till högre utbildning

Åtgärder för att stimulera ungdomar att välja högre utbildning

Regeringens långsiktiga mål är att hälften av en årskull skall ha påbörjat en högskoleutbildning vid 25 års ålder. Övergångsfrekvensen till högskolan bland 25-åringar i Sverige t.o.m. år 2003 är drygt 42 procent. Definitionen av denna har fastställts i samråd med SCB och Högskoleverket och avser andelen av dem som under 2003 fyllde 25 år och som fram t.o.m. denna ålder hade börjat i högskolan. I målet inkluderas de studenter som fått svenskt studiemedel för högskoleutbildning utomlands.

Lärosätena genomför en rad rekryteringsprojekt av olika slag för att stimulera ungdomar att välja högre utbildning. Projekt som redovisats är t.ex. studentambassadörer och mentorsprojekt, utökad samverkan med gymnasieskolan, välkomstringningar till nyantagna studenter, inspiratörer i grundskolan och "Öppet hus" på lärosätet. Många lärosäten har även förändrat sitt utbildningsutbud för att attrahera nya grupper och på så sätt rekrytera fler unga.

Åtgärder för att bredda rekryteringen till högre utbildning

Högskoleintroducerande utbildning

En viktig åtgärd för att bredda rekryteringen är att överbrygga avståndet mellan gymnasieskola och högskola. Sedan den 1 januari 2003 har universitet och högskolor haft möjlighet att anordna högskoleintroducerande utbildning, s.k. collegeutbildning, i samarbete med kommunal vuxenutbildning. Collegeutbildningen består av en gymnasial del om högst 20 veckor och en högskoledel om högst 20 högskolepoäng. Syftet är att stärka deltagarens baskunskaper och behörighet samt att ge en introduktion till högskolestudier.

Enligt Högskoleverkets rapport om Collegeutbildningens första år (reg.nr 61-2400-03) har

collegeutbildning erbjudits vid sammanlagt 18 lärosäten från höstterminen 2002 t.o.m. vårterminen 2004. Totalt 1 307 personer har under perioden deltagit i någon form av collegeutbildning.

En analys av studerandekategorin inom collegeutbildningen visar att två tredjedelar är kvinnor, att deltagarna är äldre än högskolenybörjare i genomsnitt samt att de har varit arbetslösa i högre utsträckning än genomsnittsbefolkningen. Av deltagarna i collegeutbildningen har 69 procent en lägre eller icke-studieförberedande utbildning bakom sig. Cirka 60 procent av deltagarna fullföljer collegeutbildningen och flertalet av dessa fortsätter sedan med högskolestudier. Av de deltagare som påbörjade collegeutbildningen hösten 2002 var 65 procent registrerade i högskolan två terminer efter den gymnasiala delen av collegeutbildningen. Flera lärosäten som anordnat collegeutbildning har, genom att använda sig av det alternativa urvalet, infört platsgaranti till ordinarie kurser och program efter avslutad collegeutbildning för sina deltagare.

Behörighetsgivande förutbildning

Den behörighetsgivande förutbildningen, s.k. basår, har sedan den infördes 1992 framgångsrikt vidgat rekryteringen till naturvetenskap och teknik. Sedan den 1 januari 2003 har basåret breddats och kan nu anordnas även i anslutning till andra högskoleprogram där det föreligger brist på behöriga sökande och där det finns ett behov på arbetsmarknaden av utbildad arbetskraft. Syftet med förändringen är att bredda rekryteringen till högre utbildning.

Enligt Högskoleverkets rapport Basåret inom högskolan: situationen våren 2004 (reg.nr 61-2401-03) har totalt 25 lärosäten anordnat någon form av basårsutbildning fr.o.m. höstterminen 2002 t.o.m. vårterminen 2004. Antalet basårsstudenter var totalt 3 349 under läsåret 2002/03 vilket innebär en ökning med 5 procent jämfört med läsåret dessförinnan. De vanligaste basårsutbildningarna har en inriktning mot ingenjörsutbildningar eller är öppna tekniska/ naturvetenskapliga basår. Möjligheten att anordna breddat basår har endast utnyttjats av två lärosäten. Örebro universitet anordnade ett basår i teckenpråk med inriktning mot lärarutbildning och Malmö högskola anordnade en bastermin med introduktion i svenska, engelska och samhällskunskap.

Cirka 70 procent av studenterna som deltagit i basåret befinner sig i högskoleutbildning ett år efter påbörjade studier inom basåret. Andelen studenter som fortsätter från basåret till lärarutbildning med inriktning mot grundskolans tidigare år har dock minskat de senaste åren.

Validering av reell kompetens

Inför antagningen höstterminen 2003 fick högskolorna möjlighet att tillämpa de nya bestämmelserna om validering av reell kompetens. Med reell kompetens avses de samlade kunskaper och färdigheter som en person tillägnat sig genom svensk eller utländsk utbildning, praktisk erfarenhet eller genom någon annan omständighet, och som vid en validering bedöms motsvara kraven för grundläggande och/eller särskild behörighet.

Högskoleverket uppskattar att 17 procent av de sökande som återoplat reell kompetens (712 av cirka 4 200 sökande) har bedömts behöriga och 5 procent av de sökande (210 av cirka 4 200) har antagits. För en minoritet av de sökande som återoplat reell kompetens har det varit aktuellt med validering. Flera lärosäten anger att de sökande inte förstått att reell kompetens handlat om behörighet och inte urval.

Sökande med reell kompetens har på grund av bristande betygsmärten svårt att konkurrera i urvalet med övriga sökande och för att bli antagna måste de antas via alternativt urval eller via högskoleprovet.

De vanligaste ämnena i valideringarna av reell kompetens är svenska, matematik och samhällskunskap och valideringarna har huvudsakligen gällt sökande till yrkesutbildningar såsom sjuksköterske- och lärarutbildningar. För konstnärliga utbildningar gäller andra förutsättningar för att bedöma reell kompetens än för övriga utbildningar eftersom inträdesprov används för både behörighet och urval.

Processen med att bedöma ansökningarna har tagit tid och varit resurskrävande för lärosätena. I syfte att samordna formerna för valideringsprocessen har flera lärosäten gemensamt utarbetat rekommendationer på området inom ramen för Sveriges universitet- och högskoleförbunds (SUHF) valideringsprojekt. Flertalet lärosäten framhåller nödvändigheten av att tydliggöra behörighetskraven och att förbättra informationen till de sökande.

Högskoleverket påpekar att det sedan tidigare enligt högskoleförordningen varit möjligt att

hantera informella meriter på sätt som är snarlika validering. Enligt Högskoleverket är det dock troligt att behörighet genom reell kompetens haft liten omfattning under det gångna året på grund av att de flesta av dem som skulle ha nytta av validering av reell kompetens inte varit medvetna om att möjligheten finns. Högskoleverket menar vidare att arbetet med bedömningar och information till de sökande fortfarande behöver utvecklas. På lite längre sikt kommer därigenom antalet personer som blir behöriga genom validering sannolikt att öka.

Alternativt urval

Inför antagningen höstterminen 2003 fick högskolorna möjlighet att tillämpa den nya bestämmelsen om alternativt urval. Bestämmelsen innebär att universitet och högskolor får bestämma urvalsgrunder som innefattar vissa förkunskaper eller andra sakliga omständigheter – dvs. som för utbildningen utgör sakliga omständigheter – till högst tio procent av nybörjarplatserna.

Av Högskoleverkets rapport Reell kompetens och alternativt urval (reg.nr 83-2399-03) framgår att av totalt 36 lärosäten med staten som huvudman har 13 år 2003 använt någon form av alternativt urval vilket har resulterat i antagning av cirka 500 studenter. En fjärdedel av dessa antogs vid Umeå universitet.

Rekryteringsdelegationen

För att stödja universitet och högskolor i arbetet med att främja och bredda rekryteringen inrättade regeringen en rekryteringsdelegation som förfogar över 120 miljoner kronor under perioden 2002–2004. Syftet är att på sikt åstadkomma ökad mångfald i högskolan och att minska snedrekryteringen till högre utbildning.

I uppdraget ingår även att sprida kunskap och idéer om projekt och andra åtgärder samt medverka till erfarenhetsutbyte vad gäller breddad rekrytering. Rekryteringsdelegationen har fördelat medel till nästan 100 olika projekt som anordnas av universitet och högskolor eller andra utbildningsanordnare.

Efterfrågan på utbildningar

Hösten 2003 var det drygt 114 500 förstahandssökande till de utbildningsprogram

som ingår i den samordnade antagningen genom Verket för högskoleservice. Det innebär en minskning med 2 procent jämfört med hösten 2002.

Inför hösten 2004 sökte 118 800 till de program som ingår i den samordnade antagningen vilket innebär en ökning med 4 procent jämfört med höstterminen 2003.

Antalet förstahandssökande till ingenjörsutbildningarna fortsätter att minska. Särskilt stor är minskningen av sökande till högskoleingenjörsutbildningarna. Antalet förstahandssökande till dessa minskade med 12 procent inför hösten 2004 jämfört med föregående hösttermin. För civilingenjörsutbildningarna är nedgången 3 procent. Även för systemvetarutbildningen fortsätter nedgången. I övrigt var det oförändrade eller små ökningsar av antalet sökande till de flesta större utbildningar.

Det största antalet sökande hade lärarutbildningarna, ekonomutbildningarna och, trots minskningen i antalet förstahandssökande, civilingenjörsutbildningarna. Därefter följde sjuksköterskeutbildningarna, socionomutbildningarna (inklusive social omsorg) samt juristutbildningarna, högskoleingenjörsutbildningarna och läkarutbildningarna.

Sökandetrycket, med vilket här avses antalet förstahandssökande per antagen, är liksom de senaste åren högst på psykolog-, läkar-, arkitekt- och sjukgymnastutbildningarna.

Förändringar av utbildningsutbudet

Lärosätenas utbildningsutbud skall enligt uppdrag i regleringsbrev anpassas till såväl studenternas efterfrågan som arbetsmarknadens behov.

Lärosätenas kursutbud blir allt mer flexibelt och tillgängligt för bredare grupper i samhället. Antalet yrkeshögskoleutbildningar samt utbildningar med inslag av mång- och tvärvetenskap ökar, liksom utbudet av IT-stödda distanskurser. Nya kurser har utvecklats med inriktning mot en magisterexamen med ämnesbredd.

Antalet kurser och program inom vårdområdet har ökat markant under de senaste åren. Nya specialistsjuksköterskeutbildningar har startats under 2003, samt även röntgensjuksköterskeprogram och sjuksköterskeprogram på distans.

Utredning om regler för tillträde till högre utbildning

Regeringen tillsatte i mars 2003 en särskild utredare för att se över reglerna för tillträde till högre utbildning. Utgångspunkter för utredarens arbete var att öka direktövergången från gymnasieskola till högskola, att uppmuntra elevens prestationer i gymnasieskolan, att minska konkurrenskompletteringen och att bredda rekryteringen till högre utbildning. Utredaren presenterade sina förslag i betänkandet *Tre vägar till den öppna högskolan* (SOU 2004:29) i slutet av februari i år. Utredarens förslag har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Analys och slutsatser

Universitet och högskolor skall enligt högskolelagen (1992:1434) aktivt främja och bredda rekryteringen till högskolan. Flera lärosäten anordnar såväl college- som basårsutbildning. Det är positivt att många av deltagarna i dessa utbildningar går vidare till högre utbildning.

Möjligheten att anordna ett breddat basår har ännu inte fått genomslag. Bestämmelserna om reell kompetens och alternativt urval, som trädde i kraft inför antagningen till höstterminen 2003, har tillämpats i relativt liten omfattning.

Det är nu för tidigt att dra några slutsatser av resultaten av ovanstående åtgärder. Regeringen avser att även fortsättningsvis noggrant följa utvecklingen av collegeutbildningen och den breddade basårsutbildningen samt tillämpningen av bestämmelserna om reell kompetens och alternativt urval.

8.2.5 Internationellt samarbete inom högre utbildning

Ökad internationell rörlighet

Högre utbildning och forskning är till sin natur verksamheter med en lång tradition av internationella kontakter. Regeringen ser det som en riktig och positiv utveckling att Sveriges universitet och högskolor har ett omfattande och växande internationellt samarbete i olika former. Inom grundutbildningen har regeringen som mål att öka den internationella rörligheten. En ökad

rörlighet och ökade kontakter med omvärlden förväntas stimulera till utveckling av utbildningens kvalitet. Internationellt rörliga studenter kan utgöra en framtida rekryteringsbas av högt utbildad arbetskraft med goda språkkunskaper och vana att verka i internationella miljöer. Uppgifter från Högskoleverkets senaste årsrapport om antalet ut- respektive inresande studenter under läsåret 2002/03 visar att antalet som studerade utomlands på egen hand, s.k. free movers, var detsamma som föregående läsår, närmare 23 000. Antalet som reste ut inom ramen för ett utbytesprogram ökade däremot med 10 procent till drygt 6 000. Antalet inresande studenter i utbytesprogram fortsatte att öka och uppgick till totalt 10 600.

Cirka hälften av alla studenter som deltar i ett utbytesprogram reser genom Erasmus, ett delprogram inom EU:s utbildningsprogram Sokrates. Antalet utresande studenter inom Erasmus per läsår var länge fler än de inresande. De senaste åren har emellertid antalet utresande studenter minskat medan antalet inresande har ökat stadigt. Antalet utresande studenter ökade dock svagt läsåret 2002/03 jämfört med föregående läsår, från cirka 2 630 till närmare 2 660. Regeringens mål i 2003 års regleringsbrev för Internationella programkontoret för utbildningsområdet att öka antalet utresande studenter till 3 000 nås dock inte. Antalet inresande studenter fortsatte att öka, från närmare 4 900 föregående läsår till cirka 5 300 läsåret 2002/03. När det gäller lärarutbyten inom Erasmusprogrammet har antalet utresande lärare ökat markant läsåret 2002/03, från cirka 370 föregående läsår till närmare 430. Ökningen har framför allt skett vid de lärosäten där ökade informationsinsatser har genomförts. Antalet inresande lärare har också ökat jämfört med föregående läsår, från cirka 420 till drygt 470.

Under läsåret 2002/03 studerade knappt 200 personer inom Nordplus, ett utbytesprogram för studenter och lärare inom högre utbildning i Norden.

EU:s nya program Erasmus Mundus riktar sig till studenter och lärare från tredje land, dvs. länder utanför EU och EES-området. Den första programperioden löper under perioden 2004–2008 och omfattar flera åtgärder. Grunden är att minst tre lärosäten från tre olika länder i EU går samman och utarbetar gemensamma magisterprogram om minst ett år och högst två år. Programmet skall leda fram till en gemensam

examen eller till en flerfaldig examen utfärdad i enlighet med de deltagande ländernas nationella regelverk. En annan åtgärd är stipendier till studenter och lärare för bl.a. resor och studieavgifter. Regeringen har beslutat att Högskoleverket skall fullgöra uppgiften som nationell kontaktpunkt för programmet.

Den internationella rörligheten underlättas av en tydlig utbildnings- och examensstruktur. Mot bl.a. denna bakgrund har en arbetsgrupp inom Utbildningsdepartementet genomfört en översyn av vissa examensfrågor i högskolan och i februari 2004 redovisades en slutrapport, Högre utbildning i utveckling. Bolognaprocessen i svensk belysning (Ds 2004:2), som har remitterats och för närvarande bereds inom regeringskansliet.

Högskoleverket genomför på eget initiativ en kvalitetsutvärdering av lärosätenas internationaliseringsarbete i syfte att ge en lägesbeskrivning och lyfta fram goda exempel. Resultatet skall redovisas i december 2004. Utvärderingen kan stimulera en fortsatt positiv utveckling av lärosätenas internationaliseringsarbete.

Stipendier för Europastudier och arktiska studier

På regeringens uppdrag fördelar Svenska institutet stipendier för studier vid College of Europe i Brügge (Belgien) eller i Natolin (Polen). Stipendierna avser ettåriga studier inom det samhällsvetenskapliga området (ekonomi, juridik och statskunskap) och leder till en masterexamen. För 2003 har 348 000 kronor tilldelats för detta ändamål. Sammanlagt 16 stipendier utnyttjades 2003 varav 10 beviljades till kvinnor. Detta är en ökning jämfört med 2002 då 12 stipendier utnyttjades varav 8 beviljades till kvinnor.

Svenska institutet är på uppdrag av regeringen nationell kontaktpunkt för det arktiska utbytesprogrammet North2north. Programmet ingår i verksamheten vid University of the Arctic (UArctic), ett nätverk av lärosäten och andra utbildnings- och forskningsorgan i de åtta arktiska staterna. Det tillkom 2001 på Arktiska rådets initiativ i syfte att erbjuda högre utbildning som är relevant och tillgänglig för personer i det arktiska området. Från Sverige ingår Umeå universitet, Luleå tekniska universitet och Mitthögskolan.

Regeringen har tilldelat Svenska institutet medel för Sveriges medverkan för den första programperioden 2002–2004. År 2003 utnyttjades totalt 13 stipendier, varav 6 långtidsstipendier till studenter från lärarutbildningen vid Luleå tekniska universitet för studier i Alaska, USA, och 7 korttidsstipendier avseende kontaktbesök. Målsättningen bör, enligt de nationella kontaktpunkterna, vara cirka 300 deltagare per år totalt i programmet, varav Sverige beräknas ha kapacitet för 20 utresande svenska studenter.

På regeringens uppdrag har Svenska institutet i mars 2004 inkommit med en utvärdering av Sveriges medverkan i programmet (dnr U2004/1256/UH). Av utvärderingen framgår att de hittillsvarande problemen med alltför få och delvis felaktiga svenska ansökningar bl.a. kan relateras till att programmet är i ett uppbyggnadsstadium och att det inte har omfattat samtliga berörda länder. UArctic planerar att utföra en utvärdering av programmet i slutet av 2004.

I Internationella kulturutredningen 2003 (SOU 2003:121) föreslås att Svenska institutets ansvar för frågor som rör utbildning och forskning överförs till en myndighet inom Utbildningsdepartementets ansvarsområde. Frågan bereds för närvarande inom regeringskansliet.

Information om svensk högre utbildning

Svenska institutet skall informera om och presentera svensk högre utbildning i utlandet i syfte att öka kunskaperna om och intresset för utbildning i Sverige hos utländska studenter. Institutet fullgör uppgiften bl.a. genom en elektronisk informationsportal på engelska (studyinsweden.se), genom att medverka vid mässor och konferenser utomlands och genom det nätverk för tidigare stipendiater som har skapats. Informationsportalen har utvecklats på uppdrag av regeringen och institutet har under åren 2002–2004 tilldelats 900 000 kronor för ändamålet. Portalen lanserades i januari 2003 och har under året haft totalt cirka 329 000 besök, dvs. cirka 900 besök per dag, främst från Sverige, USA, Tyskland, Indien och Storbritannien.

Vidare fick institutet 2002 i uppdrag av regeringen att etablera ett organ för samråd mellan institutet och universitet och högskolor. Organet skulle svara för nationell samordning av informations- och marknadsföringsinsatser i

utlandet för att öka kunskapen om och intresset för Sverige som utbildningsland. Under 2002 utarbetades en nationell plan för samordnad marknadsföring av svensk högre utbildning. Lärosätenas intresse för att samfinansiera marknadsföring av avgiftsfri utbildning visade sig dock vara begränsat. Institutet har därför inrättat en samrådsgrupp för samordnad marknadsföring av uppdragsutbildning till utlandet för intresserade lärosäten.

Stöd till undervisning i svenska

Svenska institutet stödjer undervisning i svenska och om Sverige i andra länder genom förmedling av utlandslektorer i svenska och stipendier för studier i svenska vid folkhögskola i Sverige, inköp av läromedel, arrangemang av sommarkurser i svenska i Sverige och av konferenser för lärare i svenska utomlands. Svenskundervisning på högskolenivå finns i 42 länder och omfattar totalt cirka 40 000 studenter vid sammanlagt 195 högskoleinstitutioner i Europa, Nordamerika, Latinamerika, Australien och Ostasien, varav en stor del i Finland, Tyskland och USA. Institutet kartlägger sedan 2001 på eget initiativ den svenskundervisning som bedrivs på alla utbildningsnivåer utomlands.

Analys och slutsatser

Regeringen ser positivt på det ökande antalet inresande utbytesstudenter, men anser att en bättre balans mellan in- och utresande studenter inom utbytesprogram är önskvärd. För att målet att öka antalet utresande Erasmusstudenter skall nås under kommande år krävs bl.a. fortsatta informationsinsatser av Internationella programkontoret för utbildningsområdet.

Utbytesprogrammet North2north befinner sig i ett uppbyggnadsskede. På grund av att programbeslutet försenades kunde programmet endast starta i mindre omfattning läsåret 2002/03. Det krävs ökade ansträngningar av Svenska institutet för att nå större framgång för programmet i Sverige, vilket också institutets utvärdering av Sveriges medverkan i programmet visar.

Aktuell och korrekt information om högre utbildning i Sverige är oundgänglig för att öka intresset för Sverige som utbildningsland hos

potentiella studenter i utlandet. Svenska institutets informationsportal är en stor framgång, vilket bl.a. innebär att institutet har kunnat minska antalet tryckta publikationer.

Det stora intresset för svenska språket utomlands är glädjande och viktigt av flera skäl, bl.a. för främjandet av svenskt näringsliv och svensk kultur. Det är också en viktig grund för rekryteringen av utländska studenter till den svenska högskolan och kan därmed bidra till regeringens mål att öka inflödet av utländska studenter.

8.2.6 Forskning och forskarutbildning

Forskningsresurser

De sammanlagda intäkterna för forskning och forskarutbildning vid universitet och högskolor uppgick till strax över 23 miljarder kronor 2003. Det är en ökning med elva procent sedan 1999. Mellan 2002 och 2003 var de totala resurserna i stort sett oförändrade, men vid de unga universiteterna (Karlstad, Växjö och Örebro) samt vid flertalet högskolor har intäkterna ökat. Satsningen på ökade forskningsanslag till de unga universiteterna och till högskolorna sedan mitten av 1990-talet har inneburit att dessa lärosätens andel av den totala forskningsverksamheten vid universitet och högskolor har ökat från två procent till tio procent.

Cirka 45 procent av lärosätenas intäkter för forskning och forskarutbildning kommer via direkta anslag, medan så kallad extern finansiering svarar för 55 procent av intäkterna. Huvuddelen av de externa medlen består av offentliga medel, bl.a. från Vetenskapsrådet, från de stiftelser som skapades med löntagarfondsmedel och från EU. År 2003 svarade offentliga medel för 79 procent av hela finansieringen av forskning och forskarutbildning vid universitet och högskolor.

Forskarutbildning

Totalt påbörjade omkring 3 900 personer forskarutbildning 2003, en minskning med fyra procent från föregående år. Bland dem som examinerades i högskolans grundutbildning under läsåren 1994/95 till 1998/99 hade sju procent övergått till forskarutbildning till och med läsåret 2002/03. Variationen är dock stor mellan olika ämnesområden och lärosäten. De flesta

börjar sin forskarutbildning på det lärosäte där de fått sin grundutbildning.

Kön och social bakgrund påverkar övergången till forskarutbildning. Läsåret 2000/01 var studenter vars föräldrar var högre tjänstemän klart överrepresenterade bland nybörjarna i forskarutbildningen. Andelen av de examinerade i grundutbildningen som påbörjar forskarutbildning är också högre för män än för kvinnor. Däremot tycks inte utländsk bakgrund ha något avgörande inflytande på övergången till forskarutbildning.

Vårterminen 2003 var antalet aktiva doktorander – dvs. forskarstuderande med en aktivitet om minst tio procent – cirka 19 300, motsvarande omkring 13 800 heltidsekvivalenter. Omräknat till heltidsekvivalenter har drygt hälften av de aktiva doktoranderna anställning som doktorand.

Antalet avlagda doktorsexamina 2003 var nästan 2 700, en ökning med tio procent från föregående år. På tio år har antalet doktorsexamina mer än fördubblats. Andelen av en årskull som avlägger forskarexamina var 2,8 procent i Sverige 2002, vilket är den högsta andelen inom hela OECD-området.

Högskoleverket belyste i enkätundersökningen Doktorandspegeln 2003 (Högskoleverkets rapportserie 2003:28 R) olika aspekter av forskarutbildningen ur ett doktorandperspektiv. Merparten av doktoranderna ger sin utbildning ett sammanfattande gott betyg, men resultaten visar också att det förekommer vissa problem. Det största missnöjet gäller introduktionen till forskarutbildningen samt medinflytandet och miljön på institutionerna, men även t. ex. stress och brister i handledningen uppmärksammas. Fyra av fem ger dock forskarutbildningen det sammanfattande betyget ”bra” eller ”mycket bra”, och lika många uppger att de på nytt skulle välja att påbörja forskarutbildningen om valet skulle stå nu. Högskoleverket har också uppmärksammat bl.a. forskarhandledning i rapporten Forskarhandledning – Möte med vandrare och medvandrare på vetenskapens vägar, (Högskoleverkets rapportserie 2003:26 R) och doktorandernas rättssäkerhet i rapporten Studiefinansiering för doktorander – rättssäkerhetsaspekter (Högskoleverkets rapportserie 2003:33 R).

Forskarutbildningsutredningen

Regeringen tillkallade i december 2002 en särskild utredare för att utreda vissa frågor rörande forskarutbildningen och perioden efter doktorsexamen. Utredningen lämnade sitt betänkande En Ny Doktorsutbildning – kraftsamling för excellens och tillväxt (SOU 2004:27) i mars 2004. Betänkandet behandlar bl.a. målen och resurstilldelningssystemet för forskarutbildningen, examensfrågor, antagning, handledning, studiefinansiering, forskarskolor, samverkan och postdoktorala meriteringsmöjligheter. Betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

De 16 nationella forskarskolorna

Under 2001 inleddes etableringen av 16 nya forskarskolor, i enlighet med regeringens förslag i propositionen Forskning och förnyelse (prop. 2000/01:3, bet. 2000/01:UbU6, rskr. 2000/01:98). Syftet med forskarskolorna är att höja kvaliteten i forskarutbildningen, främja rekryteringen till forskarutbildningen, utveckla samarbetet mellan landets universitet och högskolor samt förbättra forskningsanknytningen vid de högskolor som inte har egen forskarutbildning. Regeringen har uppdragit åt Högskoleverket att följa upp och utvärdera de berörda forskarskolorna och avrapportera resultaten successivt.

Högskoleverkets rapport till regeringen i juni 2004 Uppföljning av 16 nationella forskarskolor – samverkan, rekrytering, handledning och kurser (Högskoleverkets rapportserie 2004:18 R). Rapporten visar att forskarskolorna har kommit igång bra. Under de två första läsåren har nästan 400 doktorander antagits till forskarskolorna, vilket är omkring fem procent av samtliga nybörjare i forskarutbildningen. Totalt sett är doktoranderna relativt jämnt fördelade mellan värd- och partnerhögskolor, och könsfördelningen är också nästan jämn. Doktoranderna i forskarskolorna har en högre aktivitetsgrad än genomsnittet, fler har anställning som doktorand och avhoppet har varit mycket få. Föreståndarna för forskarskolorna anser i huvudsak att samarbetet fungerar väl, och framhåller positiva effekter på rekrytering, handledning och kursutveckling. Möjligheten att utveckla nya typer av kurser samt det nätverk som byggs upp mellan doktoranderna är det som lyfts fram som mest positivt. Vissa exempel på mer negativa eller svårhanterliga aspekter framkommer dock också, såsom osäkerhet inför

framtiden eller problem med kontinuiteten när seniora forskare lämnar en partnerhögskola.

I samband med att examensmålen för forskarskolorna skall vara uppfyllda till utgången av 2007 skall Högskoleverket göra en slutlig uppföljning och utvärdering.

Analys och slutsatser

Regeringen ser med tillfredsställelse på den fortsatta ökningen av examinationen i forskarutbildningen och den positiva bild som framkommer i Högskoleverkets uppföljning av de 16 forskarskolorna. Högskoleverkets olika rapporter samt Forskarutbildningsutredningens betänkande är bidrag till en viktig diskussion på lärosätena om vad som kan göras för att ytterligare stärka den svenska forskarutbildningen, och ett underlag för regeringens fortsatta överväganden i frågan. Regeringen avser att behandla forskarutbildningen i den kommande forskningspolitiska propositionen.

8.2.7 Samverkansuppgiften

Universitet och högskolor skall med början i samband med årsredovisningen för 2003 särskilt redovisa lärosätets samverkan med det omgivande samhället inom utbildning och forskning. Redovisningen skall sedan göras vart fjärde år.

Omfattningen av samverkan och formerna för denna varierar av flera skäl såväl inom ett lärosäte som mellan lärosäten. Genomförandet påverkas t.ex. av vilka utbildningar lärosätet har, storleken på lärosätet, hur lärosätet är organiserat, i vilken region det finns och hur det omgivande samhället ser ut.

De flesta universitet och högskolor har skapat en organisation för samverkansfrågor för att tydliggöra för externa aktörer hur de kan komma i kontakt med lärosätet. Information om verksamheten sker vanligtvis genom hemsidor, öppna föreläsningar, kontakter med tidigare studenter, information till skolor och särskilda satsningar på olika grupper t.ex. personer med utländsk bakgrund. Inom forskningsområdet sprids information genom t.ex. databaser och populärvetenskapliga föreläsningar.

Samverkansuppgiftens inverkan på utbildning och forskning

Det är vanligt med externa ledamöter, även i andra beslutande organ än styrelserna, inom universitet och högskolor. Därmed får lärosätena en återkoppling på hur utbildningarna fungerar i arbetslivet och också hur de kan utvecklas. Många lärosäten framhåller kontakten med tidigare studenter som mycket central för utvecklingen av befintliga och nya utbildningar. Genom dessa kontakter får de också kunskap om studenternas syn på utbildningarnas värde i förhållande till arbetsmarknadens behov. Kontakterna sköts t.ex. genom att de tidigare studenterna anmäler sig till databaser, olika former av utskick, inbjudan till aktiviteter inom lärosätena m.m. Samverkan sker också naturligt genom den verksamhetsförlagda delen som ingår i bl.a. lärar- och vårdutbildningar. Det finns också andra exempel på företagsförlagda utbildningar som förutsätter samverkan med arbetsgivare. Olika varianter av fadder- och mentorsprogram är ytterligare exempel på sätt att både sprida information om den egna utbildningen och att få kunskap om arbetsmarknadens behov. Många högskolor har ett utvecklat samarbete med företag för studenternas examensarbeten.

För högskolor som t.ex. Högskolan i Trollhättan/Uddevalla, med en hög andel utbildning med arbetsintegrerat lärande, blir samverkan en förutsättning för att bedriva utbildning. Högskolans sjuksköterskeutbildning är t.ex. helt förlagd till olika vårdverksamheter. Teaterhögskolan i Stockholm redovisar att de genom många gästlärare och de obligatoriska praktikperioderna får återkoppling på sina utbildningar.

Några lärosäten, däribland Högskolan i Trollhättan/Uddevalla, Växjö universitet, Mälardalens högskola och Högskolan i Borås, lyfter särskilt fram kontakterna med lärcentrum som viktiga i samverkansarbetet. Högskolan i Borås har dessutom tillsammans med Lärcentra i Sjuhäradsbygden tagit fram en metodbok för samarbetet mellan lärosäten och lärcentrum.

Många universitet och högskolor anser att samverkan med andra lärosäten är viktig. Det finns flera exempel på nätverk som lärosäten bildat för att samarbeta kring olika frågor. En hel del samverkan sker också genom kontakter mellan enskilda lärare.

Inom forskning och forskarutbildning finns många exempel på samverkan med nationella och internationella företag och med utländska universitet. Forskningsuppdrag från näringsliv och samhälle, industridoktorander, adjungerade lärare och utrustning som tillhandahålls av samarbetspartners är också exempel på kontaktpunkter mellan högskolan och det omgivande samhället. Många forskningsfinansiärer kräver samverkan mellan olika universitet och högskolor och mellan lärosätena och det omgivande samhället för att ge forskningsbidrag. Ett sådant exempel är olika strukturfondsprojekt, vilket t.ex. Mitthögskolan lyfter fram som en källa till betydande samverkan med framförallt regionens större aktörer. Forskarnas samverkan med näringsliv och samhälle sker ofta mellan enskilda individer. Därtill har lärosätena ofta representanter i externa organ.

De flesta universitet och högskolor redovisar någon form av verksamhet, ofta kallat drivhus eller starthus, där studenter och lärare kan få affärsutvecklingsstöd och information om nyföretagande. För de lärosäten som har holdingbolag lyfts dessa fram som en bas för samverkan när det gäller att identifiera, stödja och utveckla forskningsresultat med kommersiell potential. Forskningsarbetena har också ofta koppling till olika former av teknikparker.

Högskolans roll och medverkan i de regionala tillväxtprogrammen

Redovisningarna av arbetet med de regionala tillväxtprogrammen är begränsade. Det framgår dock att många lärosäten haft en aktiv roll i framtagandet av programmen. Högskolan Dalarna redovisar t.ex. att högskolans verksamhetsidé har utformats i nära samarbete med regionens kommuner, landstinget och näringslivet i linje med tillväxtprogrammets mål. För Linköpings universitet har ett av målen varit att effektivisera det regionala innovationssystemet. Mitthögskolan har varit aktiv i framtagandet av två program och redovisar att regionen har stora förväntningar på att högskolan skall spela en aktiv roll i arbetet för regionens utveckling.

Uppföljning och utvärdering av samverkansaktiviteter

Lärosätenas redovisningar av hur samverkansuppgiften följs upp och utvärderas varierar i omfattning och detaljeringsgrad. Ett vanligt sätt är att uppföljningen sker i samband med årsredovisningen. Många lärosäten har delegerat ut ansvaret för uppföljning och utvärdering till institutioner och fakulteter. Ett antal lärosäten har utarbetat indikatorer för att mäta samverkan. Några exempel är uppdragsutbildningsvolym, extern finansiering, antalet medlemmar i nätverk för tidigare studenter, antalet idéer som tillförts t.ex. starthus och drivhus, antalet externa representanter i olika styrgrupper m.m. Karlstads universitet gör kvalitativa uppföljningar av samverkan genom att såväl de anställda som olika partners attityd till samverkansaktiviteter följs upp vartannat år.

Linköpings universitet avser att använda sin redovisning som utgångspunkt för att gå igenom tillgängliga och önskvärda uppgifter som behövs för att fånga framgångsfaktorer i universitetets samverkan. Målet är att kunna följa upp dem inom ett system med s.k. balanserade styrkort.

Många universitet och högskolor redovisar att samverkansuppgiften är mångfacetterad och att den är och skall vara en uppgift för hela lärosätet. Den blir därmed också mer komplicerad att följa upp och utvärdera.

För att betona vikten av samverkan har Uppsala universitet i sin handlingsplan för samverkan fastställt att samverkan skall vara meritgrundande för anställning vid universitetet.

Samverkansdelegationen

Regeringen har vid flera tillfällen vidtagit åtgärder som syftat till att öka lärosätenas samverkan med det omgivande regionala samhället. År 2002 beslutade regeringen att inrätta Delegationen för regional samverkan om högre utbildning (dnr U2001/4780/UH) i syfte att stimulera regionalt samarbete om högre utbildning och därmed skapa hållbar tillväxt i regionen och samtidigt främja rekryteringen till

högskolan. Delegationen inrättades för perioden 2002–2004 och har fördelat totalt cirka 130 miljoner kronor till ett 70-tal projekt och andra insatser. Regeringen beslutade i februari 2004 (dnr U2004/74/UH) att förlänga delegationens uppdrag t.o.m. den 30 april 2005, vad gäller redovisning av tilldelade medel och slutrapportering.

Analys och slutsatser

Regeringen gör bedömningen att universitet och högskolor har utvecklat samverkansuppgiften avsevärt sedan den infördes i högskolelagen och regleringsbrevet. Redovisningarna från lärosätena utifrån regleringsbrevets mål är dock ojämnt i omfattning och detaljeringsgrad.

8.2.8 Pedagogisk förnyelse

Lärarnas pedagogiska kompetens och medvetenhet har stor betydelse för kvaliteten i högskolans utbildning. Enligt högskoleförordningen (1993:100) krävs högskolepedagogisk utbildning eller motsvarande kunskaper för anställning som lektor eller adjunkt. I propositionen Den öppna högskolan (prop. 2001/02:15) har regeringen även lyft fram behovet av att förnya pedagogiken. Regeringen har sedan 2002 givit samtliga lärosäten i uppdrag att utveckla och erbjuda lärare pedagogisk utbildning och även anvisat särskilda medel för detta.

Poänggivande högskolepedagogisk utbildning ges vid de flesta lärosäten. Deltagandet i framför allt grundläggande kurser växer och andelen kvinnor respektive män bland kursdeltagarna är relativt jämn. Vid flera lärosäten ges kurser riktade till lärare på olika steg i karriären. Största andelen lärare som genomgått högskolepedagogisk utbildning återfinns inom humanistisk-samhällsvetenskapligt och tekniskt vetenskapsområde. För doktorander ges korta introducerande kurser, samtidigt som det erbjuds såväl grundläggande som fördjupande kurser för lärare. Även forskarhandledarutbildningar är vanligt förekommande och är ibland ett kriterium för att få uppdrag som handledare. Utöver kunskapssyn, examination och olika arbetsformer, ingår genus- och mångfaldsfrågor i utbildningarna. Många lärosäten erbjuder pedagogiska kurser för distans- och nätbaserad utbild-

ning. Vid sidan om poänggivande kurser erbjuds pedagogisk kompetensutveckling även i annan form, t.ex. genom seminarier och konferenser.

Rådet för högre utbildning har till uppgift att stödja det pedagogiska utvecklingsarbetet. Under 2003 har rådet fördelat medel till innovativa pedagogiska satsningar med fokus på studenternas lärande. Exempel på dessa är retorik för blivande lärare med naturvetenskaplig eller teknisk yrkesbakgrund vid Lärarhögskolan i Stockholm och implementering av kritisk genusperspektiv i konstvetenskap vid Lunds universitet. Det senaste exemplet är en del av rådets särskilda satsning på utveckling av metoder för att integrera genusperspektiv i undervisningen.

Analys och slutsatser

Regeringen ser positivt på lärosätenas insatser vad gäller pedagogisk utveckling. Det är angeläget att den pedagogiska utbildningen av lärare utvecklas vidare och blir en naturlig och permanent del av lärosätenas verksamhet.

Resultatet av Rådet för högre utbildnings särskilda satsning på utveckling av metoder för att integrera genusperspektiv i undervisningen är värdefull för den fortsatta utvecklingen av högskolepedagogiken. Regeringen vill understryka vikten av en levande och stimulerande pedagogik, i synnerhet vad gäller matematik, naturvetenskap och teknik. Regeringen avser att återkomma i regleringsbrev med inriktning på de utvecklingsinsatser som Rådet för högre utbildning skall stödja.

8.2.9 Jämställdhet

Läsåret 2002/03 var andelen kvinnor i grundutbildningen 61 procent, en oförändrad andel i förhållande till 2001/02. Endast 26 procent av studenterna går på kurser där könsfördelningen är jämn i den meningen att andelen kvinnor respektive män är mellan 40 och 60 procent. Detta är en svag ökning i förhållande till läsåret 2001/02 då motsvarande andel var 25 procent. Det innebär att majoriteten av helårsstudenterna läser på utbildningar med ojämn könsfördelning, med konsekvenser för den framtida arbetsmarknaden.

Inom utbildningar som leder till yrkesexamen inom vård- och omsorg respektive undervisning,

där andelen män bland högskolenybörjarna är 14 respektive 25 procent, kan små positiva tendenser skönjas, men utvecklingen går mycket långsamt. De metoder för att minska den ojämna könsfördelningen som förefaller ge bäst resultat är alternativa antagningsvägar och ändrade utbildningsinriktningar. Andelen kvinnor inom tekniska utbildningar har ökat under en rad år men minskade till knappt 29 procent 2003 jämfört med 26 procent 2002.

Flera olika typer av insatser för att öka rekryteringen av studenter görs samtidigt som lärosätena betonar vikten av att skapa utbildningsmiljöer som inte stöter bort personer av underrepresenterat kön. Behovet av samordnade insatser från lärosäten och arbetsgivare betonas i Högskoleverkets rapport Lärosätenas arbete med jämställdhet, studentinflytande samt social och etnisk mångfald – en uppföljning av Högskoleverkets utvärdering 1999/2000 (Högskoleverkets rapportserie 2003:31 R).

Andelen kvinnor inom grundutbildningen motsvaras inte av en lika stor andel kvinnor inom forskarutbildningen. Under de senaste tio åren har andelen kvinnor bland nyantagna forskarstudier ökat från 37 till 48 procent och bland aktiva forskarstudier från 36 till 47 procent. Denna utveckling är positiv, men i förhållande till grundutbildningen är andelen kvinnor i forskarutbildningen lägre. Beroende på vetenskapsområde kan könsfördelningen vara mycket sned. Högskoleverket presenterade i rapporten Doktorandspegeln 2003 (Högskoleverkets rapportserie 2003:28 R) uppgifter som visar att kvinnliga doktorander uppfattar sin studiemiljö som mer utsatt än vad manliga doktorander gör. I syfte att öka andelen kvinnor inom forskarutbildningar där de är i minoritet anordnar lärosätena bl.a. mentorsprojekt, stöder examination av kvinnliga doktorander finansiellt och, vilket lyfts fram som framgångsrikt, uppmanar presumtiva kandidater att söka till forskarutbildningen.

Av professorerna vid universitet och högskolor är andelen kvinnor och män, 15 respektive 85 procent vilket innebär en ökning av andelen kvinnor med 7 procentenheter sedan 1995. Andelen kvinnliga professorer varierar mycket mellan olika ämnesområden. Flertalet universitet och högskolor har mål uppställda av

regeringen för att öka andelen kvinnor bland nya professorer under perioden 2001–2004. Flera lärosäten har kraftigt ökat denna andel under 2003, men vid många lärosäten måste ökningen fortsätta ytterligare för att det uppsatta målet skall uppnås. Samtidigt rapporterar några lärosäten att andelen kvinnliga professorer minskar. Totalt för de lärosäten som har mål för andelen kvinnor bland nyanställda professorer går utvecklingen i rätt riktning med 17 procent nyanställda kvinnliga professorer 2001, 20 procent 2002 och 23 procent 2003.

Flertalet universitet och högskolor har i enlighet med regleringsbrevet ställt upp jämställdhetsmål i frågan om andra lärarkategorier. Den förestående generationsväxlingen ger universitet och högskolor goda möjligheter att åstadkomma jämnare könsfördelning inom olika personalkategorier. Bland de många insatser som nämns för en jämnare könsfördelning bland lärarna återfinns positiv särbehandling, finansiellt stöd och uppmuntran till kvinnor att söka tjänster. Trots att könsfördelningen långsamt blir jämnare kvarstår många hinder för att uppnå en jämställd högskola. Kartläggningar gjorda vid lärosäten visar bl.a. på ojämlika arbetsvillkor mellan kvinnor och män.

I årsredovisningarna uppmärksammas den sneda könsfördelningen bland personer på ledande befattningar och behovet av insatser lyfts fram. Ledarskaps- och mentorsprogram för kvinnliga chefer och ledare liksom nätverk för kvinnliga ledare ses som viktiga instrument. Lärosätena pekar på att det främsta hindret för att nå jämställdhet är rådande maktstrukturer och betonar vikten av kunskap och medvetenhet om jämställdhetsfrågor.

Flera lärosäten arbetar aktivt för att genusperspektiv skall genomsyra all utbildning. För att så skall ske krävs att lärare har god kunskap i genusfrågor, vilket också betonas av lärosätena. Jämställdhets- och genuskunskap ingår i de flesta högskolepedagogiska utbildningar och även i många forskarhandledarutbildningar. Nationella sekretariatet för genusforskning noterar ett växande intresse för genuskunskap och ett snabbt växande antal doktorsavhandlingar med genusperspektiv. Sekretariatet har tillsammans med Högskoleverkets jämställdhetsråd fortsatt att ge ut skriftserien om genusperspektiv inom olika ämnen.

Analys och slutsatser

Regeringen ser med oro på den sneda könsfördelningen inom många utbildningar i högskolan. De könsstereotypa mönstren måste brytas för att åstadkomma jämställdhet i såväl högskolan som samhället i stort. Det är därför betydelsefullt att universitetet och högskolorna åstadkommer förändringar på detta område. En viktig aspekt för ökad medvetenhet och kunskap är genusperspektiv i såväl högskolepedagogisk som övrig utbildning. Regeringen anser också att stora insatser måste göras för att öka andelen kvinnor bland professorer och på andra ledande befattningar.

För universitet och högskolor med vetenskapsområde avser regeringen att i regleringsbrev för 2005 fastställa rekryteringsmål för kvinnliga professorer under perioden 2005–2008. För övriga högskolor avser regeringen att fastställa motsvarande rekryteringsmål gemensamt för lektorer och professorer.

8.2.10 Likabehandlingslagen

Diskrimineringskyddet för studenter i högskolan har stärkts genom lagen (2001:1286) om likabehandling av studenter i högskolan. Lagen som trädde i kraft den 1 mars 2002, syftar till att skydda studenter och sökande till högskolan mot trakasserier och diskriminering på grund av könstillhörighet, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning och funktionshinder. Enligt lagen skall universitet och högskolor bedriva ett målinriktat arbete för att aktivt främja studenternas lika rättigheter och vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att någon student utsätts för trakasserier.

Varje lärosäte skall årligen upprätta en plan som skall innehålla en översikt över de åtgärder som behövs för att främja studenters lika rättigheter oavsett könstillhörighet, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning och funktionshinder samt för att förebygga och förhindra trakasserier. Planen skall även innehålla en redogörelse för planerade åtgärder under det kommande året. I efterföljande års plan redovisas hur de planerade åtgärderna har genomförts.

Flertalet universitet och högskolor har i enlighet med lagen fastställt likabehandlingsplaner

och även fastställt organisationen kring arbetet för likabehandling. Många lärosäten har tagit fram handlingsplaner för institutionerna och klargjort handläggningsrutiner för diskrimineringsärenden. Mycket av arbetet under året har handlat om informationsinsatser gentemot såväl studenter som personal och personalens kompetensutveckling. Till de vanligaste åtgärderna enligt likabehandlingsplanerna hör insatser för studenter med funktionshinder. Kartläggningar av studenternas upplevelser av olika former av trakasserier har genomförts eller påbörjats och ses många gånger som en viktig utgångspunkt för det fortsatta arbetet.

8.2.11 Kompetensförsörjning

Myndigheternas kompetensförsörjning skall säkerställa att det finns personal med rätt kompetens för att uppnå verksamhetens mål, på både kort och lång sikt. Myndigheterna har själva ansvar för att trygga kompetensförsörjningen genom att attrahera, rekrytera och behålla den kompetens som behövs för att tillgodose högt ställda krav på kvalitet, effektivitet, rättssäkerhet, tillgänglighet och tillmötesgående.

Antalet anställda inom universitet och högskolor var 53 100 (heltidsekvivalenter) 2003, vilket utgör ungefär en fjärdedel av all statligt anställd personal. Exklusive doktorander var antalet anställda 43 900, vilket innebär en ökning med 3 procent jämfört med 2002.

År 2003 uppgick den forskande och undervisande personalen inom universitet och högskolor till 22 000 anställda (heltidsekvivalenter). Ungefär hälften av dessa har en doktorsexamen. Den forskande och undervisande personalen ökade med 4,2 procent under 2003 dvs. ungefär i samma takt som antalet helårsstudenter (4,4 procent).

Personalens genomsnittsålder är 44 år vid universitets-, högskole- och forskningsmyndigheterna (härefter kallat högskolemyndigheterna) jämfört med 45 år vid samtliga statliga myndigheter. Vid lärosäten med forskarutbildning utgör dock doktoranderna en stor grupp bland de yngre anställda. Andelen av personalen som är 55 år eller äldre är marginellt lägre inom högskolesektorn än inom statliga myndigheter totalt (25 respektive 26 procent).

Personalomsättningen inom högskolemyndigheterna är något större än för samtliga statliga myndigheter. Åldersstrukturen vid ett flertal lärosäten karaktäriseras av att det finns många äldre och många yngre, men få i mellanåldrarna. Detta hänger ihop med den stora expansionen av högskolan som ägde rum under 1960-talet och början av 1970-talet samt den senare expansionen under 1990-talet. Andelen av personalen som har utländsk bakgrund är betydligt högre inom högskolesektorn än inom staten som helhet, 17,9 procent respektive 10,4 procent.

Flera lärosäten har svårigheter att rekrytera personal inom vissa områden, t.ex. lärare inom vård- och omsorgsutbildningar. I samband med de stora pensionsavgångarna som inleds inom ett par år väntas rekryteringssvårigheterna öka. Högskoleverket konstaterar i rapporten Det framtida behovet av lärare vid universitet och högskolor (reg.nr 63-1608-03) att inom vissa områden, exempelvis rättsvetenskap, vård- och omsorgsutbildningar och vissa humanistiska ämnen, kommer generationsskiftet att bli kännbart, eftersom återväxten av lärare och forskare kommer att vara betydligt mindre än det antal som pensioneras. Det ökade antalet pensionsavgångar beräknas dessutom sammanfalla med att antalet ungdomar som uppnår högskoleålder ökar markant.

Lärosätena är väl medvetna om dessa problem och har vidtagit åtgärder för att minska eller avhjälpa dem. En strategi är att värna om den egna arbetsmiljön för att behålla kvalificerad personal. Här ingår kompetensutveckling med möjlighet till forskarutbildning och annan utbildning inom ramen för anställningen, ökade forskningsmöjligheter för lektorer, riktade satsningar på att öka andelen kvinnor på ledande befattningar, lönepolicy samt policyprogram och handlingsplaner för jämställdhet och mångfald. En breddning av arbetsuppgifterna, pedagogisk utbildning och utbildning i genuskunskap samt jämställdhets- och mångfaldsfrågor ingår också i arbetet med att förbättra arbetsmiljön.

Lärosätena rapporterar samtidigt att ökad arbetsbelastning på såväl administrativ som undervisande personal har medfört en ansträngd arbetssituation. Inom universitets-, högskole- och forskningssektorn är sjukfrånvaron trots detta med sina 3,6 procent lägre än genomsnittet för statliga myndigheter totalt, där andelen är 4,8 procent enligt uppgifter till Arbetsgivarverket. Variationerna mellan lärosätena är dock stora.

Analys och slutsatser

De flesta lärosäten är väl medvetna om ökade rekryteringssvårigheter på grund av både kommande pensionsavgångar och konkurrens från andra arbetsgivare. Regeringen ser det som ytterst angeläget att lärosätena fortsätter att vidta åtgärder för att säkra kompetensförsörjningen av personal på kort och lång sikt och i detta arbete även beaktar jämställdhetsperspektivet. En stor del av lärosätenas mål för kompetensförsörjningen för 2003 har uppfyllts. I ett längre perspektiv kan det dock komma att uppstå kompetensförsörjningsproblem inom vissa områden. Det är därför angeläget att de mål för kompetensförsörjning som samtliga lärosäten upprättat följs upp även fortsättningsvis så att kompetensförsörjningen på längre sikt säkerställs.

8.2.12 Miljöledningsarbete

Statsförvaltningens miljöarbete skall utvecklas till ett föredöme när det gäller att uppnå en ekologiskt hållbar utveckling. Regeringen har därför givit de flesta statliga myndigheter i uppdrag att införa miljöledningssystem som ett verktyg för att förbättra och organisera miljöarbetet. Införande av miljöledningssystem innebär att myndigheterna integrerar miljöhänsyn i den ordinarie verksamheten och sätter mål för miljöarbetet.

Universitet och högskolor har sedan 1997 i uppdrag att införa miljöledningssystem, vilket innebär att genomföra en miljöutredning, identifiera betydande miljöaspekter i verksamheten, fastställa miljöpolicy och miljömål för arbetet samt genomföra revisioner för kontinuerliga förbättringar.

Universitet och högskolor skall årligen återrapportera uppdraget avseende miljöledningssystem till regeringen. Av 35 lärosäten har 32 inkommit med redovisning för 2003. Av redovisningarna framgår att alla svarande lärosäten utom ett har fastställt en miljöpolicy och att nästan var fjärde lärosäte har inkluderat miljöledningsarbete i verksamhetsplaner eller motsvarande.

Fokus i lärosätenas miljöledningsarbete ligger fortfarande på den direkta miljöpåverkan som t.ex. energiförbrukning, transporter och avfallsfrågor. Den indirekta miljöpåverkan, som upp-

nås genom lärosätenas huvuduppgifter – utbildning, forskning och samverkan med det omgivande samhället – omfattas i något mindre grad av miljöledningsarbetet. Tre av fyra lärosäten har inkluderat utbildning i miljöledningsarbetet men endast hälften har tagit med forskningen bland verksamhetens betydande miljöaspekter.

Under 2003 har delar av Göteborgs universitet certifierats enligt International Organization for Standardization (ISO) 14001 och Eco Management and Audit scheme (EMAS). Högskolan i Gävle siktar mot en certifiering under 2004.

Analys och slutsatser

Av rapporteringen kan en tydlig utveckling av miljöledningsarbetet vid lärosätena utläsas. Allt fler arbetar t.ex. med miljömål och antalet interna revisioner av miljöledningssystemen har ökat. Sedan ett flertal år har vissa högskolor certifierats enligt internationella standarder och regelverk för miljöledningssystemets utformning och innehåll.

8.3 Särskilda frågor

8.3.1 Anslagsberäkningar

Lärosätenas anslag och anslagsposter för grundutbildning och forskning har för budgetåret 2005 pris- och löneomräknats med 1,01 procent.

Samtliga universitet och högskolor har sedan budgetåret 2002 erhållit särskilda medel för högskolepedagogisk utbildning av lärare. Medlen har anvisats under en särskild anslagspost under respektive lärosätes grundutbildningsanslag. Dessa medel har från och med budgetåret 2005 förts till respektive lärosätes takbelopp. Se vidare kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Pedagogisk förnyelse.

8.3.2 Ersättningsbelopp

Ersättningsbeloppen för helårsstudenter och helårsprestationer bör för budgetåret 2005 vara:

Tabell 8.9 Ersättningsbelopp för helårsstudenter och helårsprestationer

<i>Kronor</i>		
Utbildningsområde	Ersättning för en helårsstudent	Ersättning för en helårsprestation
Humanistiskt, teologiskt, juridiskt, samhällsvetenskapligt	17 217	16 958
Naturvetenskapligt, tekniskt, farmaceutiskt	43 431	37 421
Vård	48 241	41 783
Odontologiskt	39 893	46 471
Medicinskt	53 908	65 572
Undervisning ¹	31 490	37 086
Övrigt ²	36 441	29 602
Design	128 583	78 342
Konst	182 547	78 372
Musik	110 932	70 141
Opera	264 364	158 146
Teater	255 635	127 329
Media	260 874	208 971
Dans	179 788	99 343
Idrott	93 688	43 356

¹ Utbildning inom det allmänna utbildningsområdet samt övrig verksamhetsförlagd utbildning.

² Avser journalist- och bibliotekarieutbildningar samt praktisk-estetiska kurser inom bl.a. lärarutbildning med inriktning mot tidigare år samt utbildning vid Grafiska institutet/Institutet för högre reklamutbildning vid Stockholms universitet.

9 Studiestödsverksamhet

Samtliga anslag presenteras under utgiftsområde 15.

myndigheternas respektive regleringsbrev eller i särskilda riktlinjer.

9.1 Omfattning

Studiestödsverksamheten finansierar i huvudsak studerandes levnadsomkostnader under utbildning.

Syftet med studiestödet är att personer skall kunna studera utan att begränsas av sina ekonomiska resurser eller av funktionshinder.

Verksamheten rymmer flera olika stödformer som består av bidrag och lån. Stöden är till stor del generella och vissa av dem är renodlade bidrag. Utgifterna på statsbudgeten för verksamheten beräknas uppgå till cirka 21 miljarder kronor årligen och utgör främst transfereringar i form av bidrag. Studielånen finansieras genom upplåning i Riksgäldskontoret (RGK). Upplåningen uppgick till 120 miljarder kronor under 2003. Utgifter för ränte- och avskrivningskostnader belastar dock statsbudgeten. Drygt 900 000 studerande får någon form av studiestöd årligen. Under 2003 hade drygt 1,4 miljoner låntagare en studieskuld. Stöden hanteras av Centrala studiestödsnämnden (CSN), Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS), Statens institut för särskilt utbildningsstöd (Sisus), Specialpedagogiska institutet (SIT), Talboks- och punktskriftsbiblioteket (TPB), Landsorganisationen i Sverige (LO) och Tjänstemännens centralorganisation (TCO).

Målen för de myndigheter som har att hantera studiestöden är att upprätthålla en god balans mellan effektiv ärendehantering, god service och hög rättsäkerhet. Specifika mål uppställs i

9.2 Insatser

9.2.1 Insatser inom verksamhetsområdet

Perioden 1997 – 2002 kännetecknades av en kraftig expansion inom både den grundläggande högskoleutbildningen och vuxenutbildningen. De senaste årens reformer på studiestödsområdet syftar till att få ett väl fungerande studiestöd som svarar mot den utbyggda utbildningskapaciteten. Det nuvarande studiemedelssystemet infördes den 1 juli 2001. Det är ett samlat studiestöd för studerande på såväl grundskole- och gymnasienivå som högskole- och annan eftergymnasial nivå. För att underlätta övergången till det nya systemet har särskilda övergångsbestämmelserna gällt fram till halvårsskiftet 2003. Samtidigt med reformen förändrades stödet vid kortare studier. Under 2003 har studiemedelssystemet kompletterats med ett nytt rekryteringsbidrag till vuxenstuderande. En ny myndighet, ÖKS, inrättades 2001 i syfte att stärka rättssäkerheten för de studerande. Vidare flyttades administrationen av korttidsstödet från CSN till LO, TCO och Sisus.

Studiehjälp

Syftet med studiehjälpen är att minska betydelsen av ekonomiska, geografiska och sociala hinder för gymnasiala studier. Studiehjälpen be-

står av studiebidrag, inackorderingstillägg och extra tillägg. Stöd lämnas för utbildning på gymnasial nivå i regel fr.o.m. kvartalet efter det att den studerande fyllt 16 år t.o.m. det första kalenderhalvåret det år då han eller hon fyller 20 år. Inackorderingstillägg kan lämnas till studerande som är yngre. Studiehjälp lämnas fr.o.m. den 1 januari 2003 under tio månader per år, i stället för som tidigare under nio månader.

Studiebidraget följer beloppsmässigt det allmänna barnbidraget och uppgår för närvarande till 950 kronor per studiemånad. Hemkommunen har ansvaret för att ge ekonomiskt stöd till elever inom det offentliga skolväsendet som behöver inackordering. Elever vid läroanstalter och utbildningar utanför det offentliga skolväsendet (folkhögskolor, fristående gymnasieskolor, riksinternatskolor m.fl.) som behöver inackordering kan i stället få inackorderingstillägg enligt studiestödslagen. Extra tillägg kan efter ansökan lämnas till elever från inkomstsvaga hushåll.

Under 2003 har studiehjälpen varit föremål för översyn. Studiehjälpsutredningens betänkande, Ekonomiskt stöd vid ungdomsstudier (SOU 2003:28), har remissbehandlats under 2003. Som ett led i beredningsarbetet av betänkandet har en promemoria, Ett nytt studie-stöd till unga studerande (dnr U2004/418/SV), utarbetats inom Regeringskansliet. Promemorian har remissbehandlats.

Studiemedel

Studiemedel, i form av bidrag och lån, skall verka rekryterande och därmed bidra till att fler deltar i utbildning. Stödet skall ha en utjämnande verkan mellan individer och grupper i befolkningen och bidra till ökad social rättvisa. Studiemedel skall ha en god effekt på samhällets ekonomiska hushållning över tid. Avsikten med studiemedelsystemet är att alla studerande, oavsett utbildningsnivå, skall kunna finansiera sina studier med studiemedel.

Studiemedlet, i dess nuvarande utformning, är ett samlat stöd som omfattar studerande på högskole- och annan eftergymnasial nivå samt vuxna studerande (20 år och äldre) på grundskole- och gymnasienivå. Till den senare gruppen hör studerande i bl.a. kommunal och statlig vuxenutbildning samt folkhögskolor. Systemet är generellt till sin karaktär, vilket inne-

bär att alla som uppfyller vissa grundläggande villkor har rätt till stödet.

Studiemedel består av en bidragsdel och en lånedel. Bidragsdelen är skattefri och pensionsgrundande. Totalbeloppet är knutet till prisbasbeloppet och för 2004 är beloppet 1 725 kronor per vecka. Det finns två bidragsnivåer: en generell och en högre nivå. Det generella bidraget uppgår till 34,5 procent av totalbeloppet (593 kronor per vecka för 2004). Det högre bidraget, som lämnas inom en begränsad resursram för studier främst på grundskole- och gymnasienivå till studerande som är minst 25 år, uppgår till 82 procent av totalbeloppet (1 414 kronor per vecka för 2004).

Studiemedlets totalbelopp lämnades oförändrat i samband med studiemedelsreformen. Däremot ändrade CSN utbetalningen av stödet från nio till tio tillfällen per studieår.

Det högre bidraget lämnas fr.o.m. den 1 januari 2004 inte längre för studier på gymnasial nivå till dem som redan har en treårig gymnasial utbildning. De studerande erbjuds i stället det generella bidraget vid repetitions- och kompletteringsstudier.

Nuvarande studiemedelsystem har varit i bruk i tre år. Vissa smärre regeljusteringar har gjorts under denna period. CSN har på uppdrag av regeringen gjort en uppföljning av reformen. I uppdraget betonades att myndigheten skulle följa utvecklingen av reformen, framför allt de nya inslagen i systemet, men att systemet skulle ligga fast. Rapporten lämnades under våren 2004. Myndigheten framför i denna vissa förslag till regeländringar som nu bereds i Regeringskansliet. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med vissa förslag avseende bl.a. återbetalningsreglerna. CSN har också till regeringen redovisat principerna för fastställande av studiemedelsbelopp för studielån vid studier utomlands.

Vidare gav regeringen CSN i uppdrag att göra en översyn av bestämmelserna i de äldre återbetalningssystemen för utlandsboende. Uppdraget har redovisats i en rapport som har remissbehandlats under våren 2004. Regeringen avser att återkomma med förslag i denna fråga till riksdagen.

Regeringen har, efter förslag från Folkbildningsrådet samt Tolk- och översättarinstitutet, beslutat att utbildningar vid folkhögskola till tolk mellan hörande och barndomsdöva, dövblinda, vuxendöva och

hørselskadade i studiestödshänseende skall betraktas som eftergymnasiala. Ändringen syftar till att studerande vid dessa utbildningar skall kunna få studiemedel under hela utbildningstiden. Förändringen gäller från och med den 1 juli 2004.

ÖKS har i en skrivelse till regeringen föreslagit vissa förtydliganden av bestämmelserna som rör bedömning av tidigare utländsk utbildning vid beviljning av studiemedel. Skrivelsen kommer efter remissbehandling att beredas inom Regeringskansliet.

Rekryteringsbidrag

Sedan den 1 januari 2003 kompletteras studiemedelssystemet med ett rekryteringsbidrag till vuxenstuderande. Rekryteringsbidraget har inte inordnats i studiemedelssystemet, men harmonierar i stora delar med detta. Bidraget är avsett att användas inom ramen för kommunens uppsökande verksamhet för att stimulera kortutbildade vuxna som är eller riskerar att bli arbetslösa eller som på grund av funktionshinder behöver extra tid för att uppnå studiemålen. Rekryteringsbidraget kan lämnas till personer som är minst 25 år för studier på grundskole- och gymnasienivå. Personer som under de senaste fem åren har studerat med studiestöd kan inte komma ifråga för stödet. Bidraget, som får lämnas under högst 50 veckor, är skattefritt och pensionsgrundande. Bidraget lämnas med ett generellt belopp som motsvarar vad som maximalt kan utgå i form av studiebidrag och studielån i studiemedel. Beloppet uppgår under 2004 till 1 725 kronor per vecka. Även ett högre bidragsbelopp kan i vissa fall utgå som under 2004 uppgår till 2 114 kronor per vecka. Bidraget handhas och beslutas delvis av sökandens hemkommun, delvis av CSN. Hemkommunen, vars ställningstagande är bindande för CSN, bedömer om den sökande tillhör målgruppen för bidraget medan CSN beslutar om övriga villkor för bidraget är uppfyllda. Bidraget lämnas inom en begränsad resursram.

Skolverket, som haft regeringens uppdrag att utvärdera rekryteringsbidraget, har under våren 2004 lämnat en rapport om det första årets erfarenheter.

För att minska risken för friställning och samtidigt stärka kompetensen inom den av kommuner eller landsting finansierade verksam-

heten inom vård, skola och omsorg, ges 6 000 personer möjlighet att under perioden den 1 juli 2004 – 31 december 2005 studera under 40 veckor på halvtid inom kommunal vuxenutbildning eller högskola. Utbildningen skall kunna kombineras med fortsatt arbete på halvtid, s.k. kombinationsutbildning, och deltagarna är berättigade till rekryteringsbidrag för halvtidsstudier. På så sätt avlastas den kommunala ekonomin samtidigt som kommunerna får ett stöd för sin långsiktiga kompetensförsörjning.

Vuxenstudiestöd

Studiestödsformerna särskilt vuxenstudiestöd (SVUX) och särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa (SVUXA) upphörde i och med studiestöd-reformen den 1 juli 2001, men lämnades enligt övergångsbestämmelser t.o.m. den 30 juni 2003.

Korttidsstöd

Avsikten med bidrag vid korttidsstudier är att via uppsökande verksamhet rekrytera kortutbildade till studier av mindre omfattning för att på så sätt skapa intresse och förutsättningar för en fortsatt längre kompetenshöjande utbildning.

Bidrag kan lämnas vid studier i mindre omfattning, dels på grundskole- eller gymnasienivå, dels vid studier om funktionshinder. Vidare kan bidrag lämnas vid studier i vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särsvux). Stöd lämnas i form av korttidsbidrag, internatbidrag eller bidrag per dag eller timme till studerande inom särsvux. Sisus handhar bidraget i den del det avser studier inom särsvux och studier som rör funktionshinder eller som är särskilt anpassade för studerande med funktionshinder. LO och TCO administrerar stöden i övrigt.

Bidraget vid korttidsstudier och bidraget till studerande inom särsvux lämnas per dag med ett belopp som är knutet till prisbasbeloppet. År 2004 motsvarar detta 640 kronor. Internatbidraget lämnas per dygn med den faktiska kostnaden, dock högst med 393 kronor för 2004.

TUFF-ersättning

Statsbidrag för teckenspråksutbildning, s.k. TUFF – ersättning, kan lämnas för föräldrar till barn som för kommunikation är beroende av teckenspråk. En del av statsbidraget hanteras av Specialpedagogiska institutet och avser anordnandet av utbildningen. Den andra delen avser ersättning till deltagare i utbildningen. Sådan ersättning kan utgå med 75 kronor per timme under vilken deltagaren förlorar arbetsinkomst eller motsvarande på grund av deltagandet i utbildningen. Dessutom kan resekostnadsersättning utgå. CSN hanterar bidraget.

Bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan (Rg-bidrag)

Till studiestödet räknas också bidrag enligt förordningen om bidrag till vissa funktionshindrade elever. Detta bidrag, som administreras av CSN, lämnas till elever dels i utbildning för döva eller hörselskadade, dels i utbildning som är speciellt anpassad för svårt rörelsehindrade ungdomar. Bidrag lämnas för resor, kost och logi samt även för sådana särskilda kostnader i samband med studierna som är merkostnader på grund av funktionshindret. Det lämnas endast för den del av kostnaderna som överstiger den ersättning eleven får i form av sjukersättning eller aktivitetsersättning.

Utredningsförslag om förändringar inom studiestödsverksamheten

Studiesociala utredningen

En särskild utredare har haft i uppdrag att göra en samlad analys av den ekonomiska och sociala situationen för studerande på olika utbildningsnivåer under den samlade studietiden inklusive studieuppehåll. Uppdraget har bl.a. inneburit att kartlägga studiemedelssystemets samspel med andra trygghetssystem. Utredningen har även haft i uppdrag att analysera förutsättningarna för att underlätta den ekonomiska situationen för studerande som är familjeförsörjare genom att införa ett barntillägg till studerande. Den studiesociala utredningen har slutfört sitt uppdrag och i december 2003 överlämnat betänkandet Studerande och trygghetssystemen (SOU

2003:130) till regeringen. Betänkandet är för närvarande föremål för remissbehandling.

Studiehjälpsutredningen

Som tidigare nämnts har studiehjälpen för elever i gymnasieskolan varit föremål för översyn. Studiehjälpsutredningens betänkande, Ekonomiskt stöd vid ungdomsstudier (SOU 2003:28), har remissbehandlats under 2003. Betänkandet bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Internationella frågor

Studiestöd betraktas enligt EG-rätten som en social förmån. De närmare förutsättningar som styr prövningen av rätten till svenskt studiestöd är främst rådets förordning (EEG) nr 1612/68 av den 15 oktober 1968 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen och domstolspraxis. I förordningen finns en grundläggande regel om likabehandling i fråga om sociala förmåner. Migreringse arbetstagare och egenföretagare som är medborgare i ett medlemsland, skall i ett annat medlemsland ha rätt till samma sociala förmåner, dvs. även studiemedel, som landets egna medborgare. Unionsmedborgarens familjemedlemmar omfattas också av likabehandlingen. Regelverket på detta område har varit föremål för en översyn och ett nytt direktiv om fri rörlighet för unionsmedborgare och deras familjer har nyligen antagits. Avsikten har varit att samla befintlig lagstiftning i en enda rättsakt och därigenom upprätta ett enda system som är tillämpligt på alla kategorier av personer (arbetstagare, egenföretagare, studenter, icke-yrkesverksamma) samt att beakta EG-domstolens praxis. Även i andra EG-direktiv berörs frågor kring studiestödet. Anpassningar i det nationella regelverket på studiestödsområdet kan därför bli aktuella, t.ex. vad gäller möjligheten att studera utomlands med studiemedel.

Studiestödsadministration

För CSN har de stora strukturella förändringarna inom studiestödsverksamheten under de senare åren inneburit att studiestödet blivit enklare att administrera. Möjligheten till maskinell hantering av ärenden har ökat. CSN har därför under 2003 infört en ny kontorsorganisation och verksamheten bedrivs nu vid 13

kontor förutom huvudkontoret i Sundsvall. Syftet har varit att öka kostnadseffektiviteten och rättssäkerheten men samtidigt bibehålla en hög service. Omstruktureringarna har också syftat till att finna långsiktiga lösningar och väl fungerande arbetssätt inom telefonservicen.

CSN har i en skrivelse till regeringen redovisat ett förslag till en försöksverksamhet med 24-timmarsmyndighet. Ambitionen är att på sikt kunna erbjuda allmänheten elektroniska tjänster inom hela myndighetens verksamhetsområde. Frågan har anknytning till möjligheten att utföra självbetjäningstjänster och via Internet få tillgång till personuppgifter och annan information samt utföra vissa rättshandlingar. Frågan bereds nu i Regeringskansliet. Myndigheten har också i en skrivelse redovisat ett förslag till en försöksverksamhet med förskottsutbetalning av studiemedel. Även detta förslag bereds vidare i Regeringskansliet.

Vidare har CSN med anledning av ett regeringsuppdrag redovisat omfattningen av myndighetens studiesociala verksamhet bortsett från beviljning, utbetalning och återbetalningsverksamhet. Myndigheten har även under året lämnat en rapport om verksamheten som bedrivs kring personskadeskyddet.

Regeringen gav i maj 2003 LO, TCO och Sibus i uppdrag att gemensamt genomföra ett utvecklingsarbete i syfte att finna samordnings- och effektivitetsvinster i hanteringen av korttidsstöden. Uppdraget redovisades den 30 december 2003.

ÖKS har löpande hållit regeringen informerad om sina iakttagelser i samband med tillämpningen av reglerna för studiestöd.

9.2.2 Insatser inom andra verksamhetsområden

Under studietiden fungerar studiestödssystemet tillsammans med andra trygghetssystem. Förändringar i ett trygghetssystem får ofta följdverkningar inom andra områden. Vissa anpassningar har under året därför gjorts i reglerna för studiestöd till följd av reformer och förändringar på andra områden.

9.3 Resultatbedömning

9.3.1 Resultat

Tabell 9.1 Antal studiestödstagare och utbetalda belopp 2003 för vissa studiestöd¹

Studiestöd/studiestödstagare	Antal 2000	Antal 2001	Antal 2002	Antal 2003	Varav kvinnor 2003	Utbetalt bidrag 2003 (mnkr)	Utbetalt i lån 2003 (mnkr)
Studiehjälp	386 453	388 490	398 721	408 722	48,7 %	3 059,2	-
Studiemedel	419 771	436 083	472 879	467 076	60,0 %	7 935,5 ²	11 621,2
<i>varav</i>							
Grundskolenivå	12 090	16 228	20 232	17 197	68,9 %	302,5	82,0
Gymnasienivå	92 719	94 791	110 868	100 257	63,2 %	1 679,2	1 254,0
Eftergymnasial nivå	282 075	293 120	310 639	320 227	58,6 %	5 582,2	8 895,8
Utlandsstudier	32 887	31 884	31 140	29 395	62,5 %	371,6	1 389,5
Studiemedelsräntor och avskrivningar	-	-	-	-	-	5 094,3	-
Rekryteringsbidrag	-	-	-	21 388	71,0 %	894,2	-
Vuxenstudiestöd³	153 830	114 114	56 071	16 593	74,3 %	193,2	24,4
<i>varav</i>							
UBS	68 049	50 469	34 668	12 162	74,1 %	73,1	-
SVUX	26 308	22 257	8 946	2 193	77,3 %	70,3	14,8
SVUXA	52 188	36 531	10 359	1 708	72,2 %	43,0	8,6
NT-SVUX ⁴	5 727	3 635	1 391	355	60,9 %	2,6	0,7
Särskilt vuxenstudiestöd vid vissa läraryr utbildningar	1 558	1 222	707	175	93,7 %	4,2	0,4
Totalt	960 054	938 687	927 671	913 779	55,6 %	17 176,4	11 646

Källa: CSN, Årsredovisning, 2000 till 2003 samt CSN:s databas.

¹ Antalet stödtagare redovisade för olika skolformer är högre än en nettoräknad redovisning eftersom en person kan ha läst på flera skolformer under en period och räknats under varje skolform. Beloppen är exkl. avgifter för statlig ålderspension.

² Beloppet är hämtat från CSN:s produktionssystem och avviker något från utfall enl. Årsredovisning för staten (7 906,1 mnkr).

³ Jämförelser med tidigare statistik över antalet studerande per utbildningsnivå är inte fullt ut jämförbar, beroende på att SVUX och SVUXA har avskaffats och att det högre bidraget i studiemedelsystemet har tillkommit.

⁴ Särskilt vuxenstudiestöd till studerande vid vissa naturvetenskapliga och tekniska utbildningar.

De siffror som redovisas i detta kapitel kommer om inget annat anges från CSN:s årsredovisning 2003.

Under verksamhetsåret 2003 fick drygt 900 000 studerande studiestöd. Under året fick, utöver de studerande som redovisas i tabellen, cirka 11 500 personer bidrag vid korttidsstudier och cirka 1 100 högskolestuderande med synskada eller läshandikapp erhöll studielitteratur. Vidare fick närmare 260 föräldrar bidrag till kostnader för utbildning i teckenspråk och cirka 430 gymnasieelever med funktionshinder fick bidrag till kostnader för studier vid riksgymnasierna.

Unga studerande på gymnasienivå

Studiehjälp

Studerande under 20 år som läser på gymnasial nivå kan få studiehjälp. Under 2003 lämnades studiehjälp till cirka 400 000 studerande, vilket är en ökning med cirka tre procent jämfört med föregående år. Ökningen av antalet studerande som fått studiehjälp är starkt förknippad med befolkningsutvecklingen i åldrarna 16-19 år. Drygt 98 procent av de elever som avslutar grundskolan går direkt vidare till gymnasiala studier.

Antalet studerande som fick inackorderings-tillägg var cirka 7 800, vilket är en ökning med drygt 13 procent jämfört med 2002. Det ökade behovet av inackorderings-tillägg kan till stor del förklaras av att antalet friskolor har ökat under de senaste åren.

Det behovsprövade extra tillägget lämnades till närmare 16 500 studerande, vilket är en minskning med cirka fem procent jämfört med föregående år.

Av det totala antalet studerande som haft studiehjälp var 49 procent kvinnor. De allra flesta studerande med studiehjälp, närmare 97 procent, återfanns inom gymnasieskolan medan ett litet antal studerande fick studiehjälp för studier inom bl.a. folkhögskola och kommunal vuxenutbildning.

Utgiften för studiehjälp uppgick under budgetåret 2003 till cirka 3 100 miljoner kronor.

CSN har under året presenterat en forskningsrapport, Studiehjälp – utbildningspolitiskt medel och välfärdspolitiskt mål, där stödets måluppfyllelse analyserats.

Bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan (Rg-bidrag)

RG-bidrag lämnas för kostnader vid viss gymnasieutbildning för döva och hörselskadade elever vid riksgymnasierna i Örebro samt till svårt rörelsehindrade elever i särskilt anpassad utbildning. Under 2003 fick drygt 400 studerande sådant bidrag. Utgiften för RG-bidraget uppgick under året till cirka 30 miljoner kronor.

Vuxna studerande på grundskole- och gymnasienivå

Studiemedel

Studerande över 20 år på grundskole- och gymnasienivå kan få studiemedel. Studiemedel utgår med en generell eller högre bidragsnivå. Under 2003 fick närmare 17 200 studerande studiemedel för studier på grundskolenivå, vilket är en minskning med cirka 14 procent jämfört med 2002. Av de studerande på grundskolenivå fick drygt hälften studiemedel med den högre bidragsnivån.

Tabell 9.2 Antal studerande med studiemedel (högre bidraget) grundskole- och gymnasienivå¹

	2002	2003
Grundskolenivå		
Studiebidrag 82 %	10 958	9 385
Lån 18 %	4 620	3 568
Gymnasienivå		
Studiebidrag 82 %	36 539	30 472
Lån 18 %	24 032	19 286
Totalt		
Studiebidrag 82 %	47 497	39 857
Lån 18 %	28 652	22 854

¹ Antalet studiemedelstagare redovisade för olika nivåer är högre än en nettoräknad redovisning eftersom en person kan ha läst på flera nivåer under en period och räknats under varje nivå.

Närmare 100 300 personer fick studiemedel för studier på gymnasienivå under 2003. Det är en minskning med drygt nio procent jämfört med föregående år. Regeringen bedömer att den minskade efterfrågan på studiemedel bland vuxenstuderande beror på ett minskat antal utbildningsplatser.

Av de vuxna studerande på gymnasial nivå fick cirka 30 procent studiemedel med den högre bidragsnivån. Av de studerande på gymnasial nivå läser 68 procent inom kommunal vuxenutbildning medan övriga är fördelade på folkhögskola, gymnasieskola, basår vid universitet och högskolor samt kompletterande utbildningar.

Utgiften för studiebidrag till vuxna studerande på grundskole- och gymnasienivå har under budgetåret 2003 uppgått till cirka 2 000 miljoner kronor.

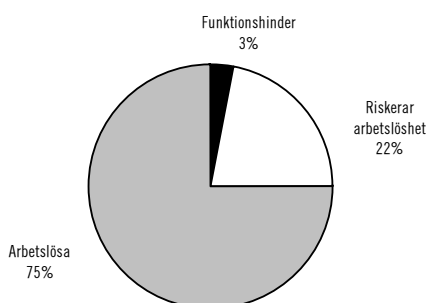
Lånebenägenheten, dvs. antalet personer som tar lån i förhållande till antalet studerande som har rätt till bidrag, sjönk något jämfört med tidigare år bland de studerande på grundskole- och gymnasienivå. Under 2003 tog närmare 64 procent av de studerande lån.

Tilläggs lån lämnades under 2003 till närmare 250 studerande på grundskolenivå, vilket är en minskning med cirka 100 personer jämfört med föregående år. På gymnasial nivå lämnades tilläggs lån till cirka 4 900 studerande, vilket är en minskning med 17 procent jämfört med 2002. Även antalet studerande som fick merkostnads lån minskade under 2003. Endast 28 studie-stödstagare på grundskolenivå lämnades sådant lån. På gymnasial nivå fick cirka 3 800 studerande merkostnads lån, vilket är en minskning med 16 procent jämfört med föregående år.

Rekryteringsbidrag

Studerande som är minst 25 år och som läser på grundskole- eller gymnasienivå kan i vissa fall få rekryteringsbidrag. Rekryteringsbidraget kan utgå med ett generellt eller ett högre belopp. Under 2003 fick cirka 21 000 vuxenstuderande rekryteringsbidrag, varav cirka 4 100 fick bidrag för studier på grundskolenivå, cirka 14 600 för studier på gymnasienivå och närmare 2 700 för studier på båda nivåerna. Drygt 53 procent av de studerande fick det högre beloppet. Majoriteten, närmare 92 procent, studerade inom kommunal vuxenutbildning. Drygt 29 procent av bidragstagarna var män. Av det totala antalet studerande med rekryteringsbidrag under 2003 har närmare 75 procent rekryterats från målgruppen arbetslösa, drygt 22 procent från gruppen som riskerar arbetslöshet och närmare tre procent från gruppen personer med funktionshinder som behöver extra studietid för att uppnå studiemålen. De allra flesta, 93 procent, har läst på heltid. Endast två procent har valt en studietakt på 20 procent. Den totala utgiften för rekryteringsbidraget under 2003 uppgick till närmare 1 200 miljoner kronor inklusive statlig ålderspensionsavgift.

Diagram 9.1 Andel studerande med rekryteringsbidrag fördelat per målgrupp 2003

Korttidsstöd

Korttidsstöd kan lämnas vid studier i mindre omfattning dels på grundskole- eller gymnasienivå, dels vid studier om funktionshinder. Sibus har under 2003 lämnat bidrag till närmare 5 500 studerande, varav cirka 260 studerande inom sär-vux. Av dessa var 60 procent kvinnor. LO har under samma period lämnat bidrag till cirka 5 200 personer, varav 55 procent var kvinnor. TCO lämnade bidrag till cirka 800 personer. Totalt sett har ungefär 11 500 personer fått bidrag till kortare studier under 2003, vilket är en minskning med drygt 5 500 personer jämfört

med 2002.⁵ Regeringen konstaterar att minskningen av antalet studerande med korttidsstöd i huvudsak beror på att riksdagen under 2002 tillfälligt anslag extra medel för stödet och att denna möjlighet saknades för 2003. Från och med 2004 har riksdagen ökat resurserna med 25 miljoner kronor, varav 1,2 miljoner kronor avser administration av stödet.

Den totala utgiften för korttidsstöden under 2003 uppgick till drygt 37 miljoner kronor.

TUFF - ersättning

Föräldrar till barn som är beroende av teckenspråk kan i vissa fall få ersättning för studier i teckenspråk. Under 2003 fick cirka 260 föräldrar bidrag till kostnader för sådan utbildning. Den totala utgiften för under året uppgick till cirka tio miljoner kronor.

Vuxenstudiestöd

Studiestödsformerna SVUX och SVUXA upphörde i och med studiestödsreformen 2001, men lämnades enligt övergångsbestämmelser t.o.m. den 30 juni 2003. Särskilt utbildningsbidrag (UBS) upphörde den 31 december 2002. Den totala utgiften för vuxenstudiestöden under 2003 uppgick till cirka 190 miljoner kronor.

Studerande på eftergymnasial nivå

Studiemedel

Studerande som läser på eftergymnasial nivå kan få studiemedel med en generell bidragsnivå. Studiemedel med en högre bidragsnivå kan dock lämnas för utbildningsprogram som leder till en yrkesteknisk examen, specialpedagogexamen och specialpedagogisk påbyggnadsutbildning.

Under 2003 har antalet studerande med studiemedel på eftergymnasial nivå ökat med närmare 10 000, motsvarande tre procent, till totalt 320 200 personer. Av dessa studerade 92 procent inom grundläggande högskoleutbildning. Drygt åtta procent fick studiemedel för annan eftergymnasial utbildning, t.ex. kvalificerad yrkesutbildning och kompletterande utbildning. Cirka 200 personer fick studiemedel för forskarutbildning. Studiemedel med den högre

⁵ Uppgifter från LO:s, TCO:s och Sibus årsredovisningar för 2003.

bidragsnivån lämnades till cirka 1 200 studerande.

Lånebenägenheten sjönk något under året. Cirka 82 procent av studiemedelstagarna hade lån under 2003 jämfört med cirka 83 procent föregående år.

Under 2003 lämnades tilläggsån till cirka 23 500 studerande, vilket är en ökning med cirka 21 procent jämfört med 2002. Merkostnadsån lämnades till närmare 30 000 studerande, vilket är en minskning med cirka nio procent jämfört med föregående år.

Den totala utgiften för studiebidrag på eftergymnasial nivå under 2003 uppgick till cirka 5 600 miljoner kronor.

Högskolestuderande med studielitteratur

Högskolestuderande med synskada eller annat läshandikapp kan få studielitteratur genom TPB. Under året fick cirka 1 100 studerande studielitteratur, vilket är en ökning med 26 procent jämfört med föregående år. Den genomsnittliga kostnaden per studerande var närmare 32 000 kronor, vilket är en minskning med cirka 21 procent jämfört med föregående år.⁶ Den totala utgiften för studielitteratur till högskolestuderande under 2003 uppgick till cirka 27 miljoner kronor.

NT-SVUX m.m.

Under åren 1995-2002 genomfördes en särskild satsning på naturvetenskapliga och tekniska högskoleutbildningar med ett förmånligt stöd, särskilt vuxenstudiestöd (NT-SVUX). Satsningen omfattade drygt 10 000 personer. Under 2003 har cirka 350 studerande fått retroaktiva utbetalningar av stödet.

Syftet med satsningen var dels att öka den tekniska och den naturvetenskapliga kompetensen, dels att hantera en arbetsmarknad med hög arbetslöshet.

Högskoleverket och CSN fick 2002 regeringens uppdrag att utvärdera satsningen på NT-SVUX och uppdraget redovisades den 1 oktober 2003. Utvärderingen visar att de som deltog i den hade goda studieresultat och fick arbete efter utbildningen. Av det totala antalet studerande i satsningen var 44 procent kvinnor.

Utvärderingen visar dock att gruppen som nåddes av satsningen var för vid eftersom relativt många av dem som deltog ändå hade tänkt på att börja en sådan utbildning. Det särskilda studiestödet NT-SVUX får ändå anses haft en bidragande roll när det gäller att locka fler kvinnor till naturvetenskapliga och tekniska högskoleutbildningar.

I och med studiestödsreformen 2001 avskaffades det särskilda vuxenstudiestödet till studerande vid vissa lärarutbildningar. Stödet lämnades dock enligt övergångsbestämmelser t.o.m. den 30 juni 2003. Under året fick 175 studerande sådant stöd. Studerande vid dessa utbildningar omfattas nu av studiemedelssystemets högre bidragsnivå.

Den totala utgiften för bidrag till studerande med särskilt vuxenstudiestöd vid vissa lärarutbildningar och NT-SVUX uppgick under året till cirka sju miljoner kronor.

Studerande utomlands

Studiehjälp

Studerande under 20 år kan i vissa fall få studiehjälp för gymnasiala studier utomlands. Sådant stöd lämnades till 740 studerande under 2003, vilket är en minskning med ungefär tio procent jämfört med föregående år. Sådant stöd lämnas normalt inte för studier vars allmänna inriktning motsvarar svensk gymnasieskola. Den totala utgiften för studiehjälp vid studier utomlands under året uppgick till cirka fyra miljoner kronor.

Studiemedel

Studiemedel kan lämnas för studier utomlands. Rätten till stöd på gymnasial nivå utanför Norden är dock begränsad. Under 2003 fick cirka 28 800 studerande studiemedel för eftergymnasiala studier utomlands, vilket är en minskning med sex procent jämfört med 2002. Minskningen avser studerande som på egen hand söker utbildning utomlands, medan antalet studerande på utbytesprogram i stället ökade. Även antalet studerande med studiemedel för gymnasiala studier utomlands minskade under 2003 och uppgick till cirka 600 studerande, vilket är en minskning med cirka 14 procent jämfört med föregående år.

Utgiften för studiebidrag vid eftergymnasiala studier utomlands var cirka 360 miljoner kronor

⁶ Uppgift från TPB:s årsredovisning för 2003.

under 2003. Motsvarande utgift för studiebidrag vid gymnasiala studier utomlands under året uppgick till sju miljoner kronor.

För samtliga utlandsstuderande med studiemedel var lånebenägenheten i stort sett oförändrad jämfört med tidigare år. Drygt 88 procent av de studerande utomlands tog studielån. Av det totala antalet utlandsstuderande med studiemedel var 38 procent män.

Återbetalare

Sedan den 1 juli 2001 är tre olika återbetalningssystem i bruk parallellt. Det totala antalet låntagare under 2003 var cirka 1,4 miljoner personer. Låntagarnas skuld till CSN uppgick till cirka 160 miljarder kronor, vilket är en ökning med fem procent jämfört med föregående år.

Cirka 200 000 personer har lån enbart i det nya systemet (annuitetslån). Drygt 500 000 personer har lån enbart tagna mellan den 1 januari 1989 och den 30 juni 2001 (studielån) och cirka 350 000 personer har endast lån tagna före 1989 (studiemedel). Närmare 8 500 låntagare har lån i alla tre systemen och cirka 250 000 personer har lån i de två senare systemen.

Studiestödsadministration

CSN har under 2003 fortsatt att utnyttja tekniska lösningar i administrationen för att öka effektiviteten. Dessutom har antalet inkomna ärenden till CSN minskat.

De i tabellen redovisade resultaten tyder på att ärendehantering har förbättrats. Däremot har telefonservicen där personlig service begärts försämrats.

Tabell 9.4 Nyckeltal för CSN:s verksamhet

Tusental och procent

Verksamhet	2000	2001	2002	2003
Antal besök webbsida	1 900	3 200	5 550 ¹	6 300
Antal besök webbsvar	950	1 600	1 990	2 300
Antal besök datasvar	1 300	1 500	1 200	830
Antal telefonsamtal begär personlig service	1 275	1 084	1 798	1 757
Antal besvarade telefonsamtal	1 275	1 084	1 382	1 212
Andel besvarade samtal inom 3 minuter	-	-	58	38
Antal ansökningar ² - tilldelning	-	757	693	650
Andel avklarade ärenden inom 3 veckor ³ - studiemedel	-	55	70	74
Andel avklarade ärenden inom 3 veckor - utlandsstudier	-	44	52	49

¹ Korrigering av tidigare redovisade uppgifter i CSN:s årsredovisning för 2002.

² Dessutom administrerar CSN studiebidrag till studerande i gymnasieskolan. Bidrag lämnas utan ansökan. Under 2003 fick cirka 400 000 studerande studiebidrag.

³ Uppgiften avser handläggningstid, dvs. den tid som går från det att ärendet kommer in till myndigheten och till dess att beslutet har expedierats.

För att förbättra tillgängligheten har myndigheten därför, förutom de möjligheter som utvecklingen av den moderna tekniken erbjuder med bl.a. självservicejänster, intensifierat arbetet med att utbilda vidareinformatörer. Därutöver erbjuder CSN regelmässigt service på universitet och högskolor genom att personal från myndigheten finns tillgänglig i samband med terminsstarterna.

Det totala antalet ansökningar om studiestöd har minskat med sex procent. Minskningen gäller för praktiskt taget alla studiestöd. Enligt CSN:s regleringsbrev för 2003 var målen för myndighetens tilldelnings- och återbetalningsverksamhet att den genomsnittliga tiden för ärendehandläggning skulle kortas. Målet var också att andelen beslut i studiestödsärenden som kan hanteras maskinellt skulle öka. Under året har handläggningstiden för studiemedel för studier i Sverige förkortats från 20 till 17 dagar. Andelen studiemedelsärenden som hanteras helt maskinellt har ökat till totalt 29 procent. För det nya rekryteringsbidraget som i stor utsträckning kunnat hanteras maskinellt, var handläggningstiden kortare än en vecka.

CSN administrerar tre parallella återbetalningssystem. De två senare systemen är svårare att administrera jämfört med det äldsta systemet bl.a. på reglernas utformning. De åter-

betalningsskyldiga debiteras ett årsbelopp, som kan sättas ned p.g.a. ett antal trygghetsregler. Andelen låntagare som ansöker om nedsättning av årsbeloppet är i stort sett oförändrad jämfört med tidigare år. Jämfört med 2001 minskade antalet ärenden avsevärt. Över 90 procent av nedsättningsärendena beslutades inom tre veckor och en majoritet av dessa hanterades maskinellt, vilket var en ökning jämfört med 2002.

Studierande som inte haft rätt till det studiestöd som betalats ut får beslut om återkrav. För närvarande har cirka 100 000 personer någon form av obetalda återkrav.

Enligt CSN:s regleringsbrev för 2003 var målen för myndighetens service och information bl.a. att andelen inkommande samtal som besvaras och andelen inkommande samtal som besvaras inom tre minuter skulle öka. Även andelen nöjda kunder skulle öka. Under 2003 har det totala antalet besvarade samtal emellertid minskat med tolv procent och den andel samtal som besvarades inom tre minuter har också minskat. Däremot har utnyttjandet av självservice-tjänsterna på webbplatsen ökat. Kundundersökningen som gjordes förra året visar att andelen nöjda kunder är oförändrad jämfört med året dessförinnan.

ÖKS har till uppgift att pröva överklaganden av beslut om studiestöd. Under 2003 inkom drygt 5 300 ärenden, vilket var en ökning med 16 procent jämfört med föregående år. Av de närmare 6 000 ärenden som hanterades under året beslutades 88 procent av myndighetens direktör och tio procent av nämnden. De vanligast förekommande överklagandena har gällt antal studiemedelveckor på grundskole- och gymnasienivå samt studieresultatprövning. ÖKS svarade på 18 500 telefonsamtal under 2003, vilket var fler än tidigare år.

Enligt ÖKS regleringsbrev för 2003 var målen för verksamheten bl.a. att minst 50 procent av ärendena skulle avgöras inom fem veckor. Under året avgjordes 70 procent av alla ärenden inom denna tidsgräns. Till följd av direkta bifallsbeslut av nämnden har ytterligare 400 – 500 personer kunnat studera med studiestöd. Nämnden har också en praxisskapande och rättsvårdande funktion. I olika skrivelser har myndigheten informerat regeringen om sina iakttagelser i samband med regelutvärderingen.

Korttidsstöden administreras av Sibus, TCO och LO. Sibus och TCO har redovisat sina genomsnittliga handläggningstider på åtta

respektive en dag. För LO saknas motsvarande uppgift.

I uppdragsredovisningen från LO, TCO och Sibus som inkom till regeringen i slutet av 2003, konstateras att samarbetet har intensifierats och att flera områden för samordning har identifierats. Slutsatserna är att samordning i organiserad form även fortsättningsvis kan ge effektivitetsvinster, men att det är för tidigt att nu förändra administrationen. På sikt kan detta vara möjligt för främst organisationerna.

9.3.2 Analys och slutsatser

Närmare en tredjedel av befolkningen i Sverige deltar dagligen i utbildning, från förskola till högskola. Drygt 900 000 studerande kan årligen finansiera sina studier med någon form av studiestöd. Stödet till funktionshindrade har omfattat närmare 8 000 personer.

Antalet unga studerande på gymnasienivå har ökat under de senaste åren, vilket har medfört att fler studerande får studiehjälp. CSN gör i rapporten, Studiehjälp – utbildningspolitiskt medel och välfärdspolitiskt mål, bedömningen att studiehjälpen har en rekryteringseffekt. Mellan 23 000 och 48 000 personer skulle avstå från att studera på gymnasienivå om stödet inte fanns. Regeringens bedömning är att studiehjälpen har bidragit till att i princip alla ungdomar, oavsett deras ekonomiska, geografiska och sociala situation, har kunnat få en gymnasial utbildning. Motsvarande resurser bör därför avsättas för 2005.

Antalet vuxna med studiemedel på grundläggande och gymnasial nivå har minskat under 2003. Detta är en följd av att det statliga stödet till kommunernas vuxenutbildning har minskat sedan Kunskapslyftet avslutades som särskilt projekt vid utgången av 2002.

Skolverkets utvärdering av det första året med rekryteringsbidraget visar att drygt 21 000 vuxna fick möjlighet att studera med rekryteringsbidrag. Det motsvarar 70 procent av de för 2003 tillgängliga medlen för bidraget. Orsaken till att många kommuner inte förbrukat sina resurser är bl.a. att det tog tid att utveckla de administrativa formerna för att hantera rekryteringsbidraget. Regeringen gör bedömningen, utifrån utfallet under senare delen av 2003 och under innevarande år, att nyttjandegraden kommer att öka under 2004. Skolverkets

utvärdering visar vidare att kommunerna har haft ett samrådsförfarande med lokala företrädare för berörda myndigheter och organisationer. Arbetsförmedlingen anses av kommunerna vara viktigast. Arbetstagarorganisationer och organisationer som företräder personer med funktionshinder har inte haft lika stor betydelse som samrådspartners.

Kommunerna arbetar parallellt via många olika kanaler för att aktivt rekrytera till vuxenstudier och den viktigaste kanalen är även i detta fall arbetsförmedlingen. Resultaten i utvärderingen pekar på att kommunerna i hög grad nått dem med kortast utbildning. Kommunerna har dock inte i någon större utsträckning rekryterat personer med funktionshinder, i behov av extra tid för att uppnå studiemålen, med hjälp av rekryteringsbidraget. Bidraget har inte lett till någon utjämning avseende den könsmissiga snedrekryteringen till vuxenstudier.

Regeringen anser att det är viktigt att kommunerna har ett brett lokalt samrådsförfarande för att kunna nå målgruppen. Det är angeläget att gå vidare i arbetet med att nå personer med funktionshinder och övriga svårrekryterade personer och regeringen avser därför att ge Skolverket ett förnyat uppdrag att följa utvecklingen av rekryteringsbidraget.

Regeringen bedömer att de olika stöden till vuxna har bidragit till att upprätthålla antalet vuxna studerande på grundläggande och gymnasial nivå. Mot bakgrund av bl.a. rekryteringsbidragets fortsatta utveckling och den tidsbegränsade utbildningsatsningen på den s.k. kombinationsutbildningen bör resurserna öka under 2005.

Den kraftiga utbyggnaden av högskoleutbildningen under 1990-talet har lett till fler högskolestuderande och till ett ökat antal studerande med studiemedel. Under de senaste årens något dämpade utbyggnad har ökningen av antalet studiemedelstagare också haft sin grund i den omflyttning av utbildningskapacitet som genomförts i högskolan. Mellan 2002 och 2003 ökade antalet studiestödstagare i högskolan med cirka 4 500 personer. Regeringen bedömer att verksamheten på eftergymnasial nivå kommer att öka något under 2005, beroende bl.a. på satsningen på kombinationsutbildningen.

I den uppföljning av 2001 års studiestödsreform som CSN har genomfört på regeringens uppdrag, konstaterar myndigheten att studiemedlens rekryteringskraft är fortsatt hög. En

minskning av rekryteringskraften märks dock för personer som studerar på grundskole- och gymnasienivå. Vidare konstaterar myndigheten att kön inte har någon betydelse för rekrytering till studier genom studiemedel och att skillnaderna mellan rekryteringseffekten för män och kvinnor har minskat mellan åren 2001 och 2003. Regeringen ser positivt på studiestödets rekryteringskraft och utjämningen mellan män och kvinnor.

Regeringen bedömer att studiemedlet efter reformen - med en högre bidragsandel, ett högre fribelopp och möjligheten till tilläggs lån - har fått en sådan utformning som i hög grad innebär att personer kan studera utan att begränsas av sina ekonomiska resurser. Det bör i sammanhanget noteras att även om utbetalning av studiemedel efter reformen sker vid fler tillfällen per studieår är totalbeloppet oförändrat. Regeringen avser att även i fortsättningen noga följa studiestödsreformens effekter.

Den utvärdering av satsningen på NT-SVUX som Högskoleverket och CSN har gjort visar att det särskilda studiestödet har haft en bidragande roll när det gäller att locka fler kvinnor till naturvetenskapliga och tekniska högskoleutbildningar. Regeringen konstaterar att satsningen därmed varit lyckad ur ett jämställdhetsperspektiv.

Antalet studerande med studiemedel för studier utomlands har minskat under 2003. Studier utomlands medför ofta kostnader för undervisningsavgifter och ökade levnadsomkostnader vilket leder till ökad skuldsättning. Sedan början av 1990-talet har en stadig ökning av antalet studerande utomlands skett och nivån verkar nu ha stabiliserat sig runt 28 000 studerande per år. Regeringen bedömer att Sveriges generösa studiemedelssystem med möjligheter för svenska studerande att förlägga hela eller delar av utbildningen utomlands bidragit till att studerandevolymerna för utlandsstuderande alltjämt är på en förhållandevis hög nivå.

Studiestödets s.k. portabilitet har även betydelse i ett EG-rättsligt perspektiv och aktualiserar dels bestämmelserna om rätt till likabehandling, dels utformningen av andra länders studiestödssystem. Regeringen avser att noga följa utvecklingen i dessa avseenden.

Statens utlåningsverksamhet bygger på att lån skall betalas tillbaka. Återbetalningen av studielån sker enligt tre olika regelsystem, vilket gör

det svårare för låntagare med lån i mer än ett system att överblicka sin återbetalning. Regeringen konstaterar att det under en lång period framöver kommer att finnas många sådana låntagare. Regeringen avser därför att göra vissa förändringar av återbetalningsreglerna bl.a. för att öka flexibiliteten i och mellan de olika systemen.

Sammanfattningsvis indikerar resultaten av studiestödet under 2003 att verksamheten i allt väsentligt når sitt syfte. Regeringen bedömer därför att verksamheten bör ha samma omfattning även nästa år. Anslagen för studiestödsverksamheten presenteras under utgiftsområde 15. Studiestödssystemet är i sin helhet funktionellt, men vissa förändringar kan behöva göras. Förslag om ett barn tillägg till studerande fr.o.m. 2006 har aviserats i 2004 års ekonomiska vårproposition (prop. 2003/04:100). Regeringen avser att återkomma till riksdagen i bl.a. denna fråga. Vidare föreslår regeringen att studiestödssystemet förändras fr.o.m. hösten 2006 så att fler äldre har möjlighet att finansiera sin utbildning med studiemedel.

Studiestödsadministration

Regeringen bedömer att CSN:s insatser gällande administrationen av det nya rekryteringsbidraget samt samverkan med kommunerna har fungerat väl, med maskinell hantering och kort handläggningstid som följd. Administrationen av studiemedel för studier i Sverige har under året präglats av en positiv trend med kortare handläggningstider. Arbetet med att fortsätta effektivisera hanteringen av ärenden måste fortgå. Dock måste en effektiviserad handläggning balanseras mot kraven på rättssäkerhet.

Under 2003 lyckades CSN inte bibehålla den positiva trend som präglade myndighetens service under föregående år. Det fanns stora brister i tillgängligheten, vilken fått stå tillbaka då myndigheten prioriterat beslut om studiestöd och utbetalning. En förklaring är att myndigheten under 2003 haft ett ansträngande verksamhetsår då den vidtagit åtgärder för att långsiktigt förbättra sin tillgänglighet och service. De åtgärder som vidtagits, bl.a. organisationsförändringar och en satsning på vidareinformatörer, bedöms vara framgångsrika. Regeringen vill dock understryka vikten av att myndigheten arbetar med att återvinna och upprätthålla en god servicenivå.

Regeringen avser att noga följa utvecklingen gällande tillgängligheten.

Under 2003 har CSN identifierat och korrigerat väsentliga fel i sin redovisning orsakade av brister i tidigare års interna styrning och kontroll. Myndigheten har för verksamhetsåret 2003 fått en revisionsberättelse med invändning av Riksrevisionen. Under året har CSN vidtagit åtgärder för att förbättra den interna kontrollen. Regeringen förutsätter att myndighetens ekonomiadministration fortsättningsvis håller en god kvalitet och avser att noga följa utvecklingen.

Samtidigt som tilldelningen av studiestöd förklarats i och med studiestödsreformen 2001 kommer handläggningen av återbetalningsärenden framöver att bli mer resurskrävande. Mot bakgrund av att antalet ansökningar om studiestöd har minskat och att studiestödsreformen nu har nått sin fulla verkan bedömer regeringen dock att det finns förutsättningar för CSN att klara uppställda mål med oförändrade resurser under 2005.

ÖKS har under 2003 visat ett bra resultat vad gäller balansen mellan ärendehantering och service. De mål för handläggningstider som regeringen har fastställt har uppnåtts. Servicen till allmänheten bedöms som god.

ÖKS verksamhet och arbetsbelastning påverkas huvudsakligen av förändrade förutsättningar inom studiestödsområdet. Under 2003 har ärendemängden ökat med 16 procent. Regeringen anser att nämnden för närvarande kan hantera vissa ökningarna i ärendemängden med oförändrade resurser.

LO, TCO och Sisus har påbörjat samordning av administrationen av korttidsstöden och därutöver identifierat ytterligare möjligheter till samordning. Av praktiska skäl finner man det dock inte som förtjänstfullt att i detta läge radikalt förändra administrationen. Regeringen bedömer att deras slutsats är rimlig. Sedan LO, TCO och Sisus tagit över administrationen av korttidsstöden ligger besluten närmare de människor som är stödets målgrupp. Det har lett till en snabbare handläggning av ansökningarna och att fler människor i dag nås av stödet.

.

10 Budgetförslag

10.1 Anslag

10.1.1 25:1 Statens skolverk

Tabell 10.25:1 Anslagsutveckling för Statens skolverk

Tusental kronor

2003	Utfall	297 985	Anslags- sparande	25 543
2004	Anslag	305 134 ¹	Utgifts- prognos	304 479
2005	Förslag	298 208		
2006	Beräknat	301 482 ²		
2007	Beräknat	306 706 ³		

¹ Inklusivt tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

² Motsvarar 298 208 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 298 208 tkr i 2005 års prisnivå.

Statens skolverk (Skolverket) är sektorsmyndighet för det offentliga skolväsendet för barn, ungdomar och vuxna och för den av det allmänna anordnade förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen. Skolverket skall bidra till måluppfyllelsen inom politikområdet genom sina instruktionsenliga uppgifter, bl.a. att genom utbildningsinspektion granska kvaliteten i skolväsendet, förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen.

För 2003 redovisas ett anslagssparande på 25 543 000 kronor. Av detta har 6 543 000 kronor dragits in.

Regeringens överväganden

I syfte att stärka den nationella likvärdigheten har Skolverkets uppgifter renodlats och koncentrerats till kvalitetskontroll genom uppföljning, utvärdering samt kvalitetsgranskning och

tillsyn. Vidare har Skolväsendets överklagandenämnd förstärkts.

Tyngdpunkten i Skolverkets nuvarande verksamhet ligger på utbildningsinspektionen, som skall granska kommuner och skolor regelbundet. Skolverket har den 1 november 2003 redovisat en plan över hur inspektionen byggs ut för att fördubblas, så att den kan omfatta varje kommun och alla skolor vart sjätte år. År 2004 är målet att inspektionen skall omfatta 700 skolor för att fr.o.m. 2005 nå full kapacitet om 1 000 skolor per år.

Skolverket har i januari 2004 redovisat ett regeringsuppdrag om att dels utveckla och skärpa sina rutiner för prövning och inspektion av fristående skolor, dels redovisa en särskild inspektion av sådana skolor med konfessionell inriktning eller motsvarande. Regeringen bedömer att verket överlag lyckats väl när det gäller att, utifrån sitt förändrade och mer renodlade uppdrag, bedriva en effektiv verksamhet i enlighet med regeringens intentioner.

Under 2005 och 2006 kommer Skolverket att bedriva ett omfattande arbete med översyn av kursplaner för gymnasieskolan och den gymnasiala vuxenutbildningen. Denna översyn görs under förutsättning av riksdagens beslut om de förslag om ämnesbetyg och större kurser som regeringen redovisade i propositionen Kunskap och kvalitet – elva steg för utvecklingen av gymnasieskolan (prop. 2003/04:140).

Skolverket har under året vidtagit ytterligare åtgärder för att förbättra den interna styrningen och kontrollen. Skolverket fick emellertid för budgetåret 2003 en revisionsberättelse med invändning. Skolverket har i strid med anslagsförordningen (1996:1189) avräknat anslaget 25:1 anslagspost 1 med utbetalningar för pen-

sionspremier med 3,3 miljoner kronor mer än vad Statens pensionsverk angett som preliminär premie. Utgående överföringsbelopp på anslaget har därigenom redovisats med ett för lågt belopp om 3,3 miljoner kronor. Vid slutfakturan framgick dock att myndigheten skall inbetala ytterligare ca 3 mnkr.

Skolverkets anslag tillfördes 15 miljoner kronor från anslag 25:3 *Utveckling av skolväsende och barnomsorg* för omstrukturering av verksamheten under 2003. År 2004 återfördes 5 miljoner kronor och ytterligare 10 miljoner kronor återförs 2005.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 298 208 000 kronor för budgetåret 2005.

Tabell 10.25:1 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor			
	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	305 134	305 134	305 134
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	3 511	6 899	12 306
Beslut	0	0	0
Överföring till/från andra anslag	-10 437	-10 552	-10 734
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	298 208	301 482	306 706

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.2 25:2 Myndigheten för skolutveckling

Tabell 10.25:2 Anslagsutveckling för Myndigheten för skolutveckling

Tusental kronor				
År	Slagslag	Belopp	Notering	Övrigt
2003	Utfall	76 502	Anslags-sparande	-743
2004	Anslag	95 025 ¹	Utgifts-prognos	93 263
2005	Förslag	96 278		
2006	Beräknat	96 418 ²		
2007	Beräknat	98 040 ³		

¹ Inklusive av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005.

² Motsvarar 95 528 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 95 528 tkr i 2005 års prisnivå.

Myndigheten för skolutveckling har i uppgift att stödja den lokala verksamhetsutvecklingen i förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och

vuxenutbildning i syfte att uppnå ökad måluppfyllelse och likvärdighet i utbildningen. Stödet ges i form av generella utvecklingsinsatser med fokus på nationellt prioriterade områden och i form av riktat utvecklingsstöd främst genom att stödja kvalitetsutvecklingsarbete och utveckling av lärande och lärmiljöer. Myndigheten skall även främja kompetensutveckling av personal samt svara för den statliga rektorsutbildningen m.m.

För budgetåret 2003 redovisas en utnyttjad anslagskredit på 743 000 kronor.

Regeringens överväganden

Myndigheten för skolutveckling inrättades i mars 2003 efter en ombildning av Statens skolverk. Myndigheten har en viktig roll när det gäller att stimulera den lokala utvecklingen inom förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen, skolan och insatser för vuxnas lärande. Regeringen bedömer att myndigheten har påbörjat ett förändringsarbete som ger myndigheten bättre förutsättningar att på ett effektivt sätt stödja skolutveckling.

Förbättrade utbildningsvillkor i segregerade områden är en av de mest angelägna frågorna inom utbildningssektorn. Här har Myndigheten för skolutveckling en mycket viktig uppgift när det gäller att ge handfast stöd i det lokala utvecklingsarbetet. I övrigt skall myndigheten, enligt regleringsbrevet för 2004, prioritera insatser som avser kvalitet i det pedagogiska arbetet i förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen, basfärdigheter och jämställdhet i barn- och ungdomsutbildningen samt insatser för att stödja utbildning för vuxna med kort eller ofullständig utbildning.

Under de närmast kommande åren är det regeringens avsikt att Myndigheten för skolutveckling bl.a. skall bedriva ett större arbete i syfte att få till stånd en kvalitativ utveckling av gymnasieskolans individuella program samt stödja utvecklingen av lokal samverkan mellan skola och arbetsliv. Regeringen har närmare redovisat sin syn på dessa områden i propositionen Kunskap och kvalitet – elva steg för utvecklingen av gymnasieskolan (prop. 2003/04:140).

Till följd av en översyn av Svenska Unesco-rådet, dess verksamhet och arbetsformer har regeringen överfört huvudansvaret för vissa

arbetsuppgifter till centrala myndigheter inom utbildnings- och forskningsområdet. Regeringen föreslår att 200 000 kronor förs till detta anslag från anslaget 25:84 *Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.* för att finansiera samordning av svenska skolors deltagande i Associated Schools Project, Unescos nätverk för skolor som arbetar med skolutveckling med internationell inriktning.

I 2004 års ekonomiska vårproposition föreslog regeringen en överföring av 750 000 kronor från utgiftsområde 15 Studiestöd anslaget 25:2 *Studiemedel m.m.* till detta anslag. Överföringen gjordes för att täcka kostnaderna för samordnings- och informationsåtgärder avseende kombinationsutbildningar. Regeringen föreslår att 750 000 kronor överförs till detta anslag även för budgetåret 2005.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 96 278 000 kronor för budgetåret 2005.

Tabell 10.25:2 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	94 275	96 425	94 275
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 053	1 941	3 560
Beslut	750	0	0
Överföring till/från andra anslag	200	202	205
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	96 278	96 418	98 040

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.3 25:3 Utveckling av skolväsende och barnomsorg

Tabell 10.25:3 Anslagsutveckling för utveckling av skolväsende och barnomsorg

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Slagslag	Belopp
2003	Utfall	307 280	Anslags-sparande	127 746
2004	Anslag	198 394 ¹	Utgifts-prognos	256 654
2005	Förslag	208 841		
2006	Beräknat	282 970 ²		
2007	Beräknat	443 837 ³		

¹ Inklusive av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005.

² Motsvarar 277 484 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 426 391 tkr i 2005 års prisnivå.

Ändamålet med anslaget är att främja utveckling av förskoleverksamhet, skolbarnomsorg, skola och vuxenutbildning. Ur anslaget bekostas främst insatser som Myndigheten för skolutveckling vidtar för att stödja och stimulera kommunernas verksamhetsutveckling inom barnomsorg, skola och vuxenutbildning. Stödet avser såväl verksamheter med kommunal som annan huvudman. Anslaget används även för statlig rektorsutbildning och annat centralt initierat utvecklingsarbete inom utbildningssystemet samt för administration, uppföljning och utvärdering av vissa uppdrag. En del av anslaget disponeras av Statens skolverk, bl.a. för utveckling av nationella prov.

För budgetåret 2003 redovisas ett anslags-sparande på 127 745 000 kronor. Av dessa har 3 401 000 kronor dragits in.

Regeringens överväganden

Regeringens utvecklingsplan för kvalitetsarbetet i förskola, skola och vuxenutbildning (skr. 2001/02:188), liksom de nationella prioriteringar som görs i regleringsbrevet, bör även fortsättningsvis ligga till grund för de insatser som görs inom ramen för anslaget.

Insatser för att stödja skol- och verksamhetsutveckling inom segregerade områden bör ha högsta prioritet. I dessa områden finns ofta en kraftig överrepresentation av elever som har svårigheter att nå målen för utbildningen. För att ytterligare förstärka resurserna till arbetet med skolor i segregerade områden tillförs anslaget 70 miljoner kronor 2006 och 155 miljoner kronor 2007.

Under 2005 kommer medel från anslaget även att avsättas för regeringens kommande satsning för att öka elevernas intresse för och kunnande i matematik, naturvetenskap och teknik.

Det finns i dag olika förordningar som reglerar bidrag till enskilda eller organisationer för insatser som bidrar till skolutveckling. Förordningarna ger upphov till onödigt detaljreglering och försvårar för Myndigheten för skolutveckling att välja metoder som leder till framgångsrik skolutveckling. Mot denna bakgrund avser regeringen att fatta beslut om att följande förordningar skall upphöra:

- förordningen (SKOLFS 1991:14) om stipendier för den individuellt motiverade fortbildningen för lärare
- förordningen (SKOLFS 1993:17) om statsbidrag för att främja fortbildningen av lärare för undervisningen i olika ämnen på annat språk än svenska
- förordningen (SKOLFS 1991:27) om statsbidrag till sommarkurser i teknik för flickor.

Förordningen (1998:1636) om vissa statsbidrag för utveckling av skolväsendet och barnomsorgen skall upphöra i vissa delar.

Dessa förordningsändringar innebär inte att de områden som berörs inte skall prioriteras av Myndigheten för skolutveckling. Myndigheten kan och bör t.ex. även fortsättningsvis genomföra insatser som stödjer utvecklingen av minoritetsspråk i skolan samt stödja ämnesutveckling, bl.a. i samverkan med ämneslärarföreningar.

Budgetåret 2003 fördes 15 miljoner kronor från anslaget till anslag 25:1 *Statens skolverk* för omstrukturering av verksamheten. År 2004 återfördes 5 miljoner kronor och regeringen föreslår att resterande 10 miljoner kronor återförs 2005.

Regeringen föreslår att 1,5 miljoner kronor tillförs utgiftsområde 1 Rikets styrelse anslag 90:5 Regeringskansliet m.m. för regeringskansliets förvaltningsanslag för Utbildningsdepartementets utredningsverksamhet, från detta anslag.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 208 841 000 kronor för budgetåret 2005.

Tabell 10.25:3 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	197 894	197 894	197 894
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 959	5 910	10 136
Beslut	0	70 000	226 451
Överföring till/från andra anslag	8 988	9 166	9 356
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	208 841	282 970	443 837

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.4 25:4 Specialpedagogiska institutet

Tabell 10.25:4 Anslagsutveckling för Specialpedagogiska institutet

Tusental kronor

År	Slags	Belopp	Övrigt	Totalt
2003	Utfall	337 294	Anslags-sparande	-13 981
2004	Anslag	340 320 ¹	Utgifts-prognos	328 869
2005	Förslag	350 157		
2006	Beräknat	345 877 ²		
2007	Beräknat	351 719 ³		

¹ Inklusivt av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005.

² Motsvarar 342 657 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 342 657 tkr i 2005 års prisnivå.

Specialpedagogiska institutet är en rikstäckande myndighet för statens samlade stöd i specialpedagogiska frågor rörande barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder.

Institutets uppgift är att ge specialpedagogiskt stöd till kommuner och andra huvudmän som ansvarar för förskola, skola, skolbarnsomsorg, vuxenutbildning och fristående skolor som står under statlig tillsyn. I uppdraget ingår att sprida information och kunskap inom det specialpedagogiska området samt att initiera och medverka i utvecklingsarbete inom området.

Anslaget får användas för att finansiera kostnader uppkomna under anslag 25:5 *Skolutveckling och produktion av läromedel för elever med funktionshinder*.

För budgetåret 2003 redovisas en utnyttjad anslagskredit på 13 981 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 10.25:4 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2003	0	32 650	163 250	-130 600
Prognos 2004	0	26 178	130 890	-104 712
Budget 2005	0	24 000	120 000	-96 000

Intäkterna avser främst ersättning från kommunerna för elever vid Resurscenter syn Örebro samt Resurscenter tal och språk. Dessa intäkter får disponeras av myndigheten. Prognosen utgår från regeringens beslut (SKOLFS 2004:2) om att avgifterna för barn i värdkommunerna, dvs. de kommuner där verksamheten är belägen, skall uppgå till 33 600 kronor per elev och termin och att avgiften för barn från andra kommuner skall uppgå till 98 000 kronor per elev och termin. Avgifterna utsätts för prövning varje år. Det ekonomiska målet är att intäkterna delvis skall täcka kostnaderna för verksamheten. Kostnader som inte finansieras med avgiftsintäkter skall finansieras från detta anslag.

Regeringens överväganden

I syfte att samordna ansvaret för den statliga läromedelsförsörjningen till en särskild instans har regeringen beslutat att ett läromedelsråd inrättas vid institutet. Syftet med rådet är att tydliggöra det statliga läromedelsåtagandet samt att garantera en god läromedelsförsörjning för barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder inom det offentliga skolväsendet samt för barn och ungdomar inom motsvarande utbildningar med enskild huvudman. Rådet inrättades den 1 juli 2004.

Myndigheten har dessutom regeringens uppdrag att bl.a. föreslå arbetsformer för läromedelsrådet. En delrapport redovisades den 30 juni 2004 och slutlig rapportering sker i samband med årsredovisningen i början av 2005.

Med anledning av ovanstående förutsätter regeringen att läromedelsförsörjningen för barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder ytterligare förbättras.

Regeringen har utfärdat förordningen (2004:203) om visstidsutbildning vid särskilda resurscenter. Enligt förordningen skall visstidsutbildning finnas vid Resurscenter syn Örebro,

Ekeskolan och Resurscenter tal och språk, Hällsboskolan. Utbildningen skall syfta till att ge elever med synskada och ytterligare funktionshinder samt elever med grav språkstörning en utbildning som är anpassad till varje elevs förutsättningar. Utbildningen skall ytterligare syfta till att ge eleven förutsättningar för fortsatt utbildning i hemskolan eller hemkommunen.

Regeringen anser det vara viktigt att de statliga resurscentren har en tydlig roll och ett tydligt ansvar när det gäller elever med funktionshinder. Visstidsutbildning är en betydelsefull del av resurscentrens verksamhet och det statliga ansvarstagandet. Regeringen avser därför att följa utvecklingen i särskild ordning.

I 2004 års ekonomiska vårproposition föreslog regeringen en överföring av 7,5 miljoner kronor från anslaget 25:7 *Särskilda insatser på skolområdet* till anslaget 25:4 *Specialpedagogiska institutet* i syfte att bättre tillgodose stödet till elever med funktionshinder. Regeringen föreslår att anslaget 25:4 *Specialpedagogiska institutet* tillfälligt ökas med 7,5 miljoner kronor även för budgetåret 2005. Finansiering sker genom att anslaget 25:7 *Särskilda insatser på skolområdet* minskas med samma belopp.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 350 157 000 kronor för budgetåret 2005.

Tabell 10.25:4 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	332 820	332 820	332 820
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	9 837	13 056	18 899
Beslut	0	0	0
Överföring till/från andra anslag	7 500	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	350 157	345 877	351 719

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.5 25:5 Skolutveckling och produktion av läromedel för elever med funktionshinder

Tabell 10.25:5 Anslagsutveckling för skolutveckling och produktion av läromedel för elever med funktionshinder

Tusental kronor

2003	Utfall	22 987	Anslags-sparande	-429
2004	Anslag	23 077 ¹	Utgifts-prognos	22 075
2005	Förslag	23 338		
2006	Beräknat	23 731 ²		
2007	Beräknat	24 181 ³		

¹ Inklusive av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag till tilläggsbudget i samband med BP för 2005.

² Motsvarar 23 338 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 23 338 tkr i 2005 års prisnivå.

Ändamålet med anslaget är att tillgodose behovet av anpassade läromedel för barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder.

För 2003 redovisas en utnyttjad anslagskredit på 429 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 10.25:5 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomstittel	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2003	0	12 694	63 470	-50 776
Prognos 2004	0	10 875	54 375	-43 500
Budget 2005	0	8 300	41 500	-33 200

Det ekonomiska målet är att intäkterna från läromedelsförsäljningen delvis skall finansiera verksamheten. De kostnader som inte finansieras med avgiftsintäkter skall finansieras från detta anslag samt från anslaget 25:4 *Specialpedagogiska institutet*.

Regeringens överväganden

I syfte att förtydliga det statliga ansvaret för läromedel för barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder har ett läromedelsråd inrättats vid Specialpedagogiska institutet. Barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder skall ha tillgång till anpassade läromedel så att möjligheterna att utbilda sig blir så likvärdiga som möj-

ligt jämfört med andra barn, ungdomar och vuxenstuderande i samhället. Regeringen anser det därför vara ändamålsenligt att ansvaret finns hos läromedelsrådet, som förutsätts arbeta på ett flexibelt sätt i nära samverkan med andra aktörer på området liksom den kommersiella marknaden.

Anslaget får användas för att initialt finansiera utveckling och produktion av läromedel i nuvarande form och för att stimulera till att produktionen successivt förs över till den kommersiella marknaden.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 23 338 000 kronor för budgetåret 2005.

Tabell 10.25:5 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	23 077	23 077	23 077
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	261	654	1 104
Beslut	0	0	0
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	23 338	23 731	24 181

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Det nybildade läromedelsrådet är i behov av att kunna lämna förhandsbesked till förslag på den kommersiella marknaden. För att möjliggöra för myndigheten att göra framtida ekonomiska åtaganden föreslås att regeringen bemyndigas att under 2005, i fråga om ramanslaget 25:5 *Skolutveckling och produktion av läromedel för elever med funktionshinder*, besluta om bidrag inklusive gjorda åtaganden som medför utgifter på högst 10 000 000 kronor under 2006 och högst 10 000 000 kronor under 2007.

Tabell 10.25:5 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tusental kronor

	Utfall 2003	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007
Utestående åtaganden vid årets början					
Nya åtaganden			20 000		
Infriade åtaganden				10 000	10 000
Utestående åtaganden vid årets slut			20 000		
Erhållet/föreslaget bemyndigande			20 000		

10.1.6 25:6 Specialskolemyndigheten

Tabell 10.25:6 Anslagsutveckling för Specialskolemyndigheten

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos	206	240 536
2003	Utfall	243 827			
2004	Anslag	242 333 ¹			
2005	Förslag	245 569			
2006	Beräknat	247 945 ²			
2007	Beräknat	252 153 ³			

¹ Inklusiv av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag till tilläggsbudget i samband med BP för 2005.

² Motsvarar 245 569 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 245 569 tkr i 2005 års prisnivå.

Utbildningen i specialskolan har som mål att ge barn och ungdomar som är döva, dövblindfödda eller hörselskadade en till varje elevs förutsättningar anpassad utbildning som så långt det är möjligt motsvarar den utbildning som ges i grundskolan eller för berörda elever i särskolan.

Myndigheten består av sex skolenheter, varav fem är regionala specialskolor för döva och hörselskadade elever och en är en nationell specialskola för döva och hörselskadade med utvecklingsstörning samt för dövblindfödda elever. Förutsättningen för elevernas kunskapsmässiga och sociala utveckling är att de erbjuds en teckenspråkig miljö.

För budgetåret 2003 redovisas ett anslagssparande på 206 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 10.25:6 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig- rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2003	-	101 476	340 307	-238 831
Prognos 2004	-	102 000	349 000	-247 000
Budget 2005	-	102 000	354 000	-252 000

Avgifterna utgörs av ersättning från kommunerna för elever i specialskola. Dessa intäkter får disponeras av myndigheten. Prognosen utgår från regeringens beslut (SKOLFS 2004:2) om att avgifterna för elever i värdkommunerna, dvs. de kommuner där verksamheten är belägen, skall uppgå till 33 600 kronor per elev och år och att avgiften för elever från andra kommuner skall uppgå till 98 000 kronor per elev och år. Avgifterna utsätts för prövning årligen.

Det ekonomiska målet är att intäkterna från Specialskolemyndighetens verksamhet delvis skall täcka kostnaderna för verksamheten. Kostnader som inte finansieras med avgiftsinkomster skall finansieras från detta anslag.

Regeringens överväganden

Specialskolemyndigheten har vidareutvecklat sina insatser för att samordna skolenheterna. Under föregående verksamhetsår arbetade myndigheten bl.a. med utveckling av den tvåspråkiga miljön, barn med cochleaimplantat, elever i behov av särskilt stort stöd och tidigt stöd till vårdnadshavare med döva eller hörselskadade barn. Samtliga elever har även fått en individuell utvecklingsplan. Utvärderingar visar att såväl ele-

ver som vårdnadshavare är nöjda med verksamheten.

Myndigheten har fått i uppdrag att ta fram riktlinjer i syfte att tydliggöra vilket ansvar som åligger myndigheten för elevernas undervisning, boende, fritis och resor samt en detaljerad kostnadsredovisning där det skall framgå vilka kostnader myndigheten har för elevernas undervisning, boende, fritid och resor. Myndigheten skall senast den 15 december 2004 redovisa till regeringen om hur riktlinjerna tillämpats i verksamheten.

Det är regeringens övergripande bedömning att Specialskolemyndigheten på ett aktivt sätt arbetar med att systematiskt höja kvaliteten i verksamheten.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 245 569 000 kronor för budgetåret 2005.

Tabell 10.25:6 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	242 333	242 333	242 333
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	3 236	5 612	9 820
Beslut	0	0	0
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	245 569	247 945	252 153

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.7 25:7 Särskilda insatser på skolområdet

Tabell 10.25:7 Anslagsutveckling för särskilda insatser på skolområdet

Tusental kronor

År	Utfall	2005	2006	2007
2003	Utfall	265 152	Anslags-sparande	3 133
2004	Anslag	270 537 ¹	Utgifts-prognos	262 379
2005	Förslag	281 353		
2006	Beräknat	297 895 ²		
2007	Beräknat	307 220 ³		

¹ Inklusive, av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag till tilläggsbudget i samband med BP för 2005

² Motsvarar 288 853 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 288 853 tkr i 2005 års prisnivå.

Under detta anslag beräknar regeringen medel för i huvudsak:

- bidrag till kommuner för samordnade regionala utbildningsinsatser för elever med funktionshinder och samordnade utbildningsinsatser avseende särskild undervisning på sjukhus m.m. enligt förordningen (1991:931) om statsbidrag till särskilda insatser på skolområdet,
- ett elevbaserat tilläggsbidrag till Göteborgs, Kristianstads, Stockholms och Umeå kommuner för speciellt anpassad gymnasieutbildning för svårt rörelsehindrade elever (Rh) från hela landet,
- bidrag till Örebro kommun enligt avtal mellan staten och kommunen om viss statlig ersättning avseende gymnasial utbildning i Örebro för döva och hörselskadade elever (RGD/RGH),
- särskilda statsbidrag enligt avtal mellan staten och Sörmlands landsting samt Örebro kommun om bidrag till kostnader för viss riksrekryterande utbildning för elever med utvecklingsstörning och
- bidrag enligt förordningen (SKOLFS 2002:21) om statsbidrag för vissa elever vid Salbohedskolan.

Den huvudsakliga faktorn som styr utgifterna på anslaget är antalet elever. För 2003 redovisas ett anslagssparande på 3 133 000 kronor. Av detta har 3 128 000 kronor dragits in.

Regeringens överväganden

Enligt förordningen (1991:931) om statsbidrag till särskilda insatser på skolområdet kan en kommun, ett landsting eller ett kommunalförbund få statsbidrag till vissa utbildningsinsatser av regional art för funktionshindrade elever. Enligt regeringen saknas det skäl att inte låta fristående skolor som har en verksamhet som riktar sig till elever med funktionshinder med regional upptagning, söka bidrag på samma sätt som kommuner och landsting. Regeringen avser därför att ändra förordningen så att även fristående skolor får möjlighet att få statsbidrag för vissa utbildningsinsatser av regional art.

Elevantalet på gymnasieutbildning för svårt rörelsehindrade elever (Rh-gymnasierna) har under året varit 177. Elevantalet på riksgymnasierna för döva och hörselskadade elever (RGD/RGH) har under året varit i genomsnitt 418. Utbild-

ningen är organiserad vid tre av Örebro kommuns skolenheter. Elevantalet vid Rh-anpassad utbildning beräknas minska något.

I 2004 års ekonomiska vårproposition föreslog regeringen en överföring av 7,5 miljoner kronor från detta anslag till anslaget 25:4 *Specialpedagogiska institutet* i syfte att bättre tillgodose stödet till elever med funktionshinder. Regeringen föreslår en tillfällig överföring om 7,5 miljoner kronor även för budgetåret 2005.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 281 353 000 kronor för budgetåret 2005.

Tabell 10.25:7 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	278 037	278 037	278 037
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	10 816	19 858	29 183
Beslut	0	0	0
Överföring till/från andra anslag	-7 500	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	281 353	297 895	307 220

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.8 25:8 Sameskolstyrelsen

Tabell 10.25:8 Anslagsutveckling för Sameskolstyrelsen

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2003	Utfall	30 160		696
2004	Anslag	32 377 ¹		32 404
2005	Förslag	32 816		
2006	Beräknat	33 149 ²		
2007	Beräknat	33 715 ³		

¹ Inklusivt av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag till tilläggsbudget i samband med BP för 2005.

² Motsvarar 32 816 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 32 816 tkr i 2005 års prisnivå.

Sameskolstyrelsen är styrelse för sameskolorna och integrerad samisk undervisning i kommunal grundskola. Sameskolstyrelsen skall främja och utveckla samisk undervisning och bör även informera om sameskolan och samisk undervisning i det offentliga skolväsendet för barn och ungdom.

Ändamålet med anslaget är att ge samiska barn en utbildning med samisk inriktning och att bidra till att bevara och utveckla det samiska språket och den samiska kulturen. Utbildningen bedrivs vid sex sameskolor samt i integrerad samisk undervisning i kommunal grundskola i nio kommuner. Utbildningen skall för sameskolan motsvara utbildningen t.o.m. årskurs 6 i grundskolan och för den integrerade samiska undervisningen t.o.m. årskurs 9 i grundskolan.

Sameskolstyrelsen får även efter avtal med en kommun fullgöra kommunens uppgifter inom förskoleklass och förskole- och fritidshemsverksamheten för samiska barn.

För 2003 redovisas ett anslagssparande på 696 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 10.25:8 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomstittel	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2003	7 532	8 597	8 744	-147
Prognos 2004	7 683	8 101	8 201	-100
Budget 2005	7 974	8 400	8 400	0

De intäkter som Sameskolstyrelsen får disponera avser främst ersättning från kommuner för samisk förskola och fritidshem som Sameskolstyrelsen bedriver efter avtal med kommuner. Riksrevisionen har i sin revisionsberättelse för 2003 för Sameskolstyrelsen påtalat brister i resultatredovisningen och haft invändning gällande kostnadsfördelningen av den avgiftsfinansierade verksamheten med samisk förskola och fritidshem. Det ekonomiska målet är full kostnadstäckning, vilket inte till fullo är uppfyllt i dag. Regeringen överväger att uppdra åt Sameskolstyrelsen att i samarbete med Ekonomistyrningsverket (ESV) utarbeta riktlinjer för kostnadsredovisning av de gemensamma kostnaderna för verksamhetsgrenen Samisk förskola och fritidshem samt förslag till avgifter för dessa verksamheter från kommunerna till Sameskolstyrelsen.

Regeringens överväganden

Sameskolstyrelsen redovisar att vissa problem finns med att rekrytera pedagogiskt utbildade

lärare med adekvata kunskaper i samiska. Behov föreligger också av kompetensutveckling i samiska för befintlig personal för att undervisningen i så stor utsträckning som möjligt skall kunna bedrivas på samiska. Sameskolstyrelsen arbetar särskilt för att öka måluppfyllelsen i årskurs 5, främst i ämnena svenska, engelska och samiska, samt för att öka tillgången på läromedel i de olika samiska språkvarieteterna.

Regeringen har givit Sameskolstyrelsen i uppdrag att redovisa åtgärder för att förbättra den interna styrningen och kontrollen av ekonomiadministrativa rutiner samt redogöra för hur dessa åtgärder har lett till förbättringar i den ekonomiska redovisningen. Sameskolstyrelsen inkom i april 2004 med denna redovisning. Sameskolstyrelsen har under det gångna budgetåret förstärkt sin ekonomiadministration och utreder nu påtalade brister i resultatredovisningen. Regeringen bedömer att de av myndigheten vidtagna åtgärderna på sikt leder till förbättringar i myndighetens ekonomiadministration. Regeringen avser att noga följa utvecklingen.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 32 816 00 kronor för budgetåret 2005.

Tabell 10.25:8 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	32 377	32 377	32 377
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	439	772	1 338
Beslut	0	0	0
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	32 816	33 149	33 715

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.9 25:9 Maxtaxa i barnomsorgen m.m.

Tabell 10.25:9 Anslagsutveckling för maxtaxa i barnomsorgen m.m.

Tusental kronor

2003	Utfall	3 898 602	Anslags-sparande	1 398
2004	Anslag	3 660 000 ¹	Utgifts-prognos	3 660 000
2005	Förslag	3 660 000		
2006	Beräknat	3 660 000		
2007	Beräknat	3 660 000		

¹ Inklusivt av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag till tilläggsbudget i samband med BP för 2005.

Under anslaget bekostas statsbidrag till de kommuner som har ett system med maxtaxa i förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen samt det statsbidrag för kvalitetssäkrande åtgärder som skall lämnas till de kommuner som tillämpar maxtaxa. Under anslaget bekostas även Skolverkets kostnader för arbete med administration av rekvisitioner från kommunerna samt den uppföljning av reformens olika delar för vilken Skolverket skall ansvara. Kompensationen till kommunerna för de övriga delarna av reformen om maxtaxa och allmän förskola ges genom det generella statsbidraget under utgiftsområde 25, anslag 91:1 *Generellt statsbidrag till kommuner och landsting*. För den allmänna förskolan är kompensationen 1 200 miljoner kronor, för förskoleverksamhet för barn till arbetslösa och föräldralediga 300 respektive 200 miljoner kronor.

För 2003 redovisas ett anslagssparande på 1 398 000 kronor. Allt anslagssparande har dragits in.

Regeringens överväganden

Regeringen bedömer att alla kommuner kommer att tillämpa systemet med maxtaxa i förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen. Mot bakgrund av detta föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 3 660 000 000 kronor för budgetåret 2005.

Tabell 10.25:9 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	3 660 000	3 660 000	3 660 000
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning ²	0	0	0
Beslut	0	0	0
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	3 660 000	3 660 000	3 660 000

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.10 25:10 Bidrag till personalförstärkning i förskola

Tabell 10.25:10 Anslagsutveckling för bidrag till personalförstärkning i förskola

Tusental kronor

2003	Utfall	Anslags-sparande	0	
2004	Anslag	0 ¹	Utgifts-prognos	0
2005	Förslag	1 000 000		
2006	Beräknat	2 000 000		
2007	Beräknat	2 000 000		

¹ Inklusive av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag till tilläggsbudget i samband med BP för 2005.

Regeringen föreslår, som aviseras i den ekonomiska vårpropositionen för år 2004 (prop. 2003/04:100), att medel anvisas för ett särskilt statsbidrag till personalförstärkning i förskolan. Regeringen avser att återkomma i förskolepropositionen med förslag om utformningen av statsbidraget. Stödet skall syfta till att öka personaltätheten, minska barngruppernas storlek samt öka kvaliteten i förskolan. Det riktade statsbidraget skall möjliggöra anställningar av 6 000 fler förskollärare, barnskötare och annan personal i förskolan. Bidraget skall vara treårigt och införas i två steg med 1 miljard kronor 2005 och 2 miljarder kronor per år 2006 och 2007. Därefter skall bidraget infogas i det generella statsbidraget och blir då nivåhöjande.

Regeringens överväganden

Regeringen bedömer att statsbidraget till personalförstärkning i förskola kommer att fördelas

till alla kommuner. Mot bakgrund av detta föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett raman-slag om 1 000 000 000 kronor för budgetåret 2005.

Tabell 10.25:10 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	-	-	-
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning ²	0	0	0
Beslut	1 000 000	2 000 000	2 000 000
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	1 000 000	2 000 000	2 000 000

10.1.11 25:11 Bidrag till personalförstärkning i skola och fritidshem

Tabell 10.25:11 Anslagsutveckling för bidrag till personalförstärkning i skola och fritidshem

Tusental kronor

2003	Utfall	Anslags-sparande	26 356	
2004	Anslag	3 500 000 ¹	Utgifts-prognos	3 470 000
2005	Förslag	1 500 000		
2006	Beräknat	1 000 000		
2007	Beräknat	0		

¹ Inklusive av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag till tilläggsbudget i samband med BP för 2005.

I och med riksdagens beslut om budgetpropositionen för 2001 (prop. 2000/01:1 utg.omr. 16, bet. 2000/01:UbU1, rskr. 2000/01:99) infördes ett särskilt statsbidrag riktat till skolsektorn för att öka personaltätheten. Bidraget avser att förbättra förutsättningarna för att höja skolornas resultat i förhållande till mål uttryckta i läroplan och kursplaner genom att tillföra mer personal till skola och fritidshem. Bidraget skall användas till personalförstärkning som är strategiska för att nå en ökad måluppfyllelse. Kostnader i samband med Skolverkets administration och uppföljning av statsbidraget skall inrymmas i de beräknade medlen.

För 2003 redovisas ett anslagssparande på 26 356 000 kronor. Allt anslagssparande har dragits in.

Regeringens överväganden

Satsningen på mer personal i skolan och i fritidshemmen har hittills varit mycket framgångsrik och kommunerna har ökat sin personal med sammanlagt 8 500 heltidstjänster. Det är 3 000 fler anställda än vad statsbidraget täcker.

I 2004 års ekonomiska vårproposition (prop. 2003/04:100) aviserade regeringen en överföring av medel från anslag 25:10 *Bidrag till personalförstärkning i skola och fritidshem* till anslag 48:1 *Generellt statsbidrag till kommuner och landsting* under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner. Regeringen föreslår att 3 000 miljoner kronor förs till anslag 48:1 *Generellt statsbidrag till kommuner och landsting* 2005 och ytterligare 1 000 miljoner kronor 2006 jämfört med vad som aviserades i budgetpropositionen för 2004 (prop. 2003/04:1).

Regeringen har beslutat om vissa ändringar i förordningen (2001:36) om statsbidrag till personalförstärkningar i skola och fritidshem läsåren 2004/05 och 2005/06. Från och med den 1 januari 2005 skall kommunernas insatser bedömas i förhållande till personaltätheten läsåret 2003/04. Därmed får kommuner som tidigare inte fullt ut kunnat utnyttja statsbidraget ett gynnsammare utgångsläge när de ansöker om kommande bidrag. Mer om ändringarna i förordningen återfinns under avsnitt 6.1.5.

Regeringens utgångspunkt är att statsbidraget till personalförstärkningar i skola och fritidshem fördelas till alla kommuner. Mot bakgrund av detta föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 1 500 000 000 kronor för budgetåret 2005.

Tabell 10.25:11 Härlledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	3 500 000	3 500 000	3 500 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²			
Beslut	1 000 000	1 500 000	1 500 000
Överföring till/från andra anslag	-3 000 000	-4 000 000	-5 000 000
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 500 000	1 000 000	0

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.12 25:12 Bidrag till viss verksamhet motsvarande grundskola och gymnasieskola

Tabell 10.25:12 Anslagsutveckling för bidrag till viss verksamhet motsvarande grundskola och gymnasieskola

Tusental kronor

2003	Utfall	123 002	Anslags-sparande	1 078
2004	Anslag	128 523 ¹	Utgifts-prognos	127 633
2005	Förslag	133 522		
2006	Beräknat	136 763 ²		
2007	Beräknat	140 038 ³		

¹ Inklusive av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag till tilläggsbudget i samband med BP för 2005.

² Motsvarar 133 522 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 133 522 tkr i 2005 års prisnivå.

Under detta anslag beräknar regeringen medel för i huvudsak:

- särskilt verksamhetsstöd till bl.a. vissa rikskrekryterande gymnasiala utbildningar och förberedande dansutbildningar i Stockholm, Göteborg, Malmö och Piteå,
- bidrag till kostnader för Sveriges anslutning till examensorganisationen International Baccalaureate Organisation (IBO) i Genève, särskilt statsbidrag till Göteborgs och Stockholms kommuner för IB-utbildning samt för IB-utbildning vid Sigtunaskolan Humanistiska Läroverket,
- ersättning till kommun och landsting för kostnader för nordiska elever på gymnasial nivå,
- ersättning vid personskada till elev i viss gymnasieutbildning,
- bidrag till riksinternatskolor enligt avtal mellan staten och respektive riksinternatskola samt statsbidrag till internationella grund- och gymnasieskolor och
- statsbidrag enligt förordningen (1996:565) om statsbidrag till kostnader för utlandssvenska elevers skolgång i Sverige.

Den huvudsakliga faktorn som styr utgifterna på anslaget är antalet elever. För 2003 redovisas ett anslagssparande på 1 078 000 kronor. Av detta har 722 000 kronor dragits in.

Regeringens överväganden

Tio kommuner fick verksamhetsstöd för utbildningar med särskild inriktning under 2003. Statsbidrag lämnas även till de tre riksinternatskolorna för utlandssvenska elever (Gränna-

skolan, Lundsbergs skola och Sigtunaskolan Humanistiska Läroverket). Elevutvecklingen håller en tämligen konstant nivå på ca 300 elever. Bidrag lämnas även till sju internationella skolor som motsvarar grundskolan i Göteborg, Malmö och Stockholm samt tre internationella skolor som motsvarar gymnasieskolan i Stockholm. Elevutvecklingen vid de internationella skolorna visar på en ökning, med ett genomsnittligt elevantal 2003 på 1 535 elever på grundskolenivå och ca 200 elever på gymnasieskolenivå.

Från anslaget utbetalas också bidrag till en kommun för elever från annat nordiskt land, som studerar i Sverige med stöd av överenskommelsen om nordisk utbildningsgemenskap på gymnasial nivå. Bidraget har för budgetåret 2003 omfattat 450 elever. På uppdrag av Nordiskt skolsamarbete (NSS) genomförde Skolverket under 2003 en översyn av överenskommelsen om nordisk utbildningsgemenskap på gymnasial nivå. Mot bakgrund av denna översyn samt en genomgång av avtalet gentemot gällande EU/EES-rätt har överenskommelsen reviderats under våren 2003. Ändringarna påverkar inte bestämmelserna om statsbidrag till kommuner för nordiska elever.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 133 522 000 kronor för budgetåret 2005.

Tabell 10.25:12 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	128 523	128 523	128 523
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	5 000	8 241	11 516
Beslut	0	0	0
Överföring till/från andra anslag	-1	-1	-1
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	133 522	136 763	140 038

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.13 25:13 Bidrag till svensk undervisning i utlandet

Tabell 10.25:13 Anslagsutveckling för bidrag till svensk undervisning i utlandet

Tusental kronor

2003	Utfall	76 729	Anslags-sparande	9 474
2004	Anslag	89 321 ¹	Utgifts-prognos	84 154
2005	Förslag	92 796		
2006	Beräknat	94 429 ²		
2007	Beräknat	96 237 ³		

¹ Inklusive av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag till tilläggsbudget i samband med BP för 2005.

² Motsvarar 92 796 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 92 796 tkr i 2005 års prisnivå.

Bidragsbestämmelserna finns i förordningen (1994:519) om statsbidrag till utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar. Enligt bestämmelserna lämnas statsbidrag till huvudmannen för en svensk utlandsskola, distansundervisning, kompletterande svensk undervisning och undervisning vid utländsk skola (internationell skola). Under anslaget bekostas även löneförmåner m.m. som tillkommer nationellt anställda lärare m.fl. vid Europaskolorna, samt utvecklingsinsatser kopplade till svensk undervisning i utlandet.

För budgetåret 2003 redovisas ett anslags-sparande på 9 474 000 kronor. Allt anslagssparande har dragits in.

Regeringens överväganden

Läsåret 2003/04 fanns det 31 svenska utlandsskolor där 1 240 elever i förskoleklass, grund- och gymnasieskolan fick sin utbildning. 361 elever fick distansundervisning eller kompletterande svensk undervisning vid någon av de svenska skolorna. Andelen statsbidragsberättigade elever har ökat något i jämförelse med föregående läsår, från 76 procent till 77 procent i grundskolan och från 36 procent till 38 procent i gymnasieskolan. Antalet elever i reguljär utbildning i grundskolan har dock minskat de senaste åren.

Regeringen anser att det även fortsättningsvis är viktigt att den svenska undervisningen i utlandet håller en hög kvalitet. Bidraget till de olika verksamheterna har ökat under senare år, särskilt till kompletterande svenskundervisning. Regeringen vill ytterligare förbättra villkoren för kompletterande svenskundervisning och har

därför, den 2 september 2004, fattat beslut om att antal elever som skall utgöra underlag för att få statsbidrag till kompletterande svensk undervisning minskas från åtta till fem elever.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 92 796 000 kronor för budgetåret 2005.

Tabell 10.25:13 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor			
	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	89 321	89 321	89 321
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	3 475	5 108	6 916
Beslut	0	0	0
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	92 796	94 429	96 237

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.14 25:14 Nationellt centrum för flexibelt lärande

Tabell 10.25:14 Anslagsutveckling för Nationellt centrum för flexibelt lärande

Tusental kronor				
2003	Utfall	101 916	Anslags-sparande	405
2004	Anslag	98 134 ¹	Utgifts-prognos	106 300
2005	Förslag	99 015		
2006	Beräknat	100 431 ²		
2007	Beräknat	102 348 ³		

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

² Motsvarar 99 015 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 99 015 tkr i 2005 års prisnivå.

Anslaget finansierar verksamheten vid myndigheten Nationellt centrum för flexibelt lärande (CFL) och utgifter för utvecklingsprojekt inom kommunernas vuxenutbildning, folkhögskolor och studieförbund samt för utveckling av Folkbildningsnätet. Vidare skall utgifter för utvecklingen av läromedel för vuxna döva med teckenspråk som första språk i samarbete med Specialpedagogiska institutet finansieras från anslaget.

Av det uppkomna anslagssparandet från 2003 på 405 000 kronor har 243 000 kronor förts bort som indragning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 10.25:14 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor			
Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2003	14 718	17 636	-2 918
Prognos 2004	10 515	10 220	295
Budget 2005	10 000	9 800	200

CFL tillhandahåller avgiftsbelagd utbildning främst till kommuner och privata arbetsgivare.

Regeringens överväganden

Myndighetens verksamhetsinriktning har ändrats från tidigare tyngdpunkt på utbildning till nuvarande tyngdpunkt på utveckling. Detta har inneburit att den anslagsfinansierade utbildningen minskat. Även uppdragsutbildningen har minskat kraftigt.

Personalstyrkans storlek måste följaktligen anpassas till befintliga ramar. Uppsägningar har varit nödvändiga. CFL tilldelades under åren 2002 och 2003 ett omställningsanslag på cirka 6 miljoner kronor.

Kostnaderna för personalavvecklingen är så stora att myndigheten under 2004 och 2005 måste begränsa stödet till projekt i kommuner och folkbildningen för att inte överskrida tillgängliga medel.

CFL redovisar en rad åtgärder som har bidragit till att höja den metodiska och pedagogiska nivån på distansutbildning inom kommuner och folkbildning.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 99 015 000 kronor för budgetåret 2005.

Tabell 10.25:14 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004¹	98 134	98 134	98 134
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris & löneomräkning ²	881	2 297	4 214
Beslut	0	0	0
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	99 015	100 431	102 348

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.15 25.15 Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning

Tabell 10.25:15 Anslagsutveckling för Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Slagslag	Belopp
2003	Utfall	138 649	Anslags-sparande	26 877
2004	Anslag	158 302 ¹	Utgifts-prognos	167 413
2005	Förslag	157 262		
2006	Beräknat	160 408 ²		
2007	Beräknat	164 623 ³		

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

² Motsvarar 157 242 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 157 242 tkr i 2005 års prisnivå.

Anslaget finansierar

- statsbidrag till kompletterande utbildningar enligt förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar,
- särskilt verksamhetsstöd till Nordiska scenografiskolan i Skellefteå, Svenska hemslöjdsföreningarnas riksomfattande kursverksamhet anordnad länsvis i samverkan med de regionala hemslöjdsföreningarna och Samernas utbildningscentrum,
- särskilt stöd till vuxenutbildning,
- försöksverksamhet och utvecklingsarbete inom vuxenutbildningsområdet och
- utveckling av svenskundervisning för invandrare samt validering.

Anslagssparandet från 2003 på nästan 27 miljoner kronor har uppstått dels för att beviljade statsbidrag till kompletterande utbildningar inte helt utnyttjats av utbildningsanordnarna och dels för att vissa utvecklings- och stödinsatser inte slutförts under 2003 som planerat. Av det uppkomna anslagssparandet från 2003 har 10,8 miljoner kronor förts bort som indragning.

Regeringens överväganden

De kompletterande utbildningarna är ett värdefullt komplement till det offentliga skolväsendet och är betydelsefulla som kortare yrkesutbildningar. De skall tillgodose utbildningsbehov för yrken och kompetensområden inom ibland mycket smala områden, alltifrån konstnärligt skapande till tekniska verksamheter, som det finns ett uttalat nationellt behov av och som bidrar till bevarandet av traditionella yrkeskunskaper. Utbildningsformen är viktig för utbildningar och kurser som på grund av sin utformning inte bedöms kunna inrymmas i andra statligt finansierade system. Skolverket har genomfört en översyn av samtliga kompletterande utbildningar. Behov samt efterfrågan bedöms ligga på oförändrad nivå. Anslaget till verksamheten beräknas vara oförändrat under 2005.

Enligt regeringens förslag i budgetpropositionen för 2004 anvisade riksdagen 3,8 miljoner kronor årligen för en försöksverksamhet med en tvåårig eftergymnasial lärlingsutbildning för vuxna till vissa hantverksyrken under detta anslag. Regeringen har i förordning (2004:167) om statligt stöd till försöksverksamhet med lärlingsutbildning för vuxna till vissa hantverksyrken beslutat att Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning skall vara tillsynsmyndighet. Avsikten är att myndigheten skall hantera statsbidraget till försöksverksamheten. Som en följd av detta beslut föreslår regeringen att 3,8 miljoner kronor från och med 2005 överförs till anslaget 25:19 *Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning*.

Vidare föreslår regeringen att 1,25 miljoner kronor överförs till anslaget 25:56 *Danshögskolan: Grundutbildning* i samband med att de kompletterande utbildningarna Cirkuspiloterna och Cirkusautopiloterna avvecklas och att en högskoleutbildning i nycirkus anordnas. (Se vidare avsnitten 8.1.4 och 10.1.59)

För att förstärka ungdomspolitikerna under 2005 och 2006 föreslås att 1 miljoner kronor

överförs till det under utgiftsområde 17 Kultur medier och fritid uppförda anslaget 29:2 *Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet* under respektive år.

Regeringen föreslår att 1 miljon kronor tillförs utgiftsområde 1 Rikets styrelse anslag 90:5 *Regeringskansliet m.m.* för regeringskansliets förvaltningsanslag för Utbildningsdepartementets utredningsverksamhet, från detta anslag

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 157 262 000 kronor för budgetåret 2005.

Tabell 10.25:15 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004¹	158 302	158 302	158 302
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris & löneomräkning ²	6 158	9 469	12 811
Beslut	0	0	0
Överföring till/från andra anslag	-7 198	-7 363	-6 490
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	157 262	160 408	164 623

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.16 25:16 Bidrag till vissa organisationer för uppsökande verksamhet

Tabell 10.25:16 Anslagsutveckling för Bidrag till vissa organisationer för uppsökande verksamhet

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2003	50 000		0
2004	Anslag	50 000 ¹	49 079
2005	Förslag	50 000	
2006	Beräknat	50 000	
2007	Beräknat	50 000	

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

Anslaget finansierar bidrag till Företagarnas riksorganisation, Handikappförbundens samarbetsorgan, Landsorganisationen i Sverige, Lantbrukarnas riksförbund, Ledarna, Sveriges Akademikers Centralorganisation, Sveriges fiskares riksförbund och Tjänstemännens centralorgani-

sation för uppsökande verksamhet och utbildning i samhällsfrågor.

Syftet med bidraget är att stimulera och utveckla den uppsökande verksamheten och formerna för denna så att intresset hos vuxna för studier och utbildning kan breddas. Bidraget avser också stöd till utbildning i samhällsfrågor i syfte att förtroendevalda inom organisationerna på så sätt kan fördjupa sina kunskaper inom för samhällsutvecklingen centrala områden.

Regeringens överväganden

Fackliga organisationers och handikapporganisationers verksamhet för att nå vuxna med låg utbildning är betydelsefull. Den sker i samarbete med och som ett komplement till kommunernas uppsökande verksamhet.

Regeringen bedömer att tilldelade medel för 2003 har använts i enlighet med de syften som angivits för de fackliga organisationernas och handikapporganisationernas verksamhet. Regeringen anser därför att uppsökande verksamhet bör fortsätta med samma inriktning och med oförändrad omfattning under kommande år.

Mot bakgrund härav föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett obetecknat anslag om 50 000 000 kronor för budgetåret 2005.

Tabell 10.25:16 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004¹	50 000	50 000	50 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	0	0	0
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	50 000	50 000	50 000

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år

10.1.17 25:17 Statligt stöd för utbildning av vuxna

Tabell 10.25:17 Anslagsutveckling för Statligt stöd för utbildning av vuxna

Tusental kronor

2003	Utfall	1 313 623	Anslags-sparande	547 754
2004	Anslag	1 785 529 ¹	Utgifts-prognos	1 751 700
2005	Förslag	1 916 797		
2006	Beräknat	0		
2007	Beräknat	0		

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

Anslaget finansierar statsbidrag enligt förordningen (2002:398) om statligt stöd för utbildning av vuxna. Statsbidrag söks av kommunerna årsvis, fördelas av Myndigheten för skolutveckling och utbetalas av Skolverket. Vidare finansieras statsbidrag för utveckling av vuxenutbildning för utvecklingsstörda enligt förordning (2002:82) om statligt stöd för utveckling av vuxenutbildning för utvecklingsstörda.

Anslagssparandet från 2003 förklaras av en eftersläpning i bidragssystemet som innebär att slutredovisning och slutreglering av kommunernas verksamhet inte sker förrän påföljande år. Av det uppkomna anslagssparandet från 2003 har 70 miljoner kronor förts bort som indragning.

Regeringens överväganden

Riksdagen beslutade våren 2001 om ett fortsatt riktat statsbidrag till utbildning av vuxna för åren 2003–2005.

År 2005 beräknas det statliga stödet för utbildning av vuxna ligga på samma nivå som 2004. Statsbidraget motsvarar kostnaden för cirka 46 400 årsstudieplatser i kommunal vuxenutbildning. Statsbidraget för vuxenutbildning på gymnasial nivå är villkorat och bygger på en kommunal motprestation. Kommunens åtagande måste motsvara cirka 82 procent av statsbidraget, mätt i antal årsstudieplatser. Anslaget minskades med 60 miljoner kronor under 2004 för att finansiera anslaget 25:20 *Valideringsdelegationen*. Denna tillfälliga överföring kompenseras i beräkningen.

Regeringen beräknar även medel för utveckling av vuxenutbildning för utvecklingsstörda på motsvarande nivå som 2004.

Det riktade statsbidraget till kommunerna skall enligt riksdagens beslut från och med 2006 inordnas i den kommunala utjämningen under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner.

Mot bakgrund av detta förslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 1 916 797 000 kronor för budgetåret 2005.

Tabell 10.25:17 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	1 785 529	1 785 529	1 785 529
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris & löneomräkning ²	69 457	127 703	187 780
Beslut		-1 959 130	-2 020 647
Överföring till/från andra anslag	61 811	63 752	65 754
Övrigt		-17 854	-18 417
Förslag/beräknat anslag	1 916 797	0	-1

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.18 25:18 Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning

Tabell 10.25:18 Anslagsutveckling för Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning

Tusental kronor

2003	Utfall	16 852	Anslags-sparande	1 013
2004	Anslag	18 613 ¹	Utgifts-prognos	18 842
2005	Förslag	18 905		
2006	Beräknat	19 100 ²		
2007	Beräknat	19 427 ³		

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

² Motsvarar 18 905 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 18 905 tkr i 2005 års prisnivå.

Anslaget finansierar verksamheten vid Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning. Myndighetens uppgifter är bl.a. att

- besluta om statsbidrag eller särskilda medel till utbildningsanordnare som får anordna kvalificerad yrkesutbildning,
- ha ett övergripande nationellt planeringsansvar och lämna förslag om de ekonomiska

- ramarna för den kvalificerade yrkesutbildningen,
- följa upp den kvalificerade yrkesutbildningen och säkerställa dess kvalitet,
 - främja utvecklingen av den kvalificerade yrkesutbildningen samt
 - informera och sprida kunskap om den kvalificerade yrkesutbildningen.

Från 2004 har myndigheten även att utöva tillsyn över försöksverksamhet i enlighet med förordningen (2004:167) om statligt stöd till försöksverksamhet med lärlingsutbildning för vuxna till vissa hantverksyrken.

Av det uppkomna anslagssparandet från 2003 har 441 000 kronor förts bort som indragning.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag om 18 905 000 kronor för budgetåret 2005.

Tabell 10.25:18 Härlledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004¹	18 613	18 613	18 613
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris & löneomräkning ²	293	488	816
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	-1	-1	-1
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	18 905	19 100	19 427

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.19 25:19 Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning

Tabell 10.25:19 Anslagsutveckling för Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning

Tusental kronor

			Anslags-sparande	
2003	Utfall	683 075		102 112
2004	Anslag	778 184 ¹	Utgifts-prognos	778 184
2005	Förslag	793 181		
2006	Beräknat	808 966		
2007	Beräknat	825 540		

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

Anslaget finansierar statsbidrag till anordnare av kvalificerad yrkesutbildning (KY) och kostnader för personskadeförsäkring för studerande. Utgifterna påverkas främst av antalet genomförda och utnyttjade utbildningsplatser samt utbildningarnas inriktning. Från och med 2005 finansieras också utgifterna för en tvåårig eftergymnasial lärlingsutbildning för vuxna till vissa hantverksyrken från anslaget.

Det uppkomna anslagssparandet från 2003 har förts bort som indragning.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2005 för ramanslaget 25:19 *Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning* besluta om bidrag till kvalificerad yrkesutbildning som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 755 834 000 kronor under 2006 och högst 797 129 000 kronor under perioden 2007–2010.

Tabell 10.25:19 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tusental kronor

	Utfall 2003	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007–2010
Utestående åtaganden vid årets början	1 535 825	1 794 000	1 507 219		
Nya åtaganden	881 087	390 888	924 000		
Infriade åtaganden	622 912	677 669	872 499	755 834	797 129
Utestående åtaganden vid årets slut	1 794 000	1 507 219	1 558 720		
Erhållet/förslaget bemyndigande	2 105 859	1 556 068	1 558 720		

Regeringens överväganden

Resultaten som redovisats i kapitel 7 visar att utbildningsformen genom sin inriktning och uppläggning utgjort ett värdefullt alternativ för dem som vill ha en kvalificerad, yrkesinriktad utbildning på en nivå efter gymnasiet. En betydande andel studerande rekryteras från yrkesförberedande gymnasieutbildningar eller motsvarande. Efterfrågan från såväl studerande som arbetslivet liksom anställningsbarheten efter utbildningen har varit fortsatt hög. Ett arbete med att utveckla kvalitetskriterier för utbildningarna och strategier för kvalitetsarbetet har genomförts. Kvalitetsfrågorna är centrala och skall även fortsättningsvis ägnas stor uppmärksamhet.

Myndigheten har tidigare gjort åtaganden som sträckt sig längre än medgiven bemyndigandeperiod. Finansutskottet har för riksdagen påtalat det allvarliga i att ett givet bemyndigande överskrids (jfr prop.2003/04:1, bet.2003/04:FiU11 och prop.2003/04:100, bet.2003/04:FiU21). Regeringen anser självfallet förfarande vara oacceptabelt. Myndigheten har inrättat en arbetsgrupp för att i samarbete med bl.a. ESV och regeringskansliet analysera och åtgärda de brister som funnits i planeringen. Arbetet har bl.a. resulterat i en förändrad beslutsordning, som medför för staten bindande åtaganden för endast ett starttillfälle, d.v.s. vid normal studietakt startåret plus två budgetår. Planerings- och ekonomisystemet har vidareutvecklats för att möjliggöra kontinuerlig uppföljning mot såväl anslag som bemyndiganderamar. En modell för utformning av regleringsbrev och utbildningsplanering, som avses ge långsiktigt hållbara förutsättningar att bedriva verksamheten i avsedd omfattning inom av riksdagen givna ramar har utarbetats. Vidare har myndigheten till chefsbefattningar nyrekryterat personer med erfarenhet av utbildningsadministration och det statliga finansieringssystemet.

Det bemyndigande om ekonomiska åtaganden som regeringen i det föregående föreslagit har utnyttjats för att tillgodose de krav på flexibilitet som ställs på verksamheten.

Regeringen har i förordning (2004:167) beslutat att Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning skall vara tillsynsmyndighet för en försöksverksamhet med en tvåårig eftergymnasial lärlingsutbildning för vuxna till vissa hantverksyrken. Avsikten är att myndigheten också skall hantera statsbidraget till försöksverksamheten.

Medlen för denna verksamhet anvisades 2004 på anslaget 25:15 *Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning*. Som en följd av detta beslut föreslår regeringen att 3,8 miljoner kronor överförs från anslaget 25:15 *Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning* till anslag 25:19 *Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning*.

Anslaget skall även finansiera kostnader för ansvarsförsäkring för skador som studerande orsakar under det obligatoriska lärandet i arbete (LIA) vid icke-statliga arbetsplatser. En försäkringslösning utarbetas i samråd med Kammarkollegiet.

De för KY beräknade medlen bör medge en i huvudsak oförändrad faktisk omfattning av verksamheten.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 789 233 000 kronor för budgetåret 2005.

Tabell 10.25:19 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004¹	778 184	778 184	778 184
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Övriga makroekonomiska förutsättningar	11 049	26 834	43 408
Volym			
Överföring till/från andra anslag	3 948	3 948	3 948
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	793 181	808 966	825 540

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

10.1.20 25:20 Valideringsdelegationen

Tabell 10.25:20 Anslagsutveckling för Valideringsdelegationen

Tusental kronor

2003	Utfall	Anslags-sparande	0
2004	Anslag	15 261 ¹	Utgifts-prognos 14 980
2005	Förslag	15 261	
2006	Beräknat	15 484 ²	
2007	Beräknat	15 766 ³	

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

² Motsvarar 15 261 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 15 261 tkr i 2005 års prisnivå.

Anslaget finansierar verksamheten vid Valideringsdelegationen.

Delegationens uppgifter är bl.a. att

- i samverkan med arbetslivet och utbildningssektorn utveckla valideringsinsatser,
- stödja och stärka etablerandet av ändamålsenliga samarbetsformer för validering,
- initiera och genomföra utvecklingsinsatser för personal inom valideringsverksamheter, rådgivning och uppföljning,
- utforma och aktivt sprida information om validering,
- följa upp utvecklingen av valideringsverksamhet och säkerställa dess kvalitet samt
- lämna förslag om vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att säkerställa valideringsverksamheten efter fyraårsperiodens slut.

Regeringens överväganden

Det är viktigt både för den enskilde och för samhället att ta tillvara människors reella kunskaper och kompetens. För att synliggöra dessa är validering ett viktigt redskap. Valideringsdelegationen inrättades den 1 januari 2004 för en fyraårsperiod.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 15 261 000 kronor för budgetåret 2005.

Tabell 10.25:20 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004¹	15 261	15 261	15 261
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris & löneomräkning ²	0	223	505
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	15 261	15 484	15 766

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.21 25:21 Utveckling av påbyggnadsutbildningar¹

Tabell 10.25:21 Anslagsutveckling för Utveckling av påbyggnadsutbildningar

Tusental kronor

			Anslags-sparande	
2003	Utfall			0
2004	Anslag	0 ¹	Utgifts-prognos	0
2005	Förslag	125 000		
2006	Beräknat	250 000		
2007	Beräknat	250 000		

¹ Nytt anslag uppförs

² Inklusivt tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

Anslaget finansierar sådan tidigare påbyggnadsutbildning som övertas av annan statligt finansierad utbildningsform. De utbildningsformer som kan komma i fråga är kvalificerad yrkesutbildning, högskola, folkhögskola, viss statligt finansierad påbyggnadsutbildning och kompletterande utbildning. De överförda medlen skall i viss utsträckning få användas till administrationskostnader som uppstår genom att en utbildning övertas. Detta anslag skall finnas under en övergångsperiod tills en slutlig avstämning sker mellan överförda belopp och överförd utbildningskapacitet.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2005 för ramanslaget 25:21 *Utveckling av påbyggnadsutbildningar* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 275 000 000 kronor under 2006 och högst 225 000 000 kronor under perioden 2007–2010.

Tabell 10.1 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tusental kronor

	Utfall 2003	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007–2010
Utestående åtaganden vid årets början			0		
Nya åtaganden			500 000		
Infriade åtaganden				275 000	225 000
Utestående åtaganden vid årets slut			500 000		
Erhållet/föreslaget bemyndigande			500 000		

Regeringens överväganden

Ett nytt anslag upprättas med beteckning 25:21 *Utveckling av påbyggnadsutbildningar*.

Systemet med lagreglerad interkommunal ersättning för riksrekryterande påbyggnadsutbildningar som finns idag har medfört att många kommuner funnit sig drabbade av ekonomiska påfrestningar som man inte kunnat förutse eller styra över. I budgetpropositionen 2004 (prop.2003/04:1) har regeringen föreslagit att de statligt reglerade interkommunala ersättningarna för riksrekryterande påbyggnadsutbildningar bör avvecklas. Förändringen innebär att staten tar över ansvaret för och finansieringen av vissa påbyggnadsutbildningar från kommunerna och överför dem till andra utbildningsformer med statligt kostnadsansvar. En överenskommelse med denna innebörd har träffats med Svenska kommunförbundet. Regeringen föreslår därför att 125 miljoner kronor överförs 2005 och 250 miljoner kronor per år från och med 2006 från det under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner uppförda anslaget 48:1 *Kommunalt utjämningsbidrag* till detta anslag.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 125 000 000 kronor för budgetåret 2005.

Tabell 10.25:21 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004¹	0	0	0
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	125 000	250 000	250 000
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	125 000	250 000	250 000

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

10.1.22 25:22 Uppsala universitet: Grundutbildning

Tabell 10.25:22 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Uppsala universitet

Tusental kronor

2003	Utfall	1 072 909	Anslags- sparande	50 101
2004	Anslag	1 125 854	Utgifts- prognos	1 095 077
2005	Förslag	1 137 310		
2006	Beräknat	1 150 790 ¹		
2007	Beräknat	1 171 941 ²		

¹ Motsvarar 1 137 310 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 1 137 310 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Uppsala universitet har för budgetåret 2003 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp och redovisade vid utgången av budgetåret ett anslagssparande om 50,1 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har mål för antalet examina fastställts för vissa examina vid Uppsala universitet.

Tabell 10.25:22 Mål för antalet examina i grundutbildningen

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Magisterexamen med ämnesdjup	909	977	1 111	3 340
Civilingenjörsexamen	190	244	277	800
Sjuksköterskeexamen	128	144	163	610
Lärarexamen med inriktning mot tidigare år	141	172	169	605
Lärarexamen med inriktning mot senare år	227	207	230	1 280

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

För 2003 har universitetet uppnått målet att i förhållande till 2002 öka antalet helårsstudenter totalt men inte målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik.

Universitetet har inte uppnått målet att 2003 i förhållande till 2002 öka antalet examina inom högskoleingenjörutbildningen tillsammans med antalet avlagda högskole-, kandidat- och magisterexamina med inriktning mot teknik. Målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik har uppnåtts.

Universitetets särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:22 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	1 126 013
<i>Särskilda åtaganden</i>	
– nationellt resurscentrum i biologi och bioteknik	1 624
– internationell lärarfortbildning	7 594
– sekretariatet för Östersjöuniversitetet	2 079
Summa	1 137 310

Tabell 10.25:22 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	1 125 854	1 125 854	1 125 854
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	11 458	24 938	46 089
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	-2	-2	-2
Förslag/beräknat anslag	1 137 310	1 150 790	1 171 941

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.23 25:23 Uppsala universitet: Forskning och forskarutbildning

Tabell 10.25:23 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Uppsala universitet

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	0
2003	1 140 323		
2004	1 173 983	Utgifts- prognos	1 152 358
2005	Förslag	1 185 950	
2006	Beräknat	1 200 007 ¹	
2007	Beräknat	1 222 062 ²	

¹ Motsvarar 1 185 950 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 1 185 950 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 till 2003 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:23 Mål för antalet examina i forskarutbildningen

VETENSKAPSOMRÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Humanistisk- samhällsvetenskapligt	130	135	129	438
Medicinskt	157	125	152	448
Naturvetenskapligt ¹	124	134	170	445

¹ Examinationsmålet för Naturvetenskapligt vetenskapsområde inkluderar målet för Tekniskt vetenskapsområde.

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

Några resultat för forskarutbildningen vid Uppsala universitet redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:23 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR 2002	2003
Nybörjare i forskarutbildningen	500	498	45 %	51 %
Härav licentiatnybörjare	1	16	100 %	31 %
Aktiva (ht) ¹	2 343	2 416	45 %	46 %
Doktorsexamina	368	407	47 %	46 %
Licentiatexamen	124	114	40 %	46 %

Källa: Höskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 24 procent av nya professorer skall vara kvinnor. Mellan 2001 och 2003 har 124 professorer anställts, varav 26 procent kvinnor.

Tabell 10.25:23 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR 2001	2002	2003
Professorer ¹	414	433	448	13 %	13 %	14 %
Nya professorer	52	41	31			

¹ Heltidsekvivalenter, mättnad oktober (källa: Höskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:23 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	352 333
Medicinskt	213 394
Naturvetenskapligt ¹	367 755
Kollegiet för samhällsforskning (SCASSS)	14 941
Ersättning för lokalhyror m.m.	237 527
Summa	1 185 950

¹ I anslagsposten Naturvetenskapligt vetenskapsområde ingår medel för teknisk forskning och forskarutbildning.

Tabell 10.25:23 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	1 173 983	1 173 983	1 173 983
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning ²	11 967	26 024	48 079
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 185 950	1 200 007	1 222 062

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.24 25:24 Lunds universitet: Grundutbildning

Tabell 10.25: 24 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Lunds universitet

Tusental kronor

2003	Utfall	1 420 722	Anslags-sparande	0
2004	Anslag	1 455 330	Utgifts-prognos	1 428 523
2005	Förslag	1 465 988		
2006	Beräknat	1 483 365 ¹		
2007	Beräknat	1 505 209 ²		

¹ Motsvarar 1 465 988 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 1 460 730 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Lunds universitet har för budgetåret 2003 redovisat helårsprestationer motsvarande 16,2 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp. Universitetet har därför utnyttjat tidigare uppkommet anslags-sparande om 6,9 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har mål för antalet examina fastställts för vissa examina vid Lunds universitet.

Tabell 10.25:24 Mål för antalet examina i grundutbildningen

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Magisterexamen med ämnesdjup	1 017	1 091	1 134	3 740
Civilingenjörsexamen och arkitektexamen	582	641	639	2 510
Sjuksköterskeexamen	157	151	142	570
Lärarexamen med inriktning mot senare år	30	18	32	90

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

För 2003 har universitetet uppnått målet att i förhållande till 2002 öka antalet helårsstudenter totalt och inom naturvetenskap och teknik.

Universitetet har inte uppnått målet att 2003 i förhållande till 2002 öka antalet avlagda examina inom högskoleingenjörutbildningen tillsammans med antalet avlagda högskole-, kandidat- och magisterexamina med inriktning mot teknik.

Universitetets särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25: 24 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	1 436 564
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- nationellt resurscentrum i fysik	1 175
- trafikflygarutbildning	26 171
- omhändertagande av arkeologiska fynd	2 078
Summa	1 465 988

Planeringsförutsättning

Som en planeringsförutsättning för 2006 bör gälla att Lunds universitet för sista året erhåller en förstärkning med 5 196 000 kronor i 2005 års prisnivå för trafikflygarutbildningen.

Tabell 10.1 25:24 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	1 455 330	1 455 330	1 455 330
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	14 835	32 261	59 602
Beslut	-2 289	-2 316	-2 359
Överföring till/från andra anslag	-1 883	-1 905	-7 358
Övrigt	-5	-5	-5
Förslag/beräknat anslag	1 465 988	1 483 365	1 505 209

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.25 25:25 Lunds universitet: Forskning och forskarutbildning

Tabell 10.25:25 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Lunds universitet

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2003	1 158 134	0	
2004	1 192 103		1 170 144
2005	Förslag		
	1 204 255		
2006	Beräknat	1 218 529 ¹	
2007	Beräknat	1 240 924 ²	

¹ Motsvarar 1 204 255 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 1 204 255 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 till 2003 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:25 Mål för antalet examina i forskarutbildningen

VETENSKAPSOMRÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	124	134	135	371
Medicinskt	117	140	140	414
Naturvetenskapligt	91	87	93	294
Tekniskt	92	116	138	440

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

Några resultat för forskarutbildningen vid Lunds universitet redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.1 25:25 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR 2002	2003
Nybörjare i forskarutbildningen	594	609	48 %	47 %
Härav licentiatnybörjare	10	17	100 %	65 %
Aktiva (ht) ¹	2 981	3 046	44 %	45 %
Doktorsexamina	453	482	43 %	43 %
Licentiatexamina	108	126	30 %	34 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstudenter som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 antgett att minst 20 procent av nya professorer skall vara kvinnor. Mellan 2001 och 2003 har 169 professorer anställts, varav 18 procent kvinnor.

Tabell 10.25:25 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR 2001	2002	2003
Professorer ¹	491	540	558	12 %	11 %	12 %
Nya professorer	70	59	40			

¹ Heltidsekvivalenter, mättnad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:25 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	298 730
Medicinskt	192 377
Naturvetenskapligt	249 419
Tekniskt	210 591
Konstnärligt utvecklingsarbete	5 114
Ersättning för lokalhyror m.m.	248 024
Summa	1 204 255

Tabell 10.25:25 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	1 192 103	1 192 103	1 192 103
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	12 152	26 426	48 821
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 204 255	1 218 529	1 240 924

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.26 25:26 Göteborgs universitet: Grundutbildning

Tabell 10.25:26 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Göteborgs universitet

Tusental kronor

2003	Utfall	1 358 922	Anslags-sparande	0
2004	Anslag	1 400 065	Utgifts-prognos	1 374 276
2005	Förslag	1 418 138		
2006	Beräknat	1 437 903 ¹		
2007	Beräknat	1 469 018 ²		

¹ Motsvarar 1 421 059 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 1 425 608 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagande som skall gälla för universitetet.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Göteborgs universitet har för budgetåret 2003 redovisat helårsprestationer motsvarande 91,8 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp. Tillsammans med tidigare sparade helårsprestationer överstiger värdet av de överskjutande helårsprestationerna vad som är möjligt att spara till nästa budgetår.

För perioden 2001–2004 har mål för antalet examina fastställts för vissa examina vid Göteborgs universitet.

Tabell 10.25:26 Mål för antalet examina i grundutbildningen

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Magisterexamen med ämnesdjup	1 151	1 122	1 210	3 460
Sjuksköterskeexamen	131	124	175	515
Lärarexamen med inriktning mot tidigare år	327	316	305	1 115
Lärarexamen med inriktning mot senare år	341	378	295	1 660

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

För 2003 har universitetet uppnått målet att i förhållande till 2002 öka antalet helårsstudenter totalt och inom naturvetenskap och teknik.

Universitetet har inte uppnått målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik.

Universitetets särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:26 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	1 414 717
<i>Särskilt åtagande</i>	
- nationellt resurscentrum i matematik	3 421
Summa	1 418 138

Regeringen föreslår att takbeloppet ökar med 3 821 000 kronor för utbildning vid Hantverksskolan i Mariestad, Dacapo som överförs till universitetet.

Planeringsförutsättningar

Som en planeringsförutsättning för 2006 bör gälla att Göteborgs universitet erhåller 2 921 000 kronor i 2005 års prisnivå till fortsatt utbyggnad av utbildning vid Hantverksskolan i Mariestad, Dacapo. För 2007 bör gälla att universitetet erhåller ytterligare 4 495 000 kronor i 2005 års prisnivå för den överförda utbildningen, som då beräknas vara fullt utbyggd, vilket innebär att resurser motsvarande totalt 100 helårsstudenter har tillförts universitetet.

Tabell 10.25:26 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	1 400 065	1 400 065	1 400 065
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	14 275	31 039	57 342
Beslut	-11 446	-11 582	-11 795
Överföring till/från andra anslag	15 279	18 416	23 442
Övrigt	-35	-35	-36
Förslag/beräknat anslag	1 418 138	1 437 903	1 468 018

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.27 25:27 Göteborgs universitet: Forskning och forskarutbildning

Tabell 10.25:27 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Göteborgs universitet

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2003	943 455	0	
2004	971 124		953 236
2005	Förslag		
2006	Beräknat	992 650 ¹	
2007	Beräknat	1 010 894 ²	

¹ Motsvarar 981 022 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 981 022 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 till 2003 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:27 Mål för antalet examina i forskarutbildningen

VETENSKAPSOMRÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	112	116	145	372
Medicinskt	108	97	113	450
Naturvetenskapligt	65	63	64	220

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

Några resultat för forskarutbildningen vid Göteborgs universitet redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:27 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR 2002	2003
Nybörjare i forskarutbildningen	410	366	58 %	62 %
Härv licentiatnybörjare	1	37	0 %	76 %
Aktiva (ht) ¹	2 031	2 092	54 %	57 %
Doktorsexamina	261	315	47 %	54 %
Licentiatexamina	71	69	46 %	45 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 antgett att minst 28 procent av nya professorer skall vara kvinnor. Mellan 2001 och 2003 har 140 professorer anställts, varav 19 procent kvinnor.

Tabell 10.25:27 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR 2001	2002	2003
Professorer ¹	373	396	419	19 %	20 %	20 %
Nya professorer	64	38	38			

¹ Heltidsekvivalenter, mätmånad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:27 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	304 350
Medicinskt	214 461
Naturvetenskapligt	179 798
Sekretariatet för genusforskning	6 385
Konstnärligt utvecklingsarbete	8 276
Botaniska trädgården	5 511
Ersättning för lokalhyror m.m.	262 241
Summa	981 022

Tabell 10.25:27 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	971 124	971 124	971 124
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	9 898	21 526	39 770
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	981 022	992 650	1 010 894

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.28 25:28 Stockholms universitet: Grundutbildning

Tabell 10.25:28 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Stockholms universitet

Tusental kronor

2003	Utfall	867 917	Anslags-sparande	0
2004	Anslag	893 200	Utgifts-prognos	876 747
2005	Förslag	902 304		
2006	Beräknat	912 998 ¹		
2007	Beräknat	929 779 ²		

¹ Motsvarar 902 304 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 902 304 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Stockholms universitet har för budgetåret 2003 redovisat helårsprestationer motsvarande 62,5 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp. Tillsammans med tidigare sparade helårsprestationer överstiger värdet av de överskjutande helårsprestationerna vad som är möjligt att spara till nästa budgetår.

För perioden 2001–2004 har mål för antalet examina fastställts för magisterexamen med ämnesdjup vid Stockholms universitet.

Tabell 10.25:28 Mål för antalet examina i grundutbildningen

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Magisterexamen med ämnesdjup	1 075	1 149	1 283	3 420

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

För 2003 har universitetet uppnått målet att i förhållande till 2002 öka antalet helårsstudenter totalt och inom naturvetenskap och teknik.

Universitetets särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:28 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	864 199
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- nationellt resurscentrum i kemi	1 170
- stöd till studenter med funktionshinder inkl. teckentolkning	25 506
- Tolk- och översättarinstitutet	11 019
- studenters kostnader för deltagande i kurser i Nordens språk och litteratur	410
Summa	902 304

Högskoleverket har utrett nuvarande organisation och finansieringsmodell för teckenspråkstolkning för studenter. I enlighet med Högskoleverkets slutsatser och förslag har det tidigare särskilda åtagandet *Teckentolkning* inkluderats i det särskilda åtagandet *Stöd till studenter med funktionshinder*.

Tabell 10.25:28 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	893 200	893 200	893 200
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	9 104	19 798	36 579
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	902 304	912 998	929 779

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.29 25:29 Stockholms universitet: Forskning och forskarutbildning

Tabell 10.25:29 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Stockholms universitet

Tusental kronor

2003	Utfall	961 817	Anslags-sparande	0
2004	Anslag	989 835	Utgifts-prognos	971 602
2005	Förslag	1 003 274		
2006	Beräknat	1 015 165 ¹		
2007	Beräknat	1 033 823 ²		

¹ Motsvarar 1 003 274 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 1 003 274 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning. Anslaget täcker även den avgift till Riksgäldskontoret som utgör ersättning för den finansiella risk och övriga kostnader som är förenade med den ekonomiska förpliktelse som utfärdats till förmån för Fysikhuset Stockholm KB.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 till 2003 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:29 Mål för antalet examina i forskarutbildningen

VETENSKAPSOMRÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	150	134	158	447
Naturvetenskapligt	110	108	124	453

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

Några resultat för forskarutbildningen vid Stockholms universitet redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:29 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR 2002	ANDEL KVINNOR 2003
Nybörjare i forskarutbildningen	362	283	60 %	47 %
Härav licentiatnybörjare	3	11	33 %	27 %
Aktiva (ht) ¹	1 757	1 754	54 %	54 %
Doktorsexamina	222	269	49 %	48 %
Licentiatexamen	103	115	50 %	49 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 30 procent av nya professorer skall vara kvinnor. Mellan 2001 och 2003 har 100 professorer anställts, varav 21 procent kvinnor.

Tabell 10.25:29 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002	ANDEL KVINNOR 2003
Professorer ¹	306	315	322	19 %	20 %	19 %
Nya professorer	38	35	27			

¹ Heltidsekvivalenter, mät månad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:29 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	367 730
Naturvetenskapligt	387 508
Internationella meteorologiska institutet	2 007
Ersättning för lokalhyror m.m.	246 029
Summa	1 003 274

Regeringen föreslår att anslagsposten *Naturvetenskapligt* vetenskapsområde ökar med 3 350 000 kronor för isocyanatforskning i Hässleholm. Medlen har överförts från utgiftsområde 14 Arbetsliv, anslagen 23:1 *Arbetsmiljöverket* och 23:3 *Särskilda utbildningsåtgärder m.m.*

Tabell 10.25:29 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	989 835	989 835	989 835
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	10 089	21 940	40 536
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	3 350	3 390	3 452
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 003 274	1 015 165	1 033 823

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.30 25:30 Umeå universitet: Grundutbildning

Tabell 10.25:30 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Umeå universitet

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2003	967 542	136 344	
2004	Anslag	1 010 716	971 383
2005	Förslag	1 020 911	
2006	Beräknat	1 033 011 ¹	
2007	Beräknat	1 051 998 ²	

¹ Motsvarar 1 020 911 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 1 020 911 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de

särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Av anslagssparandet har 36 888 000 kronor dragits in genom regeringsbeslut den 3 juni 2004.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Umeå universitet har för budgetåret 2003 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp och redovisade vid utgången av budgetåret ett anslagssparande om 136,3 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har mål för antalet examina fastställts för vissa examina vid Umeå universitet.

Tabell 10.25:30 Mål för antalet examina i grundutbildningen

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Magisterexamen med ämnesdjup	641	747	745	2 390
Civilingenjörsexamen	108	146	134	400
Sjuksköterskeexamen	125	136	140	565
Läroexamen med inriktning mot tidigare år	277	211	239	670
Läroexamen med inriktning mot senare år	333	398	367	1 365

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

För 2003 har universitetet uppnått målet att i förhållande till 2002 öka antalet helårsstudenter totalt men inte målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik.

Universitetet har uppnått målet att 2003 i förhållande till 2002 öka antalet avlagda examina inom högskoleingenjörutbildningen tillsammans med antalet avlagda högskole-, kandidat- och magisterexamina med inriktning mot teknik. Målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik har inte uppnåtts.

Umeå universitet har inte fullgjort det särskilda åtagandet att anordna decentraliserad utbildning motsvarande minst 210 helårsstudenter. Övriga särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:30 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	1 002 732
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- decentraliserad utbildning	10 000
- utbildning i rymd- och miljövetenskap förlagd till Kiruna	6 064
- bidrag till lektorat i samiska och Bildmuseet	2 115
Summa	1 020 911

Tabell 10.25:30 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	1 010 716	1 010 716	1 010 716
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	10 198	22 299	41 285
Beslut	-763	-772	-786
Överföring till/från andra anslag	763	772	786
Övrigt	-3	-3	-3
Förslag/beräknat anslag	1 020 911	1 033 011	1 051 998

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.31 25:31 Umeå universitet: Forskning och forskarutbildning

Tabell 10.25:31 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Umeå universitet

Tusental kronor

2003	Utfall	661 151	Anslags-sparande	0
2004	Anslag	680 473	Utgifts-prognos	667 939
2005	Förslag	687 409		
2006	Beräknat	695 557 ¹		
2007	Beräknat	708 341 ²		

¹ Motsvarar 687 409 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 687 409 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 till 2003 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:31 Mål för antalet examina i forskarutbildningen

VETENSKAPSRÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	45	56	53	160
Medicinskt	71	57	52	225
Naturvetenskapligt	45	38	53	140

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

Några resultat för forskarutbildningen vid Umeå universitet redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:31 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR 2002	ANDEL KVINNOR 2003
Nybjörjare i forskarutbildningen	245	252	50 %	52 %
Härav licentiatnybjörjare	0	36	-	58 %
Aktiva (ht) ¹	1 087	1 198	49 %	51 %
Doktorsexamina	148	149	50 %	41 %
Licentiatexamen	24	22	50 %	41 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 28 procent av nya professorer skall vara kvinnor. Mellan 2001 och 2003 har 71 professorer anställts, varav 34 procent kvinnor.

Tabell 10.25:31 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002	ANDEL KVINNOR 2003
Professorer ¹	217	226	232	14 %	16 %	17 %
Nya professorer	22	27	22			

¹ Heltidsekvivalenter, mättnad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:31 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor

VETENSKAPSRÅDE M.M.	
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	208 933
Medicinskt	192 431
Naturvetenskapligt ¹	178 967
Konstnärligt utvecklingsarbete	971
Ersättning för lokalhyror m.m.	106 107
Summa	687 409

¹ I anslagsposten Naturvetenskapligt vetenskapsområde ingår medel för teknisk forskning och forskarutbildning.

Tabell 10.25:31 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	680 473	680 473	680 473
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning ²	6 936	15 084	27 868
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	687 409	695 557	708 341

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.32 25:32 Linköpings universitet: Grundutbildning

Tabell 10.25:32 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Linköpings universitet

Tusental kronor

2003	Utfall	1 059 166	Anslags-sparande	0
2004	Anslag	1 090 907	Utgifts-prognos	1 070 812
2005	Förslag	1 100 417		
2006	Beräknat	1 113 460 ¹		
2007	Beräknat	1 133 924 ²		

¹ Motsvarar 1 100 417 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 1 100 417 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagande som skall gälla för universitetet.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Linköpings universitet har för budgetåret 2003 redovisat helårsprestationer motsvarande 12,9 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp.

För perioden 2001–2004 har mål för antalet examina fastställts för vissa examina vid Linköpings universitet.

Tabell 10.25:32 Mål för antalet examina i grundutbildningen

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Magisterexamen med ämnesdjup	519	698	793	1 780
Civilingenjörsexamen	467	616	664	2 340
Sjuksköterskeexamen	144	164	173	715
Lärarexamen med inriktning mot tidigare år	200	192	229	750
Lärarexamen med inriktning mot senare år	187	271	273	905

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

För 2003 har universitetet uppnått målet att i förhållande till 2002 öka antalet helårsstudenter totalt och inom naturvetenskap och teknik.

Universitetet har uppnått målet att 2003 i förhållande till 2002 öka antalet avlagda examina inom högskoleingenjörstuderingen tillsammans med antalet avlagda högskole-, kandidat- och magisterexamina med inriktning mot teknik. Målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik har uppnåtts.

Universitetets särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:32 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor	
Takbelopp	1 098 800
Särskilt åtagande	
- nationellt resurscentrum i teknik	1 617
Summa	1 100 417

Tabell 10.25:32 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	1 090 907	1 090 907	1 090 907
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning ²	11 123	24 185	44 679
Beslut	-1 831	-1 853	-1 887
Överföring till/från andra anslag	228	231	235
Övrigt	-10	-10	-10
Förslag/beräknat anslag	1 100 417	1 113 460	1 133 924

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.33 25:33 Linköpings universitet: Forskning och forskarutbildning

Tabell 10.25:33 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Linköpings universitet

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2003	459 769	0	
2004	473 263		464 545
2005	Förslag	478 087	
2006	Beräknat	483 753 ¹	
2007	Beräknat	492 644 ²	

¹ Motsvarar 478 087 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 478 087 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 till 2003 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:33 Mål för antalet examina i forskarutbildningen

VETENSKAPSOMRÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	40	43	34	108
Medicinskt	46	55	68	175
Tekniskt	66	84	92	297

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

Några resultat för forskarutbildningen vid Linköpings universitet redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:33 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR 2002	ANDEL KVINNOR 2003
Nybörjare i forskarutbildningen	275	285	41 %	45 %
Härv licentiatnybörjare	6	65	67 %	48 %
Aktiva (ht) ¹	1 193	1269	42 %	44 %
Doktorsexamina	165	168	41 %	42 %
Licentiatexamen	87	88	30 %	31 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 antgett att minst 26 procent av nya professorer skall vara kvinnor. Mellan 2001 och 2003 har 85 professorer anställts, varav 14 procent kvinnor.

Tabell 10.25:33 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002	ANDEL KVINNOR 2003
Professorer ¹	213	231	240	12 %	12 %	12 %
Nya professorer	31	29	25			

¹ Heltidsekvivalenter, mätmånad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:33 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor	
VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	
Humanistisk-samhällsvetenskapligt ¹	102 672
Medicinskt	98 306
Tekniskt	171 643
Ersättning för lokalhyror m.m.	105 466
Summa	478 087

¹ Inklusive Tema.

Tabell 10.25:33 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	473 263	473 263	473 263
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning ²	4 824	10 490	19 381
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	478 087	483 753	492 644

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.34 25:34 Karolinska institutet: Grundutbildning

Tabell 10.25:34 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Karolinska institutet

Tusental kronor				
2003	Utfall	526 569	Anslags-sparande	0
2004	Anslag	544 559	Utgifts-prognos	534 528
2005	Förslag	550 091		
2006	Beräknat	559 344 ¹		
2007	Beräknat	572 440 ²		

¹ Motsvarar 552 792 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 555 792 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för Karolinska institutet.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Karolinska institutet har för budgetåret 2003 redovisat helårsstudenter och helårsprestationer motsvarande 10,6 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp.

För perioden 2001–2004 har mål för antalet examina fastställts för sjuksköterskeexamen vid Karolinska institutet.

Tabell 10.25:34 Mål för antalet examina i grundutbildningen

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Sjuksköterskeexamen	247	277	247	1 120

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

Karolinska institutet har för 2003 uppnått målet att öka antalet helårsstudenter totalt i förhållande till 2002.

Karolinska institutets särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:34 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	487 398
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- tandvårdscentral	60 588
- prov efter läkares allmäntjänstgöring	2 105
Summa	550 091

Planeringsförutsättningar

Som en planeringsförutsättning för 2006 bör gälla att Karolinska institutet erhåller 2 587 000 kronor i 2005 års prisnivå för utbildning i medicinsk fotvård. För 2007 bör gälla att Karolinska institutet erhåller ytterligare 2 587 000 kronor i 2005 års prisnivå för samma ändamål.

Tabell 10.25:34 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	544 559	544 559	544 559
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	5 557	12 077	22 308
Beslut	-916	-927	-944
Överföring till/från andra anslag	917	3 661	6 544
Övrigt	-26	-26	-27
Förslag/beräknat anslag	550 091	559 344	572 440

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusivt beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.35 25:35 Karolinska institutet: Forskning och forskarutbildning

Tabell 10.25:35 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Karolinska institutet

Tusental kronor

			Anslags- sparande	
2003	Utfall	738 943		0
2004	Anslag	760 725	Utgifts- prognos	746 712
2005	Förslag	768 480		
2006	Beräknat	777 589 ¹		
2007	Beräknat	791 881 ²		

¹ Motsvarar 768 480 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 768 480 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 till 2003 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:35 Mål för antalet examina i forskarutbildningen

VETENSKAPSOMRÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Medicinskt	271	306	314	1 006

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

Några resultat för forskarutbildningen vid Karolinska institutet redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:35 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR 2002	2003
Nybörjare i forskarutbildningen	433	449	60 %	55 %
Härvärd licentiatnybörjare	78	170	59 %	56 %
Aktiva (ht) ¹	1 924	2 038	62 %	62 %
Doktorsexamina	294	304	55 %	62 %
Licentiatexamen	57	52	63 %	67 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 27 procent av nya professorer skall vara kvinnor. Mellan 2001 och 2003 har 92 professorer anställts, varav 20 procent kvinnor.

Tabell 10.25:35 Professorer

	ANTAL	ANTAL	ANTAL	ANDEL KVINNOR		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003
Professorer ¹	267	276	274	14 %	16 %	17 %
Nya professorer	47	25	20			

¹ Heltidsekvivalenter, mättnad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:35 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor

VETENSKAPSSOMRÅDE M.M.	
Medicinskt	501 083
Ersättning för lokalhyror m.m.	267 397
Summa	768 480

Tabell 10.25:35 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	760 725	760 725	760 725
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	7 755	16 864	31 156
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	768 480	777 589	791 881

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.36 25:36 Kungl. Tekniska högskolan: Grundutbildning

Tabell 10.25:36 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Kungl. Tekniska högskolan

Tusental kronor

2003	Utfall	837 538	Anslags-sparande	87 023
2004	Anslag	878 203	Utgifts-prognos	873 824
2005	Förslag	892 955		
2006	Beräknat	915 336 ¹		
2007	Beräknat	932 160 ²		

¹ Motsvarar 904 614 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 904 614 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för Kungl. Tekniska högskolan.

Av anslagssparandet har 1 740 000 kronor dragits in genom regeringsbeslut den 3 juni 2004.

Regeringens överväganden

Riksrevisionen har som ett led i den årliga revisionen av Kungl. Tekniska högskolan (KTH) under 2004 granskat ledningens representation och förmåner och i samband med detta avlämnat en revisionsrapport. Av rapporten framgår bl.a. att rektor erhållit 10 000 kronor per månad i representationsbidrag under perioden den 1 januari 1999 till och med den 31 december 2003. Enligt Riksrevisionen är representationsbidraget att betrakta som lön. Riksrevisionen har därför rekommenderat KTH att på nytt göra en bedömning av hur bidraget skall betraktas och därmed också ta ställning till om arbetsgivaravgifter skall erläggas. Av rapporten framgår vidare att Riksrevisionen har rekommenderat KTH att se över rutiner för intern kontroll i samband med representation, betalkort och gåvor. Riksrevisionen har också rekommenderat att KTH löpande bör följa upp att representationspolicyn och andra interna föreskrifter efterlevs.

KTH hade redan innan revisorerna avlämnade revisionsrapporten vidtagit vissa åtgärder som t.ex. att representationsbidraget till rektor upphört efter utgången av 2003.

Universitetsstyrelsen har med anledning av revisionsrapporten fastställt en särskild arbetsordning i fråga om attesträtt för rektors egna förmåner och utgifter i tjänsten. Vidare har rektor givits i uppdrag av styrelsen att genom-

föra en genomgång av KTH:s policy, regler och riktlinjer vad avser representation, betalkorts-hantering och hantering av utgifter för gåvor samt att vidta de åtgärder som eventuellt fordras för att säkerställa den interna kontrollen i dessa avseenden. Styrelsen har också uppdragit åt rektor att tillse att den totala ersättningen vad gäller representationsbidraget påförs arbetsgivaravgift som om denna ersättning varit lön.

Regeringen avser att noggrant följa utvecklingen av vilka åtgärder som KTH har vidtagit eller avser att vidta med anledning av Riksrevisionens iakttagelser.

Resultatinformation

Kungl. Tekniska högskolan har för budgetåret 2003 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp och redovisade vid utgången av budgetåret ett anslagssparande om 87,0 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har mål för antalet examina fastställts för civilingenjörsexamen och arkitektexamen vid Kungl. Tekniska högskolan.

Tabell 10.25:36 Mål för antalet examina i grundutbildningen

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Civilingenjörsexamen och arkitektexamen	1 146	1 246	1 190	5 230

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

Kungl. Tekniska högskolan har för 2003 uppnått målet att öka antalet helårsstudenter totalt i förhållande till 2002. Kungl. Tekniska högskolan har inte uppnått målet att 2003 i förhållande till 2002 öka antalet avlagda examina inom högskoleingenjörutbildningen tillsammans med antalet avlagda högskole-, kandidat- och magisterexamen med inriktning mot teknik.

Kungl. Tekniska högskolans särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:36 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	892 955
Summa	892 955

Regeringen föreslår att takbeloppet ökar med 5 800 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i kapitlet Insatser, avsnittet Återföring av platser.

Planeringsförutsättning

Som en planeringsförutsättning för 2006 bör gälla att Kungl. Tekniska högskolan erhåller en ytterligare takbeloppsökning med 11 659 000 kronor i 2005 års prisnivå i enlighet med vad som redovisats i kapitlet Insatser, avsnittet Återföring av platser.

Tabell 10.25:36 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	878 203	878 203	878 203
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	8 952	19 467	35 966
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	5 800	17 666	17 990
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	892 955	915 336	932 160

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.37 25:37 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och forskarutbildning

Tabell 10.25:37 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Kungl. Tekniska högskolan

Tusental kronor

2003	Utfall	633 663	Anslags-sparande	0
2004	Anslag	652 226	Utgifts-prognos	640 212
2005	Förslag	659 624		
2006	Beräknat	667 443 ¹		
2007	Beräknat	679 709 ²		

¹ Motsvarar 659 624 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 659 624 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning. Anslaget täcker även den avgift till Riksgäldskontoret som utgör er-

sättning för den finansiella risk och övriga kostnader som är förenade med den ekonomiska förpliktelse som utfärdats till förmån för Fysikhuset Stockholm KB.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 till 2003 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:37 Mål för antalet examina i forskarutbildningen

VETENSKAPSORMÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Tekniskt	240	212	250	828

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

Några resultat för forskarutbildningen vid Kungl. Tekniska högskolan redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:37 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR 2002	ANDEL KVINNOR 2003
Nybörjare i forskarutbildningen	324	328	34 %	30 %
Härv licentiatnybörjare	55	147	36 %	27 %
Aktiva (ht) ¹	1 659	1 704	27 %	27 %
Doktorsexamina	175	223	22 %	23 %
Licentiatexamen	156	163	24 %	28 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 13 procent av nya professorer skall vara kvinnor. Mellan 2001 och 2003 har 68 professorer anställts, varav 7 procent kvinnor.

Tabell 10.25:37 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002	ANDEL KVINNOR 2003
Professorer ¹	205	212	219	6 %	6 %	6 %
Nya professorer	30	10	28			

¹ Heltidsekvivalenter, mättnad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:37 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor

VETENSKAPSORMÅDE M.M.	
Tekniskt	426 135
Ersättning för lokalhyror m.m.	233 489
Summa	659 624

Regeringen föreslår att anslagsposten *Tekniskt vetenskapsområde* ökar med 750 000 kronor för stiftelsen Byggdoks bibliotek som överförs till Kungl. Tekniska högskolan. Medlen har överförs från utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård, anslaget 26:2 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning*.

Tabell 10.25:37 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	652 226	652 226	652 226
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	6 648	14 458	26 710
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	750	759	773
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	659 624	667 443	679 709

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.38 25:38 Luleå tekniska universitet: Grundutbildning

Tabell 10.25:38 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Luleå tekniska universitet

Tusental kronor

År	Utfall	Antal	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2003	Utfall	544 768		37 570
2004	Anslag	560 514		554 675
2005	Förslag	564 425		
2006	Beräknat	571 115 ¹		
2007	Beräknat	581 612 ²		

¹ Motsvarar 564 425 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 564 425 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Luleå tekniska universitet har för budgetåret 2003 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp och redovisade vid utgången av budgetåret ett anslagssparande om 37,6 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har mål för antalet examina fastställts för vissa examina vid Luleå tekniska universitet.

Tabell 10.25:38 Mål för antalet examina i grundutbildningen

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Magisterexamen med ämnesdjup	160	165	217	410
Civilingenjörsexamen	409	469	422	1 645
Sjuksköterskeexamen	57	91	72	330
Läroexamen med inriktning mot tidigare år	138	134	160	555
Läroexamen med inriktning mot senare år	78	77	84	280

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

För 2003 har Luleå tekniska universitet uppnått målet att i förhållande till 2002 öka antalet helårsstudenter totalt men inte målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik.

Universitetet har uppnått målet att 2003 i förhållande till 2002 öka antalet avlagda examina inom högskoleingenjörsutbildningen tillsammans med antalet avlagda högskole-, kandidat- och magisterexamina med inriktning mot teknik. Målet att minst en tredjedel av antalet läroexamen skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik har inte uppnåtts.

Universitetets särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:38 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	539 906
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- decentraliserad utbildning	18 455
- utbildning i rymd- och miljövetenskap förlagd till Kiruna	6 064
Summa	564 425

Tabell 10.25:38 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	560 514	560 514	560 514
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	5 695	12 406	22 936
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	-1 783	-1 804	-1 837
Övrigt	-1	-1	-1
Förslag/beräknat anslag	564 425	571 115	581 612

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.39 25:39 Luleå tekniska universitet: Forskning och forskarutbildning

Tabell 10.25:39 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Luleå tekniska universitet

Tusental kronor

2003	Utfall	235 646	Anslags-sparande	0
2004	Anslag	242 572	Utgifts-prognos	238 104
2005	Förslag	245 045		
2006	Beräknat	247 950 ¹		
2007	Beräknat	252 507 ²		

¹ Motsvarar 245 045 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 245 045 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 till 2003 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:39 Mål för antalet examina i forskarutbildningen

VETENSKAPSOMRÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	7	10	9	14
Tekniskt	54	54	50	250

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

Några resultat för forskarutbildningen vid Luleå tekniska universitet redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:39 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR 2002	2003
Nybjörjare i forskarutbildningen	131	100	36 %	38 %
Härv licentiatnybjörjare	0	62	-	50 %
Aktiva (ht) ¹	459	489	35 %	35 %
Doktorsexamina	49	38	24 %	21 %
Licentiatexamina	65	67	29 %	33 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 15 procent av nya professorer skall vara kvinnor. Mellan 2001 och 2003 har 20 professorer anställts, varav 5 procent kvinnor.

Tabell 10.25:39 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR 2001	2002	2003
Professorer ¹	70	78	79	5 %	4 %	4 %
Nya professorer	10	5	5			

¹ Heltidsekvivalenter, mättnad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:39 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	24 062
Tekniskt	172 043
Konstnärligt utvecklingsarbete	985
Ersättning för lokalhyror m.m.	47 955
Summa	245 045

Tabell 10.25:39 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	242 572	242 572	242 572
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning ²	2 473	5 378	9 935
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	245 045	247 950	252 507

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.40 25:40 Karlstads universitet: Grundutbildning

Tabell 10.25:40 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Karlstads universitet

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2003	438 866		23 782
2004	Anslag	445 819	453 788
2005	Förslag	451 910	
2006	Beräknat	477 504 ¹	
2007	Beräknat	486 280 ²	

¹ Motsvarar 471 910 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 471 910 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för universitetet.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Karlstads universitet har för budgetåret 2003 redovisat helårsprestationer motsvarande 6,3

miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp. Universitetet har därför utnyttjat 6,3 miljoner kronor av tidigare uppkommet anslagssparande och redovisade vid utgången av budgetåret ett återstående anslagssparande om 23,8 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har mål för antalet examina fastställts för vissa examina vid Karlstads universitet.

Tabell 10.25:40 Mål för antalet examina i grundutbildningen

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Magisterexamen med ämnesdjup	209	211	258	620
Sjuksköterskeexamen	108	90	96	355
Läroexamen med inriktning mot tidigare år	164	177	189	670
Läroexamen med inriktning mot senare år	199	197	181	925

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

För 2003 har universitetet inte uppnått målet att i förhållande till 2002 öka antalet helårsstudenter totalt men har uppnått målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik.

Universitetet har uppnått målet att 2003 i förhållande till 2002 öka antalet avlagda examina inom högskoleingenjörsutbildningen tillsammans med antalet avlagda högskole-, kandidat- och magisterexamina med inriktning mot teknik. Målet att minst en tredjedel av antalet läroexamen skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik har inte uppnåtts.

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppet i tabellen nedan.

Tabell 10.25:40 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor	
Takbelopp	451 910
Summa	451 910

Regeringen föreslår att takbeloppet ökar med 1 550 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i kapitlet Insatser, avsnittet Återföring av platser.

Planeringsförutsättning

Som en planeringsförutsättning för 2006 bör gälla att Karlstads universitet erhåller en ytterligare takbeloppsökning med 20 000 000 kronor i 2005 års prisnivå i enlighet med vad som redovisats i kapitlet Insatser, avsnittet Återföring av platser.

Tabell 10.25:40 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor			
	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	445 819	445 819	445 819
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	4 545	9 883	18 259
Beslut	-2 288	-2 315	-2 358
Överföring till/från andra anslag	3 841	24 124	24 567
Övrigt	-7	-7	-7
Förslag/beräknat anslag	451 910	477 504	486 280

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.41 25:41 Karlstads universitet: Forskning och forskarutbildning

Tabell 10.25: 41 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Karlstads universitet

Tusental kronor				
2003	Utfall	141 387	Anslags-sparande	0
2004	Anslag	145 703	Utgifts-prognos	143 019
2005	Förslag	147 188		
2006	Beräknat	148 932 ¹		
2007	Beräknat	151 669 ²		

¹ Motsvarar 147 188 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 147 188 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 till 2003 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:41 Mål för antalet examina i forskarutbildningen

VETENSKAPSOMRÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	5	7	12	30
Tekniskt	0	3	6	20

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

Några resultat för forskarutbildningen vid Karlstads universitet redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:41 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR 2002	2003
Nybjörjare i forskarutbildningen	67	41	51 %	46 %
Härav licentiatnybjörjare	5	9	100 %	11 %
Aktiva (ht)1	188	216	50 %	50 %
Doktorsexamina	7	11	71 %	64 %
Licentiatexamina	7	17	29 %	53 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstudenter som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 24 procent av nya professorer skall vara kvinnor. Mellan 2001 och 2003 har 9 professorer anställts, varav 33 procent kvinnor.

Tabell 10.25:41 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR 2001	2002	2003
Professorer ¹	34	35	37	19 %	20 %	16 %
Nya professorer	4	2	3			

¹ Heltidsekvivalenter, mättnad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:41 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	61 820
Tekniskt	70 650
Övriga forskningsmedel	14 718
Summa	147 188

Tabell 10.25:41 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	145 703	145 703	145 703
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 485	3 229	5 966
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	147 188	148 932	151 669

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.42 25:42 Växjö universitet: Grundutbildning

Tabell 10.25:42 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Växjö universitet

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2003	363 994		32 876
2004	Anslag	374 856	400 827
2005	Förslag	378 673	
2006	Beräknat	383 161 ¹	
2007	Beräknat	390 203 ²	

¹ Motsvarar 378 673 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 378 673 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för universitetet.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Växjö universitet har för budgetåret 2003 redovisat helårsprestationer motsvarande 49,3 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp.

För perioden 2001–2004 har mål för antalet examina fastställts för vissa examina vid Växjö universitet.

Tabell 10.25:42 Mål för antalet examina i grundutbildningen

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Magisterexamen med ämnesdjup	231	227	286	780
Sjuksköterskeexamen ¹	38	90	52	230
Lärarexamen med inriktning mot tidigare år	118	126	151	450
Lärarexamen med inriktning mot senare år	113	140	157	585

¹ Antalet studenter som tog ut sjuksköterskeexamen nästan halverades till följd av den indragna examensrätten 2000. Universitetet fick under 2001 tillbaka examensrätten.

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

För 2003 har universitetet uppnått målet att i förhållande till 2002 öka antalet helårsstudenter totalt och inom naturvetenskap och teknik.

Universitetet har uppnått målet att 2003 i förhållande till 2002 öka antalet avlagda examina inom högskoleingenjörsutbildningen tillsammans med antalet avlagda högskole-, kandidat- och magisterexamina med inriktning mot teknik. Målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik har uppnåtts.

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:42 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	378 673
Summa	378 673

Tabell 10.25:42 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	374 856	374 856	374 856
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	3 821	8 309	15 351
Beslut	-1 145	-1 159	-1 180
Överföring till/från andra anslag	1 145	1 159	1 180
Övrigt	-4	-4	-4
Förslag/beräknat anslag	378 673	383 161	390 203

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.43 25:43 Växjö universitet: Forskning och forskarutbildning

Tabell 10.25:43 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Växjö universitet

Tusental kronor

År	Utfall	137 696	Anslags-sparande	0
2003	Utfall	137 696	Anslags-sparande	0
2004	Anslag	141 801	Utgifts-prognos	139 189
2005	Förslag	143 246		
2006	Beräknat	144 944 ¹		
2007	Beräknat	147 608 ²		

¹ Motsvarar 143 246 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 143 246 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 till 2003 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:43 Mål för antalet examina i forskarutbildningen

VETENSKAPSOMRÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	6	5	7	30

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

Några resultat för forskarutbildningen vid Växjö universitet redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:43 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR	
			2002	2003
Nybjörjare i forskarutbildningen	26	93	46 %	69 %
Härav licentiatnybjörjare	0	39	-	74 %
Aktiva (ht) ¹	153	213	42 %	54 %
Doktorsexamina	4	6	25 %	17 %
Licentiatexamina	7	7	29 %	43 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstudierande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 27 procent av nya professorer skall vara kvinnor. Mellan 2001 och 2003 har 23 professorer anställts, varav 17 procent kvinnor.

Tabell 10.25:43 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR		
				2001	2002	2003
Professorer ¹	29	34	34	19 %	20 %	15 %
Nya professorer	8	9	6			

¹ Heltidsekvivalenter, mättnad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:43 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.

Humanistisk-samhällsvetenskapligt	92 081
Övriga forskningsmedel	51 165
Summa	143 246

Tabell 10.25:43 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	141 801	141 801	141 801
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 445	3 143	5 807
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	143 246	144 944	147 608

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.44 25:44 Örebro universitet: Grundutbildning

Tabell 10.25:44 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Örebro universitet

Tusental kronor

2003	Utfall	521 768	Anslags-sparande	0
2004	Anslag	521 938	Utgifts-prognos	512 324
2005	Förslag	523 689		
2006	Beräknat	529 897 ¹		
2007	Beräknat	539 635 ²		

¹ Motsvarar 523 689 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 523 689 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Örebro universitet har för budgetåret 2003 redovisat helårsprestationer motsvarande 27,8 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp. Universitetet har därför utnyttjat tidigare uppkommet anslags-sparande om 15,4 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har mål för antalet examina fastställts för vissa examina vid Örebro universitet.

Tabell 10.25:44 Mål för antalet examina i grundutbildningen

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Magisterexamen med ämnesdjup	87	267	255	480
Sjuksköterskeexamen	126	140	175	520
Lärarexamen med inriktning mot tidigare år	113	92	121	410
Lärarexamen med inriktning mot senare år	96	153	114	560

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

För 2003 har universitetet uppnått målet att i förhållande till 2002 öka antalet helårsstudenter totalt och inom naturvetenskap och teknik.

Universitetet har inte uppnått målet att 2003 i förhållande till 2002 öka antalet avlagda examina inom högskoleingenjörsutbildningen tillsammans med antalet avlagda högskole-, kandidat- och magisterexamina med inriktning mot teknik. Målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik har inte heller uppnåtts.

Universitetets särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:44 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	520 122
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- lokalisering av verksamhet till Grythyttan	3 273
- nätverksadministration och utveckling av skolläraryrket	294
Summa	523 689

Tabell 10.25:44 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	521 938	521 938	521 938
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning ²	5 323	11 573	21 378
Beslut	1	1	1
Överföring till/från andra anslag	-3 566	-3 608	-3 675
Övrigt	-7	-7	-7
Förslag/beräknat anslag	523 689	529 897	539 635

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.45 25:45 Örebro universitet: Forskning och forskarutbildning

Tabell 10.25:45 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Örebro universitet

Tusental kronor

2003	Utfall	153 420	Anslags-sparande	0
2004	Anslag	157 984	Utgifts-prognos	155 074
2005	Förslag	159 594		
2006	Beräknat	161 486 ¹		
2007	Beräknat	164 453 ²		

¹ Motsvarar 159 594 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 159 594 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 till 2003 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:45 Mål för antalet examina i forskarutbildningen

VETENSKAPSOMRÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	8	14	11	40

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

Några resultat för forskarutbildningen vid Örebro universitet redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:45 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR	
			2002	2003
Nybjörjare i forskarutbildningen	105	104	46 %	51 %
Härv licentiatnybjörjare	2	20	50 %	50 %
Aktiva (ht) ¹	226	312	49 %	50 %
Doktorsexamina	16	9	38 %	78 %
Licentiatexamen	2	4	100 %	50 %

Källa: Höskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstudier som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 antgett att minst 24 procent av nya professorer skall vara kvinnor. Mellan 2001 och 2003 har 46 professorer anställts, varav 17 procent kvinnor.

Tabell 10.25:45 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR		
				2001	2002	2003
Professorer ¹	28	41	49	23 %	31 %	31 %
Nya professorer	16	14	16			

¹ Heltidsekvivalenter, mättnad oktober (källa: Höskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:45 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	94 285
Övriga forskningsmedel	65 309
Summa	159 594

Tabell 10.25:45 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	157 984	157 984	157 984
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning ²	1 610	3 502	6 469
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	159 594	161 486	164 453

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusivt beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.46 25:46 Mittuniversitetet: Grundutbildning¹

Tabell 10.25:46 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Mittuniversitetet

Tusental kronor

2003	Utfall	460 771	Anslags-sparande	61 591
2004	Anslag	463 817	Utgifts-prognos	491 456
2005	Förslag	466 675		
2006	Beräknat	472 207 ²		
2007	Beräknat	480 885 ³		

¹ Anslaget benämndes tidigare Mitthögskolan: Grundutbildning

² Motsvarar 466 675 tkr i 2005 års prisnivå

³ Motsvarar 466 675 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagande som skall gälla för Mittuniversitetet.

Av anslagssparandet har 15 135 000 kronor dragits in genom regeringsbeslut den 3 juni 2004.

Regeringens överväganden

Regeringen har beslutat att Mitthögskolan skall benämnas universitet fr.o.m. den 1 januari 2005. Beslutet innebär ett åtagande för en framtida resurstillväxt som stärker såväl grundutbildning som forskning. Den 1 januari 2005 byter Mitthögskolan namn till Mittuniversitetet.

Resultatinformation

Mitthögskolan har för budgetåret 2003 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbe-

lopp och redovisade vid utgången av budgetåret ett anslagsparande om 61,6 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har mål för antalet examina fastställts för vissa examina vid Mitt-högskolan.

Tabell 10.25:46 Mål för antalet examina i grundutbildningen

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Magisterexamen med ämnesdjup	180	173	179	600
Sjuksköterskeexamen	155	164	204	740
Lärarexamen med inriktning mot tidigare år	146	159	127	430
Lärarexamen med inriktning mot senare år	45	46	58	210

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

För 2003 har högskolan uppnått målet att i förhållande till 2002 öka antalet helårsstudenter totalt men inte målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik.

Högskolan har inte uppnått målet att 2003 i förhållande till 2002 öka antalet avlagda examina inom högskoleingenjörsutbildningen tillsammans med antalet avlagda högskole-, kandidat- och magisterexamina med inriktning mot teknik. Målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik har inte heller uppnåtts.

Mitthögskolan har inte fullgjort det särskilda åtagandet att under 2003 anordna decentraliserad utbildning motsvarande 120 helårsstudenter.

Övriga särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:46 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor	
Takbelopp	436 675
<i>Särskilt åtagande</i>	
- omstrukturera verksamheten	30 000
Summa	466 675

Tabell 10.25:46 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor			
	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	463 817	463 817	463 817
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	4 642	10 195	18 907
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	-1 783	-1 804	-1 837
Övrigt	-1	-1	-1
Förslag/beräknat anslag	466 675	472 207	480 885

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.47 25:47 Mittuniversitetet: Forskning och forskarutbildning¹

Tabell 10.25:47 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Mittuniversitetet

Tusental kronor				
2003	Utfall	118 445	Anslags-sparande	0
2004	Anslag	121 983	Utgifts-prognos	119 736
2005	Förslag	133 226		
2006	Beräknat	134 805 ²		
2007	Beräknat	137 283 ³		

¹ Anslaget benämndes tidigare Mitthögskolan: Forskning och forskarutbildning

² Motsvarar 133 226 tkr i 2005 års prisnivå

³ Motsvarar 133 226 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Några resultat för forskarutbildningen vid Mitt-högskolan redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:47 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR	
			2002	2003
Nybörjare i forskarutbildningen	24	21	38 %	29 %
Härav licentiatnybörjare	0	5	-	20 %
Aktiva (ht) ¹	34	55	41 %	36 %
Doktorsexamina	0	0	-	-
Licentiatexamina	0	0	-	-

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 antgett att minst 18 procent av nya professorer skall vara kvinnor. Mellan 2001 och 2003 har 26 professorer anställts, varav 12 procent kvinnor.

Tabell 10.25:47 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR		
				2001	2002	2003
Professorer ¹	19	30	31	20 %	12 %	11 %
Nya professorer	7	15	4			

¹ Heltidsekvivalenter, mättnad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25: 47 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	47 199
Naturvetenskapligt ¹	68 525
Övriga forskningsmedel	17 502
Summa	133 226

¹ I anslagsposten Naturvetenskapligt vetenskapsområde ingår medel för teknisk forskning och forskarutbildning.

Regeringen föreslår att anslaget ökar med 10 000 000 kronor som en resursförstärkning av forskning och forskarutbildning vid Mittuniversitetet.

Tabell 10.25:47 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	121 983	121 983	121 983
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 243	2 703	4 995
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	10 000	10 119	10 305
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	133 226	134 805	137 283

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.48 25:48 Blekinge tekniska högskola: Grundutbildning

Tabell 10.25:48 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Blekinge tekniska högskola

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2003	196 287	57 497	
2004	202 750		186 265
2005	Förslag	202 930	
2006	Beräknat	205 335 ¹	
2007	Beräknat	209 109 ²	

¹ Motsvarar 202 930 tkr i 2005 års prisnivå² Motsvarar 202 930 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

Av anslagssparandet har 36 111 572 kronor dragits in genom regeringsbeslut den 3 juni 2004.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Blekinge tekniska högskola har för budgetåret 2003 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp och redovisade vid utgången av budgetåret ett anslagssparande om 57,5 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har mål för antalet examina fastställts för vissa examina vid Blekinge tekniska högskola.

Tabell 10.25:48 Mål för antalet examina i grundutbildningen

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Magisterexamen med ämnesdjup	113	147	167	430
Sjuksköterskeexamen	67	96	95	380

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

För 2003 har högskolan varken uppnått målet att i förhållande till 2002 öka antalet helårsstudenter totalt eller målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik.

Högskolan har uppnått målet att 2003 i förhållande till 2002 öka antalet avlagda examina inom högskoleingenjörsutbildningen tillsammans med antalet avlagda högskole-, kandidat- och magisterexamina med inriktning mot teknik.

Högskolans särskilda åtagande har fullgjorts.

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:48 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	202 930
Summa	202 930

Tabell 10.25:48 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	202 750	202 750	202 750
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 963	4 390	8 197
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	-1 783	-1 804	-1 837
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	202 930	205 335	209 109

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.49 25:49 Blekinge tekniska högskola: Forskning och forskarutbildning

Tabell 10.25:49 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Blekinge tekniska högskola

Tusental kronor

År	Utfall	Utfall	Anslags-sparande	Utfall
2003	Utfall	61 476		0
2004	Anslag	63 311	Utgifts-prognos	62 145
2005	Förslag	63 956		
2006	Beräknat	64 714 ¹		
2007	Beräknat	65 903 ²		

¹ Motsvarar 63 956 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 63 956 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 till 2003 samt fastställt examinationsmål för forskarutbildningen för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:49 Mål för antalet examina i forskarutbildningen

VETENSKAPSOMRÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Tekniskt	5	6	4	19

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

Några resultat för forskarutbildningen vid Blekinge tekniska högskola redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:49 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR 2002	ANDEL KVINNOR 2003
Nybörjare i forskarutbildningen	28	23	29 %	22 %
Härav licentiatnybörjare	1	5	0 %	20 %
Aktiva (ht) ¹	61	84	21 %	24 %
Doktorsexamina	5	4	0 %	25 %
Licentiatexamen	6	2	17 %	0 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 18 procent av nya professorer skall vara kvinnor. Mellan 2001 och 2003 har 3 professorer anställts, varav 0 procent kvinnor.

Tabell 10.25: 49 Professorer

	ANTAL			ANDEL KVINNOR		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003
Professorer ¹	16	18	18	31 %	23 %	23 %
Nya professorer	1	2	0			

¹ Heltidsekvivalenter, mättnad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:49 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor

VETENSKAPSSOMRÅDE M.M.	
Tekniskt	48 248
Övriga forskningsmedel	15 708
Summa	63 956

Tabell 10.25:49 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	63 311	63 311	63 311
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	645	1 403	2 592
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	63 956	64 714	65 903

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.50 25:50 Malmö högskola: Grundutbildning

Tabell 10.25:50 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Malmö högskola

Tusental kronor

2003	Utfall	649 009	Anslags-sparande	0
2004	Anslag	630 467	Utgifts-prognos	618 854
2005	Förslag	669 147		
2006	Beräknat	677 078 ¹		
2007	Beräknat	689 522 ²		

¹ Motsvarar 669 147 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 669 147 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagande som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Malmö högskola har för budgetåret 2003 redovisat helårsprestationer motsvarande 69,6 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp. Högskolan har därför utnyttjat tidigare uppkommet anslags-sparande om 36,6 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har mål för antalet examina fastställts för vissa examina vid Malmö högskola.

Tabell 10.25:50 Mål för antalet examina i grundutbildningen

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Magisterexamen med ämnesdjup	17	13	23	140
Sjuksköterskeexamen	97	112	132	480
Lärarexamen med inriktning mot tidigare år	360	396	458	1 595
Lärarexamen med inriktning mot senare år	320	338	393	1 510

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

För 2003 har högskolan uppnått målet att i förhållande till 2002 öka antalet helårsstudenter totalt och inom naturvetenskap och teknik.

Högskolan har uppnått målet att 2003 i förhållande till 2002 öka antalet avlagda examina inom högskoleingenjörsutbildningen tillsam-

mans med antalet avlagda högskole- kandidat- och magisterexamina med inriktning mot teknik. Målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik har inte uppnåtts.

Högskolans särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:50 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	625 820
<i>Särskilt åtagande</i>	
- tandvårdscentral	43 327
Summa	669 147

Regeringen föreslår att takbeloppet ökar med 32 260 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i kapitlet Insatser, avsnittet Återföring av platser.

Tabell 10.25:50 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	630 467	630 467	630 467
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	6 427	13 976	25 820
Beslut	-1 526	-1 544	-1 572
Överföring till/från andra anslag	33 788	34 188	34 817
Övrigt	-9	-9	-9
Förslag/beräknat anslag	669 147	677 078	689 522

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.51 25:51 Malmö högskola: Forskning och forskarutbildning

Tabell 10.25:51 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Malmö högskola

Tusental kronor

2003	Utfall	72 114	Anslags-sparande	0
2004	Anslag	74 237	Utgifts-prognos	72 870
2005	Förslag	74 993		
2006	Beräknat	75 882 ¹		
2007	Beräknat	77 276 ²		

¹ Motsvarar 74 993 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 74 993 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 till 2003 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:51 Mål för antalet examina i forskarutbildningen

VETENSKAPSOMRÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Medicinskt	8	6	4	25

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

Några resultat för forskarutbildningen vid Malmö högskola redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:51 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR 2002	2003
Nybörjare i forskarutbildningen	20	18	55 %	61 %
Härav licentiatnybörjare	5	5	40 %	60 %
Aktiva (ht) ¹	50	57	54 %	60 %
Doktorsexamina	4	3	75 %	100 %
Licentiatexamina	3	3	100 %	33 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 anggett att minst 34 procent av nya professorer

skall vara kvinnor. Mellan 2001 och 2003 har 15 professorer anställts, varav 40 procent kvinnor.

Tabell 10.25:51 Professorer

	ANTAL	ANTAL	ANTAL	ANDEL KVINNOR		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003
Professorer ¹	30	37	40	27 %	24 %	29 %
Nya professorer	5	7	3			

¹ Heltidsekvivalenter, mättnad oktober (källa: Högscoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:51 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor

VETENSKAPSORMÅDE M.M.	
Medicinskt	41 076
Övriga forskningsmedel	33 917
Summa	74 993

Tabell 10.25:51 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	74 237	74 237	74 237
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	756	1 645	3 039
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	74 993	75 882	77 276

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.52 25:52 Högskolan i Kalmar: Grundutbildning

Tabell 10.25:52 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan i Kalmar

Tusental kronor

2003	Utfall	373 592	Anslags-sparande	0
2004	Anslag	368 818	Utgifts-prognos	362 024
2005	Förslag	372 573		
2006	Beräknat	376 989 ¹		
2007	Beräknat	383 918 ²		

¹ Motsvarar 372 573 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 372 573 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Högskolan i Kalmar har för budgetåret 2003 redovisat helårsprestationer motsvarande 25,0 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp. Högskolan har därför utnyttjat tidigare uppkommet anslags-sparande om 15,7 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har mål för antalet examina fastställts för vissa examina vid Högskolan i Kalmar.

Tabell 10.25:52 Mål för antalet examina i grundutbildningen

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Magisterexamen med ämnesdjup	65	85	84	220
Sjuksköterskeexamen ¹	29 ¹	44	84	235
Lärarexamen med inriktning mot tidigare år	100	117	88	405
Lärarexamen med inriktning mot senare år	52	75	63	265

¹ Ett uppehåll i antagningen gjordes 1998, vilket fått effekt 2001.

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

För 2003 har högskolan uppnått målet att i förhållande till 2002 öka antalet helårsstudenter totalt och inom naturvetenskap och teknik.

Högskolan har inte uppnått målet att 2003 i förhållande till 2002 öka antalet avlagda examina

inom högskoleingenjörsutbildningen tillsammans med antalet avlagda högskole-, kandidat- och magisterexamina med inriktning mot teknik. Målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik har uppnåtts.

Högskolans särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:52 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	359 926
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- fortbildning av journalister	8 809
- utrustning till sjöbefälsutbildningen	3 838
Summa	372 573

Tabell 10.25:52 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	368 818	368 818	368 818
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	3 760	8 176	15 105
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	-5	-5	-5
Förslag/beräknat anslag	372 573	376 989	383 918

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.53 25:53 Högskolan i Kalmar: Forskning och forskarutbildning

Tabell 10.25:53 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Högskolan i Kalmar

Tusental kronor

År	Utfall	62 406	Anslags-sparande	0
2003	Utfall	62 406	Anslags-sparande	0
2004	Anslag	64 241	Utgifts-prognos	63 058
2005	Förslag	64 895		
2006	Beräknat	65 664 ¹		
2007	Beräknat	66 871 ²		

¹ Motsvarar 64 895 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 64 895 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 till 2003 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:53 Mål för antalet examina i forskarutbildningen

VETENSKAPSOMRÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Naturvetenskapligt	2	2	1	6

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

Några resultat för forskarutbildningen vid Högskolan i Kalmar redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:53 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR 2002	ANDEL KVINNOR 2003
Nybörjare i forskarutbildningen	22	33	50 %	52 %
Härvärd licentiatnybörjare	0	4	-	75 %
Aktiva (ht) ¹	51	69	51 %	46 %
Doktorsexamina	0	1	-	0 %
Licentiatexamina	1	0	100 %	-

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 21 procent av nya professorer skall vara kvinnor. Mellan 2001 och 2003 har 16 professorer anställts, varav 19 procent kvinnor.

Tabell 10.25:53 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002	ANDEL KVINNOR 2003
Professorer ¹	13	17	24	15 %	12 %	21 %
Nya professorer	7	3	6			

¹ Heltidsekvivalenter, mättnad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:53 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	
Naturvetenskapligt	53 669
Övriga forskningsmedel	11 226
Summa	64 895

Tabell 10.25:53 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	64 241	64 241	64 241
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	654	1 423	2 630
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	64 895	65 664	66 871

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.54 25:54 Mälardalens högskola: Grundutbildning

Tabell 10.25:54 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Mälardalens högskola

Tusental kronor

År	Utfall	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2003	Utfall	494 792	28 198	
2004	Anslag	512 385		510 562
2005	Förslag	517 594		
2006	Beräknat	523 729 ¹		
2007	Beräknat	533 355 ²		

¹ Motsvarar 517 594 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 517 594 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagande som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Mälardalens högskola har för budgetåret 2003 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp och redovisade vid utgången av

budgetåret ett anslagssparande om 28,2 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har mål för antalet examina fastställts för vissa examina vid Mälardalens högskola.

Tabell 10.25:54 Mål för antalet examina i grundutbildningen

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Magisterexamen med ämnesdjup	173	166	165	410
Sjuksköterskeexamen	229	250	243	1 010
Lärarexamen med inriktning mot senare år	20	15	59	210

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

För 2003 har högskolan uppnått målet att i förhållande till 2002 öka antalet helårsstudenter totalt men inte målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik.

Högskolan har uppnått målet att 2003 i förhållande till 2002 öka antalet avlagda examina inom högskoleingenjörsutbildningen tillsammans med antalet avlagda högskole-, kandidat- och magisterexamina med inriktning mot teknik. Målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik har uppnåtts.

Högskolans särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:54 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	514 148
<i>Särskilt åtagande</i>	
- Idélab	3 446
Summa	517 594

Tabell 10.25:54 Härlledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	512 385	512 385	512 385
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	5 211	11 346	20 972
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	-2	-2	-2
Förslag/beräknat anslag	517 594	523 729	533 355

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.55 25:55 Mälardalens högskola: Forskning och forskarutbildning

Tabell 10.25:55 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Mälardalens högskola

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos	
2003	44 278			0
2004	45 580		44 740	
2005	Förslag	46 045		
2006	Beräknat	46 591 ¹		
2007	Beräknat	47 447 ²		

¹ Motsvarar 46 045 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 46 045 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Några resultat för forskarutbildningen vid Mälardalens högskola redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:55 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR	
			2002	2003
Nyborjare i forskarutbildningen	52	24	31 %	21 %
Härav licentiatnyborjare	8	5	25 %	20 %
Aktiva (ht) ¹	103	117	25 %	24 %
Doktorsexamina	3	3	33 %	67 %
Licentiatexamina	1	8	0 %	0 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 15 procent av nya professorer skall vara kvinnor. Mellan 2001 och 2003 har 14 professorer anställts, varav 14 procent kvinnor.

Tabell 10.25:55 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR		
				2001	2002	2003
Professorer ¹	28	30	32	10 %	7 %	9 %
Nya professorer	7	4	3			

¹ Heltidsekvivalenter, mätmånad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:55 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor

VETENSKAPSORMÅDE M.M.	
Tekniskt	32 599
Övriga forskningsmedel	13 446
Summa	46 045

Tabell 10.25:55 Härlledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	45 580	45 580	45 580
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	465	1 011	1 867
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	46 045	46 591	47 447

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.56 25:56 Danshögskolan: Grundutbildning

Tabell 10.25:56 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Danshögskolan

Tusental kronor

År	Utfall	Belopp	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2003	Utfall	26 927		0
2004	Anslag	27 801		27 289
2005	Förslag	35 123		
2006	Beräknat	41 245 ¹		
2007	Beräknat	42 002 ²		

¹ Motsvarar 40 761 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 40 761 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Danshögskolan har för budgetåret 2003 redovisat helårsprestationer motsvarande 3,0 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp.

Högskolans särskilda åtagande har fullgjorts.

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:56 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	26 967
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- lokalkostnader	1 118
- nycirkusutbildning	7 038
Summa	35 123

Regeringen föreslår att anslaget ökar med 7 038 000 kronor för genomförande av nycirkusutbildning.

Planeringsförutsättningar

Som en planeringsförutsättning för 2006 bör gälla att Danshögskolan erhåller ytterligare 5 638 000 kronor i 2005 års prisnivå för nycirkusutbildningen.

Tabell 10.25:56 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	27 801	27 801	27 801
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	284	617	1 139
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	7 038	12 826	13 062
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	35 123	41 245	42 002

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.57 25:57 Dramatiska institutet: Grundutbildning

Tabell 10.25:57 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Dramatiska institutet

Tusental kronor

År	Utfall	Belopp	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2003	Utfall	73 456		0
2004	Anslag	75 734		74 339
2005	Förslag	76 505		
2006	Beräknat	77 412 ¹		
2007	Beräknat	78 835 ²		

¹ Motsvarar 76 505 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 76 505 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för Dramatiska institutet.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Dramatiska institutet har för budgetåret 2003 redovisat helårsprestationer motsvarande 0,5 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp.

Högskolans särskilda åtagande har fullgjorts.

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:57 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	74 978
<i>Särskilt åtagande</i>	
- lokalkostnader	1 527
Summa	76 505

Tabell 10.25:57 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	75 734	75 734	75 734
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	771	1 678	3 101
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	76 505	77 412	78 835

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FIU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.58 25:58 Högskolan i Borås: Grundutbildning

Tabell 10.25:58 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan i Borås

Tusental kronor

År	Utfall	Antal	Anslags- sparande	0
2003	Utfall	314 277		
2004	Anslag	324 109	Utgifts- prognos	318 139
2005	Förslag	327 411		
2006	Beräknat	331 292 ¹		
2007	Beräknat	337 380 ²		

¹ Motsvarar 327 411 tkr i 2005 års prinsnivå² Motsvarar 327 411 tkr i 2005 års prinsnivå

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Högskolan i Borås har för budgetåret 2003 redovisat helårsprestationer motsvarande 40,7 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp.

Tillsammans med tidigare sparade helårsprestationer överstiger värdet av överskjutande helårsprestationer vad som är möjligt att spara till nästa budgetår.

För perioden 2001–2004 har mål för antalet examina fastställts för vissa examina vid Högskolan i Borås.

Tabell 10.25:58 Mål för antalet examina i grundutbildningen

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Magisterexamen med ämnesdjup	219	220	273	740
Sjuksköterskeexamen	103	112	145	480
Lärarexamen med inriktning mot tidigare år	124	188	145	470

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

För 2003 har högskolan uppnått målet att i förhållande till 2002 öka antalet helårsstudenter totalt och inom naturvetenskap och teknik.

Högskolan har uppnått målet att 2003 i förhållande till 2002 öka antalet avlagda examina inom högskoleingenjörsutbildningen tillsammans med antalet avlagda högskole-, kandidat- och magisterexamina med inriktning mot teknik. Målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik har inte uppnåtts.

Högskolans särskilda åtagande har fullgjorts.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 45 procent av nya professorer skall vara kvinnor. Mellan 2001 och 2003 har 17 professorer anställts, varav 29 procent kvinnor.

Tabell 10.25:58 Professorer

	ANTAL			ANDEL KVINNOR		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003
Professorer ¹	10	9	17	35 %	35 %	35 %
Nya professorer	6	3	8			

¹ Heltidsekvivalenter, mättnad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:58 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	327 411
Summa	327 411

Tabell 10.25:58 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	324 109	324 109	324 109
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	3 306	7 187	13 275
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	-4	-4	-4
Förslag/beräknat anslag	327 411	331 292	337 380

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.59 25:59 Högskolan Dalarna: Grundutbildning

Tabell 10.25:59 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan Dalarna

Tusental kronor

År	Typ	Belopp	År	Typ	Belopp
2003	Utfall	329 325	2003	Anslags-sparande	2 224
2004	Anslag	317 586	2004	Utgifts-prognos	313 960
2005	Förslag	320 824			
2006	Beräknat	324 626 ¹			
2007	Beräknat	330 593 ²			

¹ Motsvarar 320 824 tkr i 2005 års prisnivå

² Motsvarar 320 824 tkr i 2005 års prisnivå

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Högskolan Dalarna har för budgetåret 2003 redovisat helårsprestationer motsvarande 21,1 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp. Högskolan har därför utnyttjat 21,1 miljoner kronor av tidigare uppkommet anslagssparande och redovisade vid

utgången av budgetåret ett återstående anslags-sparande om 2,2 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har mål för antalet examina fastställts för vissa examina vid Högskolan Dalarna.

Tabell 10.25:59 Mål för antalet examina i grundutbildningen

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Magisterexamen med ämnesdjup	37	36	45	170
Sjuksköterskeexamen	74	86	103	355
Läroexamen med inriktning mot tidigare år	69	61	65	235
Läroexamen med inriktning mot senare år	98	102	141	530

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

För 2003 har högskolan uppnått målet att i förhållande till 2002 öka antalet helårsstudenter totalt men inte målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik.

Högskolan har inte uppnått målet att 2003 i förhållande till 2002 öka antalet examina inom högskoleingenjörsutbildningen tillsammans med antalet avlagda högskole-, kandidat- och magisterexamina med inriktning mot teknik. Målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik har inte heller uppnåtts.

Högskolans särskilda åtagande har fullgjorts.

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:59 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	320 824
Summa	320 824

Tabell 10.25:59 Härlledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	317 586	317 586	317 586
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	3 238	7 040	13 007
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	320 824	324 626	330 593

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.60 25:60 Högskolan på Gotland: Grundutbildning

Tabell 10.25:60 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan på Gotland

Tusental kronor

År	Utfall	86 735	Anslags-sparande	9 902
2003	Utfall	86 735	Anslags-sparande	9 902
2004	Anslag	90 994	Utgifts-prognos	87 324
2005	Förslag	91 918		
2006	Beräknat	103 885 ¹		
2007	Beräknat	105 795 ²		

¹ Motsvarar 102 669 tkr i 2005 års prisnivå.

² Motsvarar 102 669 tkr i 2005 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

Av anslagssparandet har 1 890 050 kronor dragits in genom regeringsbeslut den 3 juni 2004.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Högskolan på Gotland har för budgetåret 2003 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp och redovisade vid utgången av budgetåret ett anslagssparande om 9,9 miljoner kronor.

För 2003 har högskolan på Gotland uppnått målet att i förhållande till 2002 öka antalet helårsstudenter totalt och inom naturvetenskap och teknik.

Högskolans särskilda åtagande har fullgjorts.

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:60 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	91 918
Summa	91 918

Regeringens bedömning

Högskolan på Gotland utgör redan i dag en resurs för högre utbildning och forskning med inriktning på Östersjösamverkan. För att ytterligare stärka den satsning som nu görs genom etablering av ett Östersjöcentrum på Gotland föreslår regeringen att högskolan tillförs 750 000 kronor för forskning med inriktning mot handel och kultur i Östersjöområdet. Medlen har beräknats under anslaget 25:76 *Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor*, anslagsposten 5 Högskolan på Gotland.

Vid en eventuell framtida utbyggnad av den högre utbildningen är det angeläget att se över möjligheterna att expandera Högskolan på Gotland.

Planeringsförutsättning

Som en planeringsförutsättning för 2006 bör gälla att Högskolan på Gotland erhåller en takbeloppsökning med 10 750 000 kronor i 2005 års prisnivå i enlighet med vad som redovisats i kapitlet Insatser, avsnittet Återföring av platser.

Tabell 10.25:60 Härlledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	90 994	90 994	90 994
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	924	2 013	3 723
Beslut			
Överföring till/från andra anslag		10 878	11 078
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	91 918	103 885	105 795

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.61 25:61 Högskolan i Gävle: Grundutbildning

Tabell 10.25:61 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan i Gävle

Tusental kronor

År	Utfall	322 920	Anslags- sparande	0
2003	Utfall	322 920		0
2004	Anslag	332 957	Utgifts- prognos	326 824
2005	Förslag	334 567		
2006	Beräknat	342 673 ¹		
2007	Beräknat	353 236 ²		

¹ Motsvarar 338 659 tkr i 2005 års prisnivå.

² Motsvarar 342 798 tkr i 2005 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Högskolan i Gävle har för budgetåret 2003 redovisat helårsprestationer motsvarande 3,0 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp.

För perioden 2001–2004 har mål för antalet examina fastställts för vissa examina vid Högskolan i Gävle.

Tabell 10.25:61 Mål för antalet examina i grundutbildningen

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Magisterexamen med ämnesdjup	63	86	106	140
Sjuksköterskeexamen	122	132	144	475
Lärarexamen med inriktning mot tidigare år	152	118	150	520
Lärarexamen med inriktning mot senare år	16	29	42	190

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

För 2003 har högskolan uppnått målet att i förhållande till 2002 öka antalet helårsstudenter totalt och inom naturvetenskap och teknik.

Högskolan har inte uppnått målet att 2003 i förhållande till 2002 öka antalet avlagda examina inom högskoleingenjörsutbildningen tillsammans med antalet avlagda högskole-, kandidat- och magisterexamina med inriktning mot teknik.

Målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik har uppnåtts.

Högskolans särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:61 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	334 567
Summa	334 567

Planeringsförutsättning

Som en planeringsförutsättning för 2006 bör gälla att Högskolan i Gävle erhåller 4 091 000 kronor i 2005 års prisnivå för att ge ytterligare utbildningar som leder till yrkeshögskoleexamen. För 2007 bör gälla att högskolan erhåller ytterligare 4 091 000 kronor i 2005 års prisnivå för samma ändamål.

Tabell 10.25:61 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	332 957	332 957	332 957
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning ²	3 396	7 383	13 638
Beslut	-2 288	1 825	6 124
Överföring till/från andra anslag	509	515	524
Övrigt	-7	-7	-7
Förslag/beräknat anslag	334 567	342 673	353 236

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.62 25:62 Högskolan i Halmstad: Grundutbildning

Tabell 10.25: 62 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan i Halmstad

Tusental kronor

År	Utfall	252 879	Anslags-sparande	546
2003	Utfall	252 879	Anslags-sparande	546
2004	Anslag	258 442	Utgifts-prognos	254 227
2005	Förslag	261 026		
2006	Beräknat	264 119 ¹		
2007	Beräknat	268 974 ²		

¹ Motsvarar 261 026 tkr i 2005 års prisnivå.

² Motsvarar 261 026 tkr i 2005 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Högskolan i Halmstad har för budgetåret 2003 redovisat helårsprestationer motsvarande 2,1 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp. Högskolan har därför utnyttjat 2,1 miljoner kronor av tidigare uppkommet anslagssparande och redovisade vid utgången av budgetåret ett återstående anslagssparande om 0,6 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har mål för antalet examina fastställts för vissa examina vid Högskolan i Halmstad.

Tabell 10.25:62 Mål för antalet examina i grundutbildningen

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Magisterexamen med ämnesdjup	69	83	91	390
Sjuksköterskeexamen	76	83	97	340
Läroexamen med inriktning mot senare år	18	54	75	195

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

För 2003 har Högskolan i Halmstad uppnått målet att i förhållande till 2002 öka antalet helårsstudenter totalt och inom naturvetenskap och teknik.

Högskolan har uppnått målet att 2003 i förhållande till 2002 öka antalet avlagda examina inom högskoleingenjörsutbildningen tillsammans med antalet avlagda högskole-, kandidat- och magisterexamina med inriktning mot teknik. Målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik har uppnåtts.

Högskolans särskilda åtagande har fullgjorts.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 24 procent nya professorer skall vara kvinnor. Mellan 2001 och 2003 har 13 professorer anställts, varav 31 procent kvinnor.

Tabell 10.25:62 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003
Professorer ¹	10	14	21	0 %	10 %	18 %
Nya professorer	3	5	5			

¹ Heltidsekvivalenter, mätmånad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:62 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	261 026
Summa	261 026

Tabell 10.25:62 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	258 442	258 442	258 442
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 636	5 730	10 586
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	-52	-53	-54
Förslag/beräknat anslag	261 026	264 119	268 974

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.63 25:63 Högskolan Kristianstad: Grundutbildning

Tabell 10.25:63 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan Kristianstad

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2003	284 095	9 983	
2004	288 258		292 931
2005	Förslag	291 191	
2006	Beräknat	294 642 ¹	
2007	Beräknat	300 058 ²	

¹ Motsvarar 291 191 tkr i 2005 års prisnivå.

² Motsvarar 291 191 tkr i 2005 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Högskolan Kristianstad har för budgetåret 2003 redovisat helårsprestationer motsvarande 3,2 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp. Högskolan har därför utnyttjat 3,2 miljoner kronor av tidigare uppkommet anslagssparande och redovisade vid utgången av budgetåret ett återstående anslagssparande om 10,0 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har mål för antalet examina fastställts för vissa examina vid Högskolan Kristianstad.

Tabell 10.25:63 Mål för antalet examina i grundutbildningen

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Magisterexamen med ämnesdjup	11	11	34	240
Sjuksköterskeexamen	109	112	134	490
Läroexamen med inriktning mot tidigare år	249	246	204	835
Läroexamen med inriktning mot senare år	69	86	75	350

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

För 2003 har högskolan uppnått målet att i förhållande till 2002 öka antalet helårsstudenter totalt, men inte målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik.

Högskolan har uppnått målet att 2003 i förhållande till 2002 öka antalet avlagda examina inom högskoleingenjörsutbildningen tillsammans med antalet avlagda högskole-, kandidat och magisterexamen med inriktning mot teknik. Målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik har uppnåtts.

Högskolans särskilda åtagande har fullgjorts.

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:63 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	291 191
Summa	291 191

Tabell 10.25:63 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	288 258	288 258	288 258
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 936	6 387	11 803
Beslut	-1 145	-1 159	-1 180
Överföring till/från andra anslag	1 146	1 160	1 181
Övrigt	-4	-4	-4
Förslag/beräknat anslag	291 191	294 642	300 058

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget.

Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.64 25:64 Högskolan i Skövde: Grundutbildning

Tabell 10.25:64 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan i Skövde

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2003	235 946	0	
2004	235 226		230 893
2005	Förslag	246 204	
2006	Beräknat	269 561 ¹	
2007	Beräknat	274 515 ²	

¹ Motsvarar 266 404 tkr i 2005 års prisnivå.

² Motsvarar 266 404 tkr i 2005 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Högskolan i Skövde har för budgetåret 2003 redovisat helårsprestationer motsvarande 18,9 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp. Högskolan har därför utnyttjat tidigare uppkommet anslags-sparande om 7,5 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har mål för antalet examina fastställts för vissa examina vid Högskolan i Skövde.

Tabell 10.25:64 Mål för antalet examina i grundutbildningen

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Magisterexamen med ämnesdjup	35	45	63	130
Sjuksköterskeexamen	165	154	162	695

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

För 2003 har högskolan varken uppnått målet att i förhållande till 2002 öka antalet helårsstudenter totalt eller målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik.

Högskolan har inte uppnått målet att 2003 i förhållande till 2002 öka antalet avlagda examina inom högskoleingenjörsutbildningen tillsammans med antalet avlagda högskole-, kandidat och magisterexamina med inriktning mot teknik.

Högskolans särskilda åtagande har fullgjorts.

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:64 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor	
Takbelopp	246 204
Summa	246 204

Regeringen föreslår att takbeloppet ökar med 8 580 000 kronor i enlighet med vad som redo-

visats i kapitlet Insatser, avsnittet Återföring av platser.

Planeringsförutsättning

Som en planeringsförutsättning för 2006 bör gälla att Högskolan i Skövde erhåller en ytterligare takbeloppsökning med 20 200 000 kronor i 2005 års prisnivå i enlighet med vad som redovisats i kapitlet Insatser, avsnittet Återföring av platser.

Tabell 10.25:64 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor			
	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	235 226	235 226	235 226
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 398	5 215	9 633
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	8 580	29 121	29 656
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	246 204	269 561	274 515

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.65 25:65 Högskolan i Trollhättan/Uddevalla: Grundutbildning

Tabell 10.25:65 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan i Trollhättan/Uddevalla

Tusental kronor				
2003	Utfall	235 539	Anslags-sparande	0
2004	Anslag	243 209	Utgifts-prognos	238 729
2005	Förslag	246 684		
2006	Beräknat	266 809 ¹		
2007	Beräknat	271 713 ²		

¹ Motsvarar 263 684 tkr i 2005 års prisnivå.

² Motsvarar 263 684 tkr i 2005 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagande som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Högskolan i Trollhättan/Uddevalla har för budgetåret 2003 redovisat helårsprestationer

motsvarande 13,8 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp.

För perioden 2001–2004 har mål för antalet examina fastställts för vissa examina vid Högskolan i Trollhättan/Uddevalla.

Tabell 10.25:65 Mål för antalet examina i grundutbildningen

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Sjuksköterskeexamen	102	108	123	470
Lärarexamen med inriktning mot tidigare år	46	70	45	285

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

För 2003 har Högskolan i Trollhättan/Uddevalla uppnått målet att i förhållande till 2002 öka antalet helårsstudenter totalt men inte målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik.

Högskolan har uppnått målet att 2003 i förhållande till 2002 öka antalet avlagda examina inom högskoleingenjörutbildningen tillsammans med antalet avlagda högskole-, kandidat- och magisterexamina med inriktning mot teknik. Målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik har inte uppnåtts.

Högskolans särskilda åtaganden har fullgjorts.

Regeringens bedömning

Den väl fungerande samverkan mellan Högskolan i Trollhättan/Uddevalla och det omgivande samhället har varit av stor betydelse för såväl högskolan som de berörda kommunerna och andra aktörer i det omgivande samhället. Högskolestyrelsen har beslutat att högskolan skall lokaliseras till ett samlat campus som skall förläggas till Trollhättan. Vidare beslutade styrelsen att en planering för högskolans framtida engagemang och närvaro i Fyrstads-kommunerna skulle inledas. Dessa beslut innebär, enligt regeringens mening, att högskolan även framöver har verksamhet av viss omfattning på berörda orter.

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:65 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	244 555
<i>Särskilt åtagande</i>	
- utveckling av arbetsintegrerat lärande	2 129
Summa	246 684

Regeringen föreslår att takbeloppet ökar med 1 000 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i kapitlet Insatser, avsnittet Återföring av platser.

Planeringsförutsättning

Som en planeringsförutsättning för 2006 bör gälla att Högskolan i Trollhättan/Uddevalla erhåller en ytterligare takbeloppsökning med 17 000 000 kronor i 2005 års prisnivå i enlighet med vad som redovisats i kapitlet Insatser, avsnittet Återföring av platser.

Tabell 10.25:65 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	243 209	243 209	243 209
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 481	5 394	9 963
Beslut	-2 288	-2 315	-2 358
Överföring till/från andra anslag	3 291	20 531	20 908
Övrigt	-9	-9	-9
Förslag/beräknat anslag	246 684	266 809	271 713

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.66 25:66 Idrottshögskolan i Stockholm: Grundutbildning

Tabell 10.25:66 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Idrottshögskolan i Stockholm

Tusental kronor

2003	Utfall	42 830	Anslags-sparande	0
2004	Anslag	44 325	Utgifts-prognos	43 509
2005	Förslag	44 776		
2006	Beräknat	45 307 ¹		
2007	Beräknat	46 139 ²		

¹ Motsvarar 44 776 tkr i 2005 års prisnivå.

² Motsvarar 44 776 tkr i 2005 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Idrottshögskolan i Stockholm har för budgetåret 2003 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp och avräknade vid utgången av budgetåret 0,8 miljoner kronor av tidigare sparade helårsprestationer för att nå takbeloppet.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för lärarexamen med inriktning mot senare år vid Idrottshögskolan i Stockholm.

Tabell 10.25:66 Mål för antalet examina i grundutbildningen

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Lärarexamen med inriktning mot senare år	57	36	51	160

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

Högskolans särskilda åtagande har fullgjorts.

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25: 66 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor	
Takbelopp	44 776
Summa	44 776

Tabell 10.25:66 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor			
	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	44 325	44 325	44 325
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	452	983	1 815
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	-1	-1	-1
Förslag/beräknat anslag	44 776	45 307	46 139

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.67 25:67 Konstfack: Grundutbildning

Tabell 10.25:67 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Konstfack

Tusental kronor				
2003	Utfall	114 554	Anslags-sparande	0
2004	Anslag	118 193	Utgifts-prognos	116 016
2005	Förslag	119 399		
2006	Beräknat	120 814 ¹		
2007	Beräknat	123 035 ²		

¹ Motsvarar 119 399 tkr i 2005 års prisnivå.

² Motsvarar 119 399 tkr i 2005 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Konstfack har för budgetåret 2003 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp och avräknade vid utgången av budgetåret 1,1 miljoner kronor av tidigare sparade helårsprestationer för att nå takbeloppet.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för lärarexamen med inriktning mot senare år vid Konstfack.

Tabell 10.25:67 Mål för antalet examina i grundutbildningen

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Lärarexamen med inriktning mot senare år	59	31	38	120

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

Högskolans särskilda åtagande har fullgjorts.

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:67 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	118 281
<i>Särskilt åtagande</i>	
- lokalkostnader	1 118
Summa	119 399

Tabell 10.25:67 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	118 193	118 193	118 193
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 206	2 621	4 842
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	119 399	120 814	123 035

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.68 25:68 Kungl. Konsthögskolan: Grundutbildning

Tabell 10.25:68 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Kungl. Konsthögskolan

Tusental kronor

2003	Utfall	52 390	Anslags-sparande	0
2004	Anslag	54 071	Utgifts-prognos	53 075
2005	Förslag	54 622		
2006	Beräknat	55 269 ¹		
2007	Beräknat	56 286 ²		

¹ Motsvarar 54 622 tkr i 2005 års prisnivå.

² Motsvarar 54 622 tkr i 2005 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Kungl. Konsthögskolan har för budgetåret 2003 redovisat helårsprestationer motsvarande 3,0 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp. Tillsammans med tidigare sparade helårsprestationer överstiger värdet av de överskjutande helårsprestationerna vad som är möjligt att spara till nästa budgetår.

Högskolans särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:68 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	53 466
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- lokalkostnader	1 118
- stipendier	38
Summa	54 622

Tabell 10.25:68 Härlledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	54 071	54 071	54 071
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	551	1 198	2 215
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	54 622	55 269	56 286

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.69 25:69 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Grundutbildning

Tabell 10.25:69 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Kungl. Musikhögskolan i Stockholm

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos	
2003	Utfall	120 061		0
2004	Anslag	123 652	121 374	
2005	Förslag	124 913		
2006	Beräknat	126 393 ¹		
2007	Beräknat	128 716 ²		

¹ Motsvarar 124 913 tkr i 2005 års prishivå.

² Motsvarar 124 913 tkr i 2005 års prishivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Kungl. Musikhögskolan i Stockholm har för budgetåret 2003 redovisat helårsprestationer motsvarande 0,3 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för lärarexamen med inriktning mot senare år vid Kungl. Musikhögskolan i Stockholm.

Tabell 10.25:69 Mål för antalet examina i grundutbildningen

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Lärarexamen med inriktning mot senare år	13	9	18	115

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

Högskolans särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppet i tabellen nedan.

Tabell 10.25:69 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	102 429
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- dirigentutbildning och utbildning i elektroakustisk komposition samt medel för ombesörjande av utbetalning av bidrag till Svenska Artisters och Musikers Intresseorganisation (SAMI)	3 391
- utvecklingsmedel	16 447
- lokalkostnader	2 646
Summa	124 913

Tabell 10.25:69 Härlledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	123 652	123 652	123 652
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 261	2 741	5 064
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	124 913	126 393	128 716

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.70 25:70 Lärarhögskolan i Stockholm: Grundutbildning

Tabell 10.25:70 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Lärarhögskolan i Stockholm

Tusental kronor

År	Utfall	405 666	Anslags- sparande	0
2003	Utfall	405 666	Anslags- sparande	0
2004	Anslag	393 780	Utgifts- prognos	386 527
2005	Förslag	397 793		
2006	Beräknat	402 508 ¹		
2007	Beräknat	409 906 ²		

¹ Motsvarar 397 793 tkr i 2005 års prisnivå.

² Motsvarar 397 793 tkr i 2005 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Lärarhögskolan i Stockholm har för budgetåret 2003 redovisat helårsprestationer motsvarande 55,7 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp. Högskolan har därför utnyttjat tidigare uppkommet anslags-sparande om 23,7 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har mål för antalet examina fastställts för vissa examina vid Lärarhögskolan i Stockholm.

Tabell 10.25:70 Mål för antalet examina i grundutbildningen

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Magisterexamen med ämnesdjup	43	31	42	180
Lärarexamen med inriktning mot tidigare år	433	575	616	1 895
Lärarexamen med inriktning mot senare år	388	413	620	2 190

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

För 2003 har högskolan uppnått målet att i förhållande till 2002 öka antalet helårsstudenter totalt men inte målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik.

Målet att minst en tredjedel av lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik har inte uppnåtts.

Högskolans särskilda åtaganden har fullgjorts. Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 25 procent av nya professorer skall vara kvinnor. Mellan 2001 och 2003 har 6 professorer anställts, varav 33 procent kvinnor.

Tabell 10.25:70 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR		
				2001	2002	2003
Professorer ¹	13	16	16	38 %	33 %	36 %
Nya professorer	1	5	0			

¹ Heltidsekvivalenter, mätmånad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:70 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	392 021
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- utveckling av lärarutbildning för dövas och hörselskadades behov	2 035
- rekryteringsinsatser för lärarstudenter med utländsk bakgrund och annat modersmål än svenska	697
- nationellt centrum för svenska som andraspråk och svenskundervisning för invandrare	3 040
Summa	397 793

Tabell 10.25:70 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	393 780	393 780	393 780
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	4 016	8 731	16 129
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	-3	-3	-3
Förslag/beräknat anslag	397 793	402 508	409 906

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FIU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.71 25:71 Operahögskolan i Stockholm: Grundutbildning

Tabell 10.25:71 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Operahögskolan i Stockholm

Tusental kronor

2003	Utfall	16 084	Anslags- sparande	0
2004	Anslag	16 679	Utgifts- prognos	16 372
2005	Förslag	16 849		
2006	Beräknat	17 048 ¹		
2007	Beräknat	17 362 ²		

¹ Motsvarar 16 849 tkr i 2005 års prisnivå.

² Motsvarar 16 849 tkr i 2005 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Operahögskolan i Stockholm har för budgetåret 2003 redovisat helårsprestationer motsvarande 0,5 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp.

Högskolans särskilda åtagande har fullgjorts.

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppet i tabellen nedan.

Tabell 10.25:71 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	15 731
<i>Särskilt åtagande</i>	
- lokalkostnader	1 118
Summa	16 849

Tabell 10.25:71 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	16 679	16 679	16 679
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	170	369	683
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	16 849	17 048	17 362

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.72 25:72 Södertörns högskola: Grundutbildning

Tabell 10.25:72 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Södertörns högskola

Tusental kronor

2003	Utfall	237 968	Anslags- sparande	26 164
2004	Anslag	247 373	Utgifts- prognos	250 443
2005	Förslag	251 382		
2006	Beräknat	274 599 ¹		
2007	Beräknat	279 646 ²		

¹ Motsvarar 271 382 tkr i 2005 års prisnivå.

² Motsvarar 271 382 tkr i 2005 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

Av anslagssparandet har 1 702 169 kronor dragits in genom regeringsbeslut den 3 juni 2004.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Södertörns högskola har för budgetåret 2003 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp och redovisade vid utgången av budgetåret ett anslagssparande om 26,2 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har mål för antalet examina fastställts för vissa examina vid Södertörns högskola.

Tabell 10.25:72 Mål för antalet examina i grundutbildningen

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Magisterexamen med ämnesdjup	64	106	139	210
Lärarexamen med inriktning mot senare år	–	31	58	190

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

För 2003 har högskolan uppnått målet att i förhållande till 2002 öka antalet helårsstudenter totalt, men inte målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik.

Högskolan har inte uppnått målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik.

Högskolans särskilda åtaganden har fullgjorts. Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 26 procent av nya professorer skall vara kvinnor. Mellan 2001 och 2003 har 21 professorer anställts, varav 33 procent kvinnor.

Tabell 10.25:72 Professorer

	ANTAL	ANTAL	ANTAL	ANDEL KVINNOR		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003
Professorer ¹	27	30	32	22 %	25 %	26 %
Nya professorer	8	4	9			

¹ Heltidsekvivalenter, mättnad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:72 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor	
Takbelopp	251 382
Summa	251 382

Regeringen föreslår att takbeloppet ökar med 1 500 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i kapitlet Insatser, avsnittet Återföring av platser.

Planeringsförutsättning

Som en planeringsförutsättning för 2006 bör gälla att Södertörns högskola erhåller en ytterligare takbeloppsökning med 20 000 000 kronor i 2005 års prisnivå i enlighet med vad som redo-

visats i kapitlet Insatser, avsnittet Återföring av platser.

Tabell 10.25:72 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor			
	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	247 373	247 373	247 373
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 509	5 471	10 118
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	1 500	21 755	22 155
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	251 382	274 599	279 646

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.73 25:73 Teaterhögskolan i Stockholm: Grundutbildning

Tabell 10.25:73 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Teaterhögskolan i Stockholm

Tusental kronor			
2003	Utfall	25 930	Anslags-sparande 0
2004	Anslag	26 841	Utgifts-prognos 26 347
2005	Förslag	27 116	
2006	Beräknat	27 437 ¹	
2007	Beräknat	27 942 ²	

¹ Motsvarar 27 116 tkr i 2005 års prisnivå.

² Motsvarar 27 116 tkr i 2005 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Teaterhögskolan i Stockholm har för budgetåret 2003 redovisat helårsprestationer motsvarande 20 000 kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp.

Högskolans särskilda åtagande har fullgjorts.

Resursfördelning 2005

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:73 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	25 998
<i>Särskilt åtagande</i>	
- lokalkostnader	1 118
Summa	27 116

Tabell 10.25:73 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	26 841	26 841	26 841
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	275	596	1 101
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	27 116	27 437	27 942

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.74 25:74 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.

Tabell 10.25:74 Anslagsutveckling för anslaget Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.

Tusental kronor

År	Utfall	1 784 630	Anslags-sparande	97 050
2003	Utfall	1 784 630	Anslags-sparande	97 050
2004	Anslag	1 899 279 ¹	Utgifts-prognos	1 819 522
2005	Förslag	2 006 836		
2006	Beräknat	2 030 623 ²		
2007	Beräknat	2 067 944 ³		

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

² Motsvarar 2 006 836 tkr i 2005 års prislivå.

³ Motsvarar 2 006 836 tkr i 2005 års prislivå.

Under detta anslag beräknas ersättning för den högre utbildning och forskning som bedrivs av enskilda utbildningsanordnare med stöd av bl.a. avtal som staten ingått med utbildningsanordnarna och i vissa fall särskilda regeringsbeslut.

Av anslagssparandet har 96 066 425 kronor dragits in genom regeringsbeslut den 3 juni 2004.

De examina som enskilda utbildningsanordnare har tillstånd att utfärda regleras i för-

ordningen (1993:956) om tillstånd att utfärda vissa examina.

Regeringens överväganden

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp.

Tabell 10.25:74 Fördelning på anslagposter

Tusental kronor

ANSLAGSPOST	BELOPP
1. Chalmers tekniska högskola AB	
- Grundläggande högskoleutbildning	666 035
- Forskning och forskarutbildning	408 972
2. Handelshögskolan i Stockholm	50 504
3. Stiftelsen Högskolan i Jönköping	
- Grundläggande högskoleutbildning	369 125
- Forskning och forskarutbildning	37 938
4. Teologiska Högskolan, Stockholm (THS)	6 048
5. Evangeliska Frikyrkan	2 722
6. Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen	2 117
7. Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut (SMI)	9 994
8. Ericastiftelsen	6 146
9. Stiftelsen Stora Sköndal	20 202
10. Ersta Diakonisällskap	33 178
11. Stiftelsen Rödakorshemmet	38 078
12. Sophiahemmet, Ideell förening	28 641
13. Beckmans skola AB	14 447
14. Mervärdesskattekostnader för Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping	312 689
Summa	2 006 836

1. Chalmers tekniska högskola AB

Resultatinformation, grundläggande högskoleutbildning

Chalmers tekniska högskola AB (inklusive Chalmers Lindholmen AB) har för budgetåret 2003 redovisat helårsprestationer motsvarande 37,2 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp. Högskolan har därför utnyttjat 37,2 miljoner kronor av tidigare uppkommet anslagssparande och redovisade vid utgången av budgetåret ett återstående anslagssparande om 19,0 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för vissa examina vid Chalmers tekniska högskola AB.

Tabell 10.25:74 Mål för antalet examina i grundutbildningen vid Chalmers tekniska högskola AB

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL ¹ 2001-2004
Civilingenjörsexamen och arkitektexamen	799	755	906	3 570

¹ Enligt avtal mellan staten och Chalmers tekniska högskola AB

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

Chalmers har för 2003 uppnått målet att öka antalet helårsstudenter totalt i förhållande till 2002.

Chalmers har uppnått målet att 2003 i förhållande till 2002 öka antalet avlagda examina inom högskoleingenjörutbildningen tillsammans med antalet avlagda högskole-, kandidat- och magisterexamen med inriktning mot teknik.

Chalmers särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resultatinformation, forskning och forskarutbildning

I tabellen nedan anges utfallet för vart och ett av åren 2001–2003 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:74 Mål för antalet examina i forskarutbildningen

VERTENSKAPSOMRÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL ¹ 2001-2004
Tekniskt	142	166	168	590

¹ Enligt avtal mellan staten och Chalmers tekniska högskola AB

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

Några resultat för forskarutbildningen vid Chalmers tekniska högskola AB redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:74 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR 2002	ANDEL KVINNOR 2003
Nybörjare i forskarutbildningen	229	236	26 %	30 %
Härv licentiatnybörjare	0	52	–	35 %
Aktiva (ht) ¹	1 056	1 128	26 %	27 %
Doktorsexamina	130	142	29 %	24 %
Licentiatexamen	172	162	24 %	22 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 15 procent av nya professorer skall vara kvinnor. Mellan 2001 och 2003 har 42 professorer anställts, varav 7 procent kvinnor.

Tabell 10.25:74 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR		
				2001	2002	2003
Professorer ¹	137	150	152	6 %	7 %	7 %
Biträdande professorer ²	46	47	52	2 %	6 %	8 %
Nya professorer	24	11	7			

¹ Heltidsekvivalenter, mätmånad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

² Heltidsekvivalenter

Resurser för 2005

Det högsta belopp som bör kunna utgå till Chalmers tekniska högskola AB för budgetåret 2005 beräknas för

- grundutbildning till 666 035 000 kronor, varav 664 390 000 kronor utgörs av takbeloppet. Regeringen föreslår att takbeloppet ökar med 43 010 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i kapitlet Insatser, avsnittet Återföring av platser. För det särskilda åtagandet har beräknats 1 645 000 kronor som bidrag till utrustning till sjöbefälsutbildningen.
- forskning och forskarutbildning till 408 972 000 kronor.

2. Handelshögskolan i Stockholm

Resultatinformation

Handelshögskolan i Stockholm redovisar 1 281 helårsstudenter för 2003, vilket är 104 färre än för 2002. Högskolan redovisar 30 avlagda doktorsexamina för 2003, vilket är 6 fler än för 2002 och 2 avlagda licentiatexamen vilket är 6 färre än för 2002.

Resurser för 2005

Regeringen beräknar att det högsta belopp som kan utgå till Handelshögskolan i Stockholm för grundutbildning, bibliotek, studiestöd i forskarutbildning och för avlagda doktorsexamina är 50 504 000 kronor.

3. Stiftelsen Högskolan i Jönköping

Resultatinformation, grundläggande högskoleutbildning

Stiftelsen Högskolan i Jönköping har för budgetåret 2003 redovisat helårsprestationer motsvarande 33,4 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp. Tillsammans med tidigare sparade helårsprestationer överstiger värdet av de överskjutande helårsprestationerna vad som är möjligt att spara till nästa budgetår.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för vissa examina vid Stiftelsen Högskolan i Jönköping.

Tabell 10.25:74 Mål för antalet examina i grundutbildningen vid Stiftelsen Högskolan i Jönköping

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL ¹ 2001-2004
Magisterexamen med ämnesdjup	181	196	209	660
Sjuksköterskeexamen ²	166	172	183	660
Läroexamen med inriktning mot tidigare år	192	221	210	705
Läroexamen med inriktning mot senare år	63	76	74	305

¹ Enligt avtal mellan staten och Stiftelsen Högskolan i Jönköping.

² Uppgift om utfall 2001 avser Hälsohögskolan i Jönköping.

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

För 2003 har Stiftelsen Högskolan i Jönköping uppnått målet att i förhållande till 2002 öka antalet helårsstudenter totalt och inom naturvetenskap och teknik.

Stiftelsen Högskolan i Jönköping har uppnått målet att 2003 i förhållande till 2002 öka antalet avlagda examina inom högskoleingenjörutbildningen tillsammans med antalet avlagda högskole-, kandidat- och magisterexamina med inriktning mot teknik. Målet att minst en tredjedel av antalet läroexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik har uppnåtts.

Högskolans särskilda åtagande har fullgjorts.

Resultatinformation, forskning och forskarutbildning

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 till 2003 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:74 Mål för antalet examina i forskarutbildningen

VERTENSKAPSRÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL ¹ 2001-2004
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	2	10	1	22

¹ Enligt avtal mellan staten och Stiftelsen Högskolan i Jönköping.

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

Några resultat för forskarutbildningen vid Stiftelsen Högskolan i Jönköping redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:74 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR 2002	ANDEL KVINNOR 2003
överskjutande	20	8	70 %	38 %
överskjutande	0	0	–	–
Aktiva (ht) ¹	66	64	47 %	45 %
Doktorsexamina	5	2	60 %	100 %
Licentiatexamina	1	0	0 %	–

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 18 procent av nya professorer skall vara kvinnor. Mellan 2001 och 2003 har 15 professorer anställts, varav 27 procent kvinnor.

Tabell 10.25:74 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANTAL 2003	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002	ANDEL KVINNOR 2003
Professorer ¹	21	27	29	14 %	9 %	7 %
Nya professorer	6	6	3			

¹ Heltidsekvivalenter, mätmånad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2005

Det högsta belopp som bör kunna utgå till Stiftelsen Högskolan i Jönköping för budgetåret 2005 beräknas för

- grundutbildning till 369 125 000 kronor, som i sin helhet utgör takbelopp.
- forskning och forskarutbildning till 37 938 000 kronor.

4. Teologiska Högskolan, Stockholm (THS)*Resultatinformation*

Teologiska Högskolan, Stockholm redovisar 191 helårsstudenter för 2003, vilket är 19 fler än för 2002.

Resurser för 2005

Regeringen beräknar bidraget till Teologiska Högskolan, Stockholm till 6 048 000 kronor, vilket motsvarar 199 helårsstudenter.

5. Evangeliska Frikyrkan*Resultatinformation*

Evangeliska Frikyrkan redovisar för Örebro Teologiska Högskola 99 helårsstudenter för 2003, vilket är 12 fler än för 2002.

Resurser för 2005

Regeringen beräknar bidraget till Evangeliska Frikyrkan för Örebro Teologiska Högskola till 2 722 kronor, vilket motsvarar 90 helårsstudenter.

6. Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen*Resultatinformation*

Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen redovisar för Johannelunds teologiska högskola 62 helårsstudenter för 2003, vilket är lika många som 2002.

Resurser för 2005

Regeringen beräknar bidraget till Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen för Johannelunds teologiska högskola till 2 117 000 kronor, vilket motsvarar 70 helårsstudenter.

7. Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut (SMI)*Resultatinformation*

Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut redovisar 59 helårsstudenter för 2003, vilket är 5 fler än för 2002.

Resurser för 2005

Regeringen beräknar bidraget till Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut till

9 994 000 kronor, vilket motsvarar 84 helårsstudenter.

8. Ericastiftelsen*Resultatinformation*

Ericastiftelsen redovisar 38 helårsstudenter inom psykoterapiutbildning med inriktning mot barn- och ungdomar för 2003, vilket är 3 fler än för 2002.

Resurser för 2005

Regeringen beräknar bidraget till Ericastiftelsen till 6 146 000 kronor.

9. Stiftelsen Stora Sköndal*Resultatinformation*

Stiftelsen Stora Sköndal och Ersta Diakonisällskap (se anslagspost 10) redovisar för Ersta Sköndal högskola 728 helårsstudenter för 2003 vilket är 26 fler än för 2002.

Resurser för 2005

Regeringen beräknar bidraget till Stiftelsen Stora Sköndal till 20 202 000 kronor, motsvarande 22 helårsstudenter i kyrkomusikalisk utbildning, 139 helårsstudenter i samordnad sjuksköterske- och socionomutbildning, 178 helårsstudenter i socionomutbildning, 30 helårsstudenter i magisterutbildning i socialt arbete och 50 helårsstudenter i utbildning i teologi.

10. Ersta Diakonisällskap*Resultatinformation*

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för sjuksköterskeexamen vid Ersta Sköndal högskola. I tabellen nedan anges utfallet åren 2001–2003 och målet för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:74 Mål för antalet examina i grundutbildningen vid Ersta Sköndal högskola

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Sjuksköterskeexamen	63	65	55	320

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

Resurser för 2005

Regeringen beräknar bidraget till Ersta Diakoniskällskap till 33 178 000 kronor vilket motsvarar 380 helårsstudenter. I bidraget ingår en resursökning motsvarande 30 helårsstudenter.

11. Stiftelsen Rödakorshemmet

Resultatinformation

Stiftelsen Rödakorshemmet redovisar för Röda Korsets Högskola 330 helårsstudenter för 2003, vilket är 53 färre än 2002.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för sjuksköterskeexamen vid Röda Korsets Högskola. I tabellen nedan anges utfallet åren 2001–2003 och målet för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:74 Mål för antalet examina i grundutbildningen vid Röda Korsets Högskola

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Sjuksköterskeexamen	89	97	105	430

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

Resurser för 2005

Regeringen beräknar bidraget till stiftelsen Rödakorshemmet till 38 078 000 kronor vilket motsvarar 439 helårsstudenter. I bidraget ingår en resursökning motsvarande 10 helårsstudenter.

12. Sophiahemmet, Ideell förening

Resultatinformation

Sophiahemmet, Ideell förening redovisar för Sophiahemmet Högskola 301 helårsstudenter för 2003, vilket är 1 fler än för 2002.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för sjuksköterskeexamen vid Sophiahemmet Högskola. I tabellen nedan anges utfallet åren 2001–2003 och målet för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:74 Mål för antalet examina i grundutbildningen vid Sophiahemmet Högskola

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2003	MÅL 2001-2004
Sjuksköterskeexamen	82	79	84	310

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning.

Resurser för 2005

Regeringen beräknar bidraget till Sophiahemmet, Ideell förening till 28 641 000 kronor vilket motsvarar 326 helårsstudenter. I bidraget ingår en resursökning motsvarande 10 helårsstudenter.

13. Beckmans skola AB

Resultat information

Beckmans skola AB redovisar 122 helårsstudenter för 2003.

Resurser för 2005

Regeringen beräknar bidraget till Beckmans skola AB till 14 447 000 kronor, vilket motsvarar 123 helårsstudenter.

14. Mervärdesskattekostnader för Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping

Under anslagsposten har beräknats mervärdesskattekostnader för Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping i enlighet med de ramavtal som ingåtts mellan staten och bolaget respektive staten och stiftelsen.

Enligt avtalen skall staten ersätta bolaget respektive stiftelsen för de mervärdesskattekostnader, som uppkommer i den grundläggande högskoleutbildningen och forskningen vid Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping. Syftet är att garantera konkurrensneutralitet gentemot statliga högskolor och universitet.

Budgetåret 2003 anvisade staten 297,7 miljoner kronor avseende ersättning för mervärdesskattekostnader. Det sammanlagda belopp som utbetalades för 2003 var 201,6 miljoner kronor.

Enligt prognoser kommer de samlade utgifterna för mervärdesskattekostnader 2004 att uppgå till cirka 218,5 miljoner kronor. Det

högsta belopp som kan utgå för ändamålet beräknas för 2004 till 268,4 miljoner kronor.

Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping omfattas, enligt avtal, av förordningen (2002:831) om myndigheters rätt till kompensation för ingående mervärdesskatt som gäller för övriga statliga lärosäten, dvs. att åtta procent av erhållna bidrag skall inbetalas.

Tabell 10.25:74 Härledning av anslagsnivån 2005-2007.

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	1 940 279	1 940 279	1 940 279
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	19 805	43 037	79 490
Beslut	-2 289	-2 316	-2 359
Överföring till/från andra anslag	49 120	49 702	50 616
Övrigt	-79	-80	-81
Förslag/beräknat anslag	2 006 836	2 030 623	2 067 944

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.75 25:75 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.

Tabell 10.25:75 Anslagsutvecklingen för anslaget Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.

Tusental kronor

2003	Utfall	593 027	Anslags-sparande	35 340
2004	Anslag	484 126	Utgifts-prognos	490 872
2005	Förslag	287 228		
2006	Beräknat	174 342 ¹		
2007	Beräknat	171 195 ²		

¹ Motsvarar 172 299 tkr i 2005 års prisnivå.

² Motsvarar 166 136 tkr i 2005 års prisnivå.

Under detta anslag har medel beräknats för verksamhet inom högskoleområdet för vilken medel inte har ställts till förfogande under annat anslag. Under anslaget beräknas även bidrag till Svenska studenthemmet i Paris samt bidrag till Sveriges Förenade Studentkårer.

Av anslagssparandet har 16 133 952 kronor dragits in genom regeringsbeslut den 3 juni 2004.

Bemyndigande om ekonomiska åtagande**Tabell 10.25:75 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden**

Tusental kronor

	Utfall 2003	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007–
Utestående åtaganden vid årets början		2 305	3 000	3 000	
Nya åtaganden		3 000	3 000		
Infriade åtaganden		2 305	3 000	3 000	0
Utestående åtaganden vid årets slut		3 000	3 000		
Erhållet/förslaget bemyndigande		3 000	3 000		

Svenska institutet beviljar under ett år stipendier för senare läsår. Regeringen bör därför för läsåret 2005/06 bemyndigas att besluta om tilldelning av medel för detta ändamål som innebär åtagande för kommande budgetår. Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att fatta beslut, som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter om högst 3 000 000 kronor för 2006.

Regeringens överväganden

Regeringen har vid beräkning av anslaget utgått från följande belopp.

Tabell 10.25:75 Fördelning på anslagsposter

Tusental kronor

ANSLAGSPOST	BELOPP
1 Svenska studenthemmet i Paris	1 629
2 Bidrag till Sveriges Förenade Studentkårer	214
3 Statsbidrag till Teknik- och naturvetenskapscentrum	23 100
4 Informationsinsatser och svenskundervisning i utlandet	7 597
5 Stipendier inom programmet North2north	500
6 Stipendier för studier vid College of Europe	362
7 Statliga ålderspensionsavgifter	26 561
8 Stödåtgärder inom ramen för EU:s utbildningsprogram	1 409
9 Särskilda lärarutbildningar, SÅL	135 000
10 Utveckling av talböcker	2 775
11 Linnéjubileet	1 000
12 Södertörns högskola	8 000
13 Stöd till IRECO	10 000
14 Akademisk mötesplats för Östersjön	2 000
15 Regeringens disposition	67 081
Summa	287 228

Resursfördelning för 2005

Regeringen föreslår att från anslaget förs 93,7 miljoner kronor tillbaka till ett antal lärosäten i enlighet med vad som redovisats i kapitlet Insatser, avsnittet Återföring av platser. Vidare förs 3,8 miljoner kronor från anslaget till anslaget 25:26 *Göteborgs universitet: Grundutbildning* för att finansiera Hantverksskolan i Mariestad, Dacapo vid Göteborgs universitet samt 5,8 miljoner kronor till anslaget 25:56 *Danshögskolan: Grundutbildning* för att finansiera nycirkusutbildningen vid Danshögskolan.

Från anslaget föreslås att 10 miljoner kronor förs till anslaget 25:47 *Mittuniversitetet: Forskning och forskarutbildning* för förstärkning av forskningsresurserna vid Mittuniversitet och 0,75 miljoner kronor till Högskolan på Gotland anslaget 25:76 *Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor* för forskning med inriktning mot handel och kultur i Östersjöområdet. Vidare förs från anslaget 136 000 000 kronor till anslaget 25:77 *Ersättningar för klinisk utbildning och forskning*.

Regeringen föreslår att en miljon kronor tillförs utgiftsområde 1 Rikets styrelse anslag 90:5 *Regeringskansliet m.m.* för regeringskansliets förvaltningsanslag för Utbildningsdepartementets utredningsverksamhet, från detta anslag.

3. Statsbidrag till teknik- och naturvetenskapscentrum

Anslagsposten utgör ett statsbidrag till teknik- och naturvetenskapscentrum (TNC), s.k. science center, och disponeras av Högskoleverket. Verket har att i samråd med Myndigheten för skolutveckling och Statens kulturråd

fördela medlen. Myndigheten för skolutveckling kommer att från och med den 1 juli 2005 överta ansvaret från Högskoleverket för bidragsgivningen.

4. Informationsinsatser och svenskundervisning i utlandet

Medel under anslagsposten disponeras av Svenska institutet och beräknas finansiera information om och presentation av svensk högre utbildning i utlandet, inklusive drift, underhåll och utveckling av den elektroniska informationsportalen med information om svensk högre utbildning till utländska studenter, samt åtgärder som främjar undervisning i svenska och om svenska förhållanden i utlandet. Resultat av verksamheten under 2003 framgår av kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Internationellt samarbete inom högre utbildning.

Lönekostnader för en professur i svenska språket som är placerad vid universitetet i Tartu, Estland, skall finansieras under anslagsposten. Då Estland blev fullvärdig EU-medlem i maj 2004, föreslår regeringen en successiv utfasning av det svenska stödet till professuren under en treårsperiod med början den 1 juli 2005.

5. Stipendier inom programmet North2north

Under anslagsposten disponerar Svenska institutet medel avsedda att finansiera insatser i samband med program för student- och lärarmobilitet benämnt North2north inom ramen för Arktiska rådets universitetssamarbete UArctic. Resultat av verksamheten under 2003 framgår av kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Internationellt samarbete inom högre utbildning.

Regeringen konstaterar att medelstildelingen för den första programperioden 2002–2004 har grundat sig på alltför optimistiska bedömningar av programmets utveckling. Anslagsposten har därför minskats till 500 000 kronor.

6. Stipendier för studier vid College of Europe

Resurser har beräknats för stipendiemöjligheter till College of Europe. Stipendierna bör ges till personer som genomgått svensk högskoleutbildning och avlagt akademisk examen. Medlen

disponeras av Svenska institutet och avser att finansiera stipendier samt administrationen av dessa. Resultat av verksamheten under 2003 framgår av kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Internationellt samarbete inom högre utbildning.

7. Statliga ålderspensionsavgifter

Resurser för ökade utgifter för utbildningsbidrag för forskarstuderande med anledning av ålderspensionsreformen finns beräknade under anslagsposten.

8. Stödåtgärder inom ramen för EU:s utbildningsprogram.

Fortsatt stöd med 1 097 000 kronor har beräknats för Tempus, EU:s samarbetsprogram med Central- och Östeuropa inom högre utbildning.

Under anslagsposten har 104 000 kronor beräknats för stöd till utveckling av projektansökningar samt till spridning av resultat inom EU:s utbildningsprogram Leonardo da Vinci, där universitet och högskolor medverkar.

Vidare har 208 000 kronor beräknats för att delfinansiera universitets och högskolors kostnader för intensivkurser i svenska språket för Erasmusstudenter, s.k. Intensive Language Preparation Courses (ILPC). ILPC är en permanent aktivitet inom ramen för EU:s utbildningsprogram Sokrates.

Medlen disponeras av Internationella programkontoret för utbildningsområdet.

9. Särskilda lärarutbildningar, SÄL

Under perioden 2002–2006 avsätts medel för den satsning på Särskilda lärarutbildningar som aviserades i budgetpropositionen för 2002 (prop. 2001/02:1 utg. omr. 16, bet. 2001/02:UbU1, rskr. 2001/02:97).

10. Utveckling av talböcker

Under anslagsposten disponerar Talboks- och punktskriftsbiblioteket medel för att utveckla

talboksproduktion baserat på en ny metod för inläsning genom talsyntes.

11. Linnéjubileet

Under anslagsposten disponerar Uppsala universitet medel för vård och upprustning av Linnéminnen med anledning av 300-årsminnet 2007 av Carl von Linnés födelse.

12. Södertörns högskola

Under anslagsposten disponerar Södertörns högskola medel för att under 2005 finansiera den naturvetenskapliga forskningen vid högskolan.

13. Stöd till IRECO

Under perioden 2003–2005 tillförs IRECO medel för att i samarbete med VINNOVA arbeta för en omstrukturering av industriforskningsinstituterna inom IRECO med målet att skapa färre och större institut med internationell konkurrenskraft och en stark förankring hos näringslivet.

14. Akademisk mötesplats för Östersjön

Under anslagsposten disponerar Högskolan på Gotland medel för att utveckla högre utbildning och forskning med inriktning på Östersjön.

15. Regeringens disposition

Medel under anslagsposten kommer att användas till riktade satsningar inom universitet och högskolor.

Tabell 10.25:75 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	484 126	484 126	484 126
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	4 710	10 504	19 595
Beslut	30 217	30 575	31 137
Överföring till/från andra anslag	-263 531	-382 946	-396 335
Övrigt	31 706	32 082	32 671
Förslag/beräknat anslag	287 228	174 342	171 194

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.76 25:76 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor

Tabell 10.25:76 Anslagsutveckling för anslaget Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor

Tusental kronor

År	Utfall	341 243	Anslags-sparande	0
2003	Utfall	341 243	Anslags-sparande	0
2004	Anslag	348 438	Utgifts-prognos	342 018
2005	Förslag	347 644		
2006	Beräknat	351 766 ¹		
2007	Beräknat	358 231 ²		

¹ Motsvarar 347 644 tkr i 2005 års prisnivå.

² Motsvarar 347 644 tkr i 2005 års prisnivå.

Under detta anslag beräknas all ersättning – inklusive ersättning för lokalhyror och kostnader för inredning och utrustning – som är förenad med forskning vid högskolor som inte har vetenskapsområden samt för konstnärligt utvecklingsarbete vid de konstnärliga högskolorna i Stockholm.

Regeringens överväganden

Regeringen har vid beräkning av anslaget utgått från följande:

Tabell 10.25:76 Fördelning på anslagsposter

Tusental kronor

ANSLAGSPOST	BELOPP	
1	Danshögskolan	3 417
2	Dramatiska institutet	3 272
3	Högskolan i Borås	32 247
4	Högskolan Dalarna	37 418
5	Högskolan på Gotland	8 695
6	Högskolan i Gävle	64 894
7	Högskolan i Halmstad	36 357
8	Högskolan Kristianstad	28 169
9	Högskolan i Skövde	24 432
10	Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	23 173
11	Idrottshögskolan i Stockholm	21 590
12	Konstfack	4 202
13	Kungl. Konsthögskolan	2 233
14	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	4 283
15	Lärarhögskolan i Stockholm	27 818
16	Operahögskolan i Stockholm	2 667
17	Södertörns högskola	19 873
18	Teaterhögskolan i Stockholm	2 904
Summa	347 644	

Resursfördelning för 2005

Regeringen föreslår att anslaget ökar med 750 000 kronor som överförs från anslaget 25:75 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* Medlen avser en förstärkning av forskningen vid Högskolan på Gotland för forskning med inriktning mot handel och kultur i Östersjöområdet. I anslagsposten Idrottshögskolan i Stockholm ingår medel till Centrum för idrottsforskning med 6 157 000 kronor.

Tabell 10.25:76 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	348 438	348 438	348 438
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	3 546	7 719	14 264
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	-4 361	-4 413	-4 494
Övrigt	21	21	22
Förslag/beräknat anslag	347 644	351 766	358 230

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.77 25:77 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning**Tabell 10.25:77 Anslagsutveckling för anslaget Ersättning för klinisk utbildning och forskning**

Tusental kronor

År	Utfall	1 730 619	Anslags-sparande	0
2003	Utfall	1 730 619		
2004	Anslag	1 780 460	Utgifts-prognos	1 780 460
2005	Förslag	1 934 671		
2006	Beräknat	1 957 603 ¹		
2007	Beräknat	1 993 583 ²		

¹ Motsvarar 1 934 671 tkr i 2005 års prisnivå.

² Motsvarar 1 934 671 tkr i 2005 års prisnivå.

Från anslaget utgår ersättning till vissa landsting enligt avtal om samarbete om grundutbildning av läkare, medicinsk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården samt om samarbete om grundutbildning av tandläkare, odontologisk forskning och utveckling av tandvården.

Regeringens överväganden

Ett nytt avtal om samarbete om grundutbildning av tandläkare, odontologisk forskning och utveckling av tandvården har den 30 respektive den 31 augusti 2004 slutits mellan svenska staten, Västra Götalands läns landsting och Västerbottens läns landsting. Information om det nya avtalet finns under kapitlet Insatser, avsnittet Nytt avtal om samarbete om grundutbildning av tandläkare m.m.

Tabell 10.25:77 Dimensionering av läkarutbildningen

Helårsstudenter

UNIVERSITET	2005	2006	2007
Uppsala universitet	723	748	761
Lunds universitet	916	941	954
Göteborgs universitet	774	806	822
Umeå universitet	742	759	768
Linköpings universitet	583	615	631
Karolinska institutet	1 440	1 468	1 480

Tabell 10.25:77 Dimensionering av tandläkarutbildningen

Helårsstudenter

UNIVERSITET	2005	2006	2007
Göteborgs universitet	300	300	300
Umeå universitet	225	225	225

Regeringen har vid beräkning av anslaget utgått från följande belopp.

Tabell 10.25:77 Medicinsk utbildning och forskning

Tusental kronor

Uppsala universitet	225 533
Lunds universitet	354 254
Göteborgs universitet	367 672
Umeå universitet	207 086
Linköpings universitet	159 043
Karolinska institutet	511 058

Tabell 10.25:77 Odontologisk utbildning och forskning

Tusental kronor

Göteborgs universitet	58 990
Umeå universitet	51 035

Resursfördelning för 2005

Regeringen godkände den 11 november 2003 ett avtal om samarbete om läkarutbildning och kliniskt inriktad medicinsk forskning som svenska staten den 13 juni 2003 slöt med företrädare för de sex berörda landstingen. I enlighet med avtalet föreslår regeringen att anslaget ökar med 121 miljoner kronor. Medlen har överförts från anslaget 25:75 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.*

Med anledning av det nya avtalet om grundutbildning av tandläkare, odontologisk forskning och utveckling av tandvården föreslår regeringen att anslaget ökar med ytterligare 15 miljoner kronor. Medlen har överförts från anslaget 25:75 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.*

Tabell 10.25:77 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	1 780 460	1 780 460	1 780 460
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	18 148	39 467	72 917
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	136 063	137 676	140 206
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 934 671	1 957 603	1 993 583

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.78 25:78 Högskoleverket

Tabell 10.25:78 Anslagsutveckling för anslaget Högskoleverket

Tusental kronor

År	Utfall	187 116	Anslags-sparande	4 425
2003	Utfall	187 116	Anslags-sparande	4 425
2004	Anslag	185 901 ¹	Utgifts-prognos	182 491
2005	Förslag	187 915		
2006	Beräknat	189 502 ²		
2007	Beräknat	192 863 ³		

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

² Motsvarar 187 174 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 187 174 tkr i 2005 års prisnivå.

Högskoleverkets uppgift är att genom uppföljningar och utvärderingar bidra till att förbättra och förnya den högre utbildningen och forskningen vid universitet och högskolor. Högskoleverket svarar också för tillsynen över högskolans verksamhet i syfte att öka rättssäkerheten i högskolan. Verket har också som uppgift att på uppdrag av regeringen genomföra utredningar och utvärderingar som grund för regeringens ställningstagande i olika frågor. Verket har dessutom ansvar för statistik om verksamheten vid universitet och högskolor.

Anslaget finansierar myndighetens verksamhet.

Av anslagssparandet har 4 425 152 kronor dragits in genom regeringsbeslut den 3 juni 2004.

Tabell 10.25:78 Fördelning på anslagsposter

Tusental kronor

ANSLAGSPOST	BELOPP
1. Högskoleverket	157 313
2. Rådet för högre utbildning	30 602
Summa	187 915

Budget för avgiftsbelagd verksamhet**Tabell 10.25:78 Uppdragsverksamhet**

Tusental kronor

UPPDRAGSVERKSAMHET	INTÄKTER	KOSTNADER	RESULTAT (INTÄKTSKOSTNAD)
Utfall 2003	10 100	13 600	-3 500
Prognos 2004	14 800	14 800	0
Budget 2005	16 000	15 000	1 000

Regeringens överväganden*Resultatinformation*

Regeringen har på politikområdesnivån i tillämpliga delar redovisat Högskoleverkets insatser och uppnådda resultat vad avser verksamhetsområdet Utbildning och universitetsforskning.

Högskoleverket främsta uppgift är att granska kvaliteten i högskolans verksamhet och att främja kvalitetsutvecklingen. Utvärderingar av såväl grundutbildningen som forskarutbildningen vid universitet och högskolor har bidragit till att kvaliteten har förbättrats. Under 2003 har nio rapporter publicerats. I vissa fall har granskningarna lett till att examensrätter har ifrågasatts, men kritiken har lett till att högskolorna har vidtagit åtgärder som har höjt kvaliteten.

Högskoleverket följer den nationella och internationella utvecklingen inom området kvalitetsgranskning och ingår i såväl nordiska som europeiska nätverk.

Syftet med tillsynsverksamheten är att öka rättssäkerheten för den enskilda genom att påpeka och diskutera brister och problem med det berörda lärosätet. Antalet tillsynsärenden har ökat under 2003 jämfört med tidigare år. Dessa ärenden har till största delen gällt enskilda studenters rättssäkerhet och flera av dessa har stor principiell betydelse för universitet och högskolor.

Lärosätena har godtagit verkets bedömningar och ändrat den lokala regeltillämpningen.

Resursfördelning 2005

För implementering av den tidsbegränsade utbildningssatsningen – kombinationsutbildningar föreslår regeringen att anslaget ökar med 750 000 kronor.

Regeringens bedömning

Regeringens bedömning är att resultatinformationen i årsredovisningen ger en god bild av utvecklingen inom de områden som Högskoleverket ansvarar för. Enligt regeringens mening har de mål som uppställts för verksamheten uppfyllts.

Rådet för högre utbildning

Vid Högskoleverket finns ett råd för högre utbildning. Rådet fördelar medel för pedagogisk utveckling av högskolans utbildningar. Rådet har också till uppgift att sprida information om högskolepedagogisk forskning.

Tabell 10.25:78 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	185 151	185 151	185 151
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 014	4 350	7 712
Beslut	750	0	0
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	187 915	189 502	192 863

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.79 25:79 Verket för högskoleservice

Tabell 10.25:79 Anslagsutveckling för Verket för högskoleservice

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Slagslag	Belopp
2003	Utfall	13 148	Anslags-sparande	457
2004	Anslag	14 053	Utgifts-prognos	14 251
2005	Förslag	14 225		
2006	Beräknat	14 436 ¹		
2007	Beräknat	14 701 ²		

¹ Motsvarar 14 225 tkr i 2005 års prisnivå.² Motsvarar 14 225 tkr i 2005 års prisnivå.

Verket för högskoleservice (VHS) ansvarar för den samordnade antagningen till grundläggande högskoleutbildning. Utöver detta biträder VHS universitet, högskolor och andra myndigheter vid upphandling.

Anslaget finansierar underhåll och utveckling av datorbaserade system för antagningsprocessen samt kostnader för övrig antagningsverksamhet, såsom betygsdatabas och bedömning av utländska gymnasiebetyg.

Avgiftsbelagd verksamhet

Det ekonomiska målet för den avgiftsbelagda verksamheten är att intäkterna skall täcka kostnaderna för verksamheterna.

Tabell 10.25:79 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

UPPDRAGSVERKSAMHET	INTÄKTER	KOSTNADER	RESULTAT (INTÄKTSKOSTNAD)
UTFALL 2003			
Systemunderhåll och bedömningsservice	171	3 270	-3 099
Antagning	58 432	50 528	7 904
Upphandling	20 327	19 765	502
PROGNOS 2004			
Systemunderhåll och bedömningsservice		3 159	-3 159
Antagning	84 477	81 318	3 159
Upphandling	20 565	20 565	0
BUDGET 2005			
Uppdragsverksamhet	114 465	114 465	0

Regeringens överväganden*Resultatinformation*

Den samordnade antagningen till höstterminen 2003 och vårterminen 2004 har genomförts inom uppsatta tids- och kostnadsramar. Fler sökanden har under 2003 anmält sig via VHS hemsida jämfört med 2002.

Antalet ärenden avseende bedömning av utländska gymnasiebetyg har ökat under de senaste åren. Under budgetåret 2003 fick VHS 1 000 000 kronor i förstärkning för att minska handläggningstiderna för bedömningar av utländska gymnasiebetyg. Under 2003 har handläggningstiderna minskat och antalet ärenden som avslutats under året har ökat jämfört med 2002.

Regeringen gav i juni 2000 VHS i uppdrag att i samarbete med universitet och högskolor utveckla ett nytt flexibelt antagningssystem för såväl samordnad som lokal antagning (s.k. NyA-projektet). Utvecklingskostnaderna för NyA-projektet skall rymmas inom VHS och universitetens och högskolornas befintliga medel. Under 2003 konstaterade projektgruppen för NyA en försening i utvecklingsarbetet. Enligt tidigare redovisning beräknades systemet kunna tas i bruk inför antagningen till höstterminen 2004. Styrgruppen beslutade att utsträcka tidsplanen, vilket innebär att systemet kommer att användas av VHS för antagning till program vårterminen 2006. För antagning till kurser planeras NyA att användas fullt ut inför höstterminen 2006. Mot bakgrund av detta har regeringen i regleringsbrevet för budgetåret 2004 gett verket i uppdrag att kvartalsvis inkomma med lägesbeskrivning samt beräknade kostnader för projektet.

Från och med den 1 april 2004 är VHS teknisk systemförvaltare för lärosätenas studieadministrativa IT-stöd Ladok.

Beträffande VHS upphandlingsverksamhet har antalet upphandlingsuppdrag minskat under 2003. Upphandlingsvärdet är trots detta ungefär i nivå med värdet föregående år. Färre universitet och högskolor anlätade VHS upphandlingstjänster under 2003 jämfört med 2002. Övriga statliga myndigheter har däremot anlitat VHS i högre omfattning.

Mot bakgrund av det som redovisats beräknas kostnaden för budgetåren 2004 och 2005 enligt ovan.

Tabell 10.25:79 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	14 053	14 053	14 053
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	172	383	648
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	14 225	14 436	14 701

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.80 25:80 Centrala studiestödsnämnden m.m.

Tabell 10.25:80 Anslagsutveckling för Centrala studiestödsnämnden

Tusental kronor

2003	Utfall	419 883	Anslags-sparande
2004	Anslag	414 315 ¹	Utgifts-prognos 383 447
2005	Förslag	505 470	
2006	Beräknat	380 343 ²	
2007	Beräknat	386 867 ³	

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

² Motsvarar 376 470 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 376 470 tkr i 2005 års prisnivå.

Anslaget finansierar utgifter för administration av olika studiestöd och lån till hemutrustning för flyktingar. Anslaget finansierar delvis också Centrala studiestödsnämndens (CSN:s) studiet-sociala verksamhet. Vidare finansierar anslaget utgifter för administration av bidrag vid korttidsstudier vid Statens institut för särskilt utbildningsstöd (Sisus), Landsorganisationen i Sverige (LO) och Tjänstemännens Centralorganisation (TCO).

I samband med en internrevision 2003 har CSN uppmärksammat felaktigheter i redovisning i samband med byte av finansieringsmodell 2000. Korrigeringen av detta fel har medfört att anslagna medel har överskridits. För att hantera anslagsöverskridandet har anslaget 25:78 *Centrala studiestödsnämnden m.m.* förstärkts med 41 000 000 kronor i 2004 års ekonomiska vårproposition.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 10.25:80 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

	Inbetalda avgifter 2003	Prognos inbetalda avgifter 2004	Prognos inbetalda avgifter 2005
Offentlig-rättslig verksamhet	313 000	320 000	330 000

CSN:s verksamhet utgörs av ett enda verksamhetsområde. Alla avgifter får disponeras av myndigheten och skall bidra till att finansiera verksamheten hos CSN. Avgifterna redovisas därför mot anslaget 25:80 *Centrala studiestödsnämnden m.m.*

Revisionens iakttagelser

CSN har för verksamhetsåret 2003 av Riksrevisionen fått en revisionsberättelse med invändning. CSN har under 2003 korrigerat fel i redovisningen orsakade av tidigare brister i den interna styrningen och kontrollen. Denna korrigering har medfört att anslaget överskridits med 45,5 miljoner kronor. CSN har i samband med korrigeringen inte haft regeringens beslut att med särskilda medel täcka överskridandet.

CSN har under 2003 vidtagit åtgärder för att förbättra den interna kontrollen och skall även under 2004 fortsätta att förbättra rutinerna.

Regeringen utgår ifrån att de vidtagna åtgärderna skall förhindra framtida fel i redovisningen och förutsätter att ekonomiadministrationen fortsättningsvis håller god kvalitet.

Regeringens överväganden

Verksamhetens omfattning bedöms ligga på samma nivå som 2004 och kan finansieras med oförändrade resurser.

I syfte att minska risken för friställning av personal och samtidigt stärka kompetensen inom den av kommun och landsting finansierade verksamheten inom vård, skola och omsorg, har riksdagen, i enlighet med förslaget i 2004 års ekonomiska vårproposition, beslutat om en tidsbegränsad utbildningssatsning. Satsningen innehåller ett anpassat studiestöd för deltagarna. För systemutveckling och administration av detta stöd har anslaget 25:78 *Centrala studiestödsnämnden m.m.* ökat med 1 000 000 kronor 2004. Administrationen av satsningen innebär

också att CSN skall utbetala ersättning för anordnade utbildningsplatser vid respektive högskola. Utgiften för utbildningsplatserna beräknas till 128 miljoner kronor.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 505 470 000 kronor för budgetåret 2005.

Tabell 10.25:80 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004¹	372 315	372 315	372 315
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris & löneomräkning ²	4 103	7 975	14 499
Beslut	129 000	0	0
Överföring till/från andra anslag	52	53	53
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	505 470	380 343	386 867

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.81 25:81 Överklagandenämnden för studiestöd

Tabell 10.25:81 Anslagsutveckling för Överklagandenämnden för studiestöd

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2003	10 171	418	
2004	10 671 ¹		10 630
2005	Förslag	10 824	
2006	Beräknat	10 912 ²	
2007	Beräknat	11 092 ³	

¹ Inklusivt tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

² Motsvarar 10 824 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 10 824 tkr i 2005 års prisnivå.

Anslaget finansierar utgifter för kansliets verksamhet, arvoden och andra ersättningar till nämndens ledamöter. Anslagssparandet för budgetåret 2003 beror till stor del på att ingående behållning från 2002 inte förbrukats. Anslagssparandet får disponeras av myndigheten 2004.

Regeringens överväganden

Regeringen anser att det finns förutsättningar för Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) att klara uppställda mål med medel motsvarande 2004 års tilldelning under det kommande året.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 10 824 000 kronor för budgetåret 2005.

Tabell 10.25:81 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004¹	10 671	10 671	10 671
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris & löneomräkning ²	153	241	421
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	10 824	10 912	11 092

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget.

Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.82 25:82 Internationella programkontoret för utbildningsområdet

Tabell 10.25:82 Anslagsutveckling för Internationella programkontoret för utbildningsområdet

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2003	40 579	603	
2004	41 915 ¹		41 228
2005	Förslag	43 514	
2006	Beräknat	44 273 ²	
2007	Beräknat	45 246 ³	

¹ Inklusivt av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition, (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

² Motsvarar 43 514 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 43 514 tkr i 2005 års prisnivå.

Anslaget finansierar Internationella programkontoret för utbildningsområdet som svarar för stöd till aktörer inom utbildningsområdet som önskar delta i olika former av internationellt samarbete. Verksamheten omfattar olika EU-program samt vissa nordiska och nationella

stipendieordningar för främjande av internationellt samarbete.

Av anslagssparandet har 157 000 kronor dragits in enligt regeringsbeslut den 23 juni 2004.

Regeringens överväganden

Regeringens bedömning är att det svenska deltagandet inom de program som myndigheten svarar för huvudsakligen är på en tillfredsställande nivå. Dock bör insatser göras för ökat deltagande inom vissa delar av programmen, bl.a. för student- och lärmobiliteten inom Erasmus och transnationella utvecklingsprojekt inom Leonardo da Vinci, EU:s program för yrkesutbildning. Administrationen av Interpraktikstipendierna flyttas från programkontoret till Arbetsmarknadsstyrelsen vilket dock inte påverkar anslaget då verksamheten finansierats över utgiftsområde 13 Arbetsmarknad, se utgiftsområde 13 avsnitt 4.6.2. Regeringen föreslår att 1 225 000 kronor förs till anslaget från det under utgiftsområde 13 Arbetsmarknad uppförda anslaget 22:1 *Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader* för hantering av IAESTE, internationell praktikplatsförmedling för blivande civilingenjörer och naturvetare. Anslaget för 2005 beräknas till 43 514 000 kronor.

Tabell 10.25:82 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	41 915	41 915	41 915
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	374	1 112	2 058
<i>Beslut</i>			
Överföring till/från andra anslag	1 225	1 246	1 274
<i>Övrigt</i>			
Förslag/beräknat anslag	43 514	44 273	45 246

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.83 25:83 Myndigheten för Sveriges nätuniversitet

Tabell 10.25:83 Anslagsutveckling för Myndigheten för Sveriges nätuniversitet

Tusental kronor

År	Utfall	35 382	Anslags-sparande	358
2003	Utfall	35 382	Anslags-sparande	358
2004	Anslag	31 751	Utgifts-prognos	31 166
2005	Förslag	32 028		
2006	Beräknat	32 529 ¹		
2007	Beräknat	33 135 ²		

¹ Motsvarar 32 028 tkr i 2005 års prisnivå.

² Motsvarar 32 028 tkr i 2005 års prisnivå.

Myndigheten för Sveriges nätuniversitet skall stödja Sveriges nätuniversitet och i samverkan med universitet och högskolor främja utvecklingen av IT-stödd distansutbildning.

Anslaget finansierar myndighetens verksamhet, en presentation av universitet och högskolors utbud av IT-stödd distansutbildning i en IT-stödd portal samt utgifter för att identifiera och stödja områden som saknar IT-stödd distansutbildning.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Myndigheten för Sveriges nätuniversitet har i årsredovisningen för budgetåret 2003 redovisat sin verksamhet i enlighet med uppsatta mål och återrapporteringskrav.

Myndigheten har stött lärosätena i deras utveckling av personalens kompetens kring IT-stödd distansutbildning samt givit stöd till institutionell utveckling av goda rutiner och stödprocesser för flexibelt lärande och IT-stödd distansutbildning. Myndigheten har även tillsammans med Kungl. biblioteket arbetat med att bygga upp olika former av nätbaserade bibliotekstjänster.

Myndigheten ansvarar för ett register över den IT-stödda distansutbildning som universitet och högskolor anmäler till myndigheten. En förutsättning för att ett lärosäte skall kunna få del av de medel som regeringen särskilt avsatt för att stimulera utbyggnaden av Sveriges nätuniversitet är att kurserna är registrerade hos myndigheten. Under 2002 och 2003 disponerade lärosätena således 211 miljoner kronor

respektive 159 miljoner kronor för ändamålet och under 2004 disponeras 100 miljoner kronor.

Ytterligare kommentarer vad gäller Sveriges nätuniversitet finns i kapitlet Insatser, avsnittet Sveriges nätuniversitet.

Tabell 10.25:83 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	31 751	31 751	31 751
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	277	778	1 384
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	32 028	32 529	33 135

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.84 25:84 Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.

Tabell 10.25:84 Anslagsutveckling för Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.

Tusental kronor

År	Utfall	34 850	Anslags-sparande	4 709
2003	Utfall	34 850	Anslags-sparande	4 709
2004	Anslag	34 666 ¹	Utgifts-prognos	27 500
2005	Förslag	34 808		
2006	Beräknat	34 808 ²		
2007	Beräknat	34 808 ³		

¹ Inklusivt av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition, (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

² Motsvarar 34 808 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 34 808 tkr i 2005 års prisnivå.

Den största delen av anslaget avser Sveriges medlemsavgift till Unesco, vilken utbetalas i euro och i USD. Anslaget finansierar även medlemsavgifter till konventionen om skydd för världens kultur- och naturarv, Internationella centret för bevarande och restaurering av kulturföremål i Rom (ICCROM) samt avgifter till fonden kopplad till konventionen om det immateriella kulturarvet. Vidare täcker anslaget kostnader för Svenska unescorådet samt bevakning av Unescos verksamhet i Paris.

Av anslagssparandet har 4 416 000 kronor dragits in enligt regeringsbeslut den 23 juni 2004.

Regeringens överväganden

Faktorer som styr utgifterna under detta anslag är utvecklingen av organisationens budget, Sveriges andel av budgeten samt valutaförändringar. I samband med USA:s återinträde i Unesco har Sveriges avgift minskat fr.o.m. 2004. I budgetpropositionen för 2004 sänktes därför anslaget med 3 000 000 kr.

Till följd av en översyn av Svenska unescorådet, dess verksamhet och arbetsformer har regeringen överfört huvudansvaret för vissa arbetsuppgifter till centrala myndigheter inom utbildnings- och forskningsområdet. Regeringen föreslår att 200 000 kronor förs till anslaget 25:2 *Myndigheten för skolutveckling* för att finansiera samordning av svenska skolors deltagande i Associated Schools Project, Unescos nätverk för skolor som arbetar med skolutveckling med internationell inriktning. För 2005 beräknas anslaget till 34 808 000 kronor.

Tabell 10.25:84 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	34 666	34 666	34 666
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	342	342	342
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	-200	-200	-200
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	34 808	34 808	34 808

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.85 25:85 Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m.

Tabell 10. 25:85 Anslagsutveckling för Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m.

Tusental kronor

År	Utfall	9 031	Anslags-sparande	3 780
2003	Utfall	9 031	Anslags-sparande	3 780
2004	Anslag	15 964 ¹	Utgifts-prognos	11 706
2005	Förslag	11 787		
2006	Beräknat	11 937 ²		
2007	Beräknat	12 150 ³		

¹ Inklusivt av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005.

² Motsvarar 11 787 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 11 787 tkr i 2005 års prisnivå.

Anslaget används dels för utveckling av system som skall leda till effektiviseringar och kostnadsminskningar i myndigheternas verksamhet eller av system som ger ökad tillgång till information nationellt och internationellt dels för övergripande statistik inom utbildningsområdet. Från anslaget finansieras även vissa andra övergripande verksamheter av tillfällig art. I nu gällande ansvarsfördelning för officiell statistik inom Utbildningsdepartementets område finansieras den officiella skolstatistiken via anslag till Statens skolverk och högskolestatistiken via anslag till Högskoleverket. Centrala studiestödsnämnden ansvarar för officiell statistik som avser studiestöd. Den officiella statistiken som gäller utbildningsväsendet som helhet finansieras via anslag till Statistiska centralbyrån (SCB). Från detta anslag finansieras särskilda överblickspublikationer och gemensam utbildningsstatistik samt annan internationell jämförande statistik. Fr.o.m. 1998 delfinansieras SCB:s verksamhet med långsiktiga prognoser och analyser vad gäller utbildning och arbetsmarknad från detta anslag. Inom anslaget finansieras även de årliga kostnaderna för OECD-CERI:s indikatorprogram INES.

Delar av anslaget används för verksamheter av tillfällig art och där behoven uppstår löpande under året. Det innebär att anslagsbelastningen kan variera mellan budgetåren.

Av anslagssparandet har 3 380 000 kronor dragits in enligt regeringsbeslut den 23 juni 2004.

Regeringens överväganden

Utöver medel för den årliga statistikverksamheten har under 2004 medel fördelats till verksamheter genom särskilda regeringsbeslut. Det gäller bl. a. delfinansiering av Baltic 21-sekretariatet. Vidare har SCB fått regeringens uppdrag att tillsammans med Vetenskapsrådet utveckla statistiken om forskning och utveckling. Statens skolverk har fått uppdrag att ansvara för planering och genomförande av en konferens i Sverige inom OECD:s indikatorprogram INES. Under innevarande år har tidigare reserverade anslagsmedel om 3,2 miljoner kronor, för ett internationellt seminarium rörande utbildning för hållbar utveckling dragits in med anledning av att seminariet har finansierats på annat sätt. Detta leder till att anslaget reduceras till en permanent nivå fr.o.m. 2005.

För 2005 föreslås att 158 000 kronor överförs till utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid anslaget 28:21 *Riksarkivet och landsarkiven* för finansiering av leveranser av arkivmaterial från vissa myndigheter inom Utbildningsdepartementets område. Vidare att 900 000 kronor överförs från anslagsposten för indikatorprogrammet INES till utgiftsområde 1 Rikets styrelse anslaget 90:5 *Regeringskansliet m.m.* Överföringen görs med anledning av att ordförandeskapet i en av nätverksgrupperna inom INES-programmet från och med 2004 sköts av personer som är anställda inom Utbildningsdepartementet. Medlen avser kostnader för löner och resor. Övriga kostnader för projektet finansieras även fortsättningsvis från detta anslag.

Tabell 10.25:85 Härledning av anslagsnivån 2005-2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	15 964	15 964	15 964
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- & löneomräkning ²	158	364	655
Beslut	-3 277	-3 319	-3 378
Överföring till/från andra anslag	-1 058	-1 072	-1 091
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	11 787	11 937	12 150

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003, (bet. 2003/04:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning

11 Forskningspolitik

11.1 Omfattning

Politikområdet omfattar anslag till nationell och internationell forskning, till infrastruktur för forskning i form av bibliotek, arkiv och datanät, etikprövning samt till nationell kontakt- och utvecklingsverksamhet i förhållande till EU:s forskningssamarbete.

Inom politikområdet finns de forsknings- eller utvecklingsfinansierade myndigheterna Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap, Forskningsrådet för miljö, areella

närningar och samhällsbyggande, Vetenskapsrådet, Verket för innovationssystem samt ett anslag för rymdforskningen. Andra myndigheter som ingår inom politikområdet är Centrala etikprövningsnämnden och de sex regionala etikprövningsnämnderna i Göteborg, Linköping, Lund, Stockholm, Umeå och Uppsala.

Vidare ingår även Institutet för rymdfysik och Polarforskningssekretariatet, Rådet för forsknings- och utvecklingssamarbete inom EU, Kungl. biblioteket och Statens ljud- och bildarkiv.

11.2 Utgiftsutveckling

Tabell 11.1 Utgiftsutveckling inom politikområdet

Miljoner kronor

	Utfall 2003	Budget 2004 ¹	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007
26:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	2 439,8	2 498,1	2 464,0	2 522,8	2 558,5	2 605,7
26:2 Vetenskapsrådet: Förvaltning	94,6	99,7	97,8	105,1	106,2	108,0
26:3 Rymdforskning	149,3	154,7	151,9	156,3	159,5	162,9
26:4 Institutet för rymdfysik	41,8	43,8	43,2	44,4	44,8	45,5
26:5 Kungl. biblioteket	230,4	234,0	231,6	236,9	240,0	244,3
26:6 Polarforskningssekretariatet	21,3	25,1	26,0	25,4	25,7	26,2
26:7 Rådet för forsknings- och utvecklingssamarbete inom EU	13,2	14,4	14,3	15,2	15,4	15,7
26:8 Sunet	39,1	39,3	38,5	39,6	40,5	41,3
26:9 Centrala etikprövningsnämnden		4,1	3,4	4,2	4,2	4,3
26:10 Regionala etikprövningsnämnder		40,0	39,3	40,7	41,1	41,7
26.11 Särskilda utgifter för forskningsändamål	110,3	110,9	108,8	211,5	715,9	1 230,7
Utgiftsområde 16	3 139,7	3 264,1	3 219,0	3 402,1	3 951,8	4 526,3

¹ Inklusivt tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

Miljoner kronor

	Utfall 2003	Budget 2004 ¹	Utgifts- prognos 2004	Förslag anslag 2005	Beräknat anslag a2006	Beräknat anslag 2007
Anslag inom andra utgiftsområden						
Anslag inom utgiftsområde 9						
26:1 Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap: Förvaltning	22,2	22,9	22,7	23,2	23,4	23,8
26:2 Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap: Forskning	277,5	288,4	291,4	291,2	294,2	299,2
Utgiftsområde 9	299,8	311,2	314,1	314,4	317,5	323,0
Anslag inom utgiftsområde 17						
26:1 Statens ljud- och bildarkiv	40,8	41,8	41,8	40,7	41,1	41,8
Utgiftsområde 17	40,8	41,8	41,8	40,7	41,1	41,8
Anslag inom utgiftsområde 20						
26:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader	37,6	41,6	42,2	42,2	42,6	43,3
26:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	279,9	296,4	293,5	299,3	304,1	309,2
Utgiftsområde 20	317,5	338,1	335,8	341,5	346,7	352,5
Anslag inom utgiftsområde 23						
26:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	233,4	232,5	229,5	231,8	235,0	239,4
26:2 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
Utgiftsområde 23	234,6	233,6	230,7	232,9	236,2	240,6
Anslag inom utgiftsområde 24						
26:1 Verket för innovationssystem: Förvaltningskostnader	108,5	114,4	110,5	115,9	116,9	118,9
26:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	969,3	1 111,1	1 081,3	1 122,1	1 138,6	1 161,1
Utgiftsområde 24	1 077,7	1 225,5	1 191,8	1 238,0	1 255,6	1 280,1
Totalt för politikområde Forskningspolitik	5 110,1	5 414,3	5 333,1	5 569,4	6 148,7	6 764,0

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FIU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

11.3 Mål

11.3.1 Mål för 2005

Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2001 (prop. 2000/01:1) att målet för forskningspolitiken är att Sverige skall vara en ledande forskningsnation, där forskning bedrivs med hög vetenskaplig kvalitet. Målet har godkänts av riksdagen (bet. 2000/01:UbU1, rskr. 2000/01:99 och bet. 2000/01:KrU1, rskr. 2000/01:59).

Regeringen föreslår ingen ändring av målet.

11.4 Politikens inriktning

Svensk forskning skall hålla världsklass

Utbildning och forskning driver samhällsutvecklingen och lägger grunden för hållbar tillväxt och framtida välfärd. Genom forskning kan vi bättre förstå den värld vi lever i och förhoppningsvis också göra den bättre. Innovation är ofta baserad på forskning och utveckling. Såväl expansiva kunskapsintensiva branscher som traditionella industribranscher och offentlig sektor behöver tillgång till ny kunskap för att utveckla tekniska nyheter och förnya sin verksamhet.

Sverige tillhör de länder som satsar mest offentliga resurser på forskning. Sverige har dessutom ett mycket FoU-intensivt näringsliv. Svensk forskning håller hög kvalitet. Under de senaste tio åren har antalet internationellt publicerade vetenskapliga artiklar ökat med 45 procent och Sveriges andel av den totala vetenskapliga publiceringen ökade mellan 1981 och 2001 från 1,5 till över 2 procent (National Science Indicators 2003). För att förverkliga visionen att Sverige skall bli Europas mest konkurrenskraftiga, dynamiska och kunskapsbaserade ekonomi (Innovativa Sverige: en strategi för tillväxt genom förnyelse, Ds 2004:36) måste svensk forskning fortsätta att hålla världsklass. Målet för forskningspolitiken är att Sverige skall vara en ledande forskningsnation där forskning bedrivs med hög vetenskaplig kvalitet. FoU-insatser är också av avgörande betydelse för att förverkliga Lissabonstrategins mål att Europa 2010 skall vara världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi med möjlighet till hållbar ekonomisk tillväxt med fler och bättre arbetstillfällen och en hög grad av social sammanhållning.

För att upprätthålla svensk forsknings starka internationella position behöver fortsatta satsningar göras på forskning och forskarutbildning. Under perioden 2000–2005 höjs, som tidigare beslutats och aviserats, de statliga anslagen till forskning och forskarutbildning med sammanlagt 1,7 miljarder kronor. Regeringen föreslår i denna budgetproposition att svensk forskning och forskarutbildning under perioden 2005–2008 tillförs ytterligare 2,3 miljarder kronor utöver tidigare beslutade och aviserade anslagshöjningar.

Genom bl.a. EU:s ramprogram för forskning och teknisk utveckling har den europeiska FoU-samverkan stärkts. Det är angeläget att forskarutbytet omfattar även länder utanför Europa och att svensk forskning samverkar med världsledande miljöer i hela världen.

Forskning i Sverige skall bedrivas med en öppenhet för den mångfald av frågeställningar som finns i samhället och forskningen har en mycket betydelsefull roll för utvecklingen av en kunskapsbaserad ekonomi. Staten har ett särskilt ansvar för finansiering av grundforskning, där frågeställningarna bestäms av forskarna, och för forskarutbildning.

Många användbara forskningsresultat har sin upprinnelse i grundforskning, där kunskaps-

utvecklingen drivs framåt av forskarnas nyfikenhet och önskan att lösa praktiska och teoretiska problem. Samtidigt finns det runt om i samhället, både inom näringslivet och i andra verksamheter, frågeställningar som forskningen kan hjälpa till att besvara. Det är därför viktigt med ett fungerande samspel mellan universitet, högskolor, forskningsinstitut, övrig offentlig verksamhet och näringsliv. Att forskningen kommer till praktisk användning är också något som ger forskarna motivation och driver den akademiska forskningen framåt.

Insatser för forskning och forskarutbildning

Det ökade internationella samarbetet ger större möjligheter att stärka svensk forskning samtidigt som denna utveckling ställer nya krav på att svenska lärosäten och forskningsmiljöer är internationellt konkurrenskraftiga. Förutsättningarna för de bästa svenska forsknings- och innovationsmiljöerna måste förbättras. Deras internationella konkurrenskraft bör stärkas genom prioritering och kraftsamling. Sveriges satsning på grundforskning bör fortsätta. Svensk forskning måste också bli bättre på att satsa på unga forskartalanger och fortsätta öka andelen kvinnor på alla nivåer inom forskarvärlden.

En stor del av den svenska forskarkåren kommer att uppnå pensionsålder inom en tio-femtonårsperiod. En omfattande utbyggnad av forskarutbildningen har genomförts de senaste åren för att möta det ökade behovet av forskarutbildade inom både högskolan och det övriga samhället och säkerställa återväxten av framstående forskare. Under 1990-talet fördubblades det årliga antalet forskar-examinerade (licentiater och doktorer) i Sverige från ca 1 500 till 3 000 examinerade. En omfattande examination i forskarutbildningen är angelägen bl.a. för att trygga återväxten av forskare till både högskolan, näringslivet och samhället i övrigt. De sexton nationella forskarskolor som initierades i den senaste forskningspolitiska propositionen år 2000 har inneburit en modernare och mer strukturerad form av forskarutbildning och skapat nya samverkansmöjligheter mellan doktorander och mellan lärosäten.

Strategiska forskningsområden skall prioriteras

I ett globalt perspektiv är Sverige ett litet land med begränsade resurser. Vid fördelning av forskningsmedel måste prioriteringar göras både mellan och inom områden. Det gör det nödvändigt att förstärka och utveckla starka forskningsmiljöer och sätta fokus på profilområden där Sverige redan har byggt upp en stark tradition och på områden som har intressanta framtidsutsikter. Det är viktigt att forskningsfinansieringen utvecklas så att samlade insatser kan göras inom angelägna områden. Regeringen föreslår i denna budgetproposition att svensk forskning och forskarutbildning under perioden 2005–2008 tillförs ytterligare 2,3 miljarder kronor utöver tidigare beslutade och aviserade anslagshöjningar. Den successiva anslagshöjningen innebär att 100 miljoner kronor tillförs 2005, ytterligare 500 miljoner kronor tillförs 2006, 500 miljoner kronor tillförs 2007 och 1 200 miljoner kronor 2008. Den närmare fördelningen av dessa medel återkommer regeringen till i den forskningspolitiska proposition som läggs i slutet av 2004.

De forskningsfinansierande myndigheterna förväntas utifrån kvalificerade bedömningar fördela forskningsmedel i konkurrens i syfte att förstärka nationella prioriteringar och bidra till ökad kvalitet och kraftsamling. Det är angeläget att Vetenskapsrådet, Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS), Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) och Verket för Innovationssystem (VINNOVA) fortsätter att på ett flexibelt sätt ge utrymme för nya frågeställningar och snabbt fångar upp och ger kraftfullt stöd till angelägna forskningsområden där Sverige är starkt idag eller har förutsättningar att bli starkt i framtiden. De svenska forskningsfinansierande myndigheterna bör i större omfattning samarbeta vid fördelning av resurser och det är önskvärt att de utökar sin samverkan med andra forskningsfinansiärer såsom forskningsstiftelserna.

Ökat samspel mellan forskning, näringsliv och offentlig verksamhet

Forskning har stor betydelse för utvecklingen av näringslivet och offentliga verksamheter. Genom utbyggnaden av högskolan och tilldelningen av

forskningsresurser till alla lärosäten har förutsättningarna för högskolan att bidra till utvecklingen i närområdet ökat. Till detta bidrar också kravet i högskolelagen på lärosätena att de, förutom att bedriva utbildning och forskning, skall samverka med det omgivande samhället. Lärosätenas betydelse för näringslivet kan öka genom stärkt fokus på kommersialisering av forskningsresultat, mer utvecklat samarbete med näringslivet och forskningsinstitut och genom att ytterligare stimulera och ta tillvara lokala och regionala styrkor.

Sverige har en lång tradition av samarbete mellan akademisk forskning och de stora industriföretagen. Framöver bedöms de små och medelstora företagens betydelse för ekonomin öka. Därför är det angeläget att samarbetet vidareutvecklas till att i högre utsträckning även omfatta mindre företag och nya branscher. De mindre företagen måste på ett bättre sätt kunna ta del av kunskapsutvecklingen inom universitet, högskolor och forskningsinstitut.

Utveckling av industriforskningsinstitutet

Den offentligt finansierade forskningen i Sverige är i internationell jämförelse starkt koncentrerad till universitet och högskolor, medan den forskning som utförs vid forskningsinstitut är mindre i omfattning jämfört med många andra länder.

För att stärka den tillämpade industriforskningen, behöver industriforskningsinstitutet utvecklas som ett viktigt komplement till universitet och högskolor. Dessutom bör ett utökat samarbete med lärosätena och andra forskningsinstitut främjas. Den påbörjade processen med att slå samman industriforskningsinstitutet för att skapa mer sammanhållna enheter fullföljs. Större och mer fokuserade institut bör på ett effektivare sätt än idag kunna fungera som en länk mellan högskolans och näringslivets forskning. De bör också på ett bättre sätt kunna bedriva FoU för näringslivets och det övriga samhällets behov och verka som en starkare partner i internationella FoU-samarbeten inom exempelvis EU-projekt.

Regeringen beslutade i juni 2004 att utöver de av regeringen och KK-stiftelsen tidigare tilldelade medlen bidra med ytterligare 40 miljoner kronor för att stimulera arbetet med att omstrukturera industriforskningsinstitutet och skapa en starkare institutssektor i Sverige.

Ökad kommersialisering av forskningsresultat

Det finns en betydande potential att bilda ännu fler nya företag baserade på framstående forskning vid universitet och högskolor. Fler patent och idéer skulle också kunna fångas upp av befintliga företag. Idag saknas på de flesta håll en långsiktigt hållbar struktur för rådgivning och mötesplatser i tidiga skeden mellan forskare, entreprenörer och finansiärer för att utveckla goda idéer till framgångsrika produkter.

För att öka kommersialiseringen av forskningsresultat behöver det akademiska entreprenörskapet utvecklas för att effektivare omsätta forskningsresultat och idéer i affärer och företag. Det är viktigt att alla lärosäten har strategier för att stödja kommersialisering av forskningsresultat så att framgångsrik forskning lättare kan bli kommersiellt framgångsrika produkter eller tjänster. De affärsutvecklande verksamheterna kring universitet och högskolor behöver bli bättre på att fånga upp och omvandla forskningsresultat till kommersiell verksamhet och nya företag. Stödstrukturerna bör utgå ifrån befintliga strukturer i form av lärosätenas holdingbolag och teknikbrostiftelserna. En särskild förhandlingsman har på Näringsdepartementets uppdrag utarbetat ett förslag till bättre finansiering för kommersialisering av innovationer. Regeringen föreslår ett genomförande av delar av förslaget inom utgiftsområde 24 Näringsliv avsnitt 4.5.

Lärosätena måste ges incitament att stödja sina forskare i arbetet med att kommersialisera forskningsresultat och bättre förutsättningar måste skapas att ta tillvara forskarnas resultat och idéer utan att de själva måste bli entreprenörer. Genom en förändring av lärarundantaget, effektivare strukturer och bättre stöd bör kommersialiseringen av forskningens resultat öka. Därför skall en utredare (dir. 2004:106) klarlägga konsekvenserna av ett avskaffande av det s. k. lärarundantaget i lagen (1949:345) om rätten till arbetstagares uppfinningar som innebär att läraren ensam äger rätten till sina uppfinningar.

Etikprövning av forskning

Den 1 januari 2004 trädde den nya lagen om och organisationen för etikprövning av forskning i kraft. Lagen innebär att för viss forskning måste

godkännande från en etikprövningsnämnd inhämtas innan forskningen får påbörjas.

Regeringen avser att tillsätta en utredare för att utreda vissa frågor om etikprövning av forskning. En viktig fråga som skall utredas, vilket aviserades redan i propositionen Etikprövning av forskning (prop. 2002/03:50), är om etikprövningslagens tillämpningsområde bör utvidgas.

Forskningspolitisk proposition

Regeringen förbereder för närvarande en forskningspolitisk proposition. Viktiga teman i propositionen blir grundforskningens betydelse, behovet av koncentration och kraftsamling, strategiska forskningsområden, generationsskiftet inom svensk forskning, unga forskare samt kommersialiseringen av forskningsresultat. Samtidigt som forskningspolitiken tar sin utgångspunkt i grundforskningens betydelse för kunskapsutvecklingen, kommer propositionen att ha ett tydligt tillväxt- och innovationsperspektiv.

Utveckling av det europeiska forskningsarbetet

Inom EU:s ramprogram för forskning och teknisk utveckling ligger Sverige bland de främsta beträffande graden av deltagande, liksom när det gäller återflödet av ekonomiska medel från ramprogrammet. Ett fortsatt högt deltagande i internationella forskningssamarbeten både inom och utanför EU är viktigt för Sverige. Deltagandet stärker den svenska och europeiska industrins konkurrenskraft och vår FoU-kompetens. Den koordinerande roll som alltför svenska deltagare åtar sig i projekten är mycket viktig för Sveriges möjlighet att påverka EU-forskningens inriktning och bör därför uppmuntras.

Lissabonstrategin innebär att EU-länderna senast år 2010 skall satsa 3 procent av BNP på forskning och utveckling, varav två tredjedelar skall komma från näringslivet. EU:s omfattande ramprogram för forskning och teknisk utveckling har hittills främst avsett finansiering av industriellt inriktade projekt. För att stärka europeisk forskning har Sverige inför beslutet om nästa ramprogram, som avser perioden 2006–2010, drivit frågan om att stödja grund-

forskning och skapa ett europeiskt forskningsråd. Det är viktigt att stärka europeisk grundforskning i ett internationellt perspektiv och skapa bättre förutsättningar för Europa att bedriva världsledande forskning. Initiativet till att skapa ett europeiskt forskningsråd togs av Sverige under det svenska ordförandeskapet i EU.

Sverige kommer även att verka för att ramprogrammet fortsatt bidrar till att stärka Europas industriella konkurrenskraft. För att stödja innovation och förnyelse av europeiskt näringsliv, bör ramprogrammet på ett bättre sätt främja utvecklingen av forskningsbaserade små och medelstora företag.

Sverige arbetar också vidare för att utveckla det nordiska forskningssamarbetet. Regeringen vill bl.a. stärka kvalitetsutvecklingen och ge det nordiska forskningssamarbetet en tydligare koppling till såväl nationella prioriteringar som EU:s forskningspolitik och ramprogram.

11.5 Insatser

11.5.1 Insatser inom politikområdet

Efter förslag i den forskningspolitiska propositionen Forskning och förnyelse (prop. 2000/01:3, bet. 2000/01:UbU06, rskr. 2000/01:98) beslutade riksdagen att under perioden 2000–2003 avsätta närmare 1,3 miljarder kronor i nya medel till svensk forskning. Satsningen kompletterades genom förslag i 2001 års ekonomiska vårproposition genom att området miljö och hållbar utveckling tillfälligt tillfördes 140 miljoner kronor 2002 och 2003 samt ytterligare 20 miljoner kronor 2004. Genom förslag i förra årets budgetproposition (prop. 2003/04:1, bet. 2003/04:UbU01, rskr. 2003/04:92) har denna satsning permanentats fr.o.m. 2005.

Verket för innovationssystem (VINNOVA) tillfördes efter förslag i propositionen FoU och samverkan i innovationssystemet (prop. 2001/02:2, bet. 2001/04:UbU04, rskr. 2001/02:98) 70 miljoner kronor för att långsiktigt stärka systemet med industriforskningsinstitut. Dessutom tillfördes VINNOVA 30 miljoner kronor 2003 för ett s.k. inkubatorprogram. Härtill kommer att Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande

tillfördes 10 miljoner kronor för att fr.o.m. 2003 stärka marin miljöforskning.

Från och med 2004 tillfördes VINNOVA 100 miljoner kronor för industrinära forskning och Vetenskapsrådet 25 miljoner kronor för medicinsk forskning. Den totala ökningen av anslagen under 2000–2005 uppgår sammantaget till 1,7 miljarder kronor.

Efter förslag i denna budgetproposition tillförs 100 miljoner kronor för forskning under 2005. Under 2006 beräknas ytterligare 500 miljoner kronor tillföras, ytterligare 500 miljoner under 2007 och ytterligare 1 200 miljoner under 2008.

Dessutom beslutade regeringen i juni 2004 att utöver de tidigare tilldelade medlen för omstrukturering av industriforskningsinstituterna avsätta ytterligare 40 miljoner kronor för 2004.

Förhandlare för European Spallation Source (ESS)

ESS-Council inbjöd 2001–2002 de europeiska länderna att ange förslag om värdskap för en stor europeisk neutronforskningsanläggning, ESS. En sammanslutning av nordiska forskare har lämnat ett förslag att placera ESS i Lund. Förutom detta finns även förslag från Tyskland och Storbritannien att vara värd för ESS. Ytterligare några länder kan vara intresserade av att ge bud på att vara värdnation för ESS. Med anledning av det nordiska förslaget att vara värd för ESS med en placering i Lund, beslöt regeringen vid sammanträde den 8 juli 2004 att undersöka möjligheterna till en eventuell placering av ESS i Sverige genom att utse en särskild förhandlare. I förhandlarens uppdrag ingår att klargöra intresset för ESS i forskarsamhället, näringslivet, i andra europeiska länder och hos EU-kommissionen. Dessutom skall förhandlaren analysera de långsiktiga tillväxteffekterna för samhället, undersöka möjliga regionala, nordiska och europeiska finansieringsintresse för medverkan i byggandet av ett ESS i Sverige. Uppdraget skall redovisas den 1 juni 2005.

Utredning angående rätten till resultaten av högskoleforskningen

Regeringen beslutade den 15 juli 2004 att tillsätta en utredare för att klargöra de rättsliga konsekvenserna av ett avskaffande av det s.k. lärarundantaget i lagen (1949:345) om rätten till arbetstagares uppfinningar (dir. 2004:106). I utredarens uppgifter ingår även att överväga möjligheten att, med ett bibehållet lärarundantag, införa en skyldighet för lärare liknande den som gäller för andra arbetstagare att anmäla uppfinningar till sin arbetsgivare. Utredaren skall därvid överväga behovet av ändringar i regelverket för att ge lärosätena möjlighet att överta äganderätten och därigenom främja kommersialisering av forskningsresultat.

Utredaren har även i uppgift att behandla frågor kring sekretess. För forskning vid universitet och högskolor gäller som huvudregel att de uppgifter som förekommer där är offentliga. Sekretessbestämmelser finns för uppgifter som förekommer i uppdragsverksamhet för enskilda räkning, samt för vissa uppgifter i samband med ansökan om forskningsmedel från ett forskningsråd. När universitet och högskolor samverkar med andra forskningsutförare, s.k. forskningssamverkan, finns det däremot inte någon sekretessbestämmelse som motsvarar vad som gäller vid uppdragsforskning. Utredaren ska redovisa sitt uppdrag senast den 30 mars 2005.

Omstrukturering av industriforskningsinstitutet

Riksdagen beslutade hösten 2001 att staten skall medverka till att omstrukturera industriforskningsinstitutet mot färre, större och mer internationellt slagkraftiga institut. Omstruktureringsarbetet har dock visat sig bli mer kostsamt än vad som först förutsågs. Regeringen beslutade därför i juni 2004 utöver de av regeringen och Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling (KK-stiftelsen) tidigare tilldelade medlen att under 2004 avsätta ytterligare 40 miljoner kronor för omstruktureringsarbetet. Tillsammans med ett medelstillskott om 25 miljoner kronor från KK-stiftelsen samt institutens egna resurser bedöms nu tillräcklig finansiering finnas för att slutföra omstruktureringen.

Utredning om utbildningsvetenskaplig forskning

Som regeringen aviserade i den forskningspolitiska propositionen år 2000 (prop. 2000/01:3) skall Vetenskapsrådets stöd till utbildningsvetenskaplig forskning utvärderas. En särskild utvärderare har under våren 2004 fått regeringens uppdrag att utreda hur stödet till utbildningsvetenskaplig forskning påverkat det utbildningsvetenskapliga forskningsområdet och om systemet för forskningsfinansiering av utbildningsvetenskap bör ändras (dir. 2004:48). Utvärderingen kommer att redovisas till regeringen under våren 2005.

Utredning av IMEGO AB

En utvärdering av verksamheten vid Institutet för mikroelektronik i Göteborg, IMEGO AB, genomfördes under 2004 (SOU 2004:89). Utredningen noterade att modellen för ägande av institutet avviker från den struktur som gäller för jämförbara forskningsinstitut och ansåg att detta inte ger en tillräckligt rationellt samordnad resursanvändning. Utredningen bedömde därför att det finns stora fördelar med en ny ägarstruktur och därigenom en tydligare samordning med andra forskningsutförare inom angränsande områden. Utredningens huvudförslag är att IMEGO AB förs in under IRECO Holding AB och ingår i IRECO-gruppen men med deläggande av Chalmers tekniska högskola. Betänkandet remissbehandlas och kommer att beredas inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet).

Utredning angående innovativ verksamhet i kommuner och landsting

Regeringen utsåg 2002 en särskild utredare att granska innovativa processer inom kommuner och landsting. Utredarens rapport lämnades i oktober 2003 (SOU 2003:90). Förutom den FoU-verksamhet som redan pågår, föreslår utredaren ett antal insatser inom kommuner och landsting, t.ex. effektiva system för erfarenhetsåterföring och lärande. Utredningen innehåller förslag på hur FoU och andra innovativa verksamheter kan vara en grund för utveckling och

förnyelse inom kommuner och landsting. Betänkandet har remissbehandlats och bereds vidare inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet).

Översyn av verksamheten vid Kungl. biblioteket och Statens ljud- och bildarkiv

Regeringen tillsatte särskilda utredare under 2003 för att se över verksamheten och arbetsformerna vid Kungl. biblioteket (KB) respektive Statens ljud- och bildarkiv (SLBA). Myndigheterna har under lång tid utfört sin verksamhet i en snabbt föränderlig värld utan större förändringar i uppdragen. Bland annat har den elektroniska publiceringen liksom den explosionsartade utvecklingen på bl.a. medieområdet givit helt nya villkor för myndigheternas verksamhet.

Utredaren av Kungl. biblioteket presenterade fem huvudförslag i betänkandet KB – ett nav i kunskapssamhället (SOU 2003:129). Ett nätbibliotek föreslås inrättas för samordnad digital informationsförsörjning till utbildning och forskning. Ett handlingsprogram för digitalisering av KB:s samlingar ”Kulturarv till mångas glädje och nytta” föreslås i syfte att öka tillgängligheten av materialet för forskare, studerande och allmänheten. Lagen (1993:1382) om pliktexemplar föreslås utökas till att omfatta s.k. digitalt distansöverfört material. Utredaren lämnar även ett lagförslag till skydd för värdefulla äldre boksamlingar och enskilda verk. Utredaren vill se en ökad nationell samordning av hela bibliotekssystemet till stöd för forskning och utbildning och föreslår att KB ges regeringens uppdrag att ta fram en strategi för detta arbete.

I betänkandet Bevara ljud och rörlig bild (SOU 2004:53) tar utredaren upp förutsättningarna för insamling och långsiktigt bevarande av ljud och rörliga bilder. Utredaren understryker vikten av prioriteringar för verksamheten i syfte att undvika ohanterliga volymer av material. Materialets unicitet och svensk produktion föreslås vara de två principer som skall styra insamling och bevarandeinsatser. Utredaren föreslår ett s.k. ”Migreringsprojekt” i syfte att långsiktigt bevara redan insamlat material via överföring till nya tekniska system. Utredaren för fram att det nu saknas lagtekniska hinder samt finns tekniska möjligheter för Statens ljud- och bildarkiv att göra egen insamling. Utredaren föreslår därför en förändring i pliktexemplarsla-

gen som möjliggör för SLBA att undanta leverantörer från pliktleverans i takt med att myndighetens egen kapacitet att själv samla in material ökar.

Betänkandena har remissbehandlats och bereds vidare inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet).

Utredning om den nationella organisationen för EU:s FoU-samarbete

Regeringen tillsatte under 2003 en utredning med uppgift att se över verksamheten vid Rådet för forsknings- och utvecklingssamarbete inom EU (EU/FoU-rådet) samt att analysera olika aktörers behov av tjänster för sitt engagemang i EU:s forsknings- och utvecklingssamarbete. Utredningen har funnit att den svenska organisationen för EU:s FoU-samarbete fungerar väl inom vissa områden, men att det finns brister inom andra. Bland annat saknar EU/FoU-rådet tillräcklig integrering i det svenska forskningssystemet. Enligt utredningen bör organisationen förstärkas och integreras i de forskningsfinansierande myndigheterna. I den nya organisationen föreslås begreppet huvudansvariga myndigheter införas, vilket innebär att de forskningsfinansierande myndigheterna får ett större ansvar för information och rådgivning. Utredaren föreslår att EU/FoU-rådet ombildas till ett sekretariat som integreras i VINNOVA. Betänkandet Samspel och integration (SOU 2004:60) har remissbehandlats och bereds vidare inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet).

Rapport om starka forskningsmiljöer

Under de senaste tio åren har det internationellt blivit allt vanligare med stöd till forskning som har formen av större samlade anslag till starka forskningsmiljöer, s.k. ”Centers of excellence”. Utbildningsdepartementet lät 2003 utarbeta en rapport för att få en översikt av den internationella utvecklingen inom detta område samt en bedömning av vilka lärdomar som kan utnyttjas inom den framtida svenska forskningsfinansieringen. I rapporten (Ds 2004:21) dras slutsatsen att Sverige bör utveckla en integrerad strategi för långsiktig finansiering av starka forskningsmiljöer. Rapporten har remissbehandlats och bereds

vidare inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet).

Utredning angående skydd för forskningsverksamhet

En utredare fick 2002 regeringens uppdrag att granska och redovisa behoven av skydd för störningskänslig forskning. I sitt betänkande *Skydd för forskningsverksamhet* (SOU 2002:111) framförde utredaren att det finns ett behov av ett skydd framför allt för medicinsk, naturvetenskaplig och teknisk forskning som använder känslig och avancerad utrustning samt ekologisk och annan biologisk forskning som använder sig av fältstudier. Utredaren fann att en särskild lagstiftning är motiverad och föreslog en lag som avser medicinsk, naturvetenskaplig och teknisk forskning av särskilt värde från samhällets synpunkt. Utredarens förslag har remissbehandlats och bereds vidare inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet).

Uppdrag Marina centra

Regeringen gav 2004 Vetenskapsrådet i uppdrag att utvärdera verksamheten vid de marina centra. I utvärderingsrapporten (dnr U2004/2832/F) konstateras bland annat att samarbetet mellan centra är sporadiskt och det föreslås att en överordnad enhet för centra etableras. Dessutom rekommenderas i utvärderingsrapporten att en ny mer preciserad förordning som bl.a. anger att centra skall utgöra nationella anläggningar för marin forskning och miljöövervakning inom respektive ansvarsområde. Vidare bör de bättre koordinera den forskning som behövs för att uppfylla nationella miljömål och andra åtaganden. Utredningen kommenterar även koordinering av fiskforskning samt tillgänglighetsförändring av data.

Utvärderingsrapporten remissbehandlas och kommer att beredas i Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet).

Internationellt forskningssamarbete

Nordiskt forskningssamarbete

Sveriges ordförandeskap i det nordiska forskningssamarbetet under 2003 har nu övertagits av

Island. Sverige har arbetat vidare med den målsättning som angavs vid nordiska rådets 53:e session i Köpenhamn 2001 att bygga ut ett nordiskt forskningsrum (NORIA) som ett regionalt bidrag till stärkandet och utbyggandet av det europeiska forskningsområdet (ERA) i anslutning till det sjätte ramprogrammet. Ministerrådet för undervisning och forskning (MR-U) har låtit utarbeta en vitbok med förslag om framtida aktiviteter med målsättningen att Norden skall byggas ut till en internationellt ledande region för forskning och innovation. Initiativet togs under det danska ordförandeskapet och fördes vidare under det svenska ordförandeskapet. En slutlig skrivning av vitboken presenterades hösten 2003. Vitboken har remissbehandlats i de nordiska länderna. Vid MR-U:s första möte 2004 behandlades de olika ländernas remissvar samt Forskningspolitiska rådets (FPR) förslag till MR-U om det vidare nordiska forskningssamarbetet. MR-U beslutade att ge FPR i uppdrag att förbereda mandat och stadgar för en ny organisation (NordForsk) som en viktig del av förverkligandet av NORIA.

Europeiskt forskningssamarbete

Det sjätte ramprogrammet 2002–2006 genomförde under 2003 sina första ansökningsomgångar. Två nya instrument presenterades i det nya ramprogrammet, s.k. "Integrated projects", och "Networks of Excellence". Dessa nya instrument innebär bland annat större projekt både ekonomiskt och deltagarmässigt jämfört med tidigare ramprogramprojekt. Det svenska deltagandet har fortsatt att öka under det sjätte ramprogrammet och de svenska forskarna har också tagit på sig en koordinatorroll i flera projekt, en klar ökning jämfört med det tidigare femte ramprogrammet.

En särskild del av ramprogrammet ligger under Euratomavtalet och omfattar forskning dels kring termionukleär fusion, dels kring energisystem relaterade till nukleär fission. Verksamheten inom fusionsprogrammet utgör EU:s bidrag till det projekt som påbörjats för att undersöka möjligheterna om att bygga en internationell försöksreaktor för fusion (ITER). Förhandlingar för att få detta projekt till stånd förs mellan Euratom, Japan, Kanada, Ryssland, USA samt Kina. Två stationeringsorter diskuteras; dels Cadarache i Frankrike som är EU:s

förslag, dels Rokkasho i Japan som har stöd av USA.

För en vidare utveckling av det europeiska forskningsområdet beslöt ministerrådet i Barcelona 2002 att öka investeringarna på områdena forskning och utveckling i Europa. Målet är att investeringarna skall utgöra tre procent av BNP senast 2010. Vid mötet föreslogs också att företagets finansiering av de totala forsknings- och utvecklingsinvesteringarna skall öka från drygt hälften i dag till två tredjedelar. Statens och företagets respektive andelar av finansieringen varierar kraftigt mellan EU-länderna. De varierande förhållandena i Europa visar att det krävs en diversifierad men samordnad strategi för att uppnå treprocentsmålet, vilket nu aktivt diskuteras.

OECD och övrigt internationellt samarbete

Arbetet i de undergrupper som bildades vid ministermötet i juni 1999 inom kommittén för forsknings- och innovationspolicy (CSTP) utvärderades inför ministermötet i januari 2004. Vid detta möte togs beslut om hur arbetet skall fortsätta i CSTP och i dess undergrupper, däribland Global Science Forum (GSF). CSTP har genomfört studier av forskningssystem och innovationssystem i ett antal representativa medlemsländer, däribland Sverige. Syftet har varit att undersöka hur FoU påverkar tillväxt och sysselsättning med avsikt att finna gemensamma nämnare i de undersökta länderna. I dessa studier undersöktes insatserna för högre utbildning, grundforskning samt samverkan mellan lärosäten och näringsliv.

I GSF diskuteras utvecklingen inom olika forskningsområden och hur medlemsstaterna prioriterar dessa områden. Fördjupade studier har gjorts inom ett flertal områden, bland annat bioinformatik, neurovetenskap och högenergifysik. Arbetet med dessa har fortsatt och en arbetsgrupp för högenergifysik diskuterar möjligheten att på internationell nivå samverka om framtida anläggningar. Inom neuroinformatiken har en arbetsgrupp föreslagit att ett internationellt nätverk skapas för utbyte av resultat genom gemensamma databaser. För detta nätverk skall ett huvudkontor skapas i ett av medlemsländerna. Vid ministermötet visade bland andra Schweiz och Sverige intresse för värdskap för detta huvudkontor. GSF har även genomfört studier om bl.a. astronomi och högintensiva

laserutrustningar. Vid ministermötet i januari 2004 blev det stor uppslutning om fortsatt arbete inom dessa kommittéer.

Ett andra s.k. blandkommissionsmöte ägde rum i Tokyo i oktober 2003 inom ramen för Sveriges och Japans regeringsavtal om forskningssamarbete mellan länderna. Mötet uppmuntrade till fortsatt goda och fördjupade forskarkontakter inom bio- och nanoteknik, IT, äldrevard samt miljö.

Regeringen förbereder ett förnyat forskningsavtal med Kina i syfte att bredda samarbetet till fler ämnesområden samt öka inriktningen mot grundforskning. Ett gemensamt uttalande undertecknades i oktober 2003 av forskningsministrarna i Kina och Sverige.

11.5.2 Insatser utanför politikområdet

Målet för Sverige att vara en ledande forskningsnation uppfylls i hög grad genom ett interaktivt samspel med insatser från flera olika aktörer.

Omkring en fjärdedel av Sveriges forskning och utveckling (FoU) finansieras via offentliga medel. Finansiering kommer även från näringslivet, privata icke-vinstdrivande organisationer och från utlandet.

Resterande del av Sveriges FoU finansieras av den privata sektorn, med tonvikt på utvecklingsarbete. Staten och näringslivet gör gemensamma FoU-insatser t.ex. genom att samfinansiera industriforskningsinstitut och genom uppdrag från försvarssektorn. Samverkan mellan stat och näringsliv finns också i det flygtekniska och fordonstekniska forskningsprogrammen.

Bland forskningsfinansierande myndigheter som återfinns under andra politikområden märks bl.a. Naturvårdsverket och Sida/Sarek. Vissa myndigheter bedriver också egen forskning till stöd för den egna sektorsuppgiften såsom t.ex. Arbetslivsinstitutet, Totalförsvarets forskningsinstitut och Vägverket. Enligt Statistiska centralbyrån finansierade privata icke-vinstdrivande organisationer sex procent av forskningen vid universitet och högskolor 2001.

Den offentligt finansierade forskningen utförs huvudsakligen vid universitet och högskolor. Forskningsråden, andra statliga myndigheter, forskningsstiftelser och privata icke-vinstdrivande organisationer utgör de viktigaste externa finansiärerna för forskning som bedrivs

vid universitet och högskolor. Det är stora variationer mellan olika lärosäten och mellan olika vetenskapsområden. För forskning inom det medicinska vetenskapsområdet utgör ersättning till landstingen för forskning en stor del av de direkta statsanslagen. Humanistisk forskning finansieras i hög utsträckning av direkta statsanslag och teknikforskningen är till stor del finansierad av externa medel.

Forskningsfinansierande stiftelser

De forskningsstiftelser som bildades av medel från löntagarfonderna och Riksbankens Jubileumsfond fördelade under 2003, enligt Statistiska centralbyrån, närmare 1 800 miljoner kronor till både grundforskning och tillämpad forskning.

Stiftelsen för strategisk forskning (SSF) utbetalade ca 800 miljoner kronor för strategisk forskning inom medicin, naturvetenskap och teknik under 2003. Tre anslagsformer dominerar - anslag till strategiska forskningscentrum, ramanslag och anslag till framstående enskilda forskare. Stiftelsen planerar att utbetala drygt 700 miljoner kronor 2004, ca 500 miljoner kronor 2005 och 550 miljoner 2006–2007. Stiftelsen finansierar omkring 90 stora forskningsprogram och över 100 ramanslag och forskningsprojekt.

Stiftelsen för kunskap och kompetensutveckling (KK-stiftelsen) stöder projekt som genom kunskaps- och kompetensutveckling syftar till att stärka det svenska näringslivets konkurrenskraft. Detta görs genom stöd till forskning och forskarutbildning, kompetensutveckling för näringslivet samt skolutveckling och IT. Under 2003 fördelade KK-stiftelsen 486 miljoner kronor.

Stiftelsen för miljöstrategisk forskning (MISTRA) har till ändamål att stödja forskning av strategisk betydelse för en god livsmiljö. Stiftelsen har fram till 2003 haft en årlig utdelning av forskningsstöd på ca 250 miljoner kronor. Från 2004 kommer den årliga utbetalningen att motsvara 200 miljoner kronor per år. MISTRA finansierar ett 20-tal stora program som vart och ett skall kunna löpa under sex till åtta år.

Riksbankens Jubileumsfond (RJ) stöder forskning inom humaniora och samhällsvetenskap med anknytning till det svenska forskarsamhället. Fonden beviljade 280 miljoner kronor

i forskningsmedel för 2003. RJ:s forskningsstöd under 2004 uppgår till 250 miljoner kr. Under 2004 utlyser fonden inga medel ur Kulturvetenskapliga donationen.

Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning (STINT) skall främja internationalisering av svensk högre utbildning och forskning. Verksamheten har bedrivits inom främst tre områden - Nätverksbyggande och internationella samarbetsprogram, Stipendier för utlandsvistelser och Särskilt samarbete. Stiftelsen beviljar under 2004 bidrag och stipendier till en total kostnad av ca 105 miljoner kronor.

Vårdalstiftelsen har till uppgift att främja forskning och forskarutbildning inom vård- och allergiområdet. Stiftelsen utlyste under 2003 inga anslag, varken för nya projekt eller fortsättningsprojekt. Dock utbetalades redan beslutade och därmed garanterade projektanslag samt riktade satsningar. Detta forskningsstöd uppgick under 2003 till 53 miljoner kronor. Stiftelsen konstaterar att kapitalet återhämtat sig genom det tillfälliga uppehållet i stödet till forskningsprojekt, vilket möjliggör stöd under kommande år.

11.6 Resultatbedömning

11.6.1 Övergripande resultatbedömning

Sverige svarar för nästan två procent av världens samlade publicering av vetenskapliga artiklar. Merparten av artiklarna hör till de medicinska och naturvetenskapliga områdena, som också har en tradition av att i hög utsträckning publicera sina resultat i vetenskapliga tidskrifter. Antalet vetenskapliga artiklar per invånare är högre än i USA och Japan och är även högre än i övriga EU-länder. Svenska artiklar tillhör även de mest citerade. En viss nedgång när det gäller citeringen av svenska medicinska artiklar har dock kunnat märkas.

11.6.2 Stöd till grundläggande forskning

Avsnittet redovisar Vetenskapsrådets insatser för att stödja svensk grundforskning och forskningsinformation. Grundforskning finansieras även av de myndigheter som behandlas under rubriken Områdesinriktad forskning.

Vetenskaplig kvalitet

Sveriges ställning som forskningsnation är beroende av att den forskning som bedrivs har en mycket hög vetenskaplig kvalitet. En viktig målsättning för fördelningen av forskningsstöd inom politikområdet är att främja forskningens vetenskapliga kvalitet. Vetenskapsrådet bedömer kvalitet dels vid ansökningstillfället dels genom utvärderingar av områden där många forskares resultat bedöms vid samma tillfälle. Varje år utvärderas ett begränsat antal områden och utvärderingen utgör en viktig mätning av tillståndet för svensk forskning i respektive område.

Vid prioritering av de inkomna ansökningarna betonar Vetenskapsrådet betydelsen av publicering och att bedömningen sker i ett internationellt perspektiv. Rådet fördelar forskningsbidrag genom att låta forskningsansökningarna genomgå en noggrann prövning och prioritering i konkurrens med varandra. Detta syftar till att säkerställa hög kvalitet hos den forskning som erhåller finansiering. Inom Vetenskapsrådet hanteras forskningsansökningar av en särskild beredningsorganisation, med ett femtiotal beredningsgrupper som är specialiserade på olika forskningsområden. Förutom de över 400 experter som i dessa grupper granskar och bedömer ansökningar tillkommer inom vissa områden experter i utlandet, närmare 300, vilka lämnar skriftliga yttrande över ansökningar.

I ansökningssomgången för 2004 inkom 915 ansökningar till ämnesrådet för humaniora och samhällsvetenskap. Av dessa beviljades knappt 10 procent. Till ämnesrådet för medicin inkom 1 153 ansökningar och 34 procent beviljades. Till ämnesrådet för naturvetenskap och teknikvetenskap inkom 2 026 ansökningar och 24 procent beviljades. Utbildningsvetenskapliga kommittén (U) mottog 271 ansökningar och beviljade 14 procent.

Insatser har gjorts för att förnya forskningsstödet på ett sätt som ger de bästa forskarna bättre och mer långsiktiga förutsättningar. Ämnesrådet för humaniora och samhällsvetenskap har infört ett särskilt sexårigt stöd till ledande forskare och alla ämnesråden strävar efter att vid fördelningen av forskningsstödet öka de genomsnittliga bidragsbeloppen.

Vad gäller utvärderingsverksamheten kan nämnas att Vetenskapsrådet under 2002 lät en internationell expertgrupp utvärdera de fyra

nationella anläggningarna Manne Siegbahn-laboratoriet i Stockholm (MSL), MAX-laboratoriet i Lund (MAX-lab), Onsala rymdobservatorium utanför Göteborg (OSO) samt The Svedberglaboratoriet i Uppsala (TSL). Utvärderingen av de fyra anläggningarna resulterade i att Vetenskapsrådet beslutade att koncentrera stödet till MAX-lab och OSO. Förhandlingarna med universiteten i Stockholm och Uppsala om avveckling av stödet till MSL och TSL slutfördes under första halvåret 2003. Genom ett regeringsbeslut den 4 december 2003 upphävdes förordningarna om de nationella anläggningarna MSL och TSL.

Sverige har haft en stark ställning inom teoretisk kemi. En snabb utveckling sker i gränsområdena till fysikalisk kemi, teoretisk fysik, bioinformatik och materialvetenskap. En utvärdering av den teoretiska kemin rekommenderar ett större samarbete över gränserna mellan dessa områden.

Vetenskapsrådet har i samarbete med Vårdalstiftelsen utvärderat forskning om allergi och överkänslighet. Den internationella expertgruppen framhöll att svensk forskning inom området har mycket hög internationell standard.

Ett trettiotal svenska forskningsprojekt inom bioteknik har granskats. Sverige har under den biotekniska forskningens framväxt haft en stark ställning. Ett flertal av de utvärderade projekten visade sig vara bland de främsta i Europa och i vissa fall världsledande.

I en utvärdering av 28 forskningsprojekt inom växtfysiologi och växtmolekylärbiologi ansåg den internationella expertgruppen att den svenska forskningen inom dessa områden har stor potential. Gruppen betonade växtforskningens stora betydelse i framtiden samt alla möjligheter som gentekniken kan skapa.

En kartläggning om svensk forskning om demokrati, offentlig förvaltning och folkrörelser under perioden 1990–2003 har utförts. Denna forskning har befunnits vara omfattande och av god kvalitet men till stor del kartläggande, tillbakablickande och ofta utförd av doktorander.

Insatser för unga och nydisputerade forskare

Vetenskapsrådet har till uppgift att verka för att ge unga och nydisputerade forskare goda förutsättningar att fortsätta sin forskarkarriär.

Anställningar som forskarassistent och projektbidrag till unga forskare är de huvudsakliga insatserna inom detta område.

Av de särskilda medel för unga forskare som rådet disponerar utnyttjades 67 miljoner kronor för bidrag till anställningar som forskarassistent och 40 miljoner kronor till projektbidrag.

Under 2003 beviljade rådet medel till 77 nya forskarassistentanställningar efter att ha granskat och prioriterat över femhundra ansökningar. Det totala antalet bidrag till forskarassistenter har ökat från 195 år 2001 till 291 år 2003. Från och med 2003 tillkommer postdoktorstipendier för vistelser utomlands, då Vetenskapsrådet tog över ansvaret för STINTS:s postdoktorprogram inom medicin samt natur- och teknikvetenskap. Totalt 353 ansökningar om postdoktorstipendier har inkommit, varav 88 beviljades. Programmet samfinansierades under 2003 av STINT och Vetenskapsrådet.

Mång- och tvärvetenskaplig forskning

Det svenska forskningssystemet är till en stor del baserat på en uppdelning mellan olika vetenskapliga områden och discipliner. Vetenskapsrådets stöd 2003 till särskilda program med mång- eller tvärvetenskaplig inriktning uppgick till 58 miljoner kronor, inklusive de särskilda medel som avser genusforskning. Andra exempel på områden där sådana projekt återfinns är biologisk mångfald, medicinsk teknik, funktionsgenomik, gränsområdet mellan matematik och naturvetenskap/teknikvetenskap, arbetsmarknadsforskning, genterapi och människa – samhälle – IT. Vissa program genomförs i samarbete med andra forskningsfinansiärer.

Utbildningsvetenskap

Den utbildningsvetenskapliga kommittén skall främja och stödja vetenskaplig forskning av högsta kvalitet genom att fördela medel till forskning och forskarutbildning som bedrivs i nära anslutning till lärarutbildningen och som svarar mot behov inom lärarutbildningen och den pedagogiska yrkesverksamheten.

Vid granskning av projekt- och programansökningar beaktas vetenskaplig kvalitet, relevans

för utbildningsvetenskapen samt forskarmiljöns potential. Antalet inkomna ansökningar under 2003 ökade med 36 procent jämfört med föregående år.

Krav ställs på att lärosätena ger medfinansiering som omfattar 30 procent av de medel som anslås från Vetenskapsrådet. Syftet är att säkerställa att lärosätena tar en aktiv del i uppbyggnaden av detta nya forskningsområde.

SUNET

Efter Vetenskapsrådets utbyggnad av universitetsdatanätet SUNET till kapaciteten 10 Gbit/s har de svenska lärosätena tillgång till ett datanät som tillhör de främsta i Europa avseende överföringskapacitet. Detta nya nät, Gigasunet ger de svenska forskarna möjlighet att fullt ut använda det europeiska höghastighetsnätet Géant som kontinuerligt byggs ut.

Genusforskning

Vetenskapsrådet har till uppgift att arbeta för att integrera genusperspektiv i forskningen. Rådet har fördelat de av regeringen särskilt anvisade forskningsmedlen på sammanlagt ca 10 miljoner kronor till genusforskning. En tvärvetenskaplig kommitté bereder ansökningar om forskningsbidrag och svarar för informationsinsatser inom genusforskning.

Rådet har beslutat, på förslag av genuskommittén, att utlysningen av medel för 2004 skall avse teori- och begreppsutveckling inom genusvetenskapen. Av 13 inkomna ansökningar beviljades fem stöd. Samtliga ansökningar kom från kvinnliga forskare.

Jämställdhet

Vetenskapsrådet skall aktivt arbeta för jämställdhet samt för att nå en jämnare könsfördelning inom den egna beredningsorganisationen och vid fördelning av forskningsstöd. Vetenskapsrådet antog en jämställdhetsstrategi i början av 2003 med följande mål: att sträva efter en jämn könsfördelning i beslutande och beredande organ, att män och kvinnor i lika hög utsträckning skall beviljas anställningar, att verka för att fler kvinnor söker och får

bidrag eller anställningar samt att bidra till jämställdhet inom forskarvärlden.

Under 2003 varierade andelen kvinnor i rådets beredningsgrupper mellan olika ämnesområden, genomsnittet låg på 30 procent. Av totalt 52 beredningsgrupper hade 23 grupper mindre än 30 procent kvinnor under 2003 vilket är i stort samma som 2002.

Av det totala antalet beviljade ansökningar år 2003 utgjorde ansökningar från kvinnor 19 procent inom naturvetenskap och teknikvetenskap, 28 procent inom medicin, 43 procent inom utbildningsvetenskap och 32 procent inom humaniora och samhällsvetenskap. Den andel av inkomna ansökningar som beviljades var ungefär densamma för kvinnor och män, med undantag för medicinområdet där beviljandegraden var högre för män. Andelen kvinnor som beviljades stöd är större vad gäller anställningar som forskarassistent än vad gäller projektbidrag till etablerade forskare. Detta var tydligast inom ämnesrådet för medicin och ämnesrådet för naturvetenskap och teknikvetenskap.

Ämnesrådet för humaniora och samhällsvetenskap följer principen om att prioritera kvinnlig sökande när samma vetenskapliga kvalitetsnivå föreligger. Eftersom andelen kvinnor främst inom teknikvetenskap är låg har ämnesrådet för naturvetenskap och teknikvetenskap reserverat sex anställningar inom teknikvetenskap för kvinnor. Vetenskapsrådet avser fortsätta denna satsning.

Särskilda forskningssatsningar

Inom forskningsprogrammet om kommunistiska regimer har under 2003 hållits två halvdagsseminarier och en årlig konferens. Fem forskningsprojekt finansieras inom programmet som avslutas under 2004.

Inom forskningsprogrammet om Sveriges förhållande till nazismen finansieras sju forskningsprojekt. Två publikationer med resultat från programmets forskning har utkommit under 2003. Programmet som är femårigt planeras att avslutas under 2005.

Under våren 2004 anordnades en gemensam konferens av de båda forskningsprogrammen.

Forskningsforum

Forskningsforums uppgifter är att främja kontakter och dialog mellan forskare, forskningsfinansiärer, allmänhet och övriga intressenter.

I den utvärdering som Vetenskapsrådet lät göra under 2003 konstateras bl.a. att en del av Forskningsforums uppgifter överlappar med andra viktiga aktörers. I utvärderingen framkommer dock att en mötesplats för strategiska diskussioner mellan politiker, forskningsfinansiärer och forskningsutförare behövs och utvecklandet av en sådan mötesplats föreslås. I en skrivelse till regeringen från Forskningsforums styrelse avseende den nyligen utförda utvärderingen delar de i allt väsentligt utvärderarnas bedömningar. Regeringen avser att återkomma i denna fråga.

Forskningsinformation

Vetenskapsrådet har ett nationellt ansvar för att tillhandahålla och utveckla övergripande information om forskning och forskningsetiska frågor. Detta uppdrag utförs på en rad olika sätt, bl.a. genom webbplatsen www.vr.se, olika tidskrifter och elektroniska nyhetsbrev. Femton populärvetenskapliga rapporter producerades förra året i Vetenskapsrådets rapportserie samt en temabok som speciellt vänder sig till allmänheten.

Vetenskapsrådets strategi är att i hög grad samverka med andra aktörer. Expert svar, medietjänsten för journalister, och webbportalen www.forskning.se är exempel på initiativ där samverkan är en förutsättning för tjänsterna. ExpertSvar är ett samarbete mellan Vetenskapsrådet och samtliga universitet, sex högskolor och fem forskningsinstitut. Webbportalen är gemensamt finansierad och utvecklad av Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS), Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas), Vetenskapsrådet och Verket för innovationssystem (VINNOVA).

Vetenskapsrådet deltar i och stödjer även en rad olika projekt för att på ett populärvetenskapligt sätt sprida information till allmänheten om forskning och utveckling.

Internationellt forskningssamarbete

Genom medlemskap i internationella forskningsorganisationer får svenska forskare tillgång till ett stort internationellt kontaktnät och möjligheter att utnyttja avancerad utrustning som är alltför kostsam att bygga och driva på nationell bas. De får också möjligheter att delta i det europeiska forsknings- och rymdsamarbetet. Via Vetenskapsrådet och Rymdstyrelsen finansierar staten bl.a. det svenska deltagandet i följande internationella forskningssamarbeten:

- CERN, den europeiska kärnforskningsorganisationen i Genève som driver en partikelaccelerator för grundforskning inom högenergifysik,
- JET/EFDA, den europeiska fusionsforskningsanläggningen i Abingdon utanför Oxford som efter att JET-organisationen upphört, drivs av European Fusion Development Agreement,
- EISCAT, European Incoherent Scatter Facility med huvudkontor i Kiruna, är ett radar-system på Nordkalotten och Svalbard för studier av jonosfären och magnetosfären,
- EMBL, det europeiska molekylärbiologiska laboratoriet i Heidelberg som bedriver forskning i molekylärbiologi,
- EMBC, den europeiska molekylärbiologiska konferensen i Heidelberg som ger kurser samt fördelar stipendier och gästforskarbidrag inom molekylärbiologi,
- ESA, det europeiska rymdorganet i Paris som bedriver vetenskapliga och tekniska program inom rymdområdet,
- ESO, det europeiska sydobservatoriet i Chile som driver astronomiska observatorier för såväl optiska som radioastronomiska undersökningar av stjärnhimlen,
- ESRF, den europeiska synkrotronljuskällan i Grenoble som tillhandahåller synkrotronljus för materialforskning och för strukturanalys av biologiska molekyler,
- EUI, det europeiska universitetsinstitutet i Florens som bedriver forskarutbildning inom humaniora och samhällsvetenskap. Svenskt medlemskap i institutet möjliggör för svenska doktorander att förlägga delar av sin forskarutbildning till EUI,
- IARC, den internationella cancerforskningsorganisationen i Lyon som för statistik på cancerområdet och är ett internationellt centrum för epidemiologisk och toxikologisk forskning,

- NOT, det nordiska optiska teleskopet på La Palma på Kanarieöarna för astronomiska observationer av den norra stjärnhimlen,

- ODP, med europeiskt kontor i Amsterdam är ett internationellt djuphavsborrningsprogram som organiserar djuphavsborrnningar för geovetenskapliga studier.

Under 2003 uppgick Rymdstyrelsens kostnader för deltagande i ESA:s vetenskapsprogram till ca 89 miljoner kronor och Vetenskapsrådet avsatte sammanlagt ca 242 miljoner kronor till övriga ovanstående organisationer. Svenska forskares utnyttjande av de internationella anläggningarna motsvarar i de flesta fall minst Sveriges andel av kostnaderna. Deltagandet i vissa anläggningar är avsevärt större än andelen av finansieringen.

11.6.3 Stöd till områdesinriktad forskning

Forskning om rymden

Rymdforskningen är internationell till sin karaktär på grund av att den kräver långsiktiga och omfattande investeringar som ofta inte kan genomföras av ett enskilt land. Svenska forskare deltar aktivt i internationella samarbeten inom European Space Agency (ESA) och även i samarbeten med forskare från bl.a. Finland, Frankrike, Japan, Kanada och USA. Den svenska rymdforskningen är omfattande resultatmässigt i internationell jämförelse.

Grundforskning inom rymdområdet finansieras genom Rymdstyrelsens anslag för rymdforskning, via anslaget till Institutet för rymdfysik samt genom bidrag från Vetenskapsrådet. Huvuddelen, drygt 70 procent av Rymdstyrelsens forskningsanslag avser avtalsbundna avgifter för deltagande i europeiska och internationella forskningssamarbeten. De medel som Rymdstyrelsen fördelar i bidrag till svenska forskningsgrupper avser huvudsakligen projektmedverkan i dessa internationella forskningssamarbeten. Vetenskapsrådet ger bidrag till främst markbaserad forskning inom astronomi, astrofysik och rymdfysik samt stöder området genom drift och deltagande i större markbaserade forskningsanläggningar.

Ett avtal undertecknades 1971 mellan Frankrike, Norge, Schweiz, Sverige och Tyskland rörande sondraket- och ballongverksamhet på Esrange och Andöya. Detta avtal har

därefter förlängts i olika omgångar. Efter förhandlingar mellan företrädare för sagda länder och den europeiska rymdorganisationen, ESA, har enighet nåtts om ett avtal om fortsatt sond-raket- och ballongverksamhet vid Esrange till och med 2010.

Rymdstyrelsen har sedan början av 1980-talet finansierat fem svenska forsknings satelliter. Verksamheten har givit svenska forskare och svensk industri goda möjligheter att delta i det internationella samarbetet och satellitverksamheten har därmed också bidragit till att uppfylla viktiga delar av Rymdstyrelsens övergripande mål om forskning, teknisk utveckling och innovation. Projekten har genomförts i samverkan med en eller flera utländska partners och med det vetenskapliga och tekniska innehållet kopplat till olika ESA-program.

Rymdstyrelsen arbetar aktivt med information om forskning. En stor del av informationen riktas till elever och studenter genom studiebesök, ett europeiskt studentsatellitprojekt, stöd till Astronomiolympiaden samt bidrag till svenska studenters deltagande i Alpbachs sommarskola. Rymdstyrelsen har även deltagit i utvecklingen av rymdrelaterad utrustning vid Universeum i Göteborg.

Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap

Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS) finansierar och främjar forskning om arbetsliv, välfärd och folkhälsa. Verksamheten består av tre delar: forskningsstöd, forskningsinformation samt strategi och analys. Under 2002 och 2003 gick omkring 60 procent till samhällsvetenskap och ca 30 procent till medicin. Resterande delar finansierade forskning inom humaniora, teologi, juridik samt teknik och naturvetenskap. Inom samhällsvetenskap går de största bidragen till forskning inom sociologi, socialt arbete och psykologi. De medicinska discipliner som erhåller mest medel är yrkes- och miljömedicin samt folkhälsovetenskap och socialmedicin. Kvalitetsbedömning av ansökningarna görs av ledamöterna i rådets styrelse, prioriteringskommittéer och av externa sakkunniga.

Drygt 60 procent av stödet fördelas till forskarinitierade projekt, medan ca 25 procent

fördelas på strategiska satsningar i form av programstöd och centrumbildningar.

I början av 2004 levererades utvärderingar av såväl svensk folkhälsoforskning som forskning om ungdoms- och missbrukarvård, finansierad av Statens institutionsstyrelse (SiS). Folkhälsoforskningen bedöms överlag hålla hög kvalitet och inom vissa områden är den t.o.m. av världsklass. Utredningen om ungdoms- och missbrukarvård behandlas under Politikområde Socialtjänstpolitik.

Under 2003 fick FAS in 609 projektskisser med ansökan om projektbidrag, vilket var en viss minskning jämfört med 2002. Cirka 30 procent av skisserna gick vidare till fullständig ansökan, varav 95 ansökningar till slut beviljades stöd. Beviljandegraden 2003 uppgick därmed till 16 procent.

Omkring en tredjedel av alla ansökningar kommer från kvinnliga forskare och även en tredjedel av stödet tillfaller kvinnor. Andelen kvinnliga ledamöter i beredningsorganisationen i sin helhet uppgick till 35 procent under 2003. I rådets anvisningar till sökande betonas särskilt behovet av att lägga ett genusperspektiv på de frågor som studeras. Under 2003 stödde rådet 68 projekt med en uttalad genusprofil, vilket motsvarade 14 procent av det totala stödet.

Rådets beredningsorganisation är strukturerad utifrån samhällsområden, inte utifrån discipliner eller fakulteter. Denna organisation gäller både enskilda projekt och olika programområden och syftar till att stimulera mång- och tvärvetenskapliga forskningsansatser. Särskilt programstöd och centrumbildningar är ett ex. på verktyg för att stimulera denna typ av forskning. Under 2003 användes ca 70 miljoner kronor för sådant stöd.

Andelen yngre forskare (under 40 år) som fick stöd ökade mellan 2002 och 2003 från 7 till 10 procent. Därutöver är det en ännu större andel yngre forskare som finansieras genom att de får tillgång till bl.a. programstöd som tilldelats seniora forskare. Från och med 2005 kommer FAS också att dela ut särskilda stipendier till nyligen disputerade forskare.

En majoritet av projekten har regelbundet samarbete med forskare utanför Sverige. Tio procent har anknytning till EU-forskning. För att öka denna andel har rådet beslutat att medfinansiering för EU-projekt kan sökas utanför ordinarie ansökningsomgång. Bidrag för internationellt forskarutbyte ökar successivt och var

50 procent högre 2003 jämfört med 2001. Särskilt efterfrågan på utlandsstipendier har ökat markant.

FAS har samordningsansvar för några särskilda forskningsområden såsom handikapp, äldre, alkohol och internationell migration och etniska relationer (IMER). Under 2003 har man framförallt prioriterat aktiviteter riktade mot forskningen om handikapp och funktionshinder. Man har bl.a. genomfört en inventering av forskningsidéer inom området samt genomfört en konferens. I en särskild rapport diskuteras strategier för att på sikt stärka hela forskningsområdet.

Inom ramen för sitt uppdrag att bevaka forskning om elöverkänslighet presenterade rådet i slutet av 2003 en kunskaps sammanställning angående hälsoeffekter av elektromagnetiska fält. (Se vidare under politikområde Folkhälsa).

FAS sprider forskningsinformation på många olika sätt. Särskilda initiativ som kan nämnas under 2003 är produktionen av populärvetenskapliga kunskapsöversikter, konferenserna Arbetslivsforum och Handikappforskning 2003, samt deltagandet i Internetportalen www.forskning.se. I ett försök att sprida årsredovisningen till en vidare läskrets har FAS för verksamhetsåret 2003 tagit fram en mer lättillgänglig version.

Forskning om miljö, areella näringar och samhällsbyggande

Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas), har till uppgift att främja och stödja grundforskning och behovsstyrd forskning inom områdena miljö, areella näringar och samhällsbyggande. Rådet skall således finansiera grundläggande forskning på initiativ av forskare och forskning där samhällsrelevansen står i centrum. Andelen forskarinitierad forskning utgör omkring två tredjedelar av forskningsverksamheten medan programsatsningarna utgör ungefär en tredjedel.

Rådets disponibla medel har till största delen fördelats efter utlysning där forskarna beretts tillfälle att inkomma med ansökningar. Prioritering och kvalitetssäkring av ansökningar har under 2003 skett i 20-talet externa beredningsgrupper inom rådets olika verksamhetsområden. Beredningsgrupperna består till huvuddelen av aktiva forskare men också av ledamöter som

representerar avnämarrintressen. För att höja kvaliteten och för att undvika jäv är 25 procent av ledamöterna från andra länder än Sverige. Ansökningarna bedöms efter vetenskaplig kvalitet samt relevans för samhället och berörd sektor. I beredningsgrupperna tas också hänsyn till frågor om jämställdhet, genusaspekter i forskningen och andelen yngre forskare i projekten. För gruppernas arbete gäller också Formas etiska regler. Formas styrelse fattar beslut om fördelningen av medel. Rådet har under 2003 behandlat 1 066 ansökningar inom ramen för den fria utlysningen varav 269 har beviljats. Totalt fördelades 356 miljoner kronor.

Bland de projekt som beviljats medel 2003 hade vart fjärde en yngre forskare som huvudsökande, d.v.s. en forskare som disputerat under de senaste fem åren. I drygt hälften av alla projekt som beviljats ingår finansiering av doktorander.

Av ansökningarna 2003 kom 29 procent från kvinnor, vilket är en svag ökning sedan 2002. Av antalet beviljade projekt hade 29 procent kvinnliga huvudsökande. Andelen kvinnliga ledamöter i de ordinarie beredningsgrupperna var 40 procent vilket är en ökning med sju procentenheter sedan 2002. I utlysningstexterna har Formas särskilt välkomnat ansökningar som anlägger ett genusperspektiv på sin forskning. En särskild beredning har skett av dessa ansökningar.

Under året har särskilda medel avsatts för ämnesövergripande projektansökningar för att stimulera forskningssamverkan över disciplin gränserna. 14 projekt har beviljats medel på totalt 16,6 miljoner kronor.

Inom Formas forskningsområden pågår utvärderingar av byggforskning, av verksamheten som bedrivs inom Skogforsk och av Jordbruks- och miljötekniska institutet (JTI) samt av forskning om växtförädling. Dessa utvärderingar redovisas under hösten 2004.

Formas och Byggsektorns Innovationscentrum (BIC) har ett avtal om samfinansiering av forskning om byggande och bebyggelse. Inom ramen för detta samarbete har Formas och BIC utarbetat en forskningsstrategi för hållbar samhällsbyggande som redovisades till regeringen i december 2003. Formas och BIC har också genomfört en gemensam utlysning under året.

Formas har under 2003 haft i uppdrag att särskilt ta initiativ till samordning av forskning med berörda forskningsfinansiärer för forskning

inom områdena livsmedel, skog, klimat, miljötoxikologi och samhällsvetenskaplig miljöforskning. Inom ramen för detta samarbete har Formas under året utarbetat en fördjupningsrapport avseende ett nationellt program för klimatforskning och i januari 2004 presenterade rådet ett nationellt program för forskning om livsmedel.

Genom regeringens beslut tilldelades dåvarande Skogs- och jordbrukets forskningsråd särskilda medel för att planera och genomföra ett forskningsprogram för ekologisk produktion för perioden 2001–2003. Uppdraget övertogs av Formas 2001. Formas anvisas även fr.o.m. 2004 medel för ändamålet och räknar med att under senare delen av 2004 göra en slutrapportering för den första programperioden.

Formas finansierar tillsammans med berörda näringar viss del av basfinansieringen för verksamheten vid SkogForsk och Institutet för jordbruks- och miljöteknik. Institutens nära samarbete med näringarna bidrar till att vägen mellan forskningsresultat och tillämpning förkortas och resultaten nyttiggörs inom rimlig tid. Tillsammans med Stiftelsen lantbruksforskning delfinansierar Formas också växtförädlingsforskning avseende köksväxter och växtförädling för norrlandsgrödor. Formas har träffat ett nytt avtal under året med Gröna näringens riksorganisation om finansiering av ett flerårigt forskningsprogram inom trädgårdsforskning.

I det internationella samarbetet svarar Formas för det svenska samarbetet inom International Institute for Applied Systems Analysis (IIASA). Detta samarbete mellan Sverige och IIASA har under året utvärderats och beslut tagits att inrätta en särskild svensk kommitté för detta samarbete. Formas är en aktiv medlem i European Science Foundation (ESF) – en samarbetsorganisation för konferenser, projekt och nätverk mellan forskare. Under 2003 genomfördes en framtidsstudie om forskning om globala förändringar. Formas har också ordförandeskapet och sekretariatet för International Group of Funding Agencies for Global Change Research (IGFA).

När det gäller forskningen inom EU:s ramprogram för forskning har Formas aktivt deltagit i två kommittéer inom det sjätte ramprogrammet. Rådet deltar också i det europeiska samarbetet inom European Research Area (ERA) genom deltagande i ERAnet-samarbete med andra forskningsorganisationer i Europa.

Resultaten från forskningen sprids genom olika kanaler såsom tidskrifterna Miljöforskning och Swedish Research for Sustainability, böcker och skrifter, Formas webbplats www.formas.se, press samt seminarier och konferenser. Formas satsningar på forsknings- och kunskapskommunikation uppgick 2003 till 17 miljoner kronor.

Verket för innovationssystem

Verket för innovationssystem (VINNOVA) har till uppgift att främja hållbar tillväxt genom utveckling av effektiva innovationssystem och finansiering av behovsmotiverad forskning. För perioden 2003–2007 har VINNOVA identifierat ett antal tillväxtområden och kunskapsplattformar inom vilka verksamhet kommer att bedrivas.

Den mest omfattande stödformen är program för forskning, utveckling och demonstration. Under 2003 genomfördes 24 programutlysningar, jämfört med 20 för 2002. Till dessa utlysningar inkom 1 497 ansökningar varav 358 (24 procent) beviljades. År 2002 beviljades 21 procent av 1 219 inkomna ansökningar. Av medlen har 40 procent gått till universitet och högskola, 33 procent till industriforskningsinstitut, 19 procent till företag och 8 procent till övriga mottagare.

VINNOVA:s uppgift att stärka och utveckla industriforskningsinstitutens roll i innovationssystemet genomförs dels genom fördelning av kompetensutvecklingsmedel, dels genom institutens deltagande i olika program. Under 2003 har ca 354 miljoner kronor utbetalats till instituten, varav drygt 86 miljoner kronor var kompetensutvecklingsmedel.

Under 2003 genomförde VINNOVA utvärderingar av följande fem program; Kompetenscentrumprogrammets etapp tre, FoU-programmet komplexa tekniska system, samverkansprogrammet kring utveckling av miljöanpassade fordon, EXSITE-programmet samt Väg- och transportforskningsinstitutets bibliotek och informationscenter (BIC). Utvärderingen av kompetenscentrum-programmet har visat på särskilt positiva resultat. Den vetenskapliga produktiviteten har påtagligt stärkts och flera centrum ansågs ha utvecklat ett kompetensnätverk mellan forskning och näringsliv som är av kritisk betydelse för Sveriges industriella utveckling. Vid utformningen av den nya sats-

ningen VINN Excellence Center, som utlystes första gången 2003, har erfarenheterna från utvärderingen bidragit. Även de övriga utvärderingarna har kunnat bidra med erfarenheter som kan nyttiggöras i det fortsatta arbetet.

Genom Programrådet för fordonsteknisk forskning (PFF), vars verksamhet grundar sig på avtal mellan staten och fordonsindustrin, genomförs särskilda insatser inom programmen för fordonsforskning och för miljövänliga fordon (Gröna bilen). För projekt inom fordonsforskningsprogrammet har under 2003 utbetalts 32,8 miljoner kronor, att jämföra med 28,4 miljoner kronor för 2002. Inom ramen för Gröna bilen har fram till november 2003 beslutats om 73 projekt med en total budget om ca 1 231 miljoner kronor, varav ca 340 miljoner kronor i statligt bidrag.

Det nationella flygtekniska programmet (NFFP), som bygger på avtal om samfinansiering mellan staten och berörd industri, omfattar sådan flygteknisk forskning som är av gemensamt civilt och militärt intresse. Programmet bidrar till att stärka förmågan att aktivt delta i och dra nytta av internationellt forsknings- och teknologisamarbete, såsom EU:s sjätte ramprogram. Programperioden för 2001–2003 har utvärderats med goda resultat. Bland annat framhålls att programmets uppläggning bidrar till goda samarbetsformer mellan universitet och högskolor, institut och näringsliv.

Inom området Arbetslivsutveckling för hållbar tillväxt har satsningarna för 2003 främst koncentrerats på lärandeområdet, i första hand genom utlysningen av programmet Kunskapsbildning och organisering. Totalt satsades ca 60 miljoner kronor, varav 35 miljoner kronor på ett drygt tjugotal nya projekt inom nämnda program. VINNOVA:s samarbete med Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS) och Arbetslivsinstitutet har under 2003 och 2004 utökats i jämförelse med tidigare år. VINNOVA har också två särskilda regeringsuppdrag inom ramen för regeringens satsning på ökad hälsa i arbetslivet. För ytterligare redovisning av dessa uppdrag se utgiftsområde 14 Arbetsliv.

Myndigheten tilldelades 2003, i syfte att bidra till en ökad kommersialisering av forskningsresultat, 30 miljoner kronor för att bygga upp ett nationellt inkubatorprogram. Programmet har inlett med ett års pilotverksamhet genom riktade insatser till befintliga inkubatorsystem.

De resultat som hittills uppnåtts tyder på att ledarskapet och verksamheten har stärkts och tydliggjorts, samtidigt som samarbetet och erfarenhetsutbytet mellan inkubatorerna har ökat avsevärt. Vidare har flödet av förslag in i inkubatorerna ökat, liksom tillväxten och kvalitén på företagen i inkubatorn. Under 2003 har 144 nya företag etablerats inom de 14 inkubatorer som fick bidrag.

Samtliga projektansökningar granskas avseende vetenskaplig kvalitet och tillväxtrelevans av programråd med externa experter. Inom programråden eftersträvas en jämn könsfördelning. Under 2003 var fördelningen 43 procent kvinnor och 57 procent män. Andelen kvinnliga ordföranden är lägre, 30 procent, vilket dock är en ökning med sex procentenheter från 2002. Intentionen är att öka antalet kvinnliga projektledare i de projekt som finansieras. Under 2003 var fördelningen 18 procent kvinnor och 82 procent män bland projektledarna, vilket är en ökning av andelen kvinnor med två procentenheter.

Myndigheten strävar efter att integrera genusperspektiv i verksamheten. Av de pågående projekten ansåg 19 procent av projektledarna att de hade integrerat ett genusperspektiv i projekten. VINNOVA har för perioden 2003–2006 initierat ett forskarstött projekt för att öka den genusteoretiska kompetensen hos den egna personalen.

VINNOVA bedriver inom sitt verksamhetsområde insatser i form av kompetensstöd för genomförande av de regionala tillväxtprogrammen. Under 2003 har verket genom ett antal program stärkt sin roll i det regionala tillväxtarbetet. Exempel på ett regionalt program är Vinnväxt där VINNOVA fördelar 600 miljoner kronor under en 12-års period. Kompletterande till detta har under utgiftsområde 19 Regional utveckling finansierats ett nationellt program för utveckling av innovationssystem och kluster, där VINNOVA, NUTEK, ISA och regionala aktörer samverkar. Arbetet med programmet tar sin utgångspunkt i de satsningar som görs inom de regionala tillväxtprogrammen.

Doktorander och nydisputerade forskare deltar inom många av verkets projekt. Under 2003 har medel från myndigheten bidragit till att minst 113 doktorer examinerats. Samtidigt har 198 nydisputerade forskare deltagit i projekt under 2003, varav 39 procent kvinnor och 61 procent män.

VINNOVA understödjer på olika sätt svenskt deltagande i internationell forskningssamverkan. Inom ramen för EU:s ramprogram för forskning och utveckling har myndigheten lämnat planeringsbidrag till koordinatörer för Integrerade projekt samt till medfinansiering av projekt där svenska deltagare även får stöd av kommissionen. VINNOVA är nationell koordinator för COST samt ansvarar för det svenska EUREKA-kontoret. Under 2003 har programbundet bilateralt samarbete bedrivits med Israel och Finland.

Dessutom bedriver myndigheten verksamhet inom ramen för en överenskommelse med Kina om industriellt, vetenskapligt och tekniskt samarbete som tecknats på regeringsnivå. Under året har VINNOVA bl.a. medverkat till inrättandet av det tekniska attachékontoret i Beijing.

Området kunskapsöverföring är en integrerad del i verksamheten genom att denna är inriktad mot att gemensamt skapa ny kunskap, dialog mellan innovationssystemens olika aktörer och att åstadkomma kunskapsöverföring dem emellan. Ett nytt initiativ 2003 är skapandet av fyra forskningsmiljöer som skall studera FoU-investeringars tillväxteffekter.

Inom området strategi och analys inriktas aktiviteterna mot att stärka VINNOVA:s kunskapsbas om innovationssystem, nationellt, sektoriellt och regionalt.

11.6.4 Utförande av forskning

Institutet för rymdfysik

Institutet för rymdfysik (IRF) bedriver forskning och utveckling, genomför observatorieverksamhet samt deltar i utbildning inom rymdfysik, atmosfärfysik och rymdteknik. Institutet deltar i Kiruna rymd- och miljöcampus tillsammans med Luleå tekniska universitet och Umeå universitetet.

IRF:s forskning är sedan våren 2003 uppdelad i fem forskningsprogram inom atmosfärfysik, solarterresterfysik, solsystemets fysik och rymdteknik, rymdplasmafysik samt rymdens fysik. IRF:s observatorieverksamhet förser forskarsamhället med referensmätningar från marken och information om solens påverkan på jorden. Forskningen är till stor del inriktad mot utveckling av instrument för ESA:s satellitprogram samt analys av mätdata från dessa expeditioner.

De internationella projekten kräver deltagande från flera vetenskapsgrenar och verksamheten bedrivs oftast i internationella program. Satellitprojekten behöver samverkan mellan rymdfysiker och t.ex. atmosfärforskare, biologer och geologer. De många internationella samarbetena har fått till följd att IRF har en internationellt sammansatt forskarkår med ett flertal gästforskare. År 2003 hade IRF 65 forskare, varav 39 disputerade och 26 doktorander, varav 14 finansieras av institutet. Andelen kvinnliga forskare är ca 25 procent. Två av sju professorer och två av sju docenter är kvinnor.

Genom deltagande i internationella satellitprojekt har IRF täta kontakter med svensk rymdindustri och har även givit stöd för etablering av rymdrelaterade småindustrier i Kiruna.

Institutet informerar om sin forskning genom studiebesök vid rymdcampus från företag och skolor, deltagande i offentliga möten, populärvetenskapliga föredrag och genom att aktivt rikta information till skolor och allmänhet via informationskrifter och internet.

Institutet för framtidsstudier

Institutet för Framtidsstudier bildades 1986 som en stiftelse med statligt basanslag. Institutet skall bedriva framtidsstudier, göra långsiktiga analyser och stimulera till debatt om samhällsutvecklingen.

Under 2003 har Institutet för Framtidsstudier fortsatt uppbyggnaden av ett eget forskningsbibliotek i syfte att ge de egna forskarna god biblioteksservice och fullgöra uppdraget som nationellt kunskapscentrum inom framtidsstudiernas område. Antalet anställda forskare vid institutet har ökat.

Verksamheten har under året resulterat i ett antal publikationer i vetenskapliga tidskrifter samt egna tidskrifter, böcker och rapporter. Seminarier och konferenser har hållits. Forskarna har även medverkat i undervisning i grundskolan och högre utbildning.

Det aktuella forskningsprogrammet "Människan i framtiden" är institutets fjärde. Programmet har bl.a. bidragit till medverkan i EU:s nätverk för framtidsstudier, "Foresight Methodologies", som löper i fyra år och samlar hundratals forskare.

Under året har arbetet med den andra nationella "Teknisk framsyn" prioriterats.

IMEGO AB

Institutet för mikroelektronik i Göteborg, IMEGO AB, är ett tekniskt forskningsinstitut inriktat på forskning och utveckling inom mikroelektronik. Institutet har ett anslag på 20 miljoner från staten för finansiering av institutets grundforskning medan övrig finansiering skall komma från industrin för uppdragsforskning. Förutom att utföra egen forskning inom området mikroelektronik skall institutet även främja överföringen av grundforskningsresultat inom mikroelektroniken till industriella tillämpningar.

IMEGO AB har skapat flera industrikontakter och andelen extern finansiering har ökat. Den externa finansieringen närmar sig nu 50 procent av intäkterna. Målsättningen att huvuddelen av finansieringen skall erhållas från industrin har inte uppnåtts.

Medelhavsinstitut

Medelhavsinstitutet i Rom, Athen och Istanbul är enligt sina stadgar vetenskapliga institutioner med forskning och undervisning som huvuduppgifter. De tre instituten får statliga bidrag. Forskningsinstitutet skall främja forskning främst inom de klassiska vetenskaperna, men även inom andra ämnesområden. Institutet fungerar som en förmedlande vetenskaplig och kulturell länk mellan Sverige och respektive land samt som gästhem för svenska forskare. Även konferenser och seminarier genomförs.

Svenska institutet i Rom har bland annat fortsatt det tvärvetenskapliga konserverings- och forskningsprojektet i Palazzo Lancelotti di Coronari samt ett projekt gällande pompejanskt måleri i Pompeji.

Svenska institutet i Athen. Arkeologiskt fältarbete har bedrivits under året i Poseidonhelgedomen Kalaureia på ön Poros och i bronsåldersfästningen Midea på Peloponnesos. Dessutom har man studerat fynd från tidigare utgrävningar.

Svenska forskningsinstitutet i Istanbul har under 2003 genomfört föreläsningar, kurser och konferenser. Under 2003 fördelades ett större och fyra mindre stipendier. Forskningsinstitutet har samarbetat med det svenska generalkonsulatet och dess centrum för kontakter mellan Sverige och Turkiet.

11.6.5 Forskningsstödande verksamheter

Nationella forskningsbibliotek och arkiv

Kungl. biblioteket (KB) är Sveriges nationalbibliotek och Statens ljud- och bildarkiv (SLBA) är Sveriges nationalarkiv för ljud och rörliga bilder. Myndigheterna har ansvaret för att samla in, bevara och tillhandahålla den del av medieutbudet i Sverige som offentliggörs i form av tryckt material, ljud och rörliga bilder. Myndigheternas insamling av material regleras av lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument, som fastställer skyldigheten att lämna pliktexemplar för forskning och studier.

KB har, förutom att vara nationalbibliotek, till uppgift att samordna och utveckla informationsförsörjningen till högre utbildning, forskning och utveckling.

Statens ljud- och bildarkiv återfinns inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.

Kungl. biblioteket

Antalet tryckleveranser enligt pliktexemplarlagen i form av s.k. okatalogiserat material såsom tidtabeller, telefonkataloger etc. har fortsatt att minska under året, bl.a. beroende på mindre upplagor och ökad webbpublicering.

Under 2003 slöt KB avtal med eLIB, det största produktionsbolaget för kommersiella förlag för leverans av elektroniska publikationer.

Det nya LIBRIS-systemet togs under 2003 i fullt bruk och katalogiseringen har ökat betydligt. Kataloguppgifter från producenter av digitalt material inhämtas nu automatiskt direkt till LIBRIS-databasen, som sedan enbart behöver kompletteras med uppgifter.

Högskolans utbyggnad och antalet distansstuderande ställer nya krav på samarbete mellan högskolor, högskolors bibliotek och folkbiblioteken för att förbättra servicen till de studerande. KB:s avdelning för nationell samordning och utveckling har under året fortsatt samarbetet med Myndigheten för Sveriges nätuniversitet om en biblioteksportal.

Statens ljud- och bildarkiv

Efterfrågan på SLBA:s material fortsätter att öka, såväl antalet besökare som forskningsprojekt ökade under 2003.

Den tekniska utvecklingen på medieområdet innebär ständigt ökande leveranser till arkivet. Till exempel har fler videogram än tidigare leve-

rerats under 2003 bl.a. beroende på den ökade DVD-utgivningen av t.ex. musikvideo.

Svårigheter att via pliktleverans samla in digitala TV-sändningar på videokassetter börjar visa sig då bl.a. textning av programmen ibland faller bort.

Myndigheten har initierat ett utvecklingsprojekt "Det digitala audiovisuella arkivet". Materialet levereras som digitala filer, vilket möjliggör digital masslagring och långsiktigt bevarande med mindre personella resurser samt underlättar tillhandahållandet. Katalogisering av materialet i den nationella biblioteksdatan LIBRIS fortsätter också.

Projektet Journal Digital, överföring av journal- och kortfilmer ur SF:s arkiv till digitala filer, avslutades 2002. Projektet har fått stort genomslag i media och tjänsten används flitigt.

Svenska Barnboksinstitutet

Stiftelsen Svenska Barnboksinstitutet är ett forskningsbibliotek och informationscentrum för barn- och ungdomslitteratur. Under året har bl.a. fyra nya avhandlingar publicerats i institutets vetenskapliga skriftserie. Tidskriften Barnboken har ökat i prenumerationsantal för tredje året i rad. Vetenskapsrådet höjde under 2003 sitt bidrag till tidskriften. Under året har flera internationella forskare periodvis beretts arbetsplats på institutet.

Universitetsdatanätet SUNET

SUNET (Swedish University Computer Network) drivs av Vetenskapsrådet för att ge lärosätena tillgång till nationell och internationell datakommunikation med hög kapacitet. Nätet skall karakteriseras av hög tillgänglighet och tillräcklig kapacitet för att tillgodose behovet av ett kommunikationsnät för forskare, lärare, studenter samt administrativ och teknisk personal vid universitet och högskolor.

SUNET är länkat till resten av Europa och till Nordamerika via NORDU-net som ägs gemensamt av universitetsdatanäten i de nordiska länderna. NORDU-net har under året uppgraderats liksom även NORDU-nets förbindelse med det europeiska höghastighetsnätet, Géant som uppgraderades till 10 gigabit/s. Via NORDU-net förbinds SUNET även med det amerikanska forskningsnätet genom två kraftfulla länkar.

Polarforskningssekreteriatet

Svensk polarforskning finansieras i konkurrens med annan forskning inom ramen för forskningsrådets och lärosätenas resurser. Polarforskningssekreteriatet ansvarar för logistisk planering och genomförande av svenska forskningsexpeditioner till polarområdena och sekretariatet är även tillsyningsmyndighet för vistelser i Antarktis.

Planering av polarforskningsexpeditioner måste ske med lång framförhållning vilket i sin tur kräver noggrant och omfattande förberedelsearbete. Vikten av väl genomarbetat förberedelsearbete beror på att expeditionerna som utförs till polarområdena övervägande är av internationell karaktär med många inblandade parter och med omfattande och komplex logistik.

Programmen SWEDARP (Swedish Antarctic Research Programme) och SWEDARCTIC (Swedish Arctic Research Programme) fastställs för varje säsong i samråd med Polarforskningskommittén vid Vetenskapsrådet

Under 2003 har Polarforskningssekreteriatet givit stöd till logistik i Arktis och Antarktis samt arbetat med planeringen av två komplexa isbrytarexpeditioner till Arktis somrarna 2004 och 2005. Det internationella samarbetet har under året varit omfattande med bland annat Antarktisdördraget och värdskapet för Arctic Summit Week.

Antarktissäsongen 2002/2003 var intensiv med flera forskningsprojekt som skulle utföras vid de svenska stationerna i Dronning Maud Land samt inom de internationella AMANDA- och EPICA-projekten.

Polarforskningssekreteriatet är i slutfasen av planeringen av en stor internationell polarexpedition till Beringiaområdet (Arktis) sommaren 2005. Expeditionen involverar ett stort antal länder och genomförandet är ytterst komplext både avseende de logistiska momenten likväl som de vetenskapliga studierna. Expeditionen kommer att innefatta både marina och landbaserade undersökningar.

Informationen kring expeditionsverksamheten och aktuell polarforskning sprids via en mängd informationskanaler såsom webbplatsen www.polar.se, trycksaker och en aktiv kontaktverksamhet.

Främjande av svenskt deltagande i EU:s forsknings och utvecklingsamarbete

Rådet för forsknings- och utvecklingsamarbete inom EU (EU/FoU-rådet) är nationellt kontaktorgan för samarbetet inom EU för forskning och teknisk utveckling. Rådet skall genom nätverksbyggande, informations- och rådgivningsverksamhet främja svenskt deltagande i EU:s ramprogram för forskning och utveckling samt bistå regeringen med statistik och analys av svenskt deltagande i ramprogrammet. Rådets verksamhet följer ramprogrammets olika faser. Efterfrågan på information är störst i början av ett nytt ramprogram medan rådgivning och statistik- och analysverksamhet blir viktigare i ett senare skede.

Myndighetens verksamhet har under året varit koncentrerad på informationsuppgiften om det nya sjätte ramprogrammet och analysen av deltagandet i detta ramprogram.

Statistik och utvärderingsverksamheten har ökat. Ett omfattande arbete har genomförts för att anskaffa, analysera och bearbeta primärdata. Rådet har i detta arbete samarbetat med EU:s forskningsdirektorats statistikansvarige och de nordiska och baltiska kollegorna.

Rådet har också utvecklat den svenska delen av EU:s mobilitetsportal för forskare.

11.6.6 Organisationen för etikprövning

Etikprövning av forskning som avser människor

Lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor trädde i kraft den 1 januari 2004. Prövningen sker vid regionala etikprövningsnämnder i Göteborg, Linköping, Lund, Stockholm, Umeå och Uppsala. Dessa nämnders beslut kan överklagas till Centrala etikprövningsnämnden.

Under det första halvåret 2004 inkom ca 1 200 ärenden till de regionala etikprövningsnämnderna och i storleksordningen tio ärenden har under perioden överklagats till Centrala etikprövningsnämnden. Ansökningar inom medicinsk forskning dominerade, då de utgjorde ca nittio procent av ansökningarna. I allmänhet har varje avdelning inom en regional nämnd haft ett sammanträde i månaden, vilket har medfört att

handläggningstiden för en ansökan har varit runt fyrtio dagar eller kortare.

Parallellt med prövningen av ärenden har nämnderna byggt upp administrativa rutiner och informerat om sin verksamhet.

11.7 Analys och slutsatser

Forskningsråden har väl fullgjort den grundläggande uppgiften att fördela forskningsmedel till de mest högkvalitativa forskningsprojekten. Under verksamhetsåret 2003 har också viktiga insatser genomförts i förhållande till de målsättningar om förbättrad kraftsamling och prioritering av forskningsresurserna som var ett viktigt skäl till att myndigheterna inrättades 2001. Regeringen gör bedömningen att ett viktigt första steg är den gemensamma utlysning av medel för starka forskningsmiljöer som Formas, Vetenskapsrådet och VINNOVA genomfört tillsammans med Stiftelsen för strategisk forskning. Utvecklingen av rådets forskningsstöd bör drivas vidare under kommande år. Vetenskapsrådet bör aktivt utnyttja sin analysfunktion för att stödja och stimulera utvecklingen av forskningsstödet inom alla ämnesråden.

Forskningsrådets stöd till unga och nydisputerade forskare har fortsatt att öka. Uppgiften att främja goda villkor för dessa forskare bör ha fortsatt hög prioritet. Långsiktigt arbete krävs också inom alla råden för att minska den skeva könsfördelningen som fortfarande råder inom vissa delar av beredningsorganisationerna.

Vetenskapsrådet och Rymdstyrelsen finansierar Sveriges deltagande i ett flertal internationella forskningsanläggningar. Medlemskapet i dessa internationella organisationer ger svenska forskare en god möjlighet att delta i internationella samarbeten på hög vetenskaplig nivå. Svenska forskare deltar aktivt i dessa samarbeten och den svenska andelen av anläggningarnas användning är i några fall avsevärt högre än den svenska andelen av finansieringen.

Den extra satsning på forskning om biologisk mångfald och ekologisk hållbar utveckling som disponeras av Formas och Vetenskapsrådet är av stor vikt, inte minst för att nå de av riksdagen fastställda 15 miljö kvalitetsmålen.

Regeringen bedömer att VINNOVA genom sin verksamhet bidragit till att främja en hållbar tillväxt genom utveckling av effektiva innova-

tionssystem och finansiering av behovsmotiverad forskning. Myndighetens arbete med att ta fram en verksamhetsplan för åren 2003–2007 bedöms ha bidragit till att möjligheten att identifiera och fokusera på områden med hög tillväxtpotential förbättrats. Ett fortsatt arbete med effektanalyser av verksamheten är av stor vikt för att kunna bedöma resultatet av de satsningar som genomförts och vid utformningen av nya program.

För att nå ett effektivt utnyttjande av de nationella forskningsresurserna krävs i flera sammanhang ökad samverkan, inte bara mellan forskningsråden och andra forskningsfinansiärer, utan också mellan forskningsråden och lärosäten. Detta gäller bl.a. i arbetet för att främja starka forskningsmiljöer. Samverkan krävs även på det internationella planet, där forskningsråden aktivt bör ta till vara de möjligheter som internationaliseringen öppnar för svensk forskning. Forskningens internationella karaktär gör det nödvändigt att forskningsrådets kvalitetsgranskning av forskningsansökningar sker med den internationella forskningsfronten som måttstock. Det är i detta perspektiv tillfredsställande att t.ex. en fjärdedel av ledamöterna i Formas prioriteringskommittéer är från andra länder. Forskningsråden bör fortlöpande se över sina former för att säkra internationell bedömning och sträva efter att förstärka det internationella inslaget.

Som tidigare nämnts har Kungl. biblioteket (KB) och Statens ljud- och bildarkiv (SLBA) under åren samlat in stora bestånd, samtidigt som den tekniska utvecklingen och nya leverantörer ger ett ständigt ökande utbud av tryck, ljud och rörliga bilder. Myndigheterna har under åren fört ett proaktivt arbete för att anpassa verksamheten till denna utveckling. Som exempel kan nämnas KB:s utveckling av LIBRIS-databasen. SLBA:s digitala audiovisuella arkiv möjliggör digitala leveranser av material som underlättar hanteringen. Regeringen ser mycket positivt på myndigheternas utvecklingsarbete.

Rådet för forsknings- och utvecklings-samarbete inom EU har under året förbättrat sin analys av svenskt deltagande och presenterat ny statistik både från femte ramprogrammet och det nya sjätte ramprogrammet.

Regeringen kan konstatera att en generell författningsreglering för forskningsetisk granskning som omfattar alla finansiärer och forskningsutförare nu är genomförd. Regeringen ser

med tillfredsställelse att den utförande organisationen för etikprövning av forskning som avser människor sedan januari 2004 är på plats och bedriver en fungerande verksamhet. Verksamheten har ännu inte pågått ett helt år och det är för tidigt att dra några långtgående slutsatser om nämndernas resultat, effektivitet och grad av måluppfyllelse. Regeringen följer noggrant verksamheten i och utvecklingen av den nya etikprövningsorganisationen

11.8 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionen granskar varje år myndigheternas årsredovisningar och delårsrapporter.

För myndigheterna inom politikområdet har Riksrevisionen lämnat revisionsberättelser utan anmärkningar.

11.9 Budgetförslag

11.9.1 26:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation

Tabell 11.26:1 Anslagsutveckling för Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Slagslag	Belopp
2003	Utfall	2 439 756	Anslags-sparande	-13 611
2004	Anslag	2 498 076 ¹	Utgifts-prognos	2 463 985
2005	Förslag	2 522 807		
2006	Beräknat	2 558 459 ²		
2007	Beräknat	2 605 671 ³		

¹ Inklusivt tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

² Motsvarar 2 522 807 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 2 522 807 tkr i 2005 års prisnivå.

Anslaget avser stöd till forskning, forskningsinformation och vetenskaplig utrustning. Anslaget nyttjas även för internationellt forskningssamarbete samt för utvärderingar, beredningsarbete,

resor och seminarier som är kopplade till forskningsstödet.

Den grundforskning som finansieras av Vetenskapsrådet bedrivs vanligen i form av fleråriga projekt. De medel som Vetenskapsrådet fördelar till vetenskaplig utrustning är också långsiktiga eftersom rådet åtar sig att under flera år betala ansvarigt lärosätes amorteringar och räntor för den aktuella utrustningen. Dessutom svarar Vetenskapsrådet för långsiktiga internationella åtaganden gentemot internationella forskningsorganisationer. Vetenskapsrådet bör därför för budgetåret 2005 ges möjlighet att fatta beslut om stöd till forskning och vetenskaplig utrustning som innebär åtaganden för kommande budgetår. Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att fatta beslut, som inklusive tidigare åtaganden, innebär utgifter om högst 2 410 000 000 kronor under 2006, högst 1 480 000 000 kronor under 2007, högst 820 000 000 kronor under 2008, högst 270 000 000 kronor under 2009 och högst 120 000 000 kronor under 2010.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tabell 11.26:1 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tusental kronor

	Utfall 2003	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007–
Utestående åtaganden vid årets början	2 409 401	4 439 041	4 875 000		
Nya åtaganden	3 428 665	2 697 081	2 545 000		
Infriade åtaganden	1 399 025	2 261 122	2 320 000	2 410 000	2 690 000
Utestående åtaganden vid årets slut	4 439 041	4 875 000	5 100 000		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	4 595 000	4 875 000	5 100 000		

Regeringens överväganden

Inför 2005 har vissa medel för internationellt forskningssamarbete som tidigare beräknades under anslagsposterna 1–3 samt de medel för dyrbar vetenskaplig utrustning som tidigare redovisades på en särskild anslagspost förts till anslagspost 5 Övrig forskningsfinansiering.

Syftet med omföringarna är att samla Vetenskapsrådets resurser för stöd till forskningens infrastruktur till en anslagspost. Detta underlättar för styrelsen att göra en samlad prioritering i infrastrukturfrågor efter förslag från den nya beredande kommitté för forskningens infrastrukturer som är under bildande inom Vetenskapsrådet.

Anslag 11.26:1 Fördelning på anslagsposter

Anslagspost	tkr
1. Humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning	247 912
2. Medicinvetenskaplig forskning	419 608
3. Natur- och teknikvetenskaplig forskning	791 848
4. Utbildningsvetenskaplig forskning	127 748
5. Övrig forskningsfinansiering	935 691
Summa	2 522 807

Tabell 11.26:1 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	2 498 076	2 498 076	2 498 076
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris & löneomräkning ²	24 731	60 383	107 595
Beslut	0	0	0
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	2 522 807	2 558 459	2 605 671

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

11.9.2 26:2 Vetenskapsrådet: Förvaltning

Tabell 11.26:2 Anslagsutveckling för Vetenskapsrådet: Förvaltning

Tusental kronor				
2003	Utfall	94 613	Anslags-sparande	-14
2004	Anslag	99 676 ¹	Utgifts-prognos	97 826
2005	Förslag	105 089		
2006	Beräknat	106 185 ²		
2007	Beräknat	108 010 ³		

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

² Motsvarar 105 089 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 105 089 tkr i 2005 års prisnivå.

Regeringens överväganden

Anslaget avser förvaltningskostnader för Vetenskapsrådet. Anslaget har för perioden 2005–2007 beräknats enligt följande.

Tabell 11.26:2 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	99 676	99 676	99 676
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris & löneomräkning ²	5 413	6 509	8 334
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	105 089	106 185	108 010

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

11.9.3 26:3 Rymdforskning

Tabell 11.26:3 Anslagsutveckling för Rymdforskning

Tusental kronor

År	Utfall	149 332	Anslags- sparande	5 110
2003	Utfall	149 332		
2004	Anslag	154 742 ¹	Utgifts- prognos	151 892
2005	Förslag	156 274		
2006	Beräknat	159 535 ²		
2007	Beräknat	162 932 ³		

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

² Motsvarar 156 274 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 156 274 tkr i 2005 års prisnivå.

Anslaget utnyttjas för den obligatoriska avgiften till ESA, för Sveriges avtalsbundna andel av det internationella driftsbidraget till Esrange samt för projektstöd till svenska forskare för deltagande i nationell och internationell grundforskning inom rymdområdet. Anslaget disponeras av Rymdstyrelsen.

Den grundläggande forskning som finansieras via anslaget till rymdforskning bedrivs vanligen i form av fleråriga projekt. Resursnivån för vetenskapsprogrammet inom ESA fastställs också för flera år i taget.

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om bidrag, som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter om högst 132 000 000 kronor under 2006, högst 132 000 000 kronor under 2007, högst 132 000 000 kronor under 2008, högst 132 000 000 kronor under 2009 och högst 132 000 000 kronor under 2010.

En jämförelse mellan budget och utfall 2003 visar ett anslagssparande på 5 110 000 kronor. Under 2004 har hela anslagssparandet dragits in genom ett regeringsbeslut.

Regeringens överväganden

Kostnaderna för Rymdstyrelsens internationella åtaganden har ökat kraftigt under de senaste åren, delvis på grund av valutaförändringar i samband med ESA-avgiften och Esrange, vilket sammantaget har fått till följd att myndighetens stöd till nationella projekt minskats i motsvarande utsträckning. Under 2003 har valutaförändringarna dock varit små och Rymdstyrelsen har detta år bättre förutsättningar att fördela stöden till internationella forskningsprojekt.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tabell 11.26:3 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tusental kronor

	Utfall 2003	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007–
Utestående åtaganden vid årets början	414 000	330 000	335 000		
Nya åtaganden	30 000	130 000	696 000		
Infriade åtaganden	114 000	125 000	131 000	132 000	528 000
Utestående åtaganden vid årets slut	330 000	335 000	900 000		
Erhållet/förslaget bemyndigande	500 000	900 000	900 000		

Tabell 11.26:3 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	154 742	154 742	154 742
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris & löneomräkning ²	1 532	4 793	8 190
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	156 274	159 535	162 932

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

11.9.4 26:4 Institutet för rymdfysik

Tabell 11.26:4 Anslagsutveckling för Institutet för rymdfysik

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2003	41 765	194	
2004	Anslag 43 843 ¹		43 229
2005	Förslag 44 423		
2006	Beräknat 44 785 ²		
2007	Beräknat 45 525 ³		

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

² Motsvarar 44 423 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 44 423 tkr i 2005 års prisnivå.

Institutet för rymdfysik (IRF) bedriver forskning och utveckling, utbildning samt mät- och registreringsverksamhet inom främst rymdfysik, atmosfärfysik och rymdteknik.

Regeringens överväganden

Institutet för rymdfysik har under åren 2001–2004 som en tillfällig åtgärd disponerat extra medel för att bland annat klara ökade lokal-kostnader. För 2004 trappades extraanslaget ned till 2,5 miljoner kronor efter att de första åren ha varit 6,5 miljoner kronor. I samband med att Luleå tekniska universitet ökar verksamheten i Kiruna och genom att andra intressenter tillkommer vid IRF:s rymdcampus ökar intäkterna. Tillsammans med besparingsåtgärder och ökad externfinansiering av institutets forskning kan

institutet med dessa nya medel nå balans i budgeten. Som ett stöd i denna process tillförs institutet 1,25 miljoner kronor för år 2005 under anslaget 26:11 *Särskilda utgifter för forskningsändamål*.

Tabell 11.26:4 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	43 843	43 843	43 843
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris & löneomräkning ²	580	942	1 682
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	44 423	44 785	45 525

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

11.9.5 26:5 Kungl. biblioteket

Tabell 11.26:5 Anslagsutveckling för Kungl. biblioteket

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2003	230 360	-129	
2004	Anslag 234 004 ¹		231 617
2005	Förslag 236 891		
2006	Beräknat 240 009 ²		
2007	Beräknat 244 315 ³		

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

² Motsvarar 236 891 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 236 891 tkr i 2005 års prisnivå.

Kungl. biblioteket (KB) är Sveriges nationalbibliotek. KB samlar in, bevarar och tillhandahåller det svenska tryckta ordet och förvärvar viss utländsk litteratur om Sverige. Myndighetens uppgifter baseras på lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument. KB främjar också informationsförsörjningen till svensk forskning, genom bl.a. det nationella databas-systemet LIBRIS och genom insatser för att utveckla och förvalta ansvarsbibliotek inom olika ämnesområden.

Regeringens överväganden

Regeringen lät under 2003 genomföra den tidigare aviserade översynen av myndighetens verksamhet och arbetsformer. Utredningen är remitterad och bereds inom Regeringskansliet. Regeringen beräknar anslaget till oförändrad nivå.

Tabell 11.26:5 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor			
	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	234 004	234 004	234 004
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris & löneomräkning ²	2 887	6 005	10 311
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	236 891	240 009	244 315

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

11.9.6 26:6 Polarforskningssekretariatet

Tabell 11.26:6 Anslagsutveckling för Polarforskningssekretariatet

Tusental kronor				
År	Typ	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2003	Utfall	21 315		3 610
2004	Anslag	25 080 ¹		26 038
2005	Förslag	25 355		
2006	Beräknat	25 734 ²		
2007	Beräknat	26 209 ³		

¹ Inklusivt tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

² Motsvarar 25 355 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 25 355 tkr i 2005 års prisnivå

Polarforskningssekretariatet främjar svensk polarforskning genom att delta i planeringen av vetenskapliga expeditioner till Arktis och Antarktis samt svara för den logistik och utrustning som krävs för expeditionerna. Sekretariatet är också ansvarig myndighet för prövning av tillstånd för vistelse i Antarktis och tillsynsutövning över svensk verksamhet i Antarktis.

En jämförelse mellan budget och utfall 2003 visar ett anslagssparande på 3 610 400 kronor vilket myndigheten genom ett regeringsbeslut under 2004 får behålla.

Regeringens överväganden

Polarforskningssekretariatets uppgifter är huvudsakligen inriktade på planering och genomförande av vetenskapliga expeditioner. Expeditionerna kräver lång planerings- och förberedelsestid och de större expeditionerna är så kostsamma att de inte kan finansieras inom ramen för det årliga anslaget. Detta hanteras genom att myndigheten under de år då expeditionsverksamheten är av liten omfattning sparar anslagsmedel som sedan förbrukas då en större expedition genomförs.

Tabell 11.26:6 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor			
	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	25 080	25 080	25 080
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris & löneomräkning ²	275	654	1 129
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	25 355	25 734	26 209

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

11.9.7 26:7 Rådet för forsknings- och utvecklingssamarbete inom EU

Tabell 11.26:7 Anslagsutveckling för Rådet för forsknings- och utvecklingssamarbete inom EU

Tusental kronor				
År	Typ	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2003	Utfall	13 190		213
2004	Anslag	14 389 ¹		14 337
2005	Förslag	15 225		
2006	Beräknat	15 396 ²		
2007	Beräknat	15 663 ³		

¹ Inklusivt tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

² Motsvarar 15 225 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 15 225 tkr i 2005 års prisnivå

Rådet för forsknings- och utvecklingsamarbete inom EU (EU/FoU-rådet) främjar svenskt deltagande i EU:s ramprogram för forskning och utveckling genom att erbjuda information och rådgivning i frågor som rör svensk medverkan i dessa program. Rådet svarar också för statistik och utvärdering som rör det svenska deltagandet i programmen. Rådet är nationellt kontaktorgan gentemot Europeiska kommissionen för frågor som rör samarbetet inom EU:s ramprogram.

Regeringens överväganden

Regeringen påbörjade under 2003 en översyn av myndighetens verksamhet och arbetsformer. Utredningen är remitterad och bereds inom Regeringskansliet. Regeringen beräknar anslaget till oförändrad nivå.

Tabell 11.26:7 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor			
	2005	2006	2007
Anvisat 2004¹	14 389	14 389	14 389
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris & löneomräkning ²	836	1 007	1 274
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	15 225	15 396	15 663

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

11.9.8 26:8 SUNET

Tabell 11.26:8 Anslagsutveckling för SUNET

Tusental kronor				
2003	Utfall	39 106	Anslags-sparande	0
2004	Anslag	39 258 ¹	Utgifts-prognos	38 535
2005	Förslag	39 647		
2006	Beräknat	40 469 ²		
2007	Beräknat	41 289 ³		

¹ Inklusivt tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

² Motsvarar 39 647 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 39 647 tkr i 2005 års prisnivå

SUNET (Swedish University Computer Network) är ett datanätverk för överföring av elektronisk information som binder samman i första hand universitet och högskolor, men också vissa folkbibliotek och läns museer. SUNET finansieras genom detta anslag samt genom avgifter från högskolor och universitet. Avgifterna skall täcka de kostnader som ej täcks av anslaget. Anslaget disponeras av Vetenskapsrådet.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 11.26:8 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor			
Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt -kostnad)
Utfall 2003	136 184	175 290	-39 106
(varav tjänsteexport)	-	-	-
Prognos 2004	134 000	173 258	-39 258
(varav tjänsteexport)	-	-	-
Budget 2005	135 000	175 000	-40 000
(varav tjänsteexport)	-	-	-

Regeringens överväganden

SUNET:s höghastighetsnät finansieras genom anslag samt genom avgifter från lärosätena. Dessa avgifter ökade i samband med utbyggnaden till ett höghastighetsnät. Investeringsbehovet ligger nu på en lägre nivå. Regeringen beräknar anslaget till oförändrad nivå.

Tabell 11.26:8 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor				
		2005	2006	2007
Anvisat 2004¹		39 258	39 258	39 258
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris & löneomräkning ²		389	1 211	2 031
Beslut				
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag		39 647	40 469	41 289

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

11.9.9 26:9 Centrala etikprövningsnämnden

Tabell 11.26:9 Anslagsutveckling för Centrala etikprövningsnämnden

Tusental kronor

2003	Utfall		Anslags-sparande	0
2004	Anslag	4 110	¹ Utgifts-prognos	3 424
2005	Förslag	4 182		
2006	Beräknat	4 218	²	
2007	Beräknat	4 289	³	

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

² Motsvarar 4 182 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 4 182 tkr i 2005 års prisnivå

Centrala etikprövningsnämnden är en myndighet som prövar överklagande av beslut som fattats av de sex regionala nämnderna för etikprövning av forskning som rör människor. Nämnden utövar dessutom tillsyn över efterlevnaden av lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor samt de föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Regeringens överväganden

Organisationen för etikprövning av forskning som avser människor startade sin verksamhet den 1 januari 2004. Regeringen beräknar anslaget för 2005 till oförändrad nivå.

Tabell 11.26:9 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	4 110	4 110	4 110
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	72	108	179
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	4 182	4 218	4 289

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

11.9.10 26:10 Regionala etikprövningsnämnder

Tabell 11.26:10 Anslagsutveckling för Regionala etikprövningsnämnder

Tusental kronor

2003	Utfall		Anslags-sparande	0
2004	Anslag	40 000	¹ Utgifts-prognos	39 264
2005	Förslag	40 705		
2006	Beräknat	41 059	²	
2007	Beräknat	41 744	³	

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

² Motsvarar 40 750 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 40 750 tkr i 2005 års prisnivå

De regionala etikprövningsnämnderna är sex myndigheter som fattar beslut avseende etikprövning av forskning som rör människor.

Tabell 11.26:10 Avgiftsfinansierad verksamhet

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2003				
Prognos 2004	40000	0	40000	0
Budget 2005	40000	0	40000	0

Regeringens överväganden

Myndigheterna finansierar sin verksamhet genom avgifter. För 2005 beräknar regeringen kostnaderna för verksamheten till 40 miljoner kronor. Eftersom verksamheten ännu är förhållandevis ny finns en osäkerhet i beräkningen av anslagsförbrukningen och avgiftsintäkterna. Regeringen kommer noggrant att följa utvecklingen av avgifterna och finansieringen av myndigheterna.

Tabell 11.26:10 Härlledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004¹	40 000	40 000	40 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris & löneomräkning ²	705	1 059	1 744
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	40 705	41 059	41 744

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

11.9.11 26:11 Särskilda utgifter för forskningsändamål

Tabell 11.26:11 Anslagsutveckling för Särskilda utgifter för forskningsändamål

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2003	110 258	2 736	
2004	Anslag 110 872 ¹		108 830
2005	Förslag 211 470		
2006	Beräknat 715 943 ²		
2007	Beräknat 1 230 658 ³		

¹ Inklusivt tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

² Motsvarar 701 115 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 180 897 tkr i 2005 års prisnivå

Anslaget avser bidrag till forskningsverksamhet och vissa särskilda utgifter inom forskningsområdet.

En jämförelse mellan budget och utfall 2003 visar ett anslagssparande på 2 736 000 kronor. Under 2004 har hela anslagssparandet dragits in genom ett regeringsbeslut.

Regeringens överväganden

Regeringen avser att fördela anslaget på följande organisationer:

Kungl. vetenskapsakademien (KVA) har till uppgift att främja vetenskaperna, företrädesvis matematik och naturvetenskap.

Medelhavsinstituterna i Rom, Athen och Istanbul är enligt sina stadgar primärt vetenskapliga institutioner med forskning och undervisning

som huvuduppgifter. De skall främja svensk forskning inom främst de klassiska vetenskaperna, men även inom andra områden.

Stiftelsen Svenska Barnboksintitutet är ett forskningsbibliotek och informationscentrum för barn- och ungdomslitteratur. De har nu en egen post inom anslaget.

Fulbrightkommissionen delar ut stipendier till svenska forskarstuderande, universitetslärare och forskare för studier, föreläsningar eller forskning i USA och till samma grupper av amerikaner som kommer till Sverige.

Institutet för framtidsstudier är en stiftelse med uppgift att bedriva framtidsstudier, långsiktig analys och därmed sammanhängande verksamhet för att stimulera diskussionen om framtida hot och möjligheter i samhällsutvecklingen.

IMEGO AB är ett aktiebolag som helt ägs av staten. Bolaget inrymmer verksamheten vid ett tekniskt forskningsinstitut i Göteborg med inriktning mot mikroelektronikforskning.

European Incoherent Scatter Facility (EISCAT) är ett radarsystem för jonosfärs- och magnetosfärsstudier på Nordkalotten. EISCAT har två sändare i Tromsö med mottagarstationer i Kiruna, Tromsö, Sodankylä samt en sändare och mottagare utanför Longyearbyen på Spetsbergen. Huvudkontoret ligger i Kiruna och staten finansierar utgifter för tull och mervärdes-skatt på varor och tjänster som används för verksamheten i Sverige.

Institutet för rymdfysik tilldelas tillfälliga medel för att kunna hantera höga kostnader under budgetåret 2005. Motiven för dessa medel beskrivs under anslaget 26:4 *Institutet för rymdfysik*.

Nobelmuseum tilldelas medel som utgör Utbildningsdepartementets del av regeringens bidrag till finansieringen av museet och dess verksamhet.

Som ett led i regeringens insatser för dialog mellan allmänhet och forskare samt populärvetenskaplig forskningsinformation får den ideella föreningen Vetenskap och allmänhet 1 miljon kronor under 2005.

Regeringen föreslår att 0,5 miljoner kronor tillförs utgiftsområde 1 Rikets styrelse anslag 90:5 *Regeringskansliet m.m.* för regeringskansliets förvaltningsanslag för Utbildningsdepartementets utredningsverksamhet, från detta anslag.

Anslaget föreslås tillföras 100 miljoner kronor för forskning under 2005, ytterligare 500 miljoner kronor under 2006 och ytterligare 500 mil-

joner kronor under 2007. Den närmare fördelningen av medlen kommer att ske i samband med den kommande forskningspolitiska propositionen.

Tabell 11.26:11 Härledning av anslagsnivån 2005–2007

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	110 872	110 872	110 872
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris & löneomräkning ²	1 098	3 466	5 816
Beslut	100 000	602 115	1 114 492
Överföring till/från andra anslag	-500	-511	-521
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	211 470	715 942	1 230 659

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.